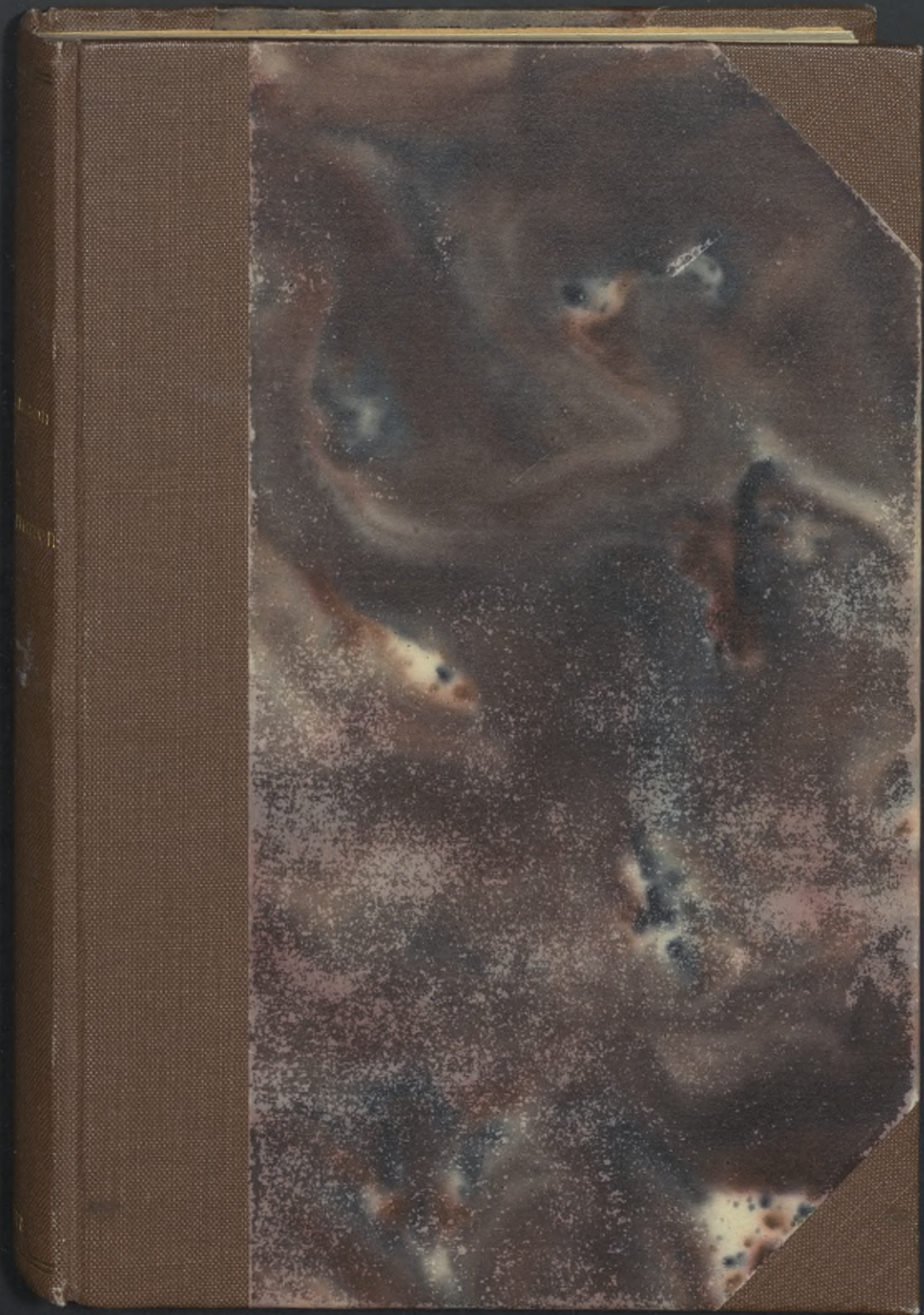

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

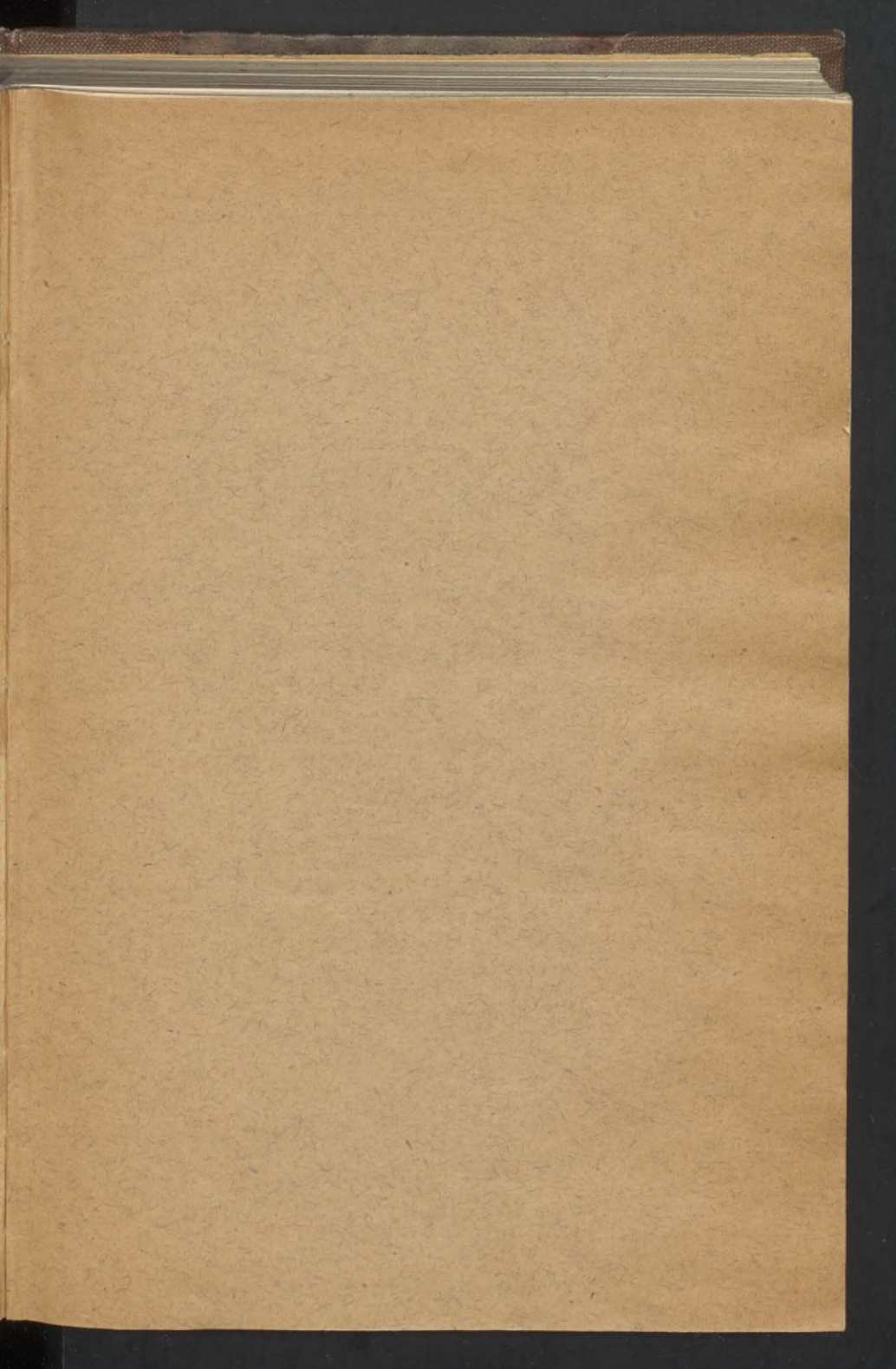

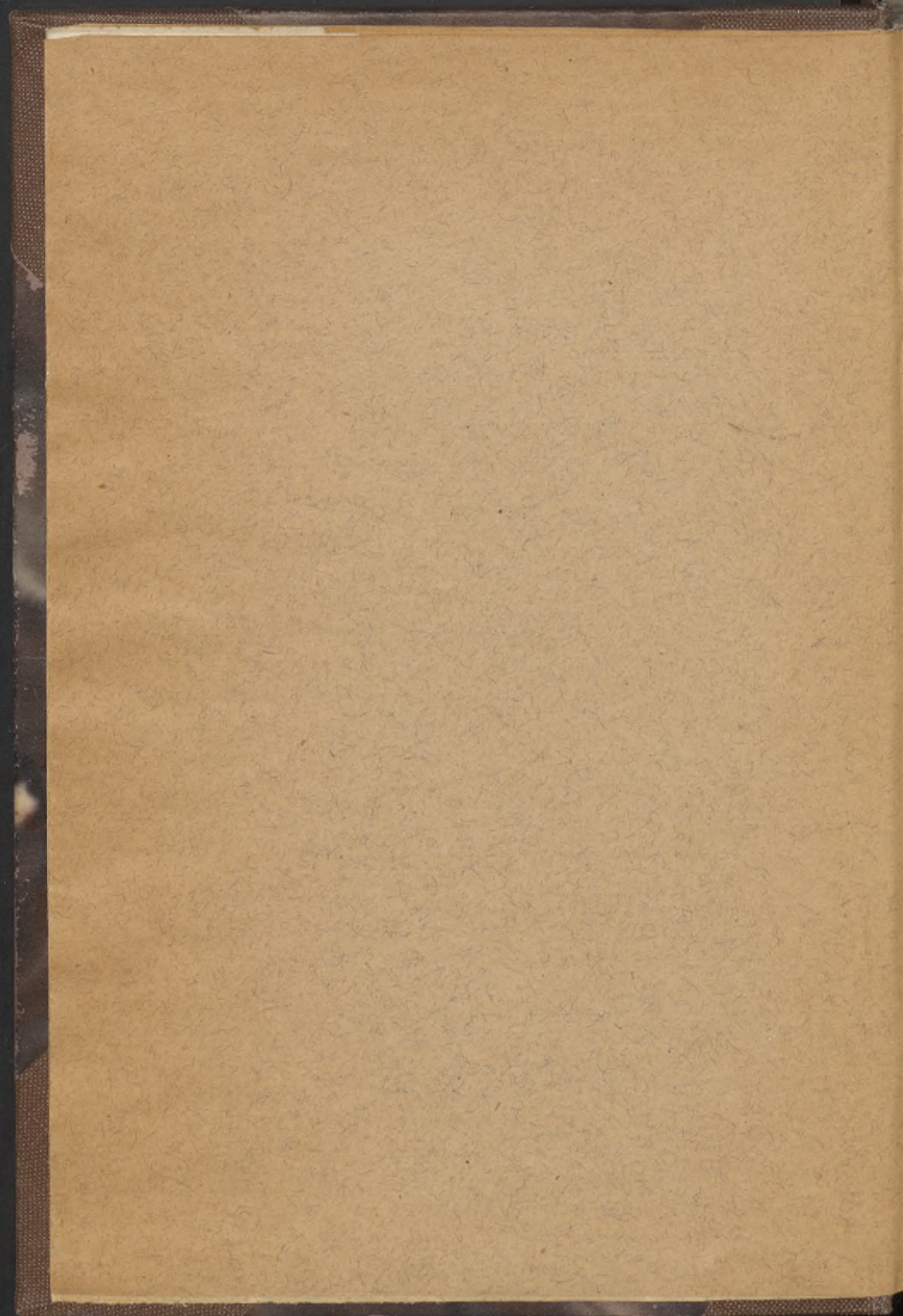

Allmänna Sektionen

Litt.
Sv.

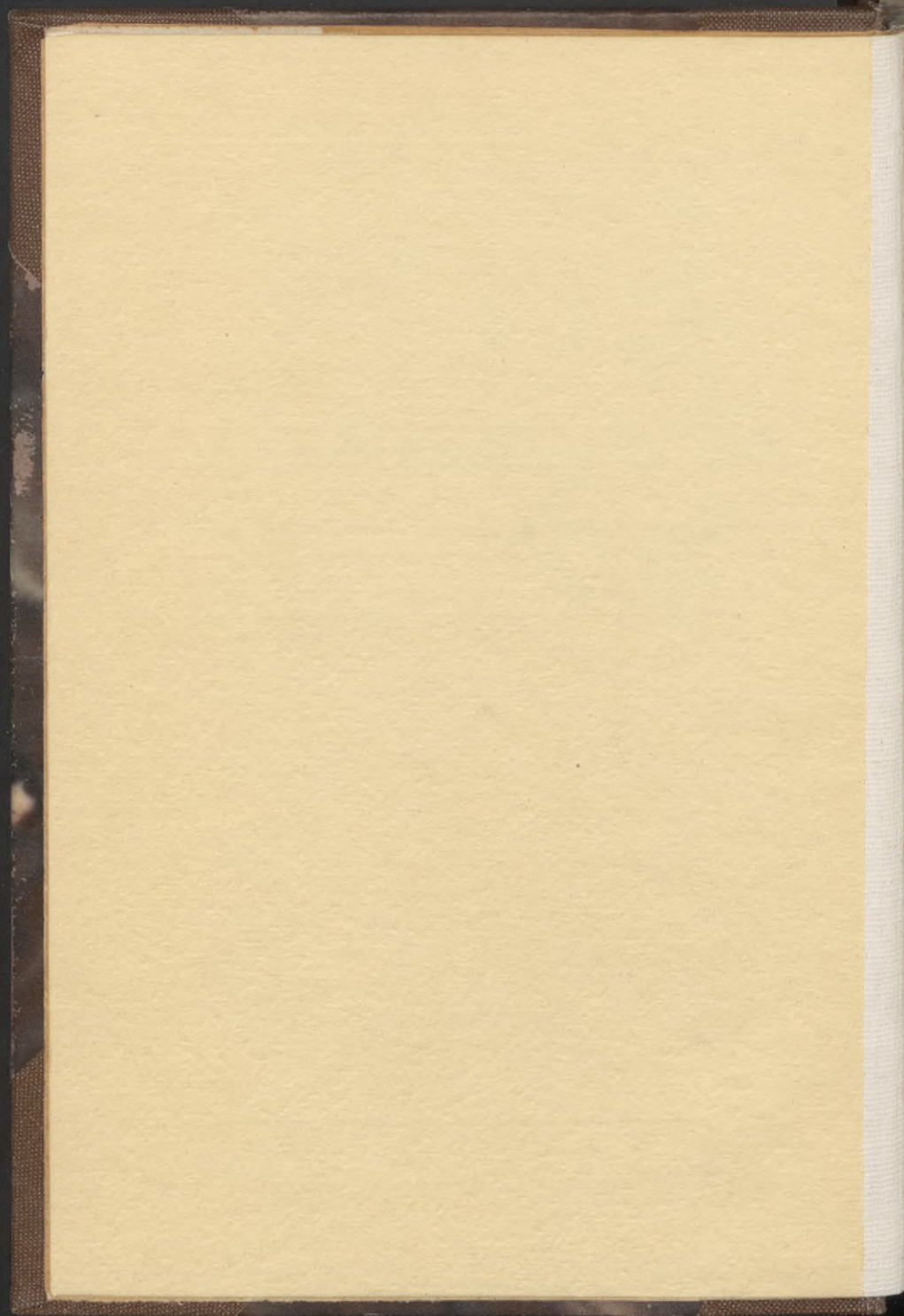
Lit. 15.
NANNY JOHANSSON

EN OVÄLKOMMEN
SOM SPRINGFLICKA OCH
FABRIKSARBETERSKA

STOCKHOLM - BIRKAGÅRDENS FÖRLAG

EN OVÄLKOMMEN

AV

NANNY JOHANSSON

[2.]

STOCKHOLM - BIRKAGÅRDENS FÖRLAG

EN OVALKOMMEN

AV

KONSTANZ ULLMANN

STOCKHOLM 1928

A.B. HASSE W. TULLBERGS BOKTRYCKERI

Till den ...
När ...
SOM SPRINGFLICKA OCH
FABRIKSARBETERSKA

FABRIKSÄRRETRSKA
SOM SPRINGFLICKA OCH

Till mina läsare.

När nu historien om den ovälkomna Nanna fortsätter, ber jag få nämna, att det fortfarande är Nannas öden och ej hennes person det gäller. De, som vänta att få veta hur Nanna utvecklats till själ och kropp, ska kanske bli besvikna, när de läsa boken.

Min tanke vid arbetet har varit att få ge några glimtar från det liv och de förhållanden, som skaror av fattiga barn tvingas in i, när de likt Nanna ska ut och sörja för sig själva. Det är ju över trettio år sedan Nanna traskade omkring som springflicka, och jag vet att det nu är betydligt annorlunda än det var då. Men . . .! Jag tror ändå att vi i springflickornas skara kan möta någon ensam hjärtängslig liten Nanna, vars värld vi kan göra lite ljusare med ett gott ord eller en vänlig blick.

Stockholm den 3 oktober 1928.

N. J.

The main library

W

the main library of the University of Cambridge is one of the largest and most important libraries in the world. It contains a vast collection of books, manuscripts, and other materials, covering a wide range of subjects and disciplines. The library is open to all members of the university and is a valuable resource for students and researchers alike.

October 1, 1912

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Jag ser på staden	9
Jag får arbete	31
Första dagen i trädgården	47
Det första brevet	63
En utflykt och ett avsked	89
Som springflicka	109
Ur askan i elden	127
Det kan bli för tungt	147
Näktergalen	160
En sjöresa och en kärleksförklaring	173
Nya platser och nya erfarenheter	186
På fabrik	202
Vildarna	219
Jag kommer i kurran	234
På båten	243

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	1
2	2
3	3
4	4
5	5
6	6
7	7
8	8
9	9
10	10
11	11
12	12
13	13
14	14
15	15
16	16
17	17
18	18
19	19
20	20
21	21
22	22
23	23
24	24
25	25
26	26
27	27
28	28
29	29
30	30
31	31
32	32
33	33
34	34
35	35
36	36
37	37
38	38
39	39
40	40
41	41
42	42
43	43
44	44
45	45
46	46
47	47
48	48
49	49
50	50
51	51
52	52
53	53
54	54
55	55
56	56
57	57
58	58
59	59
60	60
61	61
62	62
63	63
64	64
65	65
66	66
67	67
68	68
69	69
70	70
71	71
72	72
73	73
74	74
75	75
76	76
77	77
78	78
79	79
80	80
81	81
82	82
83	83
84	84
85	85
86	86
87	87
88	88
89	89
90	90
91	91
92	92
93	93
94	94
95	95
96	96
97	97
98	98
99	99
100	100

JAG SER PÅ STADEN.

De, som läst "En Ovälkommen", minnas kanske, att det var en pingstdag i hällregn jag kom till Stockholm efter att ha lämnat hemmet i Backskog för att ge mig ut i världen och sörja för mig själv. Båten lade till vid Klara Strand, som då hade ett helt annat utseende än nu. Jag vill minnas, att det bara fanns ett gammalt plank, överklistrat med affischer i alla regnbågens färger, där stads-husmurarna nu reser sig. Jag hade farit hemifrån på pingstaftonen för att komma till Stockholm, så att jag hade två helgdagar på mig för att "se på staden". I läseboken fanns en del planscher av Stockholm, och jag längtade att få se om det var lika stiligt i verkligheten som på planscherna.

Mitt bagage var inte stort — ett litet skrin och ett knyte — men det var i alla fall för besvärligt att knoga omkring med; isynnerhet som jag inte visste, vart jag skulle ta vägen. Att man skulle behöva tänka på en sådan bagatell som hur man skulle få mat och husrum, det hade aldrig fallit mig in. Först nu, när jag stod här på kajen med mitt skrin och mitt knyte, tänkte jag, att det kanske inte varit så dumt om jag vetat, vart jag skulle gå till en början. Men fick jag bara lämna sakerna nånstans så länge, skulle jag nog klara resten. Någon hänvisade mig till inlämningen vid Centralstationen, men när jag fick

veta, att det kostade pengar, slog jag det ur hågen. Min kassa tålde inte några extra utgifter. Av femman, som var min reskassa, hade fyra kronor gått åt till biljetten, och den kronan, som var kvar, ville jag spara så länge som möjligt. Det kändes liksom lite tryggare, så länge jag inte var "utan" pengar. Femtioöringen, som jag fått av far när vi skildes, räknade jag inte med, för den ämnade jag gömma som en relik.

Lyckligtvis upptäckte jag ett litet skjul — troligen något som arbetarna använde till förvaring av verktyg — och dit styrde jag mina steg. En man sysslade därinne, och när han fick höra mitt ärende, såg han mycket förvånad ut. Det hade visst aldrig hänt förr, att någon kommit dit och bett att få hysa in sina grunkor. Han frågade mig vem jag var, varifrån jag kom, och vad jag skulle göra i Stockholm. Och jag talade om allt vad han ville veta. Han var snäll och medgörlig och sade inte bestämt nej till min begäran. Han var smålänning liksom jag själv, och det var kanske det som gjorde att han inte tvärt avvisade mig. Men skjulet — förlåt, han sade visst inte skjulet utan kiosken — ett nytt ord, som jag genast snappade upp för att kunna skriva hem, att jag varit i en kiosk. Naturligtvis skulle de därhemma tycka, att jag hastigt blivit hemmastadd med storstadsförhållandena, när jag så där ledigt och lätt — ledigt och lätt skulle jag förstås skriva — svängde mig med sådana konstiga ord. Alltså, kiosken brukade inte vara ordentligt låst, och mannen sade mig, att det mycket väl kunde hända att mina tillhörigheter inte fanns kvar, när jag kom för att hämta dem efter helgen. Men det var jag inte rädd för. Skrinet eller knytet såg näppeligen ut att innehålla så värdefulla saker, att de kunde fresta någon till oärlighet. Jag svarade genast, att om

det bara var det som hindrade, så var det klart att jag inte behövde bära mina grejor med mig i staden. Den beskedliga smålänningen skakade på huvudet åt min godtrogenhet, men ville jag ta risken, fick jag skylla mig själv. Och jag var inte ett smul ängslig, när jag traskade i väg tomhänt.

Det första jag gjorde var att studera jätteplakaten på planket. Hemma i Backskog brukade de också slå upp meddelanden på väggarna, när det skulle bli marknad, auktion eller cirkus i stan. Jag antog, att det var något sådant, som skulle gå av stapeln här också, och även om jag inte hade råd att vara med, tyckte jag det var roligt att veta vad som hände i Stockholm — nu när jag på allvar skulle bli stockholmare. Marknad eller auktion stod det ingenting om, men väl om cirkus. De grannaste plakaten gällde den, och både hästar och pellejönsar fanns avbildade. Detta var dock ingenting för mig, sådana utsvävningar tillät inte min kassa. Men det fanns så mycket annat att välja, legio av möten, fester och föredrag, och vid de flesta av dessa stod det: "Fritt inträde." Det enda tråkiga med all denna härlighet var bara att allt hölls på samma tid. Sprängbataljon, De sista dagarnas helige, socialister, frälsningsarmén och godtemplare, alla hade sina tillställningar klockan åtta på kvällen. När jag funderat på de mer eller mindre lockande annonserna en stund, bestämde jag mig för att gå och höra på det föredrag, som skulle handla om: "När stenarna tala." Jag hade sett precis samma rubrik i en tidning hemma i Backskog, och det hade varit frågan om stenar, som blivit uppgrävda i Egypten och Assyrien. Det hade intresserat mig mycket, och jag hade varit verkligt ledsen över att mer än hälften av tidningsspalten varit bortriven. Nu

hoppades jag få höra fortsättningen, och jag inpräntade i minnet gata och husnummer, där föredraget skulle hållas.

Men först skulle jag "se på staden", och jag knallade i väg åt det håll, där det såg ut att vara tätast med hus. Till min stora glädje upptäckte jag snart Rid-darholmskyrkans torn och kände igen det från planschen i läse-boken. Jag visste att Rid-darholmskyrkan innehöll kungliga gravkor, men just nu kände jag mig mer dragen till livet än döden och beslöt att gå och se på slottet före Rid-darholmskyrkan.

På Vasagatan tyckte jag, att det var lite oroligt och bråkigt; fastän regnet stod som spö i backen var det, åtminstone i mitt tycke, tjockt med folk som jäktade fram och tillbaka. Alla hade så brått, att jag inte vågade fråga någon åt vilket håll slottet låg, utan jag traskade på måfå framåt gatan i hopp att jag nog skulle råka på det. Spår-vagn hade jag inte hört talas om, och jag undrade, vad det var för sorts skjutsar, som gick på skenor liksom järnvägståg och inte var så olika sådana heller — bara det, att de var mindre, och att det var hästar, som drog dem. De gick inte så fort som tåget heller; jag kunde nästan springa i kapp dem trots att jag hade långa våta kjolar som hindrade mig. Ofta såg jag folk stiga av eller på, och jag tyckte de var lyckliga som fick åka så fint. Jag såg, att det stod: "Avgift 10 öre." Och jag undrade vad meningen var med det. Att vanligt folk kunde få stiga upp och åka så billigt, det kunde jag inte tro. Tio öre skulle ju till och med jag kunnat kosta på mig. När jag sprungit en stund och sett på vagnarna, fick jag en förfärligt stor lust att åka i dem. Men att utan vidare hoppa på, det ansåg jag vara för stor risk, och jag beslöt att höra mig för om avgiften och vilka som fick åka, innan

jag vågade försöket. Vem jag skulle fråga, var jag lite villrådig om — jag hade hemma i Backskog fått många förmaningar att se mig väl före, innan jag tilltalade någon. Mor Boström hade varit i Stockholm, och hon kunde berätta rysliga historier om vad man kunde råka ut för, om man var för godtrogen här. En av de historier hon oftast drog som exempel var, att hon en gång bett en hög herre, en av kungens närmaste män, att hjälpa henne med en äppelkorg. Han hade kommit med samma färja som hon över till Djurgården och på hennes fråga, om han var en mycket hög herre, hade han svarat, att det fanns många högre än han. Och då hade hon bett honom ta en äppelkorg i land åt henne, och det hade han gjort och burit den ett stycke också. Först ett par dar senare hade hon fått veta, att det inte var sant, som han sagt, att det fanns många högre än han. Vari faran av hennes godtrogenhet låg i det här fallet, det kunde jag aldrig fatta, men det aktade jag mig för att säga till mor Boström, för då hade hon bums sagt, att jag var bra mycket dummare, än hon trott. Att besvära någon för hög var jag inte rädd för, jag tyckte att det värsta var, om folk skulle skratta åt mig och säga att jag var dum.

Om en stund fick jag se en yngling, som sysslade med något vid spåret på gatan; han var klädd i likadan uniform som de som skötte om vagnarna, så jag antog, att han hörde dit, och jag undrade, om jag inte skulle kunna fråga honom. Han såg snäll ut, och jag hoppades, att han inte skulle skratta åt mig, om det också var dumt det jag frågade. Jag gick några varv fram och tillbaka, innan jag fick mod att tilltala mannen — trots min kavathet var jag tämligen folkskygg. Först när jag såg, att han ämnade gå sin väg, gick jag fram, neg så fint jag kunde och sade:

— Får jag besvara med en liten upplysning?

Jag tyckte det lät fint och stadsmässigt att säga så, att mitt ärende därmed blev lite svävande, det tänkte jag inte på, förrän han med en spjuveraktig glimt i ögonen svarade:

— Upplys eller upplysas?

Som väl var fattade jag galoppen och svarade lika lakoniskt, varpå han, fortfarande med spjuvern i ögat, förde handen till mössan och förklarade, att han stod till min tjänst. Nog förstod jag, att det bara var på skämt, som han var så där artig mot mig, men jag tyckte om det i alla fall och hade inte det ringaste svårt för att komma fram med mitt ärende. Och jag kunde inte märka, att han drog på mun, när jag kom med mina frågor:

— Får man verkligen åka på de här vagnarna för tio öre? Hur långt får man åka? Får man åka fast man inte är herrskap?

På den sista frågan svarade han först, och han behärskade sina skrattmuskler beundransvärt väl, när han sade:

— Vem som vill får åka; priset är verkligen inte högre än tio öre, för det får man åka hela ringlinjen. Hur långt det är, kan jag inte säga på rak arm.

Den första spårvagn som kom hejdade han och sade till mig, att jag kunde stiga på. Å, vad jag tyckte det var underligt och roligt! Nu kände jag mig verkligen långt borta från Backskog. Jag försökte inbilla mig, att det var på tåget jag åkte. Fast jag var fjorton år och hade kommit så långt ut i världen, hade jag aldrig åkt på tåget. Många gånger hade jag stått i hemstan och längtat att få vara med, när det ångade i väg. När konduktören kom och skulle ha pengar, och jag gav honom min krona, hade jag hjärtat i halsgropen. — Tänk om det var något

på tok, och han behöll hela slanten! Men han började plocka bland pengarna han hade i väskan, så jag förstod, att han ämnade ge mig tillbaka. Jag satt och funderade, om jag skulle säga, att jag ville åka bara för tio öre eller om jag skulle säga att jag ville åka hela ringlinjen. Det kan hända, tänkte jag, att spjuvern jag frågade skojade det där om ringlinjen. Nog såg jag, att det ordet stod på vagnen — men att det kostade så lite som tio öre! Det var i alla fall så skönt att sitta där jag satt, så när konduktören började räkna till mig mina slantar, kastade jag all betänklighet över bord och sade:

— Ta för hela ringlinjen, så jag får åka långt; jag är från Backskog och har aldrig åkt spårvagn förr!

Konduktören smålog och sade:

— Tack, jag har redan tagit för hela ringlinjen, det är det minsta jag tar.

Passagerarna i vagnen såg intresserade och roade ut, och jag bet mig i läppen, för jag förstod, att jag sagt någonting dumt. Jag hade gärna velat fråga, hur långt ringlinjen räckte, men jag var rädd att folk skulle skratta åt mig, om jag sade något mer. Var gång konduktören gick förbi, var jag rädd att han skulle begära en ny tioöring av mig. Om en stund frågade han mig:

— Vart ska ni?

— Till slottet.

Ett stilla sus av munterhet gick genom vagnen, men jag låtsade ingenting märka utan stirrade bistert allvarlig på en fnittrande snärta mitt emot mig.

— Hans majestät är inte hemma, sade en brännvinsbas vid sidan om mig.

— Jaså, regerar ni i hans ställe? fråste jag till. Jag var så desperat att jag inte frågade efter, vad jag sade. Om

det förut varit ett stilla sus av munterhet, blev det nu en rungande skrattsalva, som varenda en stämde in i — undertecknad undantagen. Jag hade helst velat örfila upp varenda skrattare. Lyckligtvis fick jag snart se, att vi var på Skeppsbron, och då skyndade jag mig att stiga av; jag visste, att om jag fortsatte framåt kom jag till slottet. När jag fick se Gustav III:s staty, började mitt hjärta klappa i raskare takt, och jag glömde snart min förgälskelse i spårvagnen. — Åh — jag kände så väl igen slottet, när jag stod vid statyn och såg på det. Ett par gånger måste jag nypa mig i näsan för att övertyga mig om att jag verkligen var vaken och inte bara drömde, att jag äntligen stod i Sveriges huvudstad och bekikade dess kungaborg. Det var nästan roligare att stå här än att sitta i spårvagnen. Det är ju möjligt, att jag varit ännu mer hänförd, om inte vädret varit så miserabelt. Alltjämt hällregnade det, och tunnklädd som jag var, dröjde det inte länge, innan jag var genomvåt in på bara kroppen. Frös gjorde jag också, så jag hackade tänder, fast det var i juni månad. — Juni månad, mormor hade sagt, att den som fryser då, är en oduglig stackare. — Oduglig — men det var ändå en tröst att veta, att även mormor överdrev ibland. Ett par varv vandrade jag runt slottet, beundrade och kritiserade — om jag skulle ha byggt ett slott, nog skulle jag ha haft några torn på det.

På Norrbro mötte jag vaktparaden, och det var en upplevelse. Jag trodde, att de minst var prinsar hela flocken, så grant klädda som de var, och sådana stiliga instrument som de hade. Blåste gjorde de också trots regnet, och jag ställde mig och klappade i händerna och visade förövrigt min förtjusning så demonstrativt, att jag höll på att ställa till folksamling, men när jag märkte det, skyndade jag mig

att knalla iväg. Jag såg, att folk följde med musiken, och då gjorde jag det också, men tyvärr kunde jag inte stå länge där uppe vid högvakten, jag utmärkte mig nämligen även där. Saken var den, att jag lagt särskilt märke till en av dem som exerceerade, för han var så vacker, men jag hade också märkt, att han var lite kobent, och rätt vad jag stod där ibland folket, pekade jag på honom och sade:

— Så synd, att den där vackre är kobent!

Naturligtvis skämdes jag hemskt, när jag sagt det, och det värsta var att folket, som skrattade åt mig, inte ville släppa fram mig, så jag kunde slinka undan fort nog. När jag kom för mig själv, grät jag i förargelse över att jag var så dum. Kantänka — fjorton år, gått och läst och kommit till Stockholm för att klara sig på egen hand och ändå precis lika dum som lillgräbban Nanna, som så ofta råkat i klistret för sin obetänksamhet!

När jag blivit sams med mig själv igen, fortsatte jag med stadens sevärdheter. Katarinahissen blev nästa nummer. Jag hade åkt förbi den, när jag satt i spårvagnen, och visste således åt vilket håll den låg, och jag räknade ut, att jag säkert skulle komma fram lika bra, om jag vek in på en av gatorna, som om jag traskade Skeppsbron tillbaka. Då skulle jag ju också på samma gång få se en del av Gamla stan, som jag läst om. När jag kom fram till hissen och fick se vad det kostade att åka upp och ned, sade nog min hungriga mage mig, att det var klokare att köpa bröd för de örena — men — svälta var ingen nyhet, vilket det däremot var att åka i hissen, och nyheter har jag alltid varit pigg på. Så jag åkte. Så särdeles förtjusande att komma upp på hissbron var det dock inte. Det blåste väldigt, och regnet piskade mig i ansiktet, så jag såg inte två meter framför mig. När jag gjort en liten lov omkring

Mosebacketorg, var jag glad att få följa med hissen ner igen. Det var betydligt lugnare nere mellan husen. Från hissen frågade jag mig fram till Riddarhuset — det motsvarade mina förväntningar bättre än vad slottet gjorde.

Jag hade nog lite kvar av matsäcken som jag fått av far, men det hade jag med beräkning lämnat kvar i kiosken, för jag tänkte inte äta något första dagen. Jag visste nämligen att mina pengar inte skulle räcka långt, om jag måste köpa mat, och det skulle jag kanske slippa, om jag levde på hullet första dagen. Mitt hull var dock inte mycket att leva på, och när jag gick från riddarhuset framåt Vasabron skrek min mage så pass, att jag måste leta mig fram till Klara strand och kiosken för att försöka få tag i min mat. Men när jag kom dit, var där låst. Jag ruskade på dörren så hårt jag orkade, men den motstod mina ansträngningar, och jag måste larva därifrån med min skrikande mage lika tom. Nu ämnade jag mig ut till Haga, jag hade sett på affischerna, att Frälsningsarmén hade möte där, så jag hade två anledningar att söka mig dit: jag ville se, hur där såg ut, och jag ville höra Frälsningsarmén. Haga hade jag hört mycket om, och jag kunde: "Fjäril'n vingad syns på Haga." På vägen dit ut — Norrtullsgatan tror jag — fick jag se ett matställe, där det stod, att man fick havregrynsgröt för tjugo öre. Det var nästan den bästa sevärdhet jag hittills råkat på i stan. Visst blev jag lite förskräckt, när jag kom in, för där var ett väldigt stöj, och vid vartenda bord satt karlar med ölglas framför sig. Några började ropa åt mig, att jag skulle komma till dem och smaka på, vad de hade i sina glas. Om inte mitt behov av en tallrik gröt varit så kännbart, hade jag vänt genast. Lugnande var det dock att innanför disken stod en klotrund liten gumma, som såg mycket snäll ut. Hon hade

våldigt bråttom med att korka upp buteljer, men hon vinkade i alla fall åt mig att jag skulle komma fram. Och när hon fick höra, vad jag hade för ärende, ropade hon utåt köket, att de skulle lägga upp en ordentlig portion gröt, och hon lade också till något, som jag välsignade henne för i mitt hjärta. Hon sade: "Lägg på duktigt med socker!" När gröten kom, gjorde hon plats åt mig i ett hörn innanför disken, så jag slapp sitta ute bland karlarna. Flickan, som bar omkring brickorna, fnyste nog åt mig, men gumman nickade, att jag kunde sitta trygg. Medan jag åt gröten, kände jag, att det luktade kaffe från köket, och jag försökte nöja mig med att känna lukten, men ju mer jag kände av den, ju mer längtade jag att få smaka åtminstone en enda mun kaffe. Jag räknade på mina slantar, och det föreföll mig inte omöjligt, att jag skulle ha råd att köpa för fem öre kaffe — ifall jag fick köpa så lite. När flickan var undan ett tag, smög jag mig fram till gumman och frågade, om jag fick köpa för fem öre kaffe — jag är nöjd med hur lite som helst, tillade jag, bara jag får smaka det. — Vi får väl se, sade hon, åt upp gröten först. Och det behövde jag knappast någon särskild uppmaning till, jag ämnade sannerligen inte lämna ett gryn. När gröten var slut, fick jag till min förskräckelse en bricka med en stor kopp kaffe och två smörgåsar med "pålägg" — ost och salt kött. Å — vad jag var förskräckt, tänk om gumman tyckt att jag sagt femtio i stället för fem öre; skulle hon då tro mig, när jag sade att hon hört fel, eller skulle hon bli ond och tvinga mig att ta alltsammans? Jag var nästan gråtfärdig.

— Ska du inte dricka? frågade gumman, när hon fick se att jag satt och inte vågade röra det jag fått.

— Jag har inte pengar till så mycket, svarade jag.

— Det kostar inte mer än du begärde för.

Hon nämnde ingen summa, så jag var fortfarande lika ängslig, när jag grep mig an med godsakerna. När jag skulle betala, lämnade jag fram en femtioöring, och till min stora lättnad fick jag tjugofem öre tillbaka. Jag var så pass klok, att jag betalade till gumman och inte till flickan, som serverade och tog betalt av de andra. Innan jag gick, frågade gumman mig, om jag ville gå ett ärende åt henne, och det ville jag naturligtvis gärna. Det var bara att gå och hämta en halv liter grädde i ett kafé lite högre upp på gatan. När jag kom tillbaka, gav hon mig tjugofem öre — precis det jag betalt för maten nyss — och lät mig förstå att hon inte hade vidare otalt med mig. Jag trodde det inte då, och jag tror det inte än i dag, att hon behövde grädden, som jag fick hämta — men jag var henne tacksam för att jag fick göra det.

I Haga var nästan ruskigare än i staden. Vägarna var så smutsiga, och kallare var där också, tyckte jag. Frälsningsarmén hade verkligen möte, men någon glädje var det inte med det. Haga var för vått och kallt, och jag vandrade snart tillbaka till staden. Nu var det för övrigt tid att gå och höra föredraget om de talande stenarna. Gatan, där det skulle hållas, låg långt uppe på söder, och jag hade rätt mycket schå att ta mig dit. I den lokalen var förtjusande: eld i en väldig kamin, packat med folk och varmt som i ett ångskåp. De flesta tycktes vara husvillika liksom jag och ha kommit för att torka sina kläder. En del karlar satt i skjortärmarna och hade kavajerna hemtrevligt upphängda kring kaminen.

Föredraget hade inte börjat ännu, och någon, som jag kunde anta vara föredragshållare, såg jag heller inte till. Var och en tycktes göra vad den ville. Ett par gamla

fruntimmer satt med huvudena ihop och sjöng smått ur en sångbok, somliga läste tidningar, och ett par gubbar sov och snarkade, så det hördes ända ut i förstugan. Men de flesta pratade. Jag stannade vid dörren och visste inte, om jag skulle försöka komma lite längre fram. Jag var inte säker på att jag kommit rätt. Det föreföll mig lite underligt, varför vet jag inte, att dessa, som var här, kommit för att höra, hur stenarna tala. Ett stycke innanför dörren satt en gråhårig koling — en levande och naturtrogen strixkoling — och när han fick se mig, sade han:

— Herregud barn, har du summit ifrån Skåne! det rinner ju en syndafloed med vatten om dig.

Han talade så högt, att alla, som satt omkring, hörde vad han sade. Jag tyckte bättre om folket här än i spårvagnen, för det var ingen som skrattade åt mitt enfaldiga svar. Jag svarade nämligen troskyldigt att jag inte alls kommit från Skåne utan från Småland och visst inte simmat utan åkt på en båt.

— Ja, varifrån du än är, och hur du kommit, fortsatte kologen, så kom för all del till kaminen och värm dig.

Han tog mig i armen och ledde mig med sig till kaminen. Där var nog trångt, men han makade undan en tjock gumma, som han påstod osade stekt, trots hennes protester. Han gav sig inte heller förrän jag tog av mig strumpor och skor — det var fler än jag som hade gjort det — och han gick utanför dörren och vred vattnet ur mina strumpor.

Emellertid kom föredragshållaren. Först bad han om ursäkt för att han blivit försenad, och sen grälade han lite över att ingen "broder" tagit hand om ledningen, så att det varit lite bättre ordning, när han kom. Nu trodde han det skulle dröja länge, innan hans åhörare blev "samlade och kom i stämning".

— Samlade är vi och stämningen trodde vi pastorn hade med sig, sade min gråskäggige koling.

Pastorn såg sträng ut och bad om tystnad, för mötet skulle börja. Han föreslog en sång, men den tycktes ingen kunna, åtminstone var det ingen, som sjöng ett ljud, när han satte sig att spela på en orgel som gnisslade hemskt i tramporna. Han sågade i alla fall igenom sången, bitvis sjöng han svagt själv, men annars var det mest gnisslet från tramporna som hördes.

Någon fortsättning på vad jag läst om hur stenarna tala, fick jag inte höra här. Föredraget liknade inte alls tidningsartikeln med samma rubrik. Talaren läste bibelordet: "Om dessa tiga, skola stenarna ropa." Och med utgångspunkt från det dömde han till död och undergång alla, som på en konferens — efter vad jag kunde förstå — röstat mot löneförhöjning åt predikanterna. Ämnet tycktes inte vidare intressera dem, som satt här och torkade sina kläder. Lite var ägnade mer uppmärksamhet åt plaggen, som de hade upphängda än åt predikan. Om inte regnet piskat på fönsterrutorna, som det gjorde, är jag rädd att bänkarna härinne inte varit så väl besatta. För min del erkänner jag villigt, att jag inte var så tagen. Jag hade nog gått min väg långt förr än jag gjorde, om det inte varit så skönt att få värma och torka sig lite.

När jag kom ut, var det så dags, att jag ansåg det bäst att tänka på var jag skulle vara över natten. Mor hade en väninna, som arbetade här i Stockholm, och denna hade många gånger, när hon varit i Backskog, sagt, att jag skulle hälsa på henne, om jag kom till Stockholm. Hon hade visst också antytt att jag kunde få bo hos henne, medan jag skaffade mig plats. Jag hade tänkt på henne flera gånger under dagen och tagit för givet att jag

skulle bo hos henne. Att jag skulle bli välkommen, det tvivlade jag inte på, mor och hon var ju vänner. Att jag inte hade någon adress till henne, det hade inte ett ögonblick oroat mig. Hon hade ju bott i Stockholm över tjugo år, så henne kände naturligtvis hela stan. Jag hade med flit uppskjutit till kvällen att söka henne, för jag ville gå efter mitt eget huvud under dagen. Om jag kommit till henne på morron, hade jag naturligtvis inte fått sticka ut näsan sedan i ett sådant väder.

Jag styrde kurs på den första jag fick se på gatan och frågade var Anna-Kristina Andersson från Backskog i Småland bodde. Men han var visst dövstum, för han svarade inte ett ljud, bara ruskade på huvudet och gick som det gällt att rädda livet. Den nästa jag frågade svarade ordentligt, att han inte visste det, och då trodde jag, att han var nykommen till staden som jag själv. Den tredje jag vände mig till var ett fruntimmer. Hon frågade efter Anna-Kristinas adress, och när jag inte hade reda på den, försäkrade hon mig, att det var omöjligt att finna henne. "Att leta upp Anna-Kristina Andersson här, när ni inte alls vet var hon bor, det är som att leta efter en nål i en myrstack", sade hon. Hon rådde mig i alla fall att vända mig till en polis. — Vända mig till en polis, det tyckte jag var för kymigt. Fick Anna-Kristina höra, att jag gjort det, skulle hon kanske bli stött, för det var ju ungefär som om jag trott, att hon skötte sig så att polisen hade ögonen på henne. Hon, som utom sin medfödda hederlighet, hade det, att hon tillhörde en missionsförening. Till polisen vände jag mig inte, så mycket var då säkert. Än en gång försöker jag fråga en vanlig människa, tänkte jag — vet den inget, får jag försöka hitta på något annat. Men jag granskade folket noga, innan jag vände mig till någon.

Det började bli så dags, att logifrågan var tämligen viktig. Det var nästan med en saknadens suck jag tänkte på alla möjligheter till gratislogi hemma i Backskog. Den jag till slut frågade var en gammal herre, som såg lärd och förnäm ut. Han stannade och letade i sitt minne men kunde inte erinra sig, att han hört talas om någon Anna-Kristina Andersson.

Det såg således hopplost ut för mig — men jag brukade inte ge mig, och det ämnade jag inte göra nu heller. Jag kom att tänka på, att Anna-Kristina arbetade på en fabrik, och där skulle jag naturligtvis kunna få reda på henne. I stället för att fråga efter henne började jag fråga efter fabriken, och det gick bättre. När jag äntligen kom fram, såg där emellertid tomt och igenbommat ut. I porten satt en klocksträng, den drog jag i, och en klocka skrällde våldsamtt innanför. Ögonblickligen stack ett ilsket huvud ut genom en liten ruta bredvid porten och en röst, skarp som en rakkniv, frågade vad jag var för en, och vad jag menade med att störa helgdagsfriden. Jag neg och bad ödmjukt om ursäkt, talade om vad jag var för en, och varför jag störde. Det ilskna huvudet tillhörde en gumma. Hon drog in huvudet, medan jag talade, och en gubbe tittade ut i stället. Han lät inte alls ilsken, och till min glädje kände han den jag sökte och visste också, var hon bodde. Trots gummans protester mot att han skulle ut i ett sådant hundväder, lovade han att följa mig till Anna-Kristina. Han talade om för mig, att det var flera hundra, som arbetade på fabriken, och att han visst inte hade reda på dem alla eller visste var de bodde. Att han kände Anna-Kristina berodde därpå, att han tillhörde samma missionsförening som hon. Nu glömde jag regnet och alla svårigheter i världen, när jag traskade med min väg-

visare genom gatorna. Att jag skulle få en bädd — jag var nöjd, om det också bara blev på golvet, jag fick ligga — och torka mina kläder och få lite till livs, det tvivlade jag inte på, kom jag bara till Anna-Kristina så . . .

Men hur min följeslagare ringde på hennes dörr, när vi kom fram, var det ingen, som öppnade. När vi stått en stund, ringde han på dörren intill, och där kom ut en gumma nära på lika ilsken som hans egen. Hon fräste i alla fall ur sig, att Anna-Kristina Andersson hade rest till Södertälje på morgonen och skulle stanna där minst fjorton dar. När gumman sagt detta, slog hon igen dörren, så det rungade. Och där stod jag nu — det var inte utan, att det blev lite tjockt i halsen. Om det bara varit vackert väder, hade jag nog tyckt det vara en smal sak att larva ute en natt — men i detta kalla regn! Eftersom jag inte var ensam, höll jag mig i alla fall tapper, men min vägvisare förstod förstås, att jag inte hade nånstans att ta vägen, och han lät mycket bekymrad, när han undrade, hur vi nu skulle ställa det. Hem till sig vågade han inte ta mig med — och det kunde jag förstå, när jag tänkte på hans gumma. Alla hans bekanta var också så trångbodda, att han inte trodde, att någon av dem kunde ta emot mig. Till sist erinrade han sig, att Frälsningsarmén hade något härbärge för husvilla, men var det låg, det visste han inte. Jag föreslog, att vi skulle gå till en av deras möteslokaler och fråga, och han trodde också, att det nog var det bästa. När vi gått en bit, mötte vi en bonettklädd människa, och för henne talade vi om min svåra belägenhet. Hon hörde inte hemma i Stockholm och kände inte till det vi frågade efter, men hon och hennes kamrater, som var på lustresa till Stockholm — ja, hon medgav att det inte varit så lustigt i ösregnet — skulle ligga i en lokal, som Armén upp-

lätit åt dem, och hon trodde alldeles säkert, att jag också kunde få ligga där. Det trodde också portvakten, som var min vägvisare, och han kände det säkert som en lättnad att få anförtro mig åt henne.

Jag frös rätt tappert, och jag var nog lite ängslig, att jag inte skulle få stanna i den där lokalen. Men det fick jag. När vi kom fram, berättade min följeslagerska allt hon visste om mig, och alla hennes kamrater kom omkring mig och tittade på mig, och mer än en av dem undrade, hur det skulle gå för mig i Stockholm. — Du som är så liten, hörde jag från alla håll. Det var jag inte så förtjust i att höra, och jag upplyste dem om att jag var fjorton år, att jag hade gått och läst och att jag nu ämnade sörja för mig själv, om jag också aldrig blev större. Jag makade mig undan i ett hörn där det inte var så ljus, för jag var rädd att jag inte var så mycket till min fördel just nu. Min kjol, som räckte till fotknölarna, hade jag inte alltid kommit ihåg att hålla upp, så den var tämligen smutsig. Schaletten, som varit fin och nystruken, när jag for hemifrån, såg nu ut som en eländig liten trasa. Att luggen var nyklippt hjälpte knappast upp mitt utseende, de svarta striporna såg bara mer sträva och borstlika ut. Det var varmt och skönt i lokalen, och de snälla soldaterna hjälptes åt att plocka ihop litet av vad som hunnit torka, för att jag skulle få något att sätta på mig. Att jag fick en vit mansstrumpa på den ena foten och en svart dam dito på den andra, det gjorde ingenting; i stället för tröja fick jag låna en barnkolt — det var också småbarn med på lustresan — kjol behövde jag ingen. En skinnväst, som jag fick låna av sällskapetets största mansperson, räckte mig långt ned på smalbenen. Att jag såg lite rolig ut, det förstod jag nog, och jag förlät dem gärna, att de skrattade

lite åt mig; jag kände mig fullkomligt nöjd och lycklig. Utom det att jag fått torrt på mig, hade jag även fått mat och dryck. Soldaterna var glada och trevliga människor, de sjöng och spelade på flera slags instrument och berättade en mängd roliga historier. När jag varit hos dem ett par timmar, var det nästan, som om jag känt dem i all min tid. Sov mycket på natten gjorde vi inte någon. En och annan bestod sig med den lyxen att ha en kudde, men de flesta låg på bara golvet.

Annandagen regnade det likadant, som det gjort pingstdagen; kallt var det också och inte särdeles skönt att gå ute. Jag följde därför med dem jag logerat hos till ett möte inomhus på förmiddagen. När mötet var slut, for mina vänner hem till sin stad, och jag fortsatte att studera Stockholm. Jag beundrade Nationalmuseum, vandrade över till Skeppsholmen, följde Strandvägen och gick över bron till Djurgården. Eftersom jag fått mat och logi gratis, tyckte jag, att jag kunde kosta på mig ett par "nöjen", när de inte var dyrare än tio öre stycket. Det värsta var bara att veta vad man skulle välja, för det fanns så mycket här i "Gröna Lund". Det var ett par hopväxta tvillingar, världens starkaste dam, ormtjusare, jättemänniskor och dvärgar, tre eller fyra trollerikonstnärer och mycket, mycket annat. När jag funderat på saken en stund, valde jag att se den starka damen och trollerikonstnären, som hade den grannast utstyrda pajasen till att skrika ut föreställningarna. Jag gick in i damens tält först. Där satt väl omkring femtio människor och stirrade på ett rött skynke, som hängde längst fram. Så värst fint var det inte därinne, och droppade genom taket gjorde det, men för tio öre kunde man väl inte begära att få sitta torrt, tänkte jag.

Om en stund sköts skynket åt sidan, och en frackklädd herre steg fram och höll ett litet tal om den märkliga damen, som om en stund skulle komma fram och visa sin underbara styrka. Mannen hade vacker röst och lade sina ord väl, så jag började tro, att jag använt min slant förnuftigt, när jag offrat den för att komma in hit. Men när damen uppenbarade sig, skändes jag både å hennes och mina egna vägnar. — Hon hade ju rakt ingenting på sig. — Ser hon inte, att här är fullt med folk, tänkte jag. Och jag väntade, att hon skulle störta på dörren, för jag kunde inte tro annat än att det var i misshugg hon kommit in sådan hon var. Att inget fruntimmer i Backskog skulle visat sig för folk så lite klädd, det var då säkert. Det mesta hon hade på sig var ringar och armband. Om hon var världens starkaste dam, tyckte jag inte var så märkvärdigt, för hon var bestämt den tjockaste — åtminstone hade inte jag sett någon tjockare. Hennes första kraftprov var att tre minuter stå på ett ben och hålla hundrakilovikter i sina feta labbar. Det var ruskiga tre minuter, tyckte jag. Men folket klappade i händerna. Nästa nummer var, att hon lade en bräda över bröstet och stödde den bara lite med fingertopparna, medan två karlar steg upp och ställde sig på den. Jag fann inte det heller så tilltalande. Efter dessa nummer skulle det bli något, som kallades favoritnumret — något som publiken flera gånger ropade efter, men när det började, knallade jag mig ut. Damen skulle nämligen gå balansgång i taket med hundrakilovikter i händerna — över publikens huvud, sade den frackklädde. Och jag för min del ville inte ha varken damen eller hennes vikter i huvudet, därför gick jag. Ska sanningen fram, så ångrade jag min tioöring. Då var det bättre hos trollkarlen. Han trollade fram barnkläder

ur en hatt, som han lånade av en herre bland publiken, gräddade pannkakor i samma hatt — riktiga pannkakor, som han och den, som ägde hatten, åt upp tillsammans. En slant trollade han från bordet och i fickan på en människa, som satt mitt i tältet, tuggade sönder en yxhammare, slök ett svärd och gjorde ytterligare en hel del, som åtminstone inte jag ville åta mig att göra efter.

När jag gick tillbaka från Djurgården, var det nära kvällen, och jag började fundera på husrum igen. Under dagen hade jag inte brytt mig om att tänka på det. Hade jag tänkt något, så var det väl bara: "Det ordnar sig alltid." Sanningen att säga räknade jag nog med att få ligga i samma lokal, där jag legat natten förut. Jag visste väl, att där inte var några lustfarare, men jag var verkligen så enfaldig, så jag trodde, att där stod öppet, så vem som helst kunde gå in och lägga sig. Men när jag kom dit, var där naturligtvis stängt. Nå — då fick jag väl fråga efter härbärgets, som jag hört talas om kvällen förut. Även nu hade jag turen att möta en kvinnlig frälsningssoldat — ja, jag fick sedan veta, att hon inte bara var soldat utan officer, i ganska hög ställning till och med. När hon fick höra, att jag kommit till Stockholm för att söka plats, sade hon, att det var bäst jag bodde på deras tjänarinnehem. Men våt och eländig, som jag nu var, tyckte hon inte jag kunde komma dit en helgdagskväll, utan hon erbjöd mig att följa med henne hem. Där skulle jag få ligga över natten och torka mina kläder. Hon och hennes make bodde i själva högkvarteret och hade ett enkelt och rart litet hem. De var bägge mycket vänliga emot mig och pysslade om mig på bästa sätt. Jag fick ligga i en ren och fin bädd, och det smakade skönt att sova efter de två föregående nätterna. Den natten, då jag var på båten,

hade jag ingenting sovit och som sagt inte mycket, när jag låg hos lustfararna heller.

När jag vaknade på morgonen, var mina kläder både rena och torra. Den snälla officersfrun hade sköljt opp dem och hängt dem till tork, sedan jag hade somnat; stryka fick jag göra själv, innan jag satte på mig. Det var verkligen skönt, och jag kände mig som en annan människa, när jag kom ut. Slutat regna hade det också, och solen tittade fram emellanåt, och för varje glimt jag såg av solen blev mina förhoppningar ljusare. Av mitt värdfolk hade jag fått en lapp med mig till föreståndarinnan för tjänarinnehemmet. Men innan jag gick dit, skulle jag förstås gå till kiosken och se, ifall jag hade mitt bagage i behåll. Jag var allt lite spänd på hur det var. Nu tog jag mig inte tid att stanna och titta i butiksfönstren eller något annat onödigt. Det enda jag tittade efter var platsbyråer — nu skulle livets allvar börja.

JAG FÅR ARBETE.

När jag kom till kiosken, stod dörrn öppen, och mina tillhörigheter fanns lyckligtvis kvar. Men jag kom i grevens tid och räddade dem, det stod nämligen en jättestor hund och bökade med knytet, där jag hade min matsäck. Jag blev lite skraj, han såg farlig ut, besten, men en polis, som stod i närheten, kom och hjälpte mig. Troligtvis hade min vän smålänningen talat om för polisen, att jag fått ställa in mina grejor där, han frågade nämligen, om det var jag, som kommit från Småland pingstdagen. Han blev inte det minsta stött utan bara skrattade, när jag svarade, att det nog var flera än jag, som kommit därifrån den dagen, men att jag var en av dem.

— Men ni var nog den enda, som tog in på det här hotellet, sade han och pekade på kiosken.

Han frågade också, om jag sett mig omkring, och hur jag tyckte staden var. På det svarade jag, som jag tyckte: att staden var ståtlig, men att det var lite onödigt höga hus.

Att mitt skrin blivit undersökt, är nog troligt. Pinnen, som locket varit igensatt med, var borta, och hur jag än sökte var det omöjligt att finna den. Lite kringrivet var det också, men ensamt det var inte så starkt bevis. Visst var det lilla jag hade fint och ordentligt nedlagt, när jag for hemifrån, men jag hade själv plockat

igenom det ett par gånger under resan, och jag ville inte svära på, att jag då lagt det så ordentligt. Ingenting var emellertid borta — inte ens "morgontofflorna" jag fått till avskedsgåva av vår gamla lärarinna, och de var ändå det finaste jag hade. De hade åtminstone varit fina, nu var plyschen lite avnött. Jag var glad, att de fanns kvar, både för hennes skull, som jag fått dem av, och för att det var pampigt att ha morgontofflor, det hade jag väl aldrig drömt om att få.

På tjänarinnehemmet visste föreståndarinnan om att jag skulle komma, redan innan jag lämnat fram min lapp. Frun, som jag legat hos, hade "ringt" om mig. "Ringt om mig" — det tyckte jag lät nästan hemskt. Jag hade läst lite om telefon och tyckte det var en sådan märkvärdig uppfinning, så nog var stackars jag en för obetydlig varelse att ringa om. Jag var också rädd, att det kostade pengar, och att föreståndarinnan skulle kräva mig på det. Men, som väl var, sade hon inte ett ord om några pengar, och jag teg också.

— Lilla barn, vad tänker du göra i Stockholm? var nästan det första hon sade, när hon sett på mig en stund.

— Vad som helst, svarade jag. — Jag är inte så liten, som jag ser ut. I ett enda andedrag fick hon veta, hur gammal jag var, vad jag kunde göra, och hur gärna jag ville ha plats. Alla människor kom med, det jag minst av allt ville höra, nämligen, att jag var så liten — det var inte utan, att jag blev lite het i huvudet.

Men hon log åt min hetta, den snälla människan, och svarade saktmodigt:

— Jag tror, att du är mindre än du ser ut, men nog är det möjligt, att du klarar dig, om du inte ger dig för svårigheterna.

Att jag inte ämnade ge mig, det kunde jag sanningsenligt försäkra henne — och jag skämdes över min hetta.

I rummet, där jag fick mig en säng anvisad, var plats till fem stycken andra, och löjtnanten sade, att alla sängarna var upptagna. Här fanns också flera rum med lika många platser, och överallt var det fullt, så det var många, som sökte plats. Jag tyckte detta lät lite farligt — tänk om det var ont om platser! Ingen av dem, som bodde här, var emellertid inne, och jag tröstade mig med, att de nog var ute och fick platser. Kanske, att det är med dem som med mig, tänkte jag, att de velat vara lediga över helgen för att se staden. Tjänarinnehemmet hade också platsanskaffningsbyrå, och jag fick en adress till ett ställe, dit jag skulle gå och söka plats. Föreståndarinnan sade, att hon inte hunnit ta närmare reda på hur där var. Frun hade nyss ringt och sagt att hon ville ha en femton, sexton års flicka, snäll och villig, helst från landet. Tyvärr var jag inte femton, sexton år. Huruvida jag var "snäll", fanns det olika meningar om, men "villig" trodde jag mig vara och från landet var jag. Adressen var till en gränd i Staden inom broarna, och jag fick fråga många gånger, innan jag lyckades leta mig dit. Och när jag äntligen kom dit, visade det sig nästan lika svårt att finna frun jag skulle till. Efter att ha irrat upp och ned i några trappor kom jag dock upp på vinden till en liten dörr, där det på ett smutsigt visitkort stod samma namn, som det jag hade på min adresslapp. Jag drog i ett snöre, som jag antog skulle vara klocksträng. Det var en hemsk klocka till att pingla ilsket, och jag kände mig kuslig till mods; att en svart katt stod i en vrå och fräste och sköt rygg verkade heller inte lugnande. Som väl var dröjde det en minut, innan någon

svarade på min ringning, så jag hann hämta mig lite, men nog hade jag hjärtat i halsgropen, när jag hörde hasande steg innanför och rösten av ett fruntimmer, som grälade över att hon inte fick vara ifred. När hon öppnade dörren, blev jag nästan lite häpen. Jag hade aldrig trott, att man var så lite noga med sin utvärtes människa i denna stad. Stackars den, som inte fått mat, sedan hon sist tvättade och kammade sig. När hon fick höra mitt ärendede, bjöd hon mig stiga in i "salen". — Salen! — Hon såg nog, att jag tappade koncepten, och hon tillade, att salen också var verkstad och sovrum för ett par gesäller. Vad sorts verkstad dessa gesäller hade, det var omöjligt för mig att räkna ut. Visserligen fanns det ett fönster, men det var inte överdrivet stort och allt för smutsigt till att släppa in så mycket ljus, att jag lyckades upptäcka några maskiner eller verktyg i rummet. Hemma i Backskog skulle man alldeles säkert kallat det här för skräpkammare, så mycket bråte låg det överallt.

Det var inte hon, som tog emot mig, som skulle ha jungfru, utan den hon bodde inne hos, men denna låg för närvarande och sov ruset av sig, och hon, som jag talade med, vågade inte väcka henne.

Det lät inte vidare lockande, och stanken i rummet avskräckte från tanken att stanna här. Men jag ville rysligt gärna ha en plats. Många av de förståndiga gumorna därhemma hade också förmanat mig att inte vara "hödragen" och fika efter att komma till fint folk första tiden, så jag tänkte, att det kanske var bäst att ta vad som bjöds och inte låta skrämman mig av vad som syntes. Jag frågade människan, som, sanningen att säga, tycktes behöva sova ruset av sig hon också, ifall hon visste, vad det var att göra, och hur stor lönen var.

— Vänta, sade hon, jag ska gå och se, om hon sover! Och hon hasade sig iväg och lyfte på en liten trasa, som hängde framför en glasruta på en dörr i ena hörnet. — Som en stock, förklarade hon, när hon tittat. — Sätt dig! Hon sopade ner skräpet från en stol och flyttade fram den åt mig. Ur ett skåp tog hon en literbutelj, som hon drack några duktiga klunkar ur och sedan räckte till mig.

— Drick, sade hon — du behöver allt en styrketår, innan du tål höra, hur du får det här.

Naturligtvis talade jag om för henne, att jag mer än väl visste, att sådana tårar inte styrker, och hon såg inte farligare ut än att jag vågade hålla ett litet nykterhetstal för henne. Hon satt verkligen tyst och beskedlig och hörde på mig. Men när jag slutat, rådde hon mig att slå den här platsen ur hågen. Det var så rörande, så jag nästan grät en skvätt, när hon vaknade upp ett ögonblick, räckte mig handen och sade:

— Håll i Guds namn de löften du gett, vore jag inte ett sånt vrak, som jag är, skulle jag vilja hjälpa dig. Världen är farlig! Framför allt kom ihåg, att Stockholm är ett Gomorra! Och sätt aldrig din fot inom dessa dörrar mer. Hon hade knappast talat ut, förrän hon tog mig i armen och nära på kastade mig ut i förstugan.

När jag kom tillbaka till tjänarinnehemmet och berättade, hur det gått för mig, skickade föreståndarinnan genast löjtnanten för att gå och se, hur det var. Hon sade, att hon visst inte tvivlade på mina uppgifter, men i händelse människan ringde till hemmet igen, tyckte hon det var bäst, att de själva sett hur där var.

Löjtnanten kom hem riktigt uppskakad av förskräckelse. Hon hade kommit mitt i ett slagsmål mellan gesällerna och fruntimret, som sovit, när jag var där.

Jag fick ett par nya adresser och gav mig åter ut i staden. Det var till ställen, som de kände till på tjänarinnehemmet. På det ena hade jag nog fått plats som springflicka, om jag bara haft någon bostad. De kunde inte betala så mycket, att det gick för mig att hyra. Den andra platsen var som barnflicka, men frun reflekterade inte ett ögonblick på att ta mig, för jag var mindre, sade hon, än barnen jag skulle skött.

Mitt hjärta var inte vidare lätt, när jag gick tillbaka till hemmet, och jag såg livet i lite mörkare färger, än jag annars brukade. Till en del berodde det nog på att jag måste vara så sparsam med min matsäck, för att den skulle räcka länge. Föreståndarinnan på tjänarinnehemmet var i alla fall vänlig och uppmuntrade mig. Den dagen tyckte hon det var för sent att söka flera platser, men dagen därpå trodde hon jag skulle ha bättre lycka. Och vad som var bättre än uppmuntrande ord var att hon tog mig med ut i köket och gav mig ett ordentligt mål mat, som jag sedan fick uträtta några små sysslor i köket för. Det gav lite bättre färg åt livet.

När jag kom in i rummet, där jag skulle ligga, var nästan alla mina rumskamrater inne. De satt var och en på sin säng och diskuterade sina erfarenheter under dagen. För mina ögon såg de alla så fina och präktiga ut, så det föreföll mig otroligt, att de var tjänarinnor, som sökte plats. Jag stannade vid dörren och neg och hade nog inte vågat mig fram till min säng, om inte löjtnanten kommit bakom mig. Hon talade om varifrån jag var, och att jag sökte plats även jag. Och hon bad dem också, att de skulle ta sig an mig en liten smula.

— Å — en så'n liten unge! — Vem har släppt ut en så'n i världen? Hon är väl inte tio år!

Det var väl, att de sade något om min ålder, ty tack vare det, fick jag mål i mun och talade om för dem, vad jag var så angelägen, att alla skulle få veta nämligen, hur gammal jag var. De skrattade åt att jag sade min ålder precis på dagen. Men det gjorde ingenting, att de skrattade åt mig, jag tyckte om dem i alla fall, för de sade alla med en mun, att det säkert inte skulle dröja länge, innan jag hade plats. "Folk vill bara ha småjantor nu för tiden", sade de, "för de få ha dem så gott som utan både mat och lön". Att jag inte fått någon av de platser jag redan sökt, mente de, var bara tur. Varken att vara springflicka eller att passa barn tyckte de jag skulle slå mig på. Någon föreslog, att jag borde försöka komma i ett restauranterkök. Man fick alltid börja som passopp, men skötte man sig, steg man hastigt i graderna. Det förslaget ogillade dock de flesta — på restauranter blev unga flickor fördärvade, menade de. I privat tjänst, hos en förständig fru, det var idealet. Och med talet om platser för unga flickor till utgångspunkt började de lite var tala om sina erfarenheter, när de som unga flickor kommit till Stockholm. Efter vad de sade, tycktes det inte vara gott om förständiga fruar. Visserligen var det ingen, som tycktes ha råkat så illa ut som jag, när jag fick min första plats hemma på landet, men benigt nog hade de haft det.

Att det verkligen gick för unga flickor att få plats, lät ändå hoppfullt, och om det också blev som de sade, lite med både mat och lön, skulle det väl ändå gå ihop. Från sina upplevelser i ungdomen kom de in på läget nu. Alla hade sprungit hela dagen och sökt platser, men ingen hade lyckats få någon. En, som det gjorde mig särskilt ont om, var en gammal gumma, som satt i en vrå och grät.

Hon sade själv, att hon var över sjuttio år, trött och utsliten och utan en människa, som frågade efter henne. Nu hade hon en hel vecka haft uppgjort om en plats, som hon skulle tillträtt den här dagen, men när hon kom dit, hade människorna svarat, att de ångrat sig och inte ville ha henne, för hon var för gammal. Att ge henne återbud hade de inte tänkt på. Hela veckan hade hon levat på ett litet mål mat om dagen, för att hennes slantar skulle räcka, medan hon var ledig, och just den här morgonen hade hon givit ut sitt sista öre.

Det var en arbetarfamilj hon skulle kommit till, där hustrun arbetade på fabrik, och det var meningen att gumman skulle sett efter barnen. Att det var både fattigt och trångt hos dem, och att de var långt ifrån exemplariska människor, det visste hon, men det hade hon inte brytt sig om; hade hon kommit dit, hade hon i alla fall haft tak över huvudet.

Någon undrade på att inte hon, som tjänat hela sitt liv, hade pengar sparda, det brukade ju gamla tjänarinnor ha. Man visste, att hon varit hela trettiofem år på samma plats. På det svarade hon ingenting, men när hon gått ut, berättade en gammal kamrat till henne, hur det kom sig, att hon stod så på bar backe:

De trettiofem åren hade hon varit hos en lam gammal fröken, som hon de sista tjugo åren inte bara skött utan ett öre i lön utan också försörjt. Den gamla damen hade haft det jämförelsevis väl ställt, när Lina — hon hette så gumman — kom till henne, men ett företag, där hon hade sina pengar placerade, gick omkull, och hon förlorade allt vad hon hade. Hennes enda utsikt var då att komma på ett försörjningshem, men det var hon räddare för än för döden. Och hon slapp också att komma dit.

Lina stannade hos henne och både skötte och försörjde henne, så länge hon levde. Hon hade haft en liten livförsäkring, och den samt det lilla lösöre, som fanns, var det meningen, att Lina skulle ha. Det blev dock aldrig något skrivet om det, och när den gamla fröken var död, uppenbarade sig en systerson till henne och gjorde anspråk på arvet, fast han var välbärgad. Folk, som kände till förhållandet, menade att Lina skulle processa sig till sin rätt. Men hon hade läst i sin bibel, att det var bättre att låta göra sig orätt än att gå till tings med sin nästa, så det gjorde hon inte. Hon gick lugnt ifrån alltsammans, och han, som aldrig tagit notis om sin gamla moster, tog det som fanns.

Alla tyckte vi det var synd om Lina, och om vi kunnat göra något, hade hon genast fått både rättvisa och plats. Några minuter satt vi lite molokna, men snart var historierna om fruar och platser igång igen. För min del var jag glad, att det blev avbrott just när det lutade till att fruarna skulle bli för illa åtgångna. Jag ville helst få ha en god tanke om dem jag snart skulle få att göra med.

Den, som kom och avbröt historierna, tycktes alla känna. De kallade henne fröken Bengta, och jag fick snart klart för mig, att hon kom från en plats, som hon haft bara åtta dagar. Fröken Bengta var stor och bred och bullersam, hon skrattade välgörande gott och tycktes nöjd med att finna idel bekanta.

Löjtnanten såg bekymrad ut och förklarade, att det inte fanns någon säng åt Bengta, eftersom hon inte sagt till förut, att hon skulle komma. Men den, som inte var bekymrad, det var Bengta själv. När hon fick se staccars mig, som fått hennes f. d. säng, sade hon:

— Den där får ni bädda åt i en mangelkorg, eller också tar jag henne på ryggen och bär upp henne på barnkrubban, för sängen ska jag ha!

Besynnerligt nog så blev jag varken förargad på Bengta eller rädd, att jag skulle bli utan husrum. Jag hörde nog på hennes skratt att hon unnade andra lika gott som sig själv. Och att hon inte skulle bli orsak till att någon orätt skedde mig, det var jag säker på. Att jag, som säkerligen inte vägde tredjedelen så mycket som hon, fick den lilla provisoriska bädden, var ju bara riktigt.

När det blivit uppklarat med liggplatserna "lirkade" Bengta med adjutanten, så hon fick koka kaffe i köket. Hon hade en väldig påse dopp med sig, och hon bjöd över lag. Särskilt var hon mån om att jag skulle få.

Historierna, som avbrutits när Bengta kom, blev aldrig upptagna igen, därför att Bengta tog ordet, och hon släppte det inte. För övrigt tror jag inte heller, att någon önskade, att hon skulle tiga. Hon berättade också om sina platser och fruar. Lite elak emot dem var hon kanske, men det var stor skillnad på hennes och de andras historier. De andra hade bara sett det olidliga förhållandet mellan en fru, som var en tyrann och en jungfru, som var offer för hennes tyranni. Och att ha plats, det var att onaturligt släpa och slita från morgon till kväll utan en enda ljuspunkt, som ger färg åt livet. Bengta däremot, hon hade sett, att både fruar och jungfrur var människor med både fel och förtjänster och att det inte var alltid de plågade och trakasserade varandra. Hon hade en stor portion humor, och alla hennes historier var roliga. Inte minst det hon berättade om sin sista plats, och varför hon gått därifrån så här fram på kväl-

len. Saken var den, att herrskapet haft främmande till lunch, och Bengta hade lagat en så utmärkt mat så frun var stormförtjust och tog Bengta i famn, när hon kom ut i köket och tackade. Naturligtvis blev Bengta rörd och tyckte, att frun var en ängel, och hon lovade att stanna i det här köket, så länge hon orkade sköta en spis; då tog frun henne i famn om igen och kallade henne sin "älskade trotjänarinna", och sedan sprang hon in till sin man och talade om, vilken pärla till jungfru de fått. Herrskapet hade hittills alltid haft otur med sina jungfrur, och herrn, trött på fruns jämmer över ständiga ombyten, blev så glad att han sprang ut i köket och tog Bengta i famn även han, lika kärvänligt, som frun gjort. Men då kastade frun ut henne och låste dörrn. Och därför satt hon nu här och underhöll oss. Tack vare hennes historier, började jag tycka, att det verkligen inte var så farligt att söka plats i Stockholm. Jag behövde nog inte befara att mista någon plats av samma anledning, som Bengta mistat sin. Knappast skulle någon ta mig i famn för min matlagning, det förstod jag efter de erfarenheter jag hade hemifrån. Visserligen hade jag försökt inpränta några enkla regler, som Olle lärt mig om matlagning — men ändå. Det enda jag kom säkert ihåg var, att om gröten blev vidbränd, hjälptes inte det med att man lade i några nävar salt. Det hade jag försökt hemma en gång, men den gröten blev sådan, att jag fick äta upp den ensam.

För den lilla slant vi betalade på tjänarinnehemmet, fick vi också kaffe med bröd på morgonen. Därefter var det morgonbön, och sedan gav var och en sig ut att söka sin lycka. Bengta hade varit ute tidigt och skaffat en tidning, och den lånade hon mig, innan hon sett i den

själv. Där var flera spalter med annonser om platser, men tyvärr mycket få, som kunde vara någon idé för mig att söka. Jag skrev i alla fall upp en del adresser och traskade iväg. Men — — —! På första stället tyckte de jag såg för nosig ut och på det andra, där jag lade mig vinn om att se snäll och beskedlig ut, menade de, att jag föreföll att vara allt för fåraktig och enfaldig, på det tredje hade ingen människa tid att tala med mig. Först när jag suttit i tamburen och väntat en dryg halvtimme, kom en dam och sade att platsen redan var tillsatt. Om jag inte varit så pass nedstämd av min otur, som jag var, hade jag nog frågat henne, varför hon inte tagit sig tid att säga mig det genast. Jag hade nämligen genom en halvöppen dörr sett henne ligga på en soffa med en bok i handen hela tiden jag suttit och väntat. Jag gick ändå till ännu ett par ställen men hade ingen tur där heller. Det såg sannerligen inte hoppfullt ut, och mitt hjärta var inte lätt, när jag gick och satte mig på en soffa i Humlegården. Ännu hade jag tre fyra adresser, som jag inte varit till. Men det stod i annonserna, att det skulle vara stora, starka sexton, sjutton års flickor, dessutom skulle de kunna en hel del, som jag inte hade det minsta begrepp om, så det var väl knappast lönt att jag försökte. Hur mycket jag stretade emot började några salta droppar trilla utför kinderna. Det var ynkligt, om det inte skulle finnas någon vrå för mig, lilla stackare, i denna stora stad! Hemma fanns det ju heller ingenting åt mig — det var allt i en olycklig stund jag kommit till världen!

På bänken bredvid mig låg en tidning; den tog jag och började läsa i, mest för att ingen skulle se att jag grät. Det var just samma tidning, där jag tagit mina adresser, och nu varnade jag en annons som jag förbisett på mor-

gonen. "Trädgårdsarbete finnes. Både kvinnor och barn mottagas", stod det. Å — Gud ske lov! Där var jag säker om att få vara med. Ögonblickligen torkade jag tårarna och gick till en poliskonstapel och frågade var D—s trädgårdar låg. Jag blev inte alls ledsen, när jag fick höra att de låg en dryg halvmil utom staden. Den långa promenaden behövde jag så väl för att komma i gängorna. När hoppet vaknade inom mig, vaknade också mina övriga livsandar, och jag gladdade mig igen åt att vara i Stockholm. Nu såg jag att blommorna i Humlegården var vackra och att ungarna, som lekte där var söta. Vägen ut till trädgårdarna var mycket vacker, en del av det jag gick förbi hade jag läst om i läseboken och var glad att få se det i verkligheten.

Att det var en direktör jag hade att vända mig till, när jag kom fram, skrämde mig lite — direktörer var ju fasligt höga herrar, hur skulle jag våga tilltala en sådan! Villan, där han bodde var också — åtminstone i mitt tycke — mycket ståtlig, och mitt hjärta dunkade våldsamt när jag tryckte på den elektriska knappen. Jag blev heller inte så väl mottagen, fast jag neg så djupt jag kunde för den fina jungfrun, som öppnade. Hon var mycket onådig, för att jag kom stora vägen och smutsade ner trappan. Det förstod nog jag med, att det var tokigt av mig att komma "stora vägen", men eftersom jag ville träffa direktören, tyckte jag inte det var lönt att gå till köket. Det sade jag också till flickan trots min respekt för hennes manschetter och vita förkläde. Jag måste tala om vad jag ville direktören, och när hon fick höra det, sade hon, att jag gjort henne besvär i onödan. Här fanns visst inte något arbete, och direktören var för övrigt inte hemma. Sanningen att säga var det nästan så mina ben

sviktade, när jag gick utför trappan. Jag hade varit så säker på, att jag skulle få arbete här. Min matsäck var slut, och jag ägde inte ett öre över de trettiofem, som jag skulle ha till nästa natts logi. För ett ögonblick tycktes det mig mörkare i Stockholm än hemma i Backskog.

Men nedanför trappan kom en dam, som tydligen hört vad jungfrun sagt, och hon såg nog också, att jag var ledsen.

— Kära lilla barn, sade hon med den vänligaste röst jag någonsin hört — var inte ledsen du, jag vet, att här finns arbete. Direktören är min man, och han kommer hem om en halvtimme eller kanske förr. Du kan sitta här i bersåen och vänta.

Hon gick före in och satte sig på en bänk och började språka med mig. I allmänhet tyckte jag inte om, när folk frågade mig om mina angelägenheter, men den här frun såg så god och snäll ut, och hon frågade inte alls på samma sätt, som de flesta gjorde. Hennes frågor var så för-synta, och dessutom hade hon en så vacker röst, att jag njöt av att höra henne tala. Det var roligt att se på henne också, hon såg bra ut, men jag tyckte inte att hon var så fint klädd som jungfrun. När vi suttit en liten stund, talade hon om, att hon ämnade göra rent i ett höns-hus, och hon undrade om jag hade lust att hjälpa henne. Naturligtvis hade jag det. Men hon påstod, att jag måste äta middag först för att "orka ta i". Jag blev nästan förskräckt, när hon ropade på den fina jungfrun och befallde henne att duka åt mig här i bersåen. Flickan gav mig en blick, som borde ha dräpt mig, och hon frågade frun, om jag inte kunde gå in i köket och äta i stället — det var ju mindre besvär. Till min stora glädje svarade frun, att

medan jag åt, skulle hon sitta här och sy, och hon ville prata med mig.

Medan vi höll på i hönshuset, kom direktören.

— Hallå Titti, har du fått ny hönsgumma? ropade han åt sin fru, när han fick se mig på en stege i farten med att tvätta fönster.

Att han kallade mig gumma, var jag inte så förtjust åt, men jag tyckte i alla fall genast om honom, nära på lika mycket som om hans fru. Att det var direktören, hade jag förstått, innan frun hann svara på vad han sade. Jag undrade, om jag skulle sitta kvar på stegen eller om jag skulle gå ner. Det var frestande att sitta kvar; gjorde jag det, skulle det nog inte synas, hur liten jag var. Men å andra sidan var det för stor risk, att inte genast visa alla skavanker. Jag klev därför ned och talade om, att jag var äldre än jag så ut. Vi hjälptes åt, frun och jag, att tala om varifrån jag var, och att jag var kommen för att söka arbete.

— Har inte du arbete åt henne, så har jag, tillade frun. Å, om jag vågat ta henne i famn!

— Visst finns det arbete, svarade direktören, och det spelar ingen roll om du är liten eller stor; det mesta du kommer att göra blir rensning i trädgårdsland, och där gäller bara, att du kan skilja på ogräs och nyttiga plantor. Klockan tolv i morgon skall de nyantagna komma, och då får du infinna dig. Sex kronor i veckan får du och fritt husrum.

Sex kronor i veckan! Vilken svindlande summa jag tyckte det var. I blinken räknade jag ut, att det blev hela tjugufyra kronor i månaden. Tänk, hemma i Backskog hände det ibland, att vi inte förtjänade mer än fem

kronor på en hel vecka, om vi också hjälptes åt hela familjen.

Å, vad det nu gick lätt att traska tillbaka till staden. Mina rumskamrater tyckte det var ett dåligt jobb jag fått. Den enda, som inte höll med om det, var Bengta, och hennes mening var i alla fall den jag satte högst. Så fort som möjligt kröp jag i säng på kvällen och låtsades sova för att i ro få bygga mina luftslott, som vilade på en så solid grund som en veckoförtjänst av sex kronor.

FÖRSTA DAGEN I TRÄDGÅRDEN.

Jag var tidigt uppe den morgonen jag skulle gå från tjänarinnehemmet till min arbetsplats. Inte för att jag hade något särskilt att göra i ordning, eftersom mina saker redan var färdiga. Jag hade ordentligt packat om både skrinet och knytet. Det var bara det, att jag var så ivrig, men vägen var också ganska lång, och att jag inte skulle komma en enda minut försent, det hade jag föresatt mig. Mina rumskamrater tyckte att jag skulle fara på tåget, därför att det skulle vara missrekommenderande för mig att komma "på luffen". Och ingen skulle hellre än jag velat åka på tåget, men jag ägde inte ett kungens mynt till biljett. Låna ville jag inte, fast jag blev erbjuden; gick jag, slapp jag sätta mig i skuld. Visserligen var det inte mer än trettio öre, men ändå . . .

Många varningar och förmaningar att ta väl vara på mitt unga liv fick jag av mina äldre och mera erfarna kamrater. Jag neg och tackade för allt jag fick i den vägen, men fullt så försiktig ämnade jag inte bli.

Jag kände det riktigt tomt att skiljas från mina vänner på tjänarinnehemmet, de var ju mina första bekantskaper i Stockholm och alla hade varit så snälla och vänliga mot mig. Särskilt hade jag fäst mig vid Bengta.

När jag kom ut till arbetsplatsen stod där före mig en ung pojke, en gammal gubbe och ett par fruntimmer. Jag

förstod att de liksom jag var nyantagna arbetare, och jag gick och ställde mig hos dem. Pojken började flina åt mitt skrin, det var en beväringsskista, sade han, men gubben hutade åt honom, och det var jag glad åt. Av direktörens fru hade jag hört att det fanns arbeterskor från Småland här, och jag hoppades att jag skulle tycka bättre om dem än om dem som stod här. Ingen av dem skulle jag tagit till arbetskamrat om jag fått välja. Småpojkar hade jag sedan gammalt skräck för, och den här med sin korpsvarta lugg och sina spelande stenkolsögon såg ut att kunna hitta på ännu värre saker än vad pojkarna hemma i Backskog gjorde. Fruntimren tittade lite snett på mig, och när de fick höra att jag kom från Småland grälade den äldsta över att smålänningarna kommer till Stockholm och tar bröd och arbete från de infödda. Den näsvisa unge jag var, föreslog jag henne att resa till Småland i stället. Naturligtvis blev hon ond, men min näsvishet hade dock det goda med sig att jag sedan fick vara ifred något så när. För övrigt blev det inte tillfälle för vidare gräl den gången; direktören och en bokhållare kom nämligen för att skriva upp våra namn och lite mera om oss i en stor bok. Det var inte utan att jag tyckte det var lite hemskt att bli inskriven i den tjocka boken. De fyra, som stodo här före mig, var hemmahörande på platsen och hade egna bostäder, men jag skulle ha någonstans att bo, och direktören och bokhållaren resonerade lite om var man skulle göra av mig. Nog fanns det rum, men de tyckte att jag var för ung till att bo ensam, och någon som jag kunde dela med fanns det inte, eftersom de tre småländskorna, som var gamla på platsen, sagt att de inte ville ha någon mer hos sig. Slutet på resonemanget blev i alla fall, att direktören tyckte det var bäst göra ännu ett

försök att få inkvartera mig hos dem. Naturligtvis hade jag bra mycket hellre velat bo ensam än tränga mig in där jag säkert inte skulle bli välkommen — skulle jag nu också här bli en ovälkommen! Det sade jag till direktören och tillade, att jag inte var det minsta rädd för att bo ensam. Men han höll i alla fall på sin mening. Antingen jag var rädd eller inte, så var det inte lämpligt för mig att vara ensam. Smäländskorna hade varit här mer än tio somrar och alltid bott fyra i rummet, det var bara det att alla fyra känt varandra från hemtrakten. En av dem, som brukade vara här, hade i år stannat hemma, och då ville de andra tre slippa ha en främmande i rummet.

Han förberedde mig på att de nog skulle gräla lite när jag kom, men fick det bara gå över, kunde jag inga bättre kamrater få.

För att komma till bostaden måste vi gå igenom en lång rad växthus, och jag hade aldrig sett något så vackert som blommorna i dessa. Jag glömde min ängslan för hur jag skulle bli mottagen och bara njöt. Å, vilken doft och färg! Det var bara synd att direktören gick så fort att jag måste halvspringa förbi härligheten. I slutet av det största växthuset var en trappa, som ledde upp till en öppen dörr och jag gissade att det var där uppe smäländskorna bodde. Så var det också. Nedanför trappan stannade direktören och ropade:

— Karin, titta ut ett tag!

— Tvärt! svarade en kort och bestämd röst däruppe, men det dröjde nog drygt två minuter innan någon visade sig. Jag blev nästan häpen, när Karin "tittade ut". Att hon var smäländska skulle aldrig ha fallit mig in, men väl att hon var dalkulla. På alla rökkarduspaket,

som jag köpt åt moster Kerstin hemma i Backskog, hade suttit en bild som precis liknade henne, som stod på trappan och talade med direktören. Alla hade sagt att bilden föreställde en dalkulla och jag vet inte varför, men jag hade på något särskilt sätt fäst mig vid den där kullan. Hon var visst inte vacker, bred och manhaftig med rökipipan i munnen, men min sympati hade hon alltid haft. Och det hade Karin också, där hon stod och domderade över direktören och frågade, om han tyckte att arbeterskorna i trädgården kunde bo ihoppackade som "sill i en kagge".

Direktören lät henne gå på, men när hon höll upp ett ögonblick, sade han:

— Nu har jag inte tid att höra på Karin längre, den här barnungen ska arbeta här. Hon behöver att någon tar hand om henne, och jag vet ingen bättre än Karin till det.

När han sagt detta, hälsade han ett vänligt "god middag" och gick sin väg. Karin stod fortfarande på översta trappsteget och såg bister ut. När hon märkte min villrådighet om jag skulle gå upp eller inte, sade hon:

— Stå inte där som ett fån, kom upp och gör dig lite i ordning, om tre kvart ringer det. Du ska väl börja i dag, kan jag tro?

Visst skulle jag börja, och jag var så glad att jag fått arbete så jag tyckte nästan det var länge att vänta i tre kvart.

Då jag kom upp och fick se rummet, blev jag nära nog förskräckt, så fint var där. Jag kunde inte tycka annat än att direktören begick en orätt mot dem som bodde här, när han prackade mig på dem. Rummet var ganska stort, åtminstone var det långt; på den ena sidan var en

alkov med sparlakanssäng, som jag sedan fick veta delades av Karin och hennes dotter Hilda. Och på sidan mitt emot stod en fint uppbäddad gustaviansk säng. Den sängen ingav mig genast respekt, den var bäddad precis så som mor Boström sagt att en "hederlig" säng skall vara: jämn som om varenda tum varit uppmätt med linjal. Det vita täcket var också alldeles likt mor Boströms. Just det hon kallade högtidsblåsan, det som var framme bara vid de större helgerna, och som någon gång gick på lån vid bröllop och begravningar. Gardinerna för sängen i alkoven var röda och vita, mycket vackra. Golvet var vitare än jag någonsin tänkt mig att ett trägolv kunde bli. Men det vackraste av allt var ändå fönsternischen. Blommorna i den var vackrare än de i växthusen. Karin gillade att jag tyckte om blommorna, hon räknade det nämligen som sin förtjänst att de var så vackra. Men vi skulle inte länge få njuta av dem, sade hon, om några dar skulle de skickas till slottet. Alla blommor, som skulle dit, fick Karin ha inackorderade hos sig ett tag, innan de skickades iväg. När vi blev av med dessa, fick vi genast andra i stället.

Utom Karin bodde här, som redan nämnts, hennes dotter, en späd, blond och vacker flicka omkring tjugo år. Hon hälsade vänligt på mig och uttalade den förhoppningen, att hon och jag nog skulle komma bra överens, och att vi även skulle klara oss med de gamla. Med de gamla menade hon Karin och Matilda, hon som ägde den fint uppbäddade sängen. Men henne skulle Hilda ha aktat sig för att kalla gammal. Hon höll på att värma sin mat i kokvrån (en skrubb med ett foto-genkök i) och kom in mycket förgrymmad över att hon fick heta gammal. Hilda urskuldade sig med att hon

huvudsakligen tänkte på sin mor när hon sade "gamla". Hon hade också velat låta mig, som ju var bara barnet, förstå, att jag borde ha mera respekt för Karin och Matilda än för henne. Men Matilda var inte nöjd med den förklaringen. Hon påstod prompt att Hilda velat förolämpa henne. Och hon antog att det berodde på avundsjuka. Man hörde ju aldrig någon tala om Hildas skära hy och ungdomliga utseende, men vem ville neka till att Matilda ständigt fick höra: "Vad du är smärt och nätt, och vilken skär och ungdomlig hy du har." Och Matildas hy var verkligen inte illa, men att kalla henne smärt tyckte jag var onödigt fjäsk.

Matilda tog inte mycket notis om mig. Hon sade bara, att när de ändå skulle vara fyra i rummet var det bra att det kom en sådan liten krake; den tog ju mindre plats. Och att jag var en smålandsgräbba lättade under lite.

— Men en sak ska du komma ihåg, sade Matilda, — Gud nåde dig om du går när den där. Hon pekade på sin uppbäddade säng, — då, gräbba, får du stryk, så du vet det! Lita på att jag håller ord. Hon skakade sin bastanta knytnäve framför näsan på mig, och den såg så pass respektingivande ut att det var utan skrymteri jag lovade att hålla mig så långt som möjligt från hennes säng.

— Gamla fjolla! sade Karin. Du skrämmer ju vettet ur gräbbstackarn! Lugna dig du, vände hon sig till mig, Matilda skrävlar nog, men hon gör inte en katt förnär.

Längst ned i ett hörn stod en pinnsoffa, och där skulle jag ha min plats. Karin lovade se till att jag fick sängkläder. Mat hade jag heller ingen, förstås, men Karin, den hyggliga själen, försäkrade mig att det behövde jag inte vara orolig för: de första målen fick jag dela med

henne och Hilda, och om jag skötte mig så gav nog direktören mig lite i förskott, — det är han så van vid, tillade hon.

I mitt knyte hade jag en gammal bomullsklänning, som jag fått av moster Kerstin till vardagsklänning, och jag trodde mig bli ganska fin i den. Jag såg nog att den blivit lite skrynkelig, men det tyckte jag ingenting betydde. Karin däremot hade en annan mening. Hon förklarade, att jag absolut inte fick sätta klänningen på mig sådan den såg ut. — Det skulle bli en förskräcklig "utskämma" för Småland, sade hon. Lyckligtvis var det bara det, att den behövde strykas. Att få järnet varmt gick på några minuter, och eftersom det var bråttom tog Karin hand om strykningen.

Under rasten hade kamraterna talat om någon, som de kallade Blomdal, och efter vad jag kunde förstå var han något slags förman, men det lät på deras tal som om han varit mer intresserad av religion än av trädgårdsskötsel. "Fast han är inte religiös", sade de, "utan han vill gälla för att vara den argaste fritänkare". Den karlen blev jag genast intresserad av och jag ville veta så mycket som möjligt om honom. Och det jag fick höra var verkligen spännande. Han var gamla karlen, en överdådigt skicklig trädgårdsmästare och kunde för länge sen haft sin egen trädgård, om han inte varit den fantast han var. De berättade, att för en sex sju år sedan hade han på allvar planerat för att bli sin egen, till och med bestämt var han skulle slå sig ned. Men så hade han fått höra, att i Rom skulle resas en staty över en fritänkare, som blivit bränd på bål där för tre hundra år sedan, och då tog han sina fattiga slantar och for dit. När han kom tillbaka, var han förstas alldeles barskra-

pad och måste ta plats här. Att han var förman och direktörens högra hand tyckte Karin åtminstone var klen ersättning för en egen trädgård. Matilda, som nog var lite fåfång och gärna skröt med att hon var av "bättre folk" och hade uppfostran, sade något om att hans resa var ett offer åt kulturen, men det fnyste Karin åt och svarade:

— Kulturen! Vad det är, begriper väl varken du eller jag, men om det är frågan om att hyfsa folk, gör kanske trädgårdsmästare lika mycket som präster och professorer. Om en syndare sutte en timma och såge på mina blommor i fönstret här, tror jag det skulle göra honom frommare än om han sutte lika länge och hörde en predikan. Den, som av hjärtat älskar blommor, behöver man inte vara rädd för att möta, när det är mörka kvällar, en sådan gör inga mörkrets gärningar.

Vad de sade om Blomdals förmanskap, egen trädgård och allt annat, det gick mig förbi bara för detta enda: han hade varit i Rom! Lyckliga människa! Jag hade väl aldrig trott, att jag skulle få se någon levande människa som varit där! Jag måste fråga ett par gånger, om det verkligen var sant att han varit i Rom. — Visst är det sant, svarade alla med en mun. Å, vad det skulle bli konstigt att se den mannen, vad jag skulle titta på honom! Mitt intresse för Rom, "den eviga staden", hade till en början blivit väckt i skolan, när jag läste om den heliga Birgittas vallfärd, och om att drottning Kristina flyttade till Rom. Men min mesta bekantskap med staden hade jag från "Handbok För Fruntimmer", som mor var lycklig ägare till. Hur många dystra stunder hade inte denna underbara handbok lyst upp! Inte minst med vad den hade att förtälja om Rom!

Eftersom den bereste mannen var förman, trodde jag att han var så hög att jag inte skulle våga tala till honom eller fråga honom något, men nog skulle jag lyssna, om han talade med någon annan om vad han sett. Jag hoppades att han sett de gamla minnesmärkena, Peterskyrkan, Vatikanen och påven. Jag var riktigt glad när klockan ringde och vi skulle ut, så att jag kunde få se Blomdal. Nog skulle de väl bli förvånade där hemma i Backskog, när jag skrev att jag hade en förman som varit i Rom. Då måste de väl förstå, att världen är rik på upplevelser, bara man kommer ut!

Nedanför vällingklockan samlades omkring tjugo personer: utom mig själv och de andra nya, som jag redan sett, hade det kommit ett par till. I en liten grupp för sig stod några unga herrar, om vilka jag undrade vad de hade här att göra. De var nämligen så fina, att man omöjligen kunde tro att de skulle arbeta. I sina svarta klädesbyxor och vita rockar var de mycket finare än själva direktören; han hade inte på långt när så hög stjärkrage heller.

Karin viskade till mig att "snobbarna" var elever, och att vi inte alls behövde krusa för dem. Det märktes gott att inte dessa fina herrar stod i gunst hos henne.

En pojke kom med bud att Blomdal var hos direktören, så vi fick vänta en stund på honom. Jag blev glad att ingen av herrarna i vita rockar var Blomdal, antagligen mest för att inte Karin tyckte om dem.

Nu blev det lite tid att närmare se på samlingen under vällingklockan. Kamraterna hade sagt att förmannen Blomdal var intresserad av religion; det tycktes i så fall vara ett allmänt intresse här. Det diskuterades nämligen livligt bland dem som stod här och väntade på order

om arbete. Särskilt var det ett par män, som jag tyckte det var roligt att höra på. Den äldste av dem trodde, efter vad jag kunde förstå, på Gud, himmel, änglar och alla goda andar, men däremot tycktes han inte tro på helvetet. Han resonerade så här: det finns ingenting, inte ens ett helvete, som inte Gud har skapat, men... allt vad Gud har skapat är gott, och något som är gott kan inte på samma gång vara ett helvete, alltså finns det inget sådant. Han såg glad och lycklig ut, gubben, fast han, efter det yttre att döma, troligen inte hade mycket att vara glad åt. Han var trasigare än luffarna hemma i Backskog, var hemskt mager och såg utsvulten ut. Men man glömde snart hans eländiga paltor, när man såg hans lysande ansikte; sällan har jag sett så blåa och så goda och strålande ögon som hans. Håret var grått och hängde i små testar ned på rockkragen, men även det var vackert. Han kom fram och hälsade vänligt och bekant på mina kamrater, och jag fick senare veta att han brukade arbeta här varje sommar, men under vintern var han på luffen.

— Jag heter Fredlund, men det är ett öknamn, sade han och skrattade godmodigt — för jag håller aldrig fred. Jag har inte väl kommit hit, förrän jag är i vild strid med broder Svensson, som annars är min bästa vän.

Svensson levde ungefär på samma sätt som Fredlund, var trädgårdsarbetare under sommaren och luffare på vintern, och han såg för övrigt eländigare ut än denne. Utom det att Svensson var yngre, var de två männen mycket olika. Lika ljus och glad som Fredlund var, lika bitter och mörk var Svensson. Jag fick sedan veta, att han ansåg sig för ett misskänt geni, och det var detta som orsakade hans bitterhet.

Nu disputerade han och Fredlund om huruvida prästerna borde sjunga eller läsa mässan. Fredlund menade att prästerna gjorde klokast i att följa "naturens anvisning" i det fallet: en präst med sångröst borde givetvis sjunga, men den som saknade sångens gåva, läsa. Men Svensson påstod att prästens röst inte hade ett jota med saken att göra, här var det bara frågan om en högre och en lägre princip, den högre var att sjunga och den borde förstås följas. Fredlunds invändning, att denna höga princip skulle skrämma musikaliska människor från kyrkan, bemötte Svensson med det påståendet, att musikaliska människor sällan hade något begrepp om principer. Men när han sade det ingrep min rumskamrat Matilda, hon var mycket musikalisk, men full av principer. Vilka dessa voro fick vi tyvärr inte veta, för just när hon ryckte in i diskussionen kom Blomdal.

Det var inte utan att jag kände mig lite besviken, när jag fick se honom. Jag hade väl tänkt mig, att han skulle vara minst lika fin som dessa som kallades elever, men det var han inte på långt när. Han hade varken vit rock, klädesbyxor eller stjärkrage; till och med Fredlund och Svensson var bättre klädda än han. Hela dräkten bestod av ett par illa medfarna blåbyxor och en dito skjorta. Byxorna var ganska fransiga, skjortan uppfläkt så nästan hela bröstet var bart, ärmarna hade han uppkavlade högt över armbågarna. Det må förlåtas mig om jag beskriver honom lite onödigt noga, men eftersom han var min första förman, och jag fick så mycket med honom att göra, kan jag inte låta bli. Han var medellång och tämligen axelbred, knäade och vaggade lustigt när han gick; rakat sig hade han nog inte gjort på länge, mer än halva ansiktet var täckt av röd-

blond skäggstubbe. Hatten satt tillbakaskjuten så att hela pannan var fri, och det var väl den breda pannan och ett par kvicka ögon, som var det vackraste han hade.

Dem, som varit här förut och som han kände, tog han i hand och hälsade på, men oss främlingar nickade han bara åt.

Först gav han order åt eleverna, sedan åt dem som arbetat en tid och sist åt oss nykomlingar. När han mönstrat mig ett ögonblick, frågade han varifrån jag kom och hur gammal jag var. Jag var rädd att han skulle tycka att jag var för ung, därför tillade jag, när jag sagt min ålder och hemort, att det var direktören själv som lovat mig att få börja här. Och för säkerhets skull sade jag också något om, att jag rysligt gärna ville stanna.

— Visst får du stanna, sade han, — arbetet här orkar du nog med, huvudsaken är att du lär dig skilja mellan ogräs och nyttiga plantor, och att du vänjer dig vid att ha lagom mellanrum, när du ska lägga ut plantorna.

Denna första dagen skulle jag få arbeta ihop med Fredlund, och det hade jag ingenting emot. Näst Karin och hennes dotter var gubben Fredlund den jag tyckte bäst om. Blomdal tyckte jag också om, men han var ju förman och stod således i en klass för sig. Vi skulle anså gångar, Fredlund och jag. Han skulle skyffla och jag kratta.

Så fort vi kom för oss själva började jag tala om Blomdal, jag nämnde att mina rumskamrater sagt att han varit i Rom, och jag frågade om Fredlund hört honom tala om hur det såg ut där. Det hade han visst det, och efter vad han sagt var staden ståtlig. — "För resten får du nog själv höra honom tala om det", till-

lade han. Fredlund var missnöjd med att Rom kallades "den eviga staden". — Läs i bibeln, Uppenbarelsebokens tjugoförsta och tjuogoandra kapitel, där har du beskrivning på den eviga staden, men den ligger inte på jorden. Det är hädelse att kalla ett eländigt människoverk evigt, sade han, och tittade så strängt på mig, som om jag varit upphov till detta missvisande namn. Fredlund tyckte också, att Blomdal handlat lättsinnigt som tagit sina sparpengar till den där resan.

Med Blomdals resa som utgångspunkt kom vi in i ett mycket allvarligt samtal. Vi började med att tala om olika länder och människor; han hade varit omkring mycket i världen, Fredlund också, fast han inte varit i Rom. Det, som mest intresserade honom, var de främmande ländernas gudsdyrkan. Han hade varit i katolska länder och sett massor av altaren med blommor och ljus, och han hade sett människor ligga på knä och läsa sina radband. För mig var det som en vacker saga, och jag var riktigt ledsen, när han började tala om hur förvillade och långt borta från Gud de stackars människorna var. Själv var Fredlund en ivrig och "rättrogen" lutheran. Ja, det förstås, hans rättrogenhet fick man ta med reservation; blev han pressad, medgav han, att ifråga om helvetet skilde han sig lite från Luther, men det hindrade inte, att han ansåg reformatorn vara världens störste man. Vid ett besök i Tyskland hade han legat på knä en hel timma framför ett monument över Luther, och likadant hade han gjort vid Lützen. Och han blev riktigt het, när jag sade, att det var väl ungefär detsamma, om man böjde knä för Luther och Gustav Adolf eller för Birgitta och den helige Franciskus.

Men hans hetta gick snart över och vi fortsatte vårt allvarliga samtal. Tack vare min jämförelsevis goda bibelkunskap vann jag Fredlunds bevågenhet, så att han anförtrorde mig en hel del av sina "andliga erfarenheter", som han annars inte talade med vem som helst om. På hans fråga om jag var säker på att jag kom till himlen en gång, svarade jag lite svävande, men han uppmuntrade mig till förtröstan. Han hade inte alldeles samma uppfattning om livet i himlen som de troende hemma i Backskog, och det var jag glad åt, för jag hade aldrig tyckt om deras beskrivning på detta höga ställe. Han trodde inte alls att det blev fråga om att promenera på guldgator eller att evinnerligen sjunga och spela, så vida man inte var född med en obetvingelig kärlek till musiken. I så fall trodde han att man fick spela så mycket man ville och välja det instrument, som bäst passade ens gåvor. När han höll på att tala om himlen, sade han:

— Eftersom du tycks vara en flicka som inte tänker bara på trams, ska jag tala om för dig något, som jag ett tag var lite orolig över, men som jag nu fått full klarhet i. Det var så att förra sommaren när jag var här fick jag höra att några finska bröder skulle komma till Stockholm för en konferens, och jag, som varit i Finland, ville rysligt gärna träffa finnarna. Men jag kan inte ett ord finska utom möjligen goddag och adjö, och de finska bröderna kunde inte svenska. Visserligen kunde vi förstå varandra lite genom tecken, men det kan ju aldrig bli detsamma, som om man kan tala. Jag råkade nämna för pojarna här om svårigheten med språket, och då började de genast bråka med mig om hur jag tror det ska bli i himlen om folk från

alla länder ska komma dit. Det måtte väl inte bli roligt, menade pojarna, om människorna där inte förstår varandra. De undrade, om jag trodde att Gud Fader tänker upprätta kolonier för vart och ett land t. ex. svensk, engelsk och tysk koloni. Jag svarade förstås bara att Vår Herre nog vet hur han ska ordna det, så att alla hans barn förstår varandra, när de kommer hem en gång. Men till dig kan jag gärna säga, att det där verkligen kom mig att grubbla lite på, hur det ska bli. Om det också vore så att vi ska bo i särskilda kvarter, vore det allt roligt, tänkte jag, om vi förstode varandra och kunde få talas vid ibland om våra olika erfarenheter från ökenvandringen. En pojke, som arbetade här, talade om att folk hittat på ett världsspråk som alla ska lära sig nu, och han trodde att det blir det, som kommer att talas i himmelen. Jag tyckte nog det där lät bra, men så kom jag att tänka på patriarker, profeter och apostlar, som gått bort innan det där språket uppfanns... martyrer och helgon likaså, det var inte roligt att tänka sig dessa utanför gemenskapen. Jag kan då inte tänka mig något härligare än att få tala ett ord då och då med de stora hemgångna. När jag får det, då kommer jag riktigt att känna, att jag kommit till himlen. Tänk, att få tala med Moses, Job och kung David, också med Jeremia, han som skrivit klagovisorna, du vet. Hemma hos Gud sjunger han nog inga klagovisor... där blir det nog en annan sorts visor!

Det där med ett världsspråk lät inte dumt, men jag tror ändå inte, att det är det riktiga. För min del känner jag mig också för gammal till att lära ett nytt språk. Du ska få höra vad jag tänker i stället, det

måste vara så att det finns något, som jag skulle vilja kalla grundspråket. Med det menar jag just det språk som talades av både änglar och människor före babelsförbistringens. Jag tror att minnet av det ligger gömt djupast inne i varje människa, och när vi kommer hem och alltings återställelse är fullbordad, ha de olika språken, som vållat så många svårigheter, fallit bort liksom annat löst påhäng.

Hela eftermiddagen fortsatte Fredlund att tala om himlen. Från språken gick han över till yrkena där, och jag tyckte det var lika intressant. En sak var han lite ledsen över, och det var att det står i bibeln att havet "är icke mer". I sin ungdom hade han varit sjöman och älskade fortfarande detta yrke, men det var ju uteslutet där det inget hav fanns. Att hans trätobroder Svensson skulle få bli astronom, höll han mycket troligt. Jag kunde inte låta bli att fråga honom, vad han trodde att jag skulle få göra ifall jag mot all förmodan kom till himlen. Han småskrattade lite och tittade på gången jag krattat.

— Ja, vad du får göra, inte tror jag du får kratta gångar, sade han.

Och när jag då såg närmare på det jag gjort, förstod jag vad han menade. Det kunde ha varit ordentligare gjort!

Tiden gick fort på eftermiddagen, och det var inte fritt, att jag kände mig lite besviken när vällingklockan ringde. Fredlund hade just börjat beskriva hur han trodde att Blomdals trädgård skulle se ut i det land där det blir tolv skördar om året.

Men, besviken eller inte, när klockan ringde, så var det afton den första dagen.

DET FÖRSTA BREVET.

Andra dagen fick vi börja en timma tidigare än vanligt. Det var ett mycket viktigt arbete, som skulle göras, nämligen tobaksplantering. Men först skulle vi in i ett växthus och sortera plantorna, och det skulle alla vara med om, så jag skulle få både pojken med svarta luggen och fruntimren, som var arga på smålänningar, till arbetskamrater, och jag var nog lite ängslig. Och om jag inte haft Karin och Fredlund, hade det varit ännu värre. Pojklymmeln började genast fråga efter min bevaringskista, men då tog Karin ett tag i hans svarta lugg, så han fann för gott att vara beskedlig. Jag kom mer och mer underfund med, att Karin var det bästa stöd, jag kunde få. Gubben Fredlund kände jag mig som gammal bekant med, det var så mycket hos honom, som påminde om min käre gamle mästare Nålman. Inte precis i utseendet men i hans godmodighet och sätt att tala.

Till min stora glädje fick jag se att även förmannen Blomdal skulle vara med och sortera plantor. Svensson och han kom in i sällskap och naturligtvis i full dispyt, om religionen gissade jag, och det var riktigt. Fredlund hade sagt ungefär detsamma som mina kamrater om Blomdals fritänkeri. Nu höll Svensson och han på med vetenskapen. Svensson talade om något,

som han påstod var "världarnas upphov", det var ord, som jag aldrig hört förr, så jag visste till en början inte vad det var. Det lät som namn på något slags varelser: "molekyler och atomer". Jag hoppades, att Fredlund visste, vad det var, så att jag kunde fråga honom sedan. Jag såg att han stod och småmyste och jag hörde honom säga:

— Jag tror bror Svensson den här gången är obegripligt trofast mot sina gudar. Det är minst ett halvår, sedan han fick dem vid en föreläsning, och inte trodde jag, att han så länge skulle vara dem trogen.

Blomdal talade om "försynen", och det var inte så främmande för mig, jag hade hört många använda det ordet i stället för Gud. Men Svensson fnyste föraktligt åt "försynen".

— Käre bror Blomdal, sade han, när du har "försynen", vad gör du då av vetenskapen, och allt vad den har gett oss. Du glömmer väl inte atomer och molekyler, det är dessa som byggt upp världsalltet, så säger vetenskapen.

— Dra åt Kapernaum med din vetenskap, svarade Blomdal, vad begriper du av molekyler, tala det du begriper karl! Vetenskapen den vill bara bli en ny påve, som alla ska falla på knä för. Nej, låt oss tänka själva, det nekar försynen oss inte, det är bara svartrockar och annat skumraskfolk, som är rädda för det.

Jag beundrade Blomdal kolossalt. Hur uppe i diskussion han var om det andliga, glömde han inte för det sin plikt i det världsliga utan skötte sin förmanssyssla mönstergillt. Han anvisade var och en sin plats, visade hur arbetet skulle gå till och hade ögonen med sig för det minsta fel någon gjorde. Men han tillrätta-

visade inte brutalt och snäsigt utan kort och bestämt men med en god glimt i ögonen.

När Karin och Fredlund kastade sig in i diskussionen, blev det också frågan om bibeln och bibelspråk, och då kunde inte jag vara tyst. Fredlund tolkade några bibelspråk efter sitt huvud, och det kunde jag inte låta bli att rätta till. Tack vare det gjorde Blomdal plats åt mig vid samma bord, där han själv stod, och snart var det bara han och jag som diskuterade. Jag försvarade kyrkan och prästerskapet. Hemma i Backskogs kyrka hade jag hört själva biskopen hålla ett tre timmar långt föredrag om allt vad vi har att tacka kyrkan för. Mitt minne var på den tiden ganska gott, så jag kunde upprepa rätt mycket av biskopens tal. Jag sade ifrån, att det inte var mina egna ord jag kom med, dels därför att jag inte ville pråla med lånta fjädrar, och dels därför att jag trodde, att biskopsord väl skulle väga något. Men Blomdal var ganska vanvördig mot vad biskopen sagt, han sade till och med, att orden skulle vägt mer, om de varit mina egna. Han drog fram allt ont han visste, som kyrkan gjort och frågade, om biskopen inte talat om det. Jag fattade nog galoppen, men det låtsade jag inte om utan svarade bara, att det hade inte hört till biskopens ämne. Konventikelplakatet, som så förargade Blomdal, hade jag hört de gamla därhemma berätta om, så det var inte nytt, men jag hade försökt tro, att det var nödvändigt med denna stränghet för att bevara den rena läran. Karin hade också hört sina föräldrar tala om detta, och hon menade att Blomdal målade alldeles för svart.

Som svar härpå drog han fram några exempel, som

intresserade mig på det högsta. Jag var född med sinne för kyrkohistoria. Att höra honom berätta om konventikelplakatet och dess tillämpning var också mycket roligare än att läsa om det i en bok. Överstelöjtnant Cedersparre och hans resa till Nacka var ett av exemplen han drog fram.

Det var år sjuttonhundraelva. Cedersparre var från landsorten, men för att ordna några angelägenheter måste han vid ett tillfälle uppehålla sig en längre tid i Stockholm. En gång på sensommaren fick han höra, att en student, som han kände, skulle predika i Nacka, och då föll det honom in, att han skulle fara ut och höra honom. På hela sommaren hade karlen inte haft tid att komma utom tullarna, så nu var det också det, att han längtade ut till landet. Men han var inte av dem, som tänker bara på sig själva, utan när det nu var så, att han ändå skulle hyra båt, tyckte han, att flera kunde få nöjet att komma till Nacka. Han kände en hel del, som inte hade råd till en dylik utflykt, om de ville aldrig så gärna, och några av dessa bjöd han med sig. På den tiden var det inte så lätt att komma mellan Stockholm och Nacka, och Cedersparre och hans sällskap måste ta nattkvarter därute. Hela sällskapet var fromt folk och de fördrev tiden med att läsa Guds ord, be böner och sjunga psalmer. Ingen av dem hade väl en tanke på att det var något orätt, de hade för sig, isynnerhet som de hade en nästan färdig präst-kandidat med sig, som ledde deras andakt. Men en präst-rackare hittade på att kalla det enskild sammankomst — just vad som var förbjudet i konventikelplakatet, och han anmälde dem. Och naturligtvis blev de stämda och trakkasserade i oändlighet. Cedersparre var ju en högt uppsatt person och en klok karl, som kunde svara för sig

och dem han hade med sig, annars hade det barkat åt skogen.

Det var mer än en, som blev inburad i Smedjegårdshäktet och fick sitta där åratals bara för att han varit med om en andlig sammankomst. Men tänk, folk fick opåtal samlas för att supa och slåss!

Nu var Blomdal i sitt esse. Det märktes att han njöt av att få ge prästerna sina fiskar varma. Han sköt hatten ännu högre upp i pannan och pratade sig både röd och varm. Men han sorterade plantor med samma fart, och utan att avbryta sig, ingrep han och hjälpte mig tillrätta, ifall jag var tveksam om vilka plantor, som var prima eller sekunda.

Från Cedersparre övergick han till Tollstadius. Han kallade honom en av kyrkans ädlaste män, en verklig människovän, som fick lida otroligt av "svartrockarnas trångbrösteri och ofördragsamhet", anklagad än för att hysa sympati för Dippel och än för att gå sina egna vägar.

För min del var jag visserligen högst intresserad både av Cedersparre, Tollstadius och Dippel, men min orakade förman och hans öden och upplevelser var dock mera i mina tankar. Av hela hjärtat önskade jag, att han skulle tala om Rom, och hur det såg ut där. Och till min stora glädje dröjde det inte så länge förrän han kom in på det kapitlet.

Mina kamrater hade inte sagt något namn på honom, vars minne Blomdal velat fira i Rom, och om de sagt det, hade det nog varit främmande för mig den gången. Nu har jag förstås läst och hört lite om Giordano Bruno. Blomdal kallade honom inte fritänkare men fri tänkare. Det var underbart, och jag minns, hur mitt hjärta klap-

pade, när Blomdal talade om hur den mannen kämpat för andens och tankens frihet. Jag var så gripen, att jag fann det bara naturligt, att Blomdal i sitt tal använde högtidliga ord och vändningar, som annars inte slog an på mig. Jag tyckte, det var förfärligt, att påvemakten skulle segra, och en man som Giordano Bruno bli bränd.

Blomdals beskrivning på festen han själv varit med och firat, när Brunos bildstod avtäcktes, var rent av hänförande. Tack vare mors högt värderade bok, visste jag lite om Italien och dess sol, och det lilla jag visste hjälpte mig att följa med, när han skildrade hur han den soliga pingstmorgonen kom ut på den breda corson och slöt sig till ett tåg av många tusen människor, som under jubel gick till "Campo dei Fiori". Just där hade Bruno blivit bränd.

För att bevisa att Giordano Bruno inte var någon gudsförnekare, som han blev beskylld för att vara, läste Blomdal upp några ord ur hans skrifter, som slog an på mig, så att jag lärde mig dem utantill. Det var just dessa:

"Övertygelsen att det verkligen finnes en världarnas herre och uppehållare, hugsvalar den vises själ och låter honom förakta det spöke, som skrämmer låga sinnen, nämligen döden."

Å, vad jag var glad för att jag fick lägga ut plantor åt Blomdal, när vi planterade. Han fortsatte att tala om Rom, och allt vad jag frågade efter, svarade han på, även om det inte hörde till det stora minne han varit ute för att fira.

Ännu hade jag inte skrivit något brev hem. Jag hade inte velat göra det, innan jag fått plats. Men nu hade jag mycket att skriva om. Mina kamrater tyckte nog, att

jag skulle vänta till söndagen med mitt brev, eftersom vi hade arbetat på övertid och det var ganska sent. Men det kunde jag omöjligen, och då kamraterna hörde, att jag inte förut skrivit något sedan jag reste, tyckte de allt jag borde skriva, hur sent det än var.

Naturligtvis hade jag inte tänkt på en sådan bagatell, som att man behöver papper, bläck och penna. Det saknade jag först när jag skulle sätta mig till. När Karin skrubbat upp mig lite för min tanklöshet, plockade hon fram, vad jag behövde och släppte också till ett stearinljus.

Jag hade aldrig tänkt mig, att det var så svårt att skriva brev. Jag hade ju hjälpt många därhemma med deras brev, och det hade gått utan suckan, men nu satt jag här och bara stirrade på papperet. Saken var den, att alla därhemma kom så levande för mig, så det verkade rent förbryllande. Jag hörde och såg dem så väl. Visserligen var det troligt, att de så här dags hade lagt sig, men somnat hade de knappast, åtminstone inte mor. Jag kunde så väl höra henne ligga och säga:

— Jag undrar hur Nanna har det i kväll, om hon har fått någon plats, och om hon tänker på oss. Hon måste väl ha fått lite mat, stackarn!

Och är då Olle vaken så svarar han:

— Det kan väl mor begripa att Nanna tänker på oss! Plats har hon nog också fått.

Men far som vet lite mer än mor och Olle om världen, han säger:

— Kära ni, det är inte så säkert, att hon har tid att tänka på oss. Ute i världen är så mycket annat att tänka på, om man ska klara sig.

Och är lillan vaken, så undrar hon, om jag sett slottet, kungen och någon prinsessa.

Men när jag sitter och tänker på allt det där, börjar stora, salta droppar att trilla från ögonen . . . dem måste jag skynda mig att torka bort, inte ska någon få tro, att jag gråter! Men varför ska det nu vara så långt till stugan, som jag tusen gånger önskat mig bort ifrån!

När jag torkat tårarna, börjar jag i alla fall skriva. Med min allra prydligaste skolstil skriver jag: "Kära föräldrar och syskon." Nu äntligen skulle jag få skriva ett brev utan den där tråkiga inledningen, som alla hemma i Backskog skulle ha i sina brev. Alla brev jag skrivit åt folk hade jag måst börja så här: "Jag fattar pennan i min olärda hand för att skriva några rader." Det var inte bara det där om den olärda handen, som jag tyckte var dumt, det var också en hel lång tirad om hälsan och sådant som jag inte tänkte ta med. Så jag tog ingen inledning utan kastade mig strax in på vad som hänt mig, sedan jag kom till Stockholm. Naturligtvis började jag med den regniga pingsthelgen, och jag glömde inte kiosken och inte heller att jag åkt ringlinjen. Tjänarinnehemmet och dem jag träffat där beskrev jag förstås noga, isynnerhet Bengta. Men mesta utrymmet tog beskrivningen av platsen där jag fått arbete, hur trevligt jag hade det där, och hur snälla kamrater jag fått.

Karin tyckte jag var vådlig till att skriva. Hon gav mig det ena papperet efter det andra och det blev fullt, ganska snart till och med. Tydligt var det så redan då, att när jag fick en penna lät jag den bara löpa, utan tanke på om det var så absolut nödvändigt att ha med allt som kom för mig. Alldeles som nu, kan vi ju tillägga! Men att de därhemma skulle tycka att jag var för mångordig, behövde jag inte befara. Jag kunde tryggt gå på om Blomdals resa till Rom, varför han farit dit och vad han

sagt om staden. Åtminstone skulle mor och Olle finna det spännande, de var fullt ut lika intresserade av Rom som jag. Sagan om Romulus och Remus hade varit ett stort nummer i underhållningen sådana nätter vi blivit utjagade och låg under bar himmel. Då berättade mor den gärna, och jag tror nog hon broderade lite på den också. Jag brukade tycka att det var förfärligt kusligt med en varginna till fostermor åt de stackars pojkar, men Olle lugnade mig med att detta nog var ett misstag, det hade troligen varit en ko i stället för en varginna de diat. Han trodde nämligen att komjolk var det enda småbarn kunde leva av om de inte fick den mjölk de skulle ha. Men mor tvivlade på att de blivit hjältar och grundlagt en stad sådan som Rom ifall de varit uppfödda av en vanlig ko.

De romerska kejsarna var vi också mycket intresserade av. Den godsinnade Olle kunde bli så vred på Nero ibland, så han knöt händerna i pur raseri emot honom. Och hans vrede inspirerade honom till att skriva vers. Särskilt minns jag en, som glödde av harm. Jag tyckte den var väldigt stilig. Den började:

— O, att jag fått uti Tibern sänka
pultronen, som brukade de kristna båd bränna och dränka!
Han lyste i purpur, scharlakan och guld,
men hans hjärta var fullt utav ondska och skuld...

Dikten var lång och eldande, och jag gjorde furor när jag uppträdde och deklamerade den för "Skolans Vilja".

För övrigt hade vi våra favoriter bland kejsarna. Olles var Marcus Aurelius, men jag gillade mera Julianus avfällingen, varför vet jag inte än i dag. Jag var glad att

kunna berätta för Olle att Blomdal sett en ryttarstaty av Marcus Aurelius på en av de förnämsta platserna i Rom. Jag skrev mycket högtidligt: "Var stolt, min bror, din kejsares minne lever! Marcus Aurelius tronar på sin springare, synlig för allt folket."

Å, vad jag väntade innan jag fick svar på mitt brev! Jag visste ju att det måste dröja rätt länge, men jag började i alla fall vänta redan dagen efter sedan jag skickat brevet.

Äntligen kom det! Jag blev närapå skakis, när det låg ett brev på postpulten med mitt namn på.

— Det här är till dig, sade Blomdal och räckte mig brevet, jag hade nämligen inte vågat ta det, fast jag såg att det var Olles stil och mitt namn och den adress jag uppgivit. Det var mitt första brev, och det var så alldeles obegripligt att jag skulle få ett brev... skrivet till mig. Och att jag skulle själv få öppna det! Jag darrade av spänning, men jag skulle inte för mitt liv kunnat öppna brevet inför kamraterna och de andra som stod omkring. Och för mig själv kunde jag inte komma just då för arbetets skull.

— Ska du inte se efter vad de skriver för nyheter från Småland? frågade Blomdal, när han såg mig stoppa brevet i fickan.

— Det är ingen brådska med det, svarade jag så lugnt som om jag i all min tid gått och burit obrutna brev på mig. Jag tyckte inte heller att det var någon glädje med att smyga sig undan och ögna igenom det, därför gick jag med det i fickan hela eftermiddagen. Först när det blev kväll och jag var fri, skulle jag söka mig långt in i något snår och njuta. Men minst var femte minut strök jag med handen över fickan för att känna brevet prassla,

och allt emellanåt drog jag upp det och tittade på Olles stil!

Den eftermiddagen hade jag, tack vare mitt brev, raskat på med mitt "beting" så att jag blev ledig nära en halvtimme före de andra och med hjärtat i halsgropen kilade jag min väg för att bli ensam. Drygt fem minuter satt jag nog med brevet i hand och synade det på alla kanter innan jag öppnade det! Jag till och med räknade hur många bokstäver det var i adressen, och jag funderade vilken stol Olle suttit på medan han skrivit. Att han suttit vid det röda bordet, det var jag säker på, för det gjorde vi alltid hemma vid högtidliga tillfällen. Skriva hörde inte till det vardagliga hemma hos oss, och det krävde en rätt vidlyftig apparat. Först skulle då blomkrukorna, mors fotografialbum och psalmboken plockas bort, sedan skulle bordsskivan torkas riktigt väl med en liten bit sämskskinn, som mor hade i lädickan på sin kista. Och när allt det där var gjort, fick man vackert och väl be far om bläck och penna. Jag såg det så tydligt för mig, alltsammans; jag hade många gånger varit med om den proceduren. Det gick till precis på samma sätt även om det var åt andra vi skrev. Skriva var alltid viktigt och måste tas omständligt.

När jag äntligen fått upp kuvertet, kände jag ett litet styng i hjärtat över att brevet var så kort, det var annat än mitt det! Men för att urskulda Olle sade jag mig själv, att han ju inte kunde ha så mycket som jag att skriva om. Min käre Olle, han skrev så snyggt och ordentligt, säkert hade han lagt sig vinn om att göra det riktigt fint.

Att det var mor, som dikterat, det var jag säker på. Jag kände så väl igen hennes ord. Hon kunde aldrig

tänka sig ett brev utan den hävdvunna inledningen, både hälsan och den olärda handen skulle hon ha med. Hade det inte varit för mors och Olles skull, hade jag nog hoppat över inledningen, men nu läste jag den mycket noga. Jag kunde så väl höra mors röst, när hon tydligt och sakta, ord för ord, upprepade det där för Olle, somliga ord sade hon om ett par gånger, fast han kunde dem så väl förut. Och jag såg honom sitta och hålla pennan; med verklig andakt lyssna efter varenda stavelse mor sade. Det, som kom efter inledningen, slök jag först med en väldig fart, och sedan läste jag det om och om igen, sakta och omständligt. Fast jag ledsamt nog inte har brevet kvar, minns jag det så väl och kan inte låta bli att anföra det ord för ord. Efter inledningen löd det:

”Nu har du, kära syster och dotter Nanna, kommit ut i en stor och farlig värld, åkt spårvagn och sett en kiosk, vi vet att du vill vara en snäll flicka och inte bli högmodig över vad du sett, därför ber vi dig att du gärna försöker få se och veta så mycket som möjligt och sedan talar om för oss som sitter här och ingenting får se. Var mycket noga i allt vad du gör, och var flitig, kom ihåg att det är bättre att göra lite för mycket än för lite. Det var tråkigt att det regnade pingstdagen, i annat fall hade du nog fått se kungen om du stått vid dörren till slottet ett par timmar, för han går väl alltid ut någon gång. Mor är lite rädd för att du tycker för mycket om din förman som varit i Rom. Hon beder mig skriva att du måste vara på din vakt emot alla farligheter. Det är väl, säger mor, att du inte är någon grann flicka, dom är det alltid farligare för. Men du får inte bli ledsen för att mor säger så, hon menar ingenting illa med det. Far säger att du är grann, men inte så enfaldig att du låter

narra dig och jag tycker som han. Vi saknar dig väldigt allihop! Vår potatis växer bra och moster Kerstins bi har svärmat. Mäster Nälman har köpt ett par tofflor som han tänker skicka dig. Tusen hälsningar från oss alla men tio tusen från din bror Olle.

P. S.! Hör du, är Marcus Aurelius och hans häst uppstoppade? Fråga din förman vad dom är stoppade med! D. S."

Uppstoppade! Jag blev nästan paff. Min kloka Olle! Men för att göra honom rättvisa måste jag tillstå, att även jag hade haft en underlig föreställning om statyer, innan jag kom till Stockholm och fick se sådana. När vår ondsinta, missväxta lärarinna skulle förklara vad som menades med en staty, sade hon rätt och slätt: "När en stor man dör sätter man upp honom i en park."

Det var verkligen inte så kort, brevet, som jag tyckt vid min första blick på det. Men många nyheter fick jag inte veta. Mors tanke om mitt utseende hade jag vetat hela mitt liv, så det gjorde mig ingenting. Mor och jag hade så olika mening om vad som var vackert! Hon svärmade för ett dockansikte med ljusa lockar omkring, men ett sådant slog inte an på mig det minsta. Då tyckte jag det var bättre med ett brett fräknigt ansikte som Karins eller ett orakat som Blomdals.

Att det fanns "farligheter" på en ensam ung flickas väg, det hade mina arbetskamrater, Karin och Matilda — Tilda kallade vi henne i vardagslag — också sagt mig. Men att Blomdal var någon farlighet, det fruktade nog ingen av oss som kände honom. — Han är inte av den sorten, hade Karin sagt en gång, och än i dag tror jag hon hade rätt i det.

En glad nyhet var det ju att potatisen växte, det var

ju huvudsakligen potatisen de skulle leva av därhemma över vintern. Det var heller inte illa att moster Kerstins bi hade svärmat, gick allt väl med dem fick nog nor en "liten slick" honung då och då, ifall någon skulle bli förkyld. Och utom den praktiska nyttan och fördelen med binas svärmande var det också så stämningsfullt och roligt. Hur många stilla ljumma sommarkvällar hade jag inte setat på gungbrädet och hört bina "kalla", när det närmade sig tiden att de skulle svärma. Detta om moster Kerstins bi var säkert det bästa Olle kunde ha berättat mig, det hörde tillsammans med uteslutande ljusa minnen, som kastade ett förgyllande skimmer över mitt fattiga Backskog. Att få höra om den käre gamle Nålman var också roligt, och att han ännu tänkte på mig. Visserligen fanns det saker jag bättre behövde än ett par tofflor, men jag förstod varför han ville ge mig sådana. Han hade en gång hört mig säga, att kaptenskan Bygren måste vara en lycklig människa som ägde sådana vackra röda sammetstofflor. Att det var tofflor av sammet, som Nålman skaffat åt mig, det trodde jag inte, sådana var för dyra för honom, men att de var röda, det hoppades jag.

Hur länge jag satt kvar i ensamheten med mitt brev, eller hur många gånger jag läste det, minns jag inte, men nog var det rätt sent, innan jag gick hem, och brevet var läst åtskilliga gånger. Det var svårt att gå in till kamraterna, fast jag tyckte så mycket om dem. De därhemma var i alla fall de allra käraste, och jag tyckte mig vara hos dem på ett annat sätt så länge jag satt här i snåret och slapp tala med någon.

När jag kom in, frågade kamraterna lite vad det stod i mitt brev och hur det var med dem därhemma. Deras

frågor var så vänliga, och jag kände så väl att det var av uppriktigt intresse och deltagande de frågade, men ändå började jag stortjuta, när jag svarat på ett par av deras frågor. Karin, den hederliga själen, förstod genast hur det var fatt, och hon sade:

— Ja, gråt du barn, jag förstår så väl hur du känner det. Detta var förstås ditt första brev i livet, och det är ingen som undrar på att du känner det konstigt. Jag var nära tretti år när jag fick mitt första brev, och jag blev så glad och tyckte det var så konstigt, så jag tölade en hel kväll. Och då var det ändå inget roligt brev. Det var från en gräbba jag tjänat kamrat med, en tossa som krävde mig på två riksdaler, som jag ett halvår förut betalt till henne. Men bara för jag blev så glad åt brevet fick hon pengarna.

Den kvällen talade vi om brev mest hela kvällen. Karins dotter kom så väl ihåg när hon fått sitt första brev, det hade varit ett glödande kärleksbrev, på vilket hon givit just det svar som friaren önskat. Hon hade väntat på det brevet med en sextonårings hela otålighet.

Tilda som ständigt var på jakt efter belägg för att ungdomen var mer fördärvad nu än den varit när hon var ung, kastade sig över detta som en godbit. Att säga, att man väntat på ett friarebrev, var väl höjden av oanständighet! Hilda skrattade bara åt det, men Karin blev stucken och gav Tilda några gliringar i stil med räven och rönnbären. Hon sade något om att när man fått vänta förgäves är det mest anständigt att hålla tyst, men annars . . .

— Sa' du vänta förgäves? Den resliga Tilda sträckte på sig till hela sin längd och ställde sig framför Karin med en drottninglik min. Och när hon en sekund sett

Karin stadigt i ögonen upprepade hon med tonvikt på varje stavelse:

— Sa' du vänta förgäves, och sa' du det till mej?

Hennes min var tydligen ämnad att vara dräpande och nog avväpnade den Karin. När hon stirrat på Tilda ett ögonblick började hon gapskratta. Men Tilda stod kvar orubbligt lugn.

— Vad menar du? frågade Karin när skrattet gått över så pass att hon kunde säga något.

— Just detta menar jag! Hon gjorde en gest i stil med hennes hållning för övrigt och höll ett brev framför Karins häpna ögon.

— Jesstanes —! Har du inbillat någon karltok att du har pengar! Det var inte utan att Karin såg tillplattad ut.

Naturligtvis brusade Tilda upp och menade, att det var nedrigt av Karin att säga något sådant. Varför skulle inte hon med sitt ungdomliga utseende kunna vinna en mans hjärta, även om hon inte ägde ett rött öre (att hon händelsevis hade lite på kistbotten hörde inte alls hit).

Jag hoppades att missämjan mellan Karin och Tilda snart skulle gå över, så att vi fick veta något närmare om brevet. Jag var rent ut sagt nyfiken. Och när Tilda druckit sitt kaffe och stökat lite var ovädret över. Då talade hon om för oss, att brevet kommit med morgonposten, och hon hade hela dagen gått i oro för hur hon skulle svara. Högtidligt och i lite salvelsefull ton sade hon:

— Det är ett vackert och innehållsrikt brev, och den som skrivit det har lagt i min hand att avgöra om hans liv hädanefter ska ha något värde eller inte. Sådant är

ansvarsfullt, och man svarar inte på det lika lätt som på vad trams som helst.

Jag såg att det drog i Karins mungipor, och det förvånade mig att hon, så stadigt som hon gjorde, kunde säga:

— Vid Sankte Per, du talar bra, men vem i fridens dar är det från? Är det från Slobackalasse därhemma?

Tilda rodnade och vände sig åt annat håll.

— Kom inte med några sådana där historier, sade hon, du vet lika väl som jag, att Lasse är hedning och inte får gifta sig med en kristen människa innan han gått och läst, och det kommer han aldrig att göra.

— Det var skada det du, Lasse är en renhårig karl.

— Vem bryr sig om Lasse!

Den gången gillade jag att Tilda rev i. Jag önskade Lasse dit pepparn växer, fast jag aldrig hört talas om honom förr. Det var därför att han kom emellan, som det dröjde så länge innan man fick veta, vem det var som friat till vår kära Tilda. Att inte jag skulle känna mannen, så vida det inte var någon av arbetarna i trädgården, det var ju klart, men ändå var jag nyfiken.

— Be Gud bevara dig för den fjanten! sade Karin, när hon fick höra namnet på mannen. Han hette Brinkman och hade arbetat här förra sommaren. Och nu berättade Tilda att han ämnade sig hit i sommar också. Ja, det vill säga, det berodde på henne om han skulle komma eller inte. Han hade skrivit till direktören och fått svar att det fanns arbete, men fick han inte det svar han önskade från Tilda, kom han inte. Med ett krossat hjärta kunde han inte visa sig här, hade han skrivit.

— Krossat hjärta! Karin fnös föraktligt. Gamla tok, både du och han. Bär dig inte illa åt. Vill du ha en

karl att försörja kan du väl få det utan att ta en sådan gammal suput. Inte själve Fader Vår lär veta, var den stollen är skattskriften.

Tilda svarade inte så mycket på vad Karin sade, bara det, att i sådana här saker var det bäst att låta hjärtat tala. Hon anförtrodde mig lite senare på kvällen, att hon inte längre var tveksam om vad hon skulle svara honom som skrivit. Hennes hjärta hade fällt utslaget till hans förmån. Hon talade också om för mig, att han var en fin karl med ett briljant huvud, men i följd av vidriga omständigheter hade han tyvärr blivit en förlorad existens. Att det var synd om karlen, det förstod jag på Tildas ton, när hon talade om hans öde, men hennes fina ord begrep jag inte. Hon förbjöd mig i alla fall att nämna för någon att hon älskade Brinkman, och det löftet höll jag obrottsligt. Jag knystade inte om det ens den kvällen då jag visste att han skulle komma, och att det var honom Tilda gick för att möta när hon gjorde sig så fin. Innan hon gick, hade hon putsat sin kaffepanna så att den blänkte som guld. Hon hade också skaffat hem gräddor och en väldig påse med dopp, så jag var nästan säker på att Brinkman skulle följa med henne hem och dricka kaffe, vilket jag var glad åt. Karin hade visst glömt hela historien, både Brinkman och hans friarebrev; åtminstone hade hon inte sagt något om det på hela veckan. Och jag var mycket spänd på vad hon skulle säga, när Tilda kom med honom. Varken att Tilda gjorde sig fin eller att hon rustade till kafferep fäste Karin sig vid, eftersom det var lördagskväll.

Hon hade också så bråttom just den här kvällen. Hennes blivande svärson fyllde år, och medan Hilda var och mötte honom skulle Karin och jag duka födelsedagsbord

och göra fint. Det skulle bli en överraskning både för Hilda och fästmannen, Karin antog att bägge glömt vad det var för en dag. Om inte detta varit, är det nog troligt att hon märkt, att Tilda gjorde sig mer än vanligt lördagskvällsfin.

Just som Karin och jag ordnade de sista blomslingorna, fick vi höra att det kom folk i trappan. Att det inte var de unga, det hördes på stegen. Karin stack ut huvudet för att se vem det var. Att hon inte önskade någon obehörig just nu, det visste jag.

— Å, du store Fantasios! utropade hon, när hon fick se vilka det var. Hon hade en alldeles enastående förmåga att hitta på namn eller ord att uttrycka sin förvåning med. Jag lade an på att samla sådana ord av henne, men det var så många och så olika, så jag glömde de flesta. Fantasios var nytt för mig, men jag förstod att det var ett riktigt kraftuttryck, och jag skyndade mig till trappan för att få bekräftat att det betydde just det jag tänkte mig: att Tilda kom med sin Brinkman!

— Jaså, såg han ut sådan, han som Tildas hjärta manat gott för! Jag är rädd att jag tittade lite mer än som hör till god ton. Här var det då ingen fager yta som bedragit den präktiga Tilda. Hennes Brinkman var en spinkig liten gubbe, kutryggig, hjulbent och skelögd och med en liten linfärgad skäggtott ytterst på hakspetsen.

Tilda såg bredare och stöddigare ut än vanligt i sin fina stass. Med största lätthet skulle hon kunnat bära den lille gubben uppför trappan. Högtidlig och allvarlig skred hon in och bad att få föreställa sin fästman Isidor Brinkman.

Karin grymtade till, jag tittade från Isidor Brinkman på henne. Å, vad hon såg dråplig ut! Aldrig hade jag

tänkt mig att hon kunde så till den grad tappa koncepten. Hon såg rasande ut men på samma gång som om hon haft lust att börja gapskratta. Jag började "trilla ärter", Karin brukade säga att mitt skratt lät som när ärter trillar. Och jag tror än i dag att det var mitt skratt som räddade situationen, så att vi fick en lugn och rolig lördagsafton. Karin sade mig några dagar senare, att det varit på vippen att hon kastat gubben utför trappan, men när jag började skratta, gick hennes raseri över och hon till och med räckte Brinkman handen, men hennes välkomstord till honom var rätt lustiga. När hennes blick glidit från den flottiga hatten till de trasiga skorna, sade hon:

— Näggu ess jag visste att han heter Isidor, vid Sankta Birgitta kunde han aldrig ha fått något bättre namn, han är som enkom skapad för att heta just så! Det märktes grant, att Tilda berett Karin en överraskning som förbryllade henne.

Den lille Brinkman var en kvick och livlig karl, han bugade lika snabbt som han blinkade och i ett enda andedrag hade han bugat fem, sex gånger för Karin och därtill svarvat ihop en fin fras till tack för att hon var så "galant" och uppmärksammade hans enkla förnamn. Han tillade också, att de ju var bekanta förut, så han visste redan vilken krona till kvinna hon var. Men jag tror nog att han dabbade sig, när han kallade Karin en krona. Tilda tyckte allt att det ordet bort sparas åt henne, det såg jag på henne.

Från Karin vände Brinkman sig till mig och hälsade precis lika artigt på mig som på Karin, vilket sanningen att säga betydligt höjde hans aktier hos mig. Jag började nästan tro att Tilda hade rätt: han var säkert en

fin karl! Jag hade något dunkelt minne av att jag hört mor säga något om, att kärnan kan vara fin, fast skalet är skrovligt.

Mitt i hälsningsceremonierna kom Hilda och hennes fästman Viktor. Bägge kände Brinkman sedan förra sommaren. Viktor hade nämligen även då haft arbete i Stockholm och likadant som i sommar tillbringat söndagarna hos Hilda och Karin. Hilda och Viktor, som inom parentes sagt var ett lyckligt och förtjusande par, hälsade riktigt hjärtligt på Brinkman och sade sig vara glada att se honom, vilket säkert inte var osant om också anledningen var den som Karin påstod: att de var så glada i varann, så de var glada i hela världen. Förresten fick ju Hilda se det fina kaffebordet på samma gång som hon fick se Brinkman, och då så . . .

Naturligtvis bjöd Karin Tilda och hennes sällskap att slå sig ned vid det bord som redan stod dukat, så kunde det i stället bli Tildas tur att bjuda dagen därpå. Söndagarna var det ju alltid festligt.

Det blev verkligen ett trevligt kafferep den lördagskvällen. Var och en gjorde sitt till för att höja stämningen: Hilda med sin gitarr, Viktor berättade på landsmål och Brinkman deklamerade. Litet längre fram på kvällen blev han sentimental och grät en skvätt över sitt förfelade liv. Han kände med sig, sade han, att det inom honom fanns obegränsade möjligheter, men han hade alltid varit för svag till att utnyttja dem. Och det kunde inte förnekas heller, sade han, att ogynnsamma omständigheter förvärrat hans svaghet. Vad som huvudsakligen fattats honom var en mjuk kvinnohand, som kunnat leda honom förbi de värsta stötestenarna. När han sade det där om

mjuk kvinnohand tittade jag på Tildas bruna valkiga nävar, mjuka föreföll de inte att vara. Men Tilda hade sagt mig förut att han ofta talade i "symboler", och detta var väl något i den vägen, antog jag.

Han tycktes ha stort nöje av att tala om sin misär, när han väl var inne på det kapitlet, han ville inte, sade han, lägga hela skulden på ett oblikt öde. Han hade visst inte gjort sitt bästa själv, det var han livligt medveten om. I Östersunds läroverk hade han haft de finaste betyg där skrivits ut på femtio år, och när han låg i Uppsala, ansåg både lärare och kamrater honom för ett stort ljus. Men olyckan hade varit att han haft för lätt med allting. Det andra måste knoga väldigt med, det "flög" på honom. Öppnade han bara en bok och ögnade igenom en läxa, kunde han den som ett rinnande vatten. Och när han då inte behövde arbeta, kom han att vänja sig vid att slå dank, och denna förfärliga vana hade varit ett av hans största hinder. Han hade haft finfina platser, men när han blivit nekad de fridagar han velat ha, hade han gått sin väg. På det sättet hade det hastigt gått utför med honom, och han hade sett livet meningslöst, innan en mild försyn skickade honom hit förra sommaren. Här hade han börjat hoppas att det än en gång kunde bli mening med hans liv. Han höll ett rörande vackert tal om hur upplyftande det varit för honom att alla bemött honom som vän och bror.

Tilda snöt sig ljudeligt, röd och rörd, och dess mer inspirerad blev Brinkman och fortsatte att tala mer och mer högravande. Han talade om att den, som alldeles särskilt tagit sig an honom, för evigt fångat hans "oroliga hjärta".

— Ni förstår vem jag menar, sade han och vände sig

till Hildas fästman, fast det var Tilda han såg på. (Jag vanartiga barn fnittrade åt det, fast han inte kunde hjälpa att han var skelögd.)

När han slutat tala, drog han fram en mycket tummad kärleksvisa, som han ville att Hilda skulle sjunga. Själv hade han ingen sångröst, men han hade läst den här visan, så han kunde den utantill, och medan Hilda tog ton började han deklamera den. Den handlade om en sjöman som seglat vilse på livets hav, men med kärleken som fyrbåk hade han nått hamn.

Efter sången ville Brinkman visa oss prov på sin konst att skriva vers, men det ville inte riktigt lyckas för honom. Han sade också, att det han ville skriva var mycket svårt att få fram: det skulle vara något om hans slarv och misslyckande, men också om hur härligt han kunde räddas genom kärleken. Han läste upp små rörande bitar, suckade, svettades, skrev och strök över, men det satt ohjälpligt fast för honom.

— Du får bestämt hjälpa honom, gräbba, sade Karin och lade papper och penna framför mig. Du kan nog tota till en vers om Brinkman och Tilda, du är inte dum till att skriva.

— Visst kan jag det, svarade jag. Berömmet sporrade och anden rann på mig, jag skrev:

Brinkman, väldig slarv och lurv
allt han gör, det går på slams och hurv.
Men Tilda håller honom kär,
och hennes kärlek honom uppåt bär.
Innan hon i hans väg blev sänd,
hans hela värld var ned och aldrig uppåt vänd!

Stackars Brinkman, hans värld har varit trist och grå,
 men nu hans himmel lyser klar och blå!
 I solen går han hand i hand med Tilda,
 de två skall aldrig här i livet vandra skilda.

Som väl var, fick jag själv läsa upp mitt opus och genom att ömsom höja och ömsom sänka rösten samt göra uppehåll på lämpliga ställen fick jag det att låta riktigt bra. Tilda såg nästan förvånad ut och sade:

— Men, gräbba, är *du* inte dummare, det trodde jag dig inte om! Att tänka sig att du fått ihop det där på några minuter!

Roligast var det att Karin såg belåten ut. Brinkman räckte mig handen över bordet och tackade, han också. Han sade, att det var en levande verklighet det jag skrivit, och han försäkrade mig, att jag ägde tillräcklig begåvning för att bli en förlorad existens, också jag.

— Tack! sade jag, men jag blir hellre något annat. Jag hade nog inte alldeles klart för mig vad som menades med det konstiga ordet, men att det inte var något att sträva efter, det förstod jag.

Viktor föreslog att Tilda och Brinkman skulle förlova sig ju förr dess hellre. Gärna samma kväll, så kunde vi få dricka de nyförlovades skål i en så ofarlig dryck som Karins goda kaffe. Säkert väntade han inte att bli tagen på allvar, han tänkte sig väl inte att det fanns ringar till hands. Han såg då åtminstone förbluffad ut, då Brinkman ögonblickligen vände sig till sin älskade och sade:

— Det är precis vad mitt hjärta trår efter! Befall, mitt hjärtas drottning, och ringarna ligger på bordet!

I samma ögonblick fiskade han upp ett par ärgiga giktringar ur västfickan. Men detta kom nog lite för hastigt

för Tilda, jag tror inte heller hon tyckte om ringarna, hon blev röd som en pion och svarade:

— Men Isidor, jag har ju inte lovat dig annat än att du skulle få försöka att vinna min kärlek. Förlovningen får vi väl uppskjuta så länge.

— Ja, åtminstone tills ni skaffat mässingsvatten att skura ringarna med! var Karins torra anmärkning. Och Brinkman var inte envis. Efter att ha tagit oss alla till vittnen på att Tilda lovat honom att försöka vinna hennes kärlek, stoppade han ned sina ringar.

Medan vi satt vid kaffebordet blev det föreslaget att hela sällskapet skulle fara till Haga följande dag. Hildas fästman skulle bjuda på skjuts. Han ville göra det till tack för det trevliga födelsedagskalaset. Visst blev jag väldigt glad åt det förslaget, hade det bara inte funnits ett litet tråkigt *men*. Efter detta *men* kom en så viktig fråga som denna: Vad skall jag ha på mig? Ensam kunde jag nog vara ute hur mycket som helst i de kläder jag hade, men jag ville inte att kamraterna skulle behöva skämmas för mig. Jag brydde mig i alla fall inte om att förstöra kvällen med oro för det, blev det regn skulle vi ju inte fara, och jag hoppades att det skulle bli regn! Och jag tror att Brinkman hoppades detsamma. Tilda hade frågat honom om han hade något emot utflykter, eftersom han inte såg så glad ut, när förslaget kom fram. Men det hade han visst inte, det var tvärtom det roligaste han visste på jorden. Det var bara det att det varit lite krångel med hans skräddare.

Innan vi skildes, gjorde vi upp om allting: hur vi skulle ha det på söndagen, hur dags vi skulle träffas, hur vi skulle ha det med matsäck och sådant. Brinkman och jag visade oss nog intresserade även vi, men vi hade nog en

liten baktanke. När han sade godnatt till mig, viskade han:

— Svalorna flög lågt i eftermiddag och det betyder regn.

Och jag hoppades att han hade rätt!

EN UTFLYKT OCH ETT AVSKED.

Mitt hopp, att det skulle bli regn på söndagen, slog fel; det var strålande vackert, när vi vaknade och tittade ut. Då kunde jag förstås inte låta bli att säga något om mitt bekymmer för vad jag skulle ha på mig.

— Var inte ledsen för det du, sade Hilda, mor och jag har redan räknat ut, att du tar min svartprickiga blus, som jag köpte i stan häromdagen, och mor har tagit ur fläckarna på din svarta kjol och pressat den; mina gula skor får du också ta, de ser lite mer sommaraktiga ut än dina.

Å, vad jag tyckte det var rart av Hilda att säga så där i stället för att säga, som sanningen var, att mina skor var så illa åtgångna, att jag inte kunde ha dem för det. Hilda var så liten och späd, så jag kunde mycket väl ha hennes både skor och kläder. Jag var verkligen riktigt fin, när jag blev färdig.

Tildas fina kaffedopp packades ned och en del andra godsaker, som Viktor, Hildas fästman, haft med sig på lördagskvällen.

Just, som vi voro färdiga, kom Viktor och Isidor. Vi hade blivit du över lag, och jag kände mig som en vuxen människa, när jag duade karlarna. Isidor var fin och uppsträckt han också, men jag tror, att det syntes mer på honom än på mig på vad sätt han blivit fin. De snygga

byxorna var mycket för långa åt honom och rocken satt också lite skojigt. Viktor var både lång och bredaxlad, så det var ju inte underligt, att Isidor såg lite bortkommen ut i hans kostym.

Klockan elva kom en droska och hämtade oss. Viktor cyklade, men Isidor skulle åka med oss fruntimmer. Ett tag var det fråga om att jag, som var minst och lättast, skulle sitta i hans knä, men när varken han eller jag såg så strålande ut inför det nöjet, tog Tilda Isidor i sitt knä i stället, och det var säkert den lyckligaste lösningen på placeringsfrågan. Så fort vi kom fram, sökte vi ut en plats för vår frukost. Kaffepannan, som Karin packat in så omsorgsfullt, var verkligen varm. Å, vad det smakade gott att äta därute i gröngräset. Det var också en alldeles idealisk plats vi fått, den påminde nästan om mossgrottan där hemma.

Efter frukosten strövade vi omkring och tittade på sevärdheterna. Brinkman berättade om hur det varit i Haga på Gustav den tredjes tid, och han gjorde det bättre än jag trott den gubben om. När vi gått en stund i samlad trupp, delade vi på oss och strövade par om par tills ett bestämt klockslag, då vi kom överens om att mötas hos Mor på höjden. Karin och jag var det ena paret, och vi hade väldigt trevligt tillsammans. Hon berättade så många små roliga episoder om Hilda och Viktor, när de var små. Han var några år äldre, och för en kaka eller någon annan belöning brukade han komma och hjälpa Karin vaggas tösen. Han började redan då säga, att hon skulle bli hans hustru. Och Karin var glad att få honom till svärson. Han varken drack eller rökte, var en skicklig arbetare och en trofast och hjärtegod människa.

När Karin och jag kom till Mor på höjden vid den

utsatta tiden, var Hilda och Viktor redan där, men Brinkman och Tilda fick vi vänta länge på. Så länge till och med, att Karin tyckte, att vi skulle ta vårt kaffe och våra våfflor och inte bry oss om de där "gamla tokarna". Men det lyckades Viktor avstyra, han skämtade bort Karins misshumör. Han påstod, att nyförlovades klockor alltid stannar, när de bäst behöver vara i gång. Och han berättade en massa roliga historier om älskande, vilkas klockor spelat dem spratt. Till sist kom Brinkman och Tilda, och de var mycket ångerfulla och bad tusen gånger om ursäkt för de låtit oss vänta. De urskuldade sig med att Brinkman inte hade någon klocka och att Tildas hade stannat. Åt den förklaringen skrattade Karin hjärtligt och talade om för Tilda och Isidor vad Viktor sagt om älskandes klockor. Medan vi satt hos Mor på höjden, kom en gubbe med ett tittskåp. Det kostade tio öre titten, och den spendersamme Viktor tog genast upp en tioöring och gav mig, så att jag skulle få titta. Ett ögonblick tänkte jag tacka nej, därför att det ju var bara "barn", som tittade i skåpet. Men, när gubben skrek ut, att man fick se, hur små snälla negerbarn satt på skolbänken, hur turkiska sultanen dansade boston och hur den siste Farao piskade Israels barn, kunde jag inte motstå. Det var för resten mycket mer än det gubben skrek ut, som man fick se. Han nämnde inte ett ord om att man fick se prinsen av Wales dela ut karameller åt småbarn i Hyde Park och ej heller ett ord om vår egen konung Oskar den andres kröning, vilket var ett av skåpets glansnummer. Det var verkligen ett förtjusande skåp, och jag har näppeligen, varken förr eller senare, fått sådan valuta för en tioöring.

Från Haga for vi hem med en ångslup, och det var

en alldeles förtjusande resa. Medan jag satt och såg de vackra stränderna glida förbi vaknade min reslust riktigt på allvar. Jag hade ännu aldrig åkt på järnvägen, men det föresatte jag mig nu, att jag skulle göra inom den närmaste framtiden. Jag hade hört, att det kostade bara trettio öre mellan Stockholm och den station vi bodde närmast, och det måtte jag väl kunna kosta på mig. Visserligen räckte inte min veckopenning till så mycket, som jag först drömt om, när jag hörde, att jag skulle få sex kronor i veckan. Och att det fanns mycket jag bättre behövde än en järnvägsresa, det visste jag, redan innan min förståndiga Karin sagt mig det. Men jag *måste* åka på tåget. Om inte annat skulle jag väl kunna knappa in på brödransonen ett par dar. Det gjorde jag också, ganska kraftigt till och med, så jag var tämligen hungrig, när jag på lördagsmorgonen stoppade min tioöring i fickan i stället för att köpa bröd för den. Jag hade ett par franska hemma, och dem tänkte jag på, när det skrek i magen och jag såg de andra äta sitt mellanmål. Redan dagen efter var det ju söndag, och då skulle det underbara ske. — Jag skulle göra min första järnvägsresa! Det var så roligt, att vi just den lördagen arbetade på ett fält, som låg så nära järnvägen, att jag hörde tåget blåsa och såg röken från det. När jag var hemma till middag, tittrade jag inte på mina franska bröd, jag skulle ha dem till kvällsmat och till frukost den stora dagen. Men — o fasa — när jag på lördagskvällen tog fram min brödburk, vimlade det av små svarta djur i mina franska. Det var verkligen ledsamt. Visserligen hade Karin lite sparpengar i förvar åt mig, så jag kunde ju ha bett henne att få en tioöring, men jag hade föresatt mig att inte göra det. Det är inte så säkert heller, att hon lämnat mig nå-

got, då det var till en utgift, som hon ansåg alldeles onödig. När jag svalt den första och värsta förtreten över dessa eländiga småkryp, knallade jag iväg för att köpa bröd. Hade jag väntat i nära fjorton år på min första järnvägsresa, kunde jag nog vänta en vecka till. På en vardag kunde jag inte fara, därför att vi arbetade till ganska sent på kvällarna. Jag ville ha lite tid på mig i Stockholm, det var så mycket jag inte hunnit se, när jag var där. Jag gick i alla fall upp tidigt på söndagsmorgonen och gick ned till stationen och satte mig för att se tågen, som kom och gick.

Veckan blev ganska lång, fast det var ett par roliga saker, som hände: jag fick brev från Olle, och jag fick ett paket med mästern Nålmans tofflor och några godsaker. Tofflorna var verkligen röda och präktiga, fast de inte var av sammet. Veckan hade också varit spännande på så sätt, att våra religionsdiskussioner snarare till- än avtagit. Isidor Brinkman var livligt intresserad av ämnet och hade kommit med en del nya synpunkter. Han förklarade, att han var gnostiker, men när Blomdal satte åt honom, visade det sig, att han inte hade så värst mycket reda på vad som menades med gnosticism. Var han något, menade Blomdal, så var han närmast muhammedan. Naturligtvis blev Tilda förskräckt. Fast jag tror, att hon på samma gång blev glad åt att höra det. Det blev ett giltigt skäl för henne att skjuta upp förlovningen, hon kunde ju inte "förena sitt öde" med en, som inte var "ren lutheran". Trots att förhållandet var sig likt utåt mellan Tilda och Isidor märkte vi dock, att hennes låga började dämpas. Hon höll styft på nykterheten, och Brinkman hade svurit en helig ed på att han aldrig mer skulle röra ett glas. Och den eden hade han visst hållit,

men det glunkades om att han kringgick den på det sättet, att han drack direkt ur buteljen, för att slippa begagna glas. Tilda hade lånat honom trettio kronor, så att han skulle kunna fara till Stockholm och ekipera sig lite, men han kom hem utan att ha köpt så mycket som en näsduk, fast pengarna hade gått. De hade blivit frånstulna honom, påstod han, och något annat besked fick inte Tilda, hur hon än satte åt honom. För Karin och de andra låtsades hon nog att hon trodde honom, men till mig sade hon, att det var "osäkert om inte Isidor slarvat", och det trodde nog jag också. Ja, det vill säga, jag trodde inte det var osäkert. Tvärtom. Men det hade jag inte hjärta att säga Tilda rent ut.

Äntligen blev det söndagsmorgon igen, och jag kilade till järnvägsstationen inte bara för att titta på tågen utan för att åka. Utom pengarna till biljetten hade jag tjugofem öre att festa på i Stockholm. Å, vad mitt hjärta dunkade, när jag fick se stationshuset den morgonen. Naturligtvis hade jag tagit god tid på mig, så jag hade minst tre kvart att vänta, när jag kom fram. Stilla som en mus smög jag mig in i väntsalen och satte mig i ett hörn. Jag hoppades, att det var fler än jag, som skulle resa härifrån, så jag fick se, hur det gick till att köpa biljett. Över en väl igenstängd lucka i ett hörn stod det: "Biljetter", och jag antog det var dit man skulle vända sig. När jag setat ungefär en halvtimme, slogs luckan upp, men någon, som skulle köpa biljett, syntes inte. Jag satt ytterligare fem minuter, men sedan tyckte jag det var för riskabelt att längre uppskjuta min viktiga affär. Tåget kunde ju komma och jag ingen biljett ha. Att man inte fick köpa på tåget, det visste jag. Jag hade noga hört mig för om allting. Så småningom reste jag mig och

gick fram till biljettluckan. En man sysslade därinnanför, och jag började småspråka med honom, men ledsamt nog tycktes han inte road av samtal med mig; han grymtade till ett par gånger, och sedan smällde han igen luckan. Hu, så hemskt, tänk om han inte öppnade igen! Om en liten stund kom det lyckligtvis en gubbe, som knackade på luckan, och han därinnanför tittade ut.

— Får jag en biljett till Stockholm, sade den som knackat.

— Trettio öre, svarade mannen i luckan.

Nu skyndade jag mig fram, innan han hann stänga igen, lade upp mina slantar och sade, att också jag skulle ha biljett.

— Ska du ha biljett, röt han till, varför säger du inte det då? När jag redan hade nappat åt mig biljetten och således kände mig på den säkra sidan, kunde jag inte motstå frestelsen att retas lite med brumbjörnen, och jag svarade:

— Visst sa jag det, annars hade väl inte farbror givit mig någon.

Med ett av våra svenska mannars favorituttryck stängde han åter till sin lucka, nu mycket kraftigare än förra gången.

Sent omsider kom tåget, ja, det vill säga, det var inte en minut försenat, men jag tyckte, att de sista minuterna varit olidligt långa. Min bekantning från biljettluckan kom ut med en röd flagga i hand, och när han gjort tecken med den, stannade tåget. En man kom med långa steg och gick vid sidan om det, och när han sagt stationens namn, tillade han: En minut! En minut, hur i all världens skulle man hinna stiga på, om det inte var längre uppehåll. Jag tyckte järnvägherrarna var omänskliga,

som jagade folk på det viset. Jag höll ögonen på honom, som jag sett lösa biljett, men han tycktes inte ha någon brådska. Han stod lugnt och väntade tills de stigit av, som skulle stanna här. Jag vågade inte stiga på före honom, men så fort han klev upp, var jag hack i häl. Tänk, att vi hann! Och tåget gick ändå inte genast. Var det möjligt, att en minut var så lång! Men jag blev nästan förskräckt, när jag kom in i tåget och fick se, att det var så mycket folk med. Fanns det så många, som hade råd att åka på tåg! Det var roligare än jag hade tänkt att sitta på tåget, men jag tyckte nästan det gick lite för fort. Jag riktigt hissnade, när jag såg träd och hus susa förbi. Det tog heller inte lång stund att komma till Stockholm. Just, när jag sansat mig så pass, att jag på allvar skulle börja njuta, var vi framme vid Centralen. Nu var det bättre väder än när jag kom till Stockholm pingstdagen, varmt och härligt med strålande solsken.

Jag visste att om jag gick tvärs över Vasagatan och följde någon av tvärgatorna, skulle jag komma till Drottninggatan, och sedan kunde jag gå den till Gustav Adolfs torg och slottet. Till slottet skulle jag förstås gå det första jag gjorde både av eget intresse och därför, att det var ett par detaljer Olle bett mig se efter där. Från slottet vandrade jag ned i Kungsträdgården, och där föll jag i hänryckning över blomsterprakten.

— Det här är värre än på Värnanäs, sade jag högt, när jag stått minst en kvart i stum beundran. Från Kungsträdgården gick jag till Berzelii Park, även där var gudomligt, och där fick jag dessutom höra musiken från Berns. Sedan strövade jag omkring en liten stund på måfå. Och som avslutning på min dag i Stockholm gick jag till Humlegården och njöt av allt det vackra där,

särskilt blomstergrupperna kring Linnés staty. Nu hade jag verkligen skaffat mig mycket att skriva om i mitt nästa brev hem.

Medan jag satt i Humlegården, mognade inom mig ett beslut, som jag tänkt på hela dagen, medan jag traskat omkring i Stockholm. Ett mycket viktigt beslut. Att jag hade det bra därute i mitt trädgårdsarbete, det kunde inte förnekas, men det var ju i alla fall bara för sommaren. När det blev höst, reste mina kamrater till sina hem, och jag var tvungen att skaffa mig annat arbete. Kanske skulle det på hösten bli värre att få någon plats än det var nu. Karin hade nämnt något ditåt, när hon en gång talade om min framtid. Och att jag skulle ha plats i själva Stockholm, det var ju min tanke, när jag for hit upp. Men då vore det ju roligt att komma, medan det var så sommarfint. Tänk vad det skulle bli härligt att ha så nära till allt detta vackra, när man hade någon ledig stund. Vad jag än fick för plats, skulle jag väl någon gång få lite ledigt. Men visst var det med saknad jag tänkte på att lämna mina kamrater och vänner därute i trädgården. Alla var så makalöst snälla, så dylika kamrater fick jag väl aldrig mer. Men ändå! — jag tummade med mig själv på att nästa lördag skulle jag gå till Stockholm och söka plats. Vad för slags plats fick väl ödet utpeka.

När jag på kvällen kom hem från min stockholmsutflykt, var mina kamrater mycket intresserade att höra, hur jag haft det, och jag fick mycket noga göra reda för, hur det kändes att sitta på tåget för första gången. När de fick höra, hur jag använt min dag, tyckte de, att jag skött mig väl. Om mitt stora beslut sade jag dock ingenting, jag ville ha skaffat mig plats först. Men jag gick

som i feber hela veckan. Hem skrev jag ett långt brev, och i det sade jag, att jag troligtvis inom den allra närmaste framtiden kom att flytta in till staden. På fredagskvällen bad jag Blomdal att få ledigt på lördagen, för att resa till Stockholm. Jag tyckte, att jag inte kunde säga upp min plats, innan jag skaffat mig en ny. Lyckligtvis frågade inte Blomdal, vad jag hade för ärende till stan. Det var inte så brått i trädgården just då, så det mötte inget hinder för mig att få ledigt. Först på morgonen, när jag skulle ge mig av, talade jag om för mina rumskamrater, vad jag tänkte göra. Som väl var, tyckte både Karin och de andra, att det var klokt, att jag skaffade mig plats i tid. De rådde mig att studera annonspalterna i ett par tidningar, och gav inte det något resultat, skulle jag gå till ett kommissionskontor, som Karin gav mig adressen till.

När jag kom fram, studerade jag tidningarna, men i dem fanns ingenting för mig. På kommissionskontoret fick jag adresser till en sju åtta ställen, men jag hade otur, vart jag kom. Det var precis likadant, som när jag sökte plats dagarna efter pingst, antingen var jag för ung eller för gammal, såg för dum eller för illmarig ut. Jag gick till ett nytt kontor, men där ville de ha så hög inskrivningsavgift, att det var omöjligt för mig att betala den. Motigt var det att söka plats i Stockholm, det var då säkert, men jag gav ändå inte hoppet förlorat. Den snälla omtänksamma Karin hade gjort i ordning en duktig påse med smörgåsar åt mig, och när jag travat mig trött och hungrig, gick jag och satte mig på en soffa i Kungsträdgården och åt. Efter maten tog jag mig en sockerdricka i en kiosk, och sedan såg jag ljusare på mitt öde. Jag hade sett, att det fanns ett kommissionskontor i

närheten av Kornhamnstorg, och jag fick för mig, att jag borde gå dit. Damen, som satt där, var en rätt ung män- niska, som såg mycket snäll och god ut. Hon var alldeles ensam, och jag talade genast om för henne, att jag var kommen till Stockholm för att försörja mig själv, och att jag rysligt gärna ville ha en plats, men att jag inte hade några pengar att betala på kontoret med. Hon frågade förstås, vad jag kunde göra, och vad jag hade tänkt mig för plats. Vad jag hade tänkt mig för plats var svårt att säga. Jag hade ju tänkt på så förfärligt många olika saker. I mina ljusa ögonblick trodde jag mig duga till allting, men dessemellan ingenting. Hon sade, att hon alldeles nyss haft påringning från två olika platser, där de behövde en femton—sjutton års flicka. Den ena var som springflicka och passopp i ett bageri långt uppe på Söder och den andra som barnflicka hos en arbetarfamilj i Stan inom broarna. Men söka plats som barnflicka i Stan inom broarna, det ville jag inte, om det gavs någon annan utväg. Jag hade ett alltför obehagligt minne från en dylik plats, som jag sökte, medan jag bodde på tjäna- rinnehemmet. Jag sade henne, att jag helst ville gå till ba- geriet. Det fick jag gärna, svarade hon, men hon und- rade, om det ändå inte var klokare att söka den andra platsen. I bageriet skulle det vara en särskilt stark flicka, det kunde nämligen hända, att hon fick bära tunga bröd- korgar ut i staden. Mycket skurning och grovarbete var det också. Men det hjälpte inte vilka svårigheter hon än räknade upp, den platsen ville jag söka. Jag försäkrade henne, att jag var stark som en björn och kunde grov- arbeta som en karl. Hon log lite åt den försäkran, men vad hon än trodde om min styrka, skrev hon i alla fall upp adressen och lämnade mig. Fick jag platsen, skulle frö-

ken i bageriet ringa till kontoret och tala om det, och om jag inte fick den, skulle jag komma tillbaka och få en ny adress och försöka på ett annat ställe. Jag skulle också betala en liten avgift, om jag fick platsen, men jag behövde inte göra det, innan jag fått ut min första månadspenning. Att hitta till bageriet var inte svårt. Jag kände mig lite moloken, och jag gick ett par varv fram och tillbaka på gatan, innan jag vågade mig in. Till sist tog jag i alla fall mod till mig och klev på. Innanför disken stod en ljus, vacker dam, som jag genast tyckte väldigt mycket om. Jag räckte henne lappen från kommissionskontoret och talade om mitt ärende.

— En sån tösabit, sade hon, du räcker ju knappt upp till disken med näsan.

Det blev lite tjockt i min hals, när hon sade detta, fast hon talade i en glad och vänlig ton. Här kände jag på mig, att jag skulle trivas, ifall jag finge stanna. Det var då rysligt, tyckte jag, att jag skulle vara så onaturligt liten; jag sträckte på mig, så gott jag kunde, jag använde till och med det gamla knepet att stå på tå, vilket jag nog tror, att hon märkte, fast hon inte sade något om det. Hon såg nog, att jag blev ledsen, och hon försökte genast trösta mig. Det var inte hon, som skulle avgöra om platsen utan hennes syster, som ägde bageriet, men denna var ute för ögonblicket. Hon frågade mig varifrån jag var, och varför jag givit mig ut på egen hand så tidigt. Att jag var från Småland var ett stort plus till min fördel. Den vänliga damen och hennes syster var själva smålänningar, fast deras hem legat i en helt annan trakt än Backskog. Jag blev också bjuden på saft och bakelser, men så riktigt lätt gick det inte ned, därför att jag var så orolig för, hur det skulle gå: om jag skulle få platsen

eller inte. När dörren från ett rum innanför affären öppnades och den mest klotrunda människa jag nånsin sett kom rullande in, förstod jag genast, att det var hon, som skulle avgöra mitt öde. Jag ställde mig upp och neg så djupt jag kunde, men kom mig inte för att säga ett ord. Det behövdes inte heller; hon, som språkat med mig, talade genast om varifrån jag var, och vad jag hade för ärende. Hon tillade också något om att det var tråkigt, att jag var så liten och klen, annars skulle hon utan betänkande lagt sitt ord till min förmån. — Hur gammal är du? frågade den klotrunda med en röst, som rullade lika roligt som hennes gång.

— Jaså, är du så gammal, sade hon, när jag svarat på hennes fråga, ja, inte gör det något, att du är liten. Jag var inte så stor jag heller, när jag började. Fyrtio år härefter är du lika stor, som jag är nu.

— Jaså, var det enda jag kunde säga. Att jag skulle hinna upp till hennes längd, det höll jag inte otroligt, men vidden föreföll mig oupphinnelig. Jag ansåg den knappast eftersträvansvärd heller. Hon måtte ha läst mina tankar, för hon började skratta så hjärtligt och sade:

— Bli inte förskräckt, jag menar inte, att mina kjol-linningar kommer att passa dig.

Ack, vad jag tyckte om henne!

— Kan du komma genast? frågade hon. Flickan, som vi har, ska sluta om åtta dar, men kan du komma i morgon, så är det ingenting som hindrar.

Jag var så lycklig så det gick rönt i mitt huvud, när jag förstod, att hon menade allvar, att jag verkligen skulle få platsen. Men, komma redan följande dag, det kunde jag knappast, tyvärr. Jag kunde inte utan vidare sluta, där jag var, utan jag måste som en ansändig män-

niska säga upp mig minst en vecka i förväg, det hade Karin mycket allvarligt lagt mig på hjärtat. Det sade jag också, fast det var med bävande hjärta, för jag var rädd, att hon skulle ångra sig och inte vilja ha mig, om jag inte kunde komma, som hon ville. Men till all lycka hade det ingen fara.

— Det är klart, sade hon, att om det är uppsägningstid, där du arbetar, så ska du stanna tills den är ute. Säg upp dig genast i dag, och så kan du ju fråga, ifall du kan få sluta ett par dar tidigare än du egentligen skulle.

Lön och allt gick lätt för oss att komma överens om. Hon sade, att hon brukade ge så och så, och hon tillade också, att det var en arbetsam plats. Men att jag skulle klara mig, det trodde hon nog.

— Vi måste tala om för Hanna, sade hon till sin syster, att vi fått en liten småländska. Hon var minnsann inte så stor som den här, när hon kom hit.

Hanna kallades in, och jag blev mycket glad, när jag fick se henne, hon var inte mycket längre än jag och knappast tjockare heller. Jag fick veta, att hon varit här tjugoåtta år, kommit hit som springflicka, och nu var hon första bagerska.

— Den tösen blir nog min efterträderska, sade hon och nickade uppmuntrande åt mig. På dialekten hörde jag genast, att Hanna också var från Småland, och det ökade min sympati för henne. Jag fick telefonnumret och skulle ringa, så fort jag sagt upp mig och visste vilken dag jag kunde komma.

Telefonnumret — jo, jag tackar jag, det skulle bli något att få telefonera! Jag var glad, att de inte frågade om jag telefonerat förr eller om jag förstod mig på telefon. Kan andra lära sig telefonera, kan jag det väl

också, tänkte jag. Det skulle bli roligt att skriva hem även om det, att jag telefonerat. Men jag skulle skriva, att "jag ringde", det lät mera flott än telefona. Inte ett ögonblick tänkte jag på den möjligheten, att jag kunde göra illa hemma i Backskog med att i breven omge mina upplevelser med en glans, som inte var fullt så strålande i verkligheten. Det var ju inte omöjligt, att en och annan, som var tvungen att stanna hemma, blev missnöjd med sin lott. Det låg ju nära till hands att tänka, att om en oduglig stackare som jag, kunde komma så väl ut i Stockholm, skulle väl duktiga människor få det kungligt.

Jag fick gå in i bageriet och hälsa på bagerskorna, och jag kände mig genast hemma med dem.

Det var med lätta steg jag gick hem från Stockholm den gången. Mina kamrater tyckte alla, att det lät bra med platsen jag fått. Karin föreslog, att jag skulle arbeta en vecka till. Visserligen var det fjorton dagars uppsägning, men hon lovade att gå med mig och tala med direktören.

Genast på lördagskvällen hade hon mig att plocka fram det lilla förråd av kläder jag ägde; hon misstänkte nämligen, att jag inte hade allt i så mönstergill ordning.

— Det duger inte, sade hon, att komma till en ny plats och ha kläderna hopsatta med säkerhetsnålar i stället för knappar eller hyskor och hakar. Gör man det, tror folk genast, att man är en slarva, och då lita de inte på en.

Det var inte utan, att jag skämdes lite, när Karin granskade innehållet i mitt skrin.

— Söta barn, du är dåligt rustad, det är då för väl, att jag har ett dussin hornknappar hemma. Hon ruskade på huvudet och såg mycket betänksam ut.

Med givmild hand gav hon mig knapparna, trädde en nål och satte arbetet i händerna på mig. En kjol, som var fransig omkring benen, bad hon Hilda fälla upp åt mig, för hon trodde inte, att det jag sydde "liknade någonting". Hela lördagskvällen arbetade vi och en god del av söndagen också. Det var inte nog med att bara laga upp det gamla, Karin menade, att det var lika omöjligt som att ta ned solen, att jag skulle kunna klara mig utan att skaffa lite nya underkläder. Skaffa! Jag tittade på henne, som om jag inte förstätt, vad hon sade.

— Dumbom, muttrade hon då, det har väl ingen tänkt, att du skulle skaffa, för kan du säga mig, hur det skulle gå till?

Det kunde jag förstås inte, för om jag vetat det, hade jag nog inte varit så utan. När Hildas fästman kom och fick se hur vi arbetade, ville han också hjälpa till och han lovade att halvsula mina skor en annan dag. Och det gjorde han också, fint som den bästa skomakare.

Så alldeles utan bävan var det inte jag i sällskap med Karin stegade in på kontoret under frukostrasten på måndagen för att tala med direktören. Han menade, att när jag blev antagen här var det underförstått, att jag skulle stanna ända till hösten, även om det inte uttryckligt sagts något om det. Men när Karin förklarade för honom, hur väl jag behövde en plats, och att det säkerligen skulle bli värre för mig på hösten att få någon, gav han med sig. Till Blomdal hade jag redan på söndagen sagt, att jag ämnade sluta. Han sade ungefär detsamma som direktören: att jag bort stanna till hösten, men naturligtvis tyckte också han, att det var bäst jag passade på och tog plats, när jag kunde få.

Denna min sista vecka blev våra religionsdiskussioner hetare än vanligt. Blomdal hade köpt ett par böcker på ett antikvariat i Stockholm, väldigt tungrodd religionsfilosofi, men jag blev glad, när han erbjöd mig att få låna dem, och jag tröskade också igenom dem. Fredlund hade också skaffat sig ett par nya böcker, men i dem förfäktades en helt annan åsikt än i dem jag lånat av Blomdal. En av de unga trädgårdseleverna hade hört Viktor Lennstrand tala och var helt fylld av detta slags evangelium. Något nytt var, att vi också diskuterade socialism. En ung nykommen arbetare, väldigt pigg och trevlig, var socialist, och han stack inte under stol med sina åsikter. Om socialismen visste jag inte mycket, men det lilla jag hört var väldigt tilltalande, därför hjälpte jag den unga socialisten så gott jag kunde, när de var svåra mot honom.

Sista lördagskvällen bjöd Blomdal mig och mina rumskamrater på en utfärd i motorbåt. Hildas fästman var också med och ett par av de livligast diskuterande, men den kvällen blev det inte mycken diskussion, vi bara njöt. Det var en ljum och ljuvlig kväll, stilla så inte ett löv rördes och fullmåne på himlen. När vi farit ungefär en timmas väg, lade vi i land och gick till ett ställe, där Blomdal beställt kaffe åt oss. Ett alldeles förtjusande ställe. Medan vi satt vid kaffebordet, blev det diskussion. Inte kunde vi hålla oss en hel kväll utan att diskutera. Där hördes ord som Atanasii Symbolum, Wolfenbüttelfragmenten, predestination och adiafora. Där talades också om Zarathustra, Kristus, Moses och Buddha. Det värsta var, att de talade många på en gång, så det var litet svårt att bestämma sig för, vilken man helst skulle lyssna på, det lät så intressant åt vilket håll man än vände sig. Brinkman talade om Buddha och den djupa stillheten;

däri trodde Brinkman, att lösningen av livets gåta låg. Jag såg, hur ivrig Blomdal var att svara på detta och knappst hade Brinkman slutat, förrän han ropade:

— Stopp, min bror, det där är snack, buddisterna löser inte livets gåta, om de också sitter stilla som min döda farmor. Då är det bättre med evangelierna, som vill, att vi ska visa vår fromhet med att lägga manken till och göra vad vi kan för rättfärdigheten på jorden.

Fredlund satt tyst och log åt de andras iver, men Svensson, vetenskapens dyrkare, han deltog med liv och själ i ordstriden. Jag undrade, hur det skulle gå på hemvägen, om de verkligen skulle kunna hålla sitt löfte: att låta striden vila. Men det gjorde de verkligen. Hilda hade gitarren med sig, och Blomdal hade bett henne sjunga och spela för oss. Det var vackert och romantiskt, och Brinkman tilläts att deklamera några bitar av Bellman. När vi kom hem, var det lidet ett gott stycke in på söndagsmorgonen, och jag tyckte, att det var en alltför högtidlig natt att sova bort. När de andra somnat, tog jag en bok, som Blomdal lånat mig, och gick ut till ett av mina älsklingsställen, men läste något vidare gjorde jag inte, därför att framtidsdrömmarna tog mig fatt. Världen var ljus, då det fanns sådana människor, som dem jag varit tillsammans med på kvällen.

Söndagen fortsatte mina snälla kamrater att hjälpa mig bli i ordning till min flyttning. Dagen efter skulle jag ju ge mig av! Karin passade på att ge mig många goda råd och förmaningar, medan vi satt och arbetade. När jag sade något om att jag tyckte det var underligt, att hon, som kände mig så lite, tog sig an mig, som hon gjorde, svarade hon lite buttert:

— Ja, jag har nog fått mitt, för jag skaffade mig en

unge utan att vara gift, men att jag det gjorde hade åtminstone det goda med sig, att jag känner mig som mor åt alla som behöver mig. Om min tös kommit ut ensam i världen som du, hoppas jag någon hygglig människa hjälpt henne till rätta, som vi nu försöker att hjälpa dig.

När hon suttit tyst ett ögonblick, log hon gott mot Viktor och sade: — Nu är jag befriad från omsorgen om min flicka.

Viktor log lika gott tillbaka och svarade:

— Ja, lita I på mig, Karin, med Guds hjälp ska det inte gå någon nöd på Hilda.

Äntligen var det så måndagskväll, och jag skulle ge mig iväg. Nu såg min packning bra mycket bättre ut än när jag for hemifrån. Mina rumskamrater skulle följa mig till båten, och just som vi stodo färdiga att gå, fick vi höra fiolmusik nedanför trappan. Där stod Brinkman och Fredlund och spelade, och utom dem var det en hel mängd av mina arbetskamrater, till och med min förman. Innan jag hunnit till slutet av trappan, hejdades jag, och Svensson steg fram och höll ett tal för mig. Tänk, höll ett tal för mig! Jag kände mig verkligen tillplattad. I väl svarvade fraser och snirklade ord fick jag veta, att jag varit en ganska "passabel" kamrat, glad och lustig och fyndig i tal och svar. Visserligen var jag för ung till att fatta de höga ämnen jag varit med om att diskutera, men att vara ung är ju ett fel, som avhjälpes med tiden. Trots min ungdom sysslade jag ju med kyrkofäderna, och det lovade gott för min framtid. Han lade mig också på hjärtat, herr Svensson, att jag skulle sträva efter att bli en duktig och pålitlig springflicka. Även den

kåren skulle kunna skaffa sig ett namn och vinna respekt i samhället, om varje medlem gjorde sin plikt.

Tänk, den djupsinnige herr Svensson, som höll på med så invecklade saker som atomer och molekyler, höll tal för mig!

När Svensson slutat, fick jag blommor, ett helt fång fullt, och hela skaran följde mig till båten. Innan jag gick ombord, slätade och jämkade Karin på mina kläder, så jag skulle se snygg ut, och på samma gång sade hon några hjärtliga avskedsord till mig. Det hon sade, var ungefär detta: — Du din stackare, som kastats ut i världen så tidigt, kan få hålla på femti sexti år att fara från plats till plats, och då ville vi, att du skulle ha avskedet från oss som ett vackert minne med dig ut i livet.

Jag för min del kunde inte säga ett ord, därtill var det för tjockt i halsen, men jag tror, att mina vänner förstod, att det inte var otacksamhet, som gjorde, att jag var stum som en fisk, när jag räckte dem handen. Det var verkligen svårt att skiljas från dessa vänliga människor. Till sist hurrade de för mig. — Å, vad jag önskade mor och Olle varit med och sett och hört det här!

Karin hade sagt, att hon och de andra ville, att avskedet från dem skulle vara ett vackert minne — ja, det var verkligen vackert att se den lilla skaran, som stod där förgylld av kvällssolen och viftade med mer eller mindre rena näsdukar.

SOM SPRINGFLICKA.

Fröken, som jag skulle ha plats hos, hade under veckan skickat mig ett brevkort, som jag blev mycket glad åt, dels därför att det innehöll några vänliga välkomstord och dels därför att hon skrev, att jag skulle åka droska på hennes bekostnad från båten. Hon antog, att jag hade lite att bära och kanske inte hittade vägen så bra i stan. Det bådade ju gott, att hon var så omständlig. Jag gladdade mig väldigt åt den tanken, att jag skulle få åka droska genom stan. Men jag gruvade mig för att be någon kusk skjutsa mig, för vem jag än vände mig till, skulle denne nog tycka, att jag såg alldeles för fattig ut för att ha råd att åka.

Och det visade sig också, att jag haft rätt i denna min förmodan. När jag frågade den närmast stående kusken, om han ville köra mig till adressen jag uppgav, tittade han lite försmädligt på mig och sade:

— Du tror väl inte, att det är här som på bondlandet, att man kan få åka gratis, här kostar det pengar. Dit du vill komma, kostar det minst en krona.

Sedan fortsatte han att fråga, om jag hade släktingar på Söder eller vad jag hade för ärende dit. Att jag hade kunnat svara honom, att han inte hade med mina privata affärer att göra, föll mig inte in. Snällt och beskedligt talade jag om att jag skulle tillträda plats i ett bageri och

för att styrka, att jag talade sant, tog jag upp frökens kort och lät honom läsa. Och då gick det bra.

— All right, sitt upp bara, vi ska snart vara på Söder, sade han.

Å, vad detta var roligt! Det var nästan roligare än att åka i Haga tillsammans med kamraterna. Jag tyckte riktigt att folk skulle se, att jag var en märkvärdig människa. Och jag tror inte jag tog fel i att man tittade på mig, men om det var min brokiga huvudduk eller mitt glada ansikte, som väckte uppseende, det vet jag inte.

När droskan stannade utanför bageriet, blev jag lite ängslig för att fröken skulle ha ångrat sig och inte vilja betala min åktur. Men det var förstås onödigt ängslan. Kusken tog mitt bagage och gick in med, och fröken prutade inte ett öre på det han begärde.

Fröken var så glad och vänlig mot mig, att jag genast kände mig hemmastadd, hon tog mig med ut till flickorna i bageriet och talade om för dem, att jag var den nya springflickan och att jag var smålänning, liksom hon själv var. Säkert visste flickorna, att hon var smålänning, så det var nog fasligt onödigt, att hon lade till det och varför hon gjorde det, vet jag inte, men det vet jag, att det gjorde mig oändligt gott att höra det.

Jag skulle dela rum med ett par av bagerskorna, och jag var glad att det var just med Hanna och hennes kamrat. Hanna hade jag ju träffat, när jag var och sökte platsen, så jag tyckte mig vara bekant med henne. Hennes kamrat var också en snäll och präktig flicka. Rummet var stort och ljus och jag trivdes genast i det.

Mitt största intresse väckte förstås flickorna, som jag skulle bli arbetskamrat med. Ja, naturligtvis måste jag vara lite försiktig med ordet kamrat, svalget var stort

mellan en springflicka och en välbeställd bagerska. Jag tyckte i alla fall om dem allesamman, men någon *Karin* fanns det nog inte ibland dem. De var åtta, och jag kom snart underfund med att de höll tillsammans tre och tre, men två var "vildar" och höll inte ihop varken sig emellan eller med någon av tregrupperna. De sex var som folket är mest, vackra snarare än fula, mer snälla än elaka, talade mest om pojkar och fina kläder, alldeles som flickor ska göra. De satte inte på något sätt mina livsandar i rörelse, det enda roliga med dem var deras namn. Inte deras riktiga namn utan de som de kallades vid i vardagslag, och vilka "Vargen" för övrigt visst gett dem. Det var Milla, Tilla och Silla. Milla och Tilla var de jag skulle dela rum med. De andra hette: Mitta, Titta och Sitta. Vargen, det var en av vildarna, och den andra av dem kallades Geten. Bägge dessa var intressantare människor än de andra. Hon, som kallades Geten, var religiös: mormon till och med. Om jag träffat henne ett par månader tidigare, hade jag ingenting vetat om hennes sekt, men nu visste jag en del genom Fredlund. Han hade talat både om Josef Smith, de uppgrävda plåtarna och de mystiska glasögonen. Han hade själv varit i Utah en gång. Men han hade varnat mig särdeles allvarligt för "De sista dagarnas helige", som han menade var de mest oheliga man gärna kunde träffa. Han hade också sagt, att de hade mission i Stockholm och värvade massor av proselyter, vilka de sedan försökte övertala att fara till Utah. På den stadens port, tyckte han borde ha stått inskriften från Inferno: I som inträden låten hoppet fara.

Geten, Gina hette hon, hade sin mor i Utah, gumman hade rest ifrån man och barn i det fattiga hemmet, och

hon skrev inte ens till dem, därför att de inte hade samma tro som hon. Gina var den enda av familjen, som antagit moderns tro, och hennes dröm var också att snart få komma dit modern var.

Gina och jag kom snart att disputeras så stickor och strån yrde. Nu kom skolningen jag haft under sommaren mig väl till pass. Att apostlaord eller kyrkofädernas meningar blev insatta i sina rätta sammanhang, är jag inte så alldeles säker på, det hände nog att Paulus fick stå för något som Luther sagt och tvärtom, men varken hon, som jag disputerade med, eller de andra, som hörde på, var så pass lärda, att de stötte sig på mina bockar.

Visst fick jag det mycket bättre här ifråga om maten och kanske avlöningen också, men så fick jag tio gånger så arbetsamt, det är säkert. Senast halv fyra måste jag upp om morgnarna, och i regel fick jag nog arbeta till tolv och ett om nätterna utan någon sorts rast eller uppehåll under dagen. Vanligen fick jag springa även medan jag slängde i mig maten. Hur jag stod ut, förstår jag inte nu. Ofta hände det, att jag somnade med det sista arbetet i händerna och blev liggande på stengolvet framför ugnen. Både fröken och hennes bagerskor var snälla människor, och det föll mig aldrig in, att de begärde orimligheter, när de fordrade att en fjorton års barnunge skulle ha på sitt ansvar, att arbetet kom igång om morgnarna. När jag första dagen fick höra, att här brukade bytas springflickor var fjortonde dag och oftare, därför att alla flickor var sådana "sömntutor", sträckte jag på mig och menade, att de nog skulle få se, att inte *alla* var sömniga . . . nog skulle jag vakna om morgnarna.

Det hörde nämligen till springflickans arbete att elda upp ugnen, värma mjölk till degarna och väcka bager-

skorna; och stackars springflicka, om hon inte hade kaffet färdigt, när hon väckte. Första natten sov jag på sin höjd två timmar, men jag kände mig ändå pigg hela dagen efter. Men när tredje och fjärde natten gått, kunde jag inte begripa vad det blivit för fel med mitt huvud, det var så tungt, att jag på inga villkor orkade hålla det uppe, medan jag åt frukost. Istället för att gå in och äta kastade jag mig på bagerigolvet, och jag önskade, att jag aldrig behöft resa mig mer. Men när ögonlocken föll ihop blev jag hjärtans förskräckt, för somnade jag, gick det nog på samma sätt med mig, som det gått med flickorna före mig. Men blev jag avskedad, hade jag ingenstans att ta vägen! Jag visste ju, att så länge jag var så här liten, var det inte lätt att få någon ny plats. Hur jag stretade mot sömnen, orkade jag dock inte hålla mig vaken. Jag vaknade först, när flickorna kom ut från frukosten och reste upp mig. Tack vare min förskräckelse för avsked blev jag ögonblickligen klarvaken och spände varena nerv för att hålla uppe mitt tunga huvud.

Förfärligt orolig för att jag inte skulle vakna om mornarna var jag förstas, och jag hängde väckaruret inne i fällbänken, där jag låg, så nära örat som möjligt. Men när det så hände den ena gången efter den andra, att jag inte orkade in i fällbänken utan somnade på bagerigolvet, då måste jag hitta på något annat, och det blev, att jag hängde väckaruret i ett snöre om halsen. Jag ville vara säker på att ha det, var jag än råkade somna. Jag hade hört talas om syflickor, som brukade sätta avbrutna tändstickor mot ögonlocken för att hålla dessa uppe, när sömnen ville lägga igen ögonen. Huruvida detta påstå-ende var skämt eller allvar, vet jag inte; för min egen del försökte jag aldrig det knepet. Men jag hittade

på någonting annat, som tändstickor dugde till, när man behövde hjälp för att vakna: brände man sig, blev man genast klarvaken, hade jag märkt. Det hade bagerskorna lärt mig. När jag somnade från maten ibland, roade de sig med att väcka mig genom att bränna mig på näsan med en tändsticka. Det medlet tog jag upp själv, och när jag omöjligen kunde få upp ögonen, då väckarklockan skramlade några minuter före halv fyra, kraftrade jag till mig tändstickorna och brände mig på fingertopparna eller i ansiktet. Ibland kunde det nog bli stygga märken, som jag fick ha länge, men vad gjorde det, bara jag fick behålla min plats!

Vi arbetade söndagarna också och började lika tidigt som på vardagarna, men fröken hade sagt, att varannan söndag skulle jag få sova till sju. Å, vad jag längtade efter den dagen, då jag skulle få sova så länge! Men fröken hade glömt tala om för mig, att natten före den sköna dagen skulle jag vara uppe och skura träkärl, formar och sådant, som hörde till bageriet, och, om jag gnodde aldrig så, var det omöjligt att få det ifrån mig före fyra på morgonen, därför blev inte sovtiden längre än vanligt. Jag tyckte nästan det var ett missgrepp av "Fader vår" att skapa oss springflickor sådana, att vi behövde sova.

Hela första månaden levde jag i en ständig ängslan för att jag skulle få avsked, men så småningom blev jag tryggare. Jag fick veta, att fröken tyckte jag var den villigaste flicka hon haft, och att jag var duktig, även om jag var efter med en del arbete.

Fröken bodde tillsammans med sin gifta syster, och jag blev ofta tagen ifrån mitt arbete i bageriet till att göra något i deras våning. Bagerskorna sade nog mer än

en gång, att det var orätt och att aldrig någon springflicka före mig behövt göra något i våningen, men frun var så snäll och berömde allt vad jag gjorde, så jag kände det bara som en förmån att få göra något åt henne. Och jag tror nog, att det hade gått galet för mig en gång, om inte frun, tack vare denna min villighet att hjälpa henne, tagit mitt parti.

Hon, som skötte ugnen, var sjuk, och jag stackare blev satt i hennes ställe. Naturligtvis sade jag till fröken, att jag inte trodde mig om att kunna det. För det första räckte jag inte upp och för det andra var jag för närsynt för att se längst in i ugnen. Men fröken menade, att jag kunde stå på en pall, och ljuset kunde ju alltid bättras på. Att jag inte orkade lyfta upp plåtarna, som stod längst bort, ville hon inte höra talas om — jag var ju så villig, och den, som är villig, är stark. Ännu lite mera smickrande saker sade hon om mig och till mig, och det gjorde att jag föresatte mig att sköta ugnen med glans, om jag också skulle gå åt på kuppen.

För att vänja mig lite fick jag börja grädda småbullar och franska bröd och det gick alldeles utmärkt. Efterhand fick jag sådant som det var mera noga med, och jag klarade det också. Till och med en hel ugn stora fina namnsdagskakor. När jag så äntligen tycktes vara riktigt säker, fick jag ugnen full med de allra finaste och dyraste kakorna. Jag hade fått många förmaningar att vara riktigt noga med dem. Kakorna voro värda mycket pengar, och utom det äventyrades affärens anseende, om det blev något mankemang med dem. De var beställda av våra stabilaste kunder, som det verkligen gällde att sköta väl.

Jag darrade som ett asplöv, delvis kanske av an-

strängning med de tunga plåtarna men mest av spänning. De där kakorna var nästan som mitt gesällprov. Fröken hade antytt, att i fall jag klarade det här, skulle jag snart få ställa mig vid bakhordet och slippa vara springflicka. Jag visste, att det inte var bra att öppna ugnsluckan för snart, men jag föresatte mig att inte ta mig för ett dugg utan bara stå och vänta, medan jag hade kakorna i ugnen. I detsamma ropade frun åt mig, att jag skulle komma och hjälpa henne att duka en kaffeblicka. Jag svarade, att jag inte kunde, därför att jag hade så farliga saker i ugnen, men hon skrattade åt att jag kallade kakorna farliga och sade, att de visst inte var farligare än att jag gott kunde komma ett par minuter. Jag ville gärna göra henne till viljes och kilade upp. I brådskan råkade jag stöta till en vas, en hemskt dyrbar pjäs, som föll i golvet och gick i tusen bitar. I förskräckelsen glömde jag förstås mina kakor! Jag stod vettsskrämd och stirrade på skärvorna, när frun ropade och påminde mig om ugnen. Hon hade inte hört klirrandet av vasen. Hur jag kom ned i bageriet, vet jag inte, jag sprang väl förstås, men det var svart för mina ögon, och benen vek sig. Att kakorna stått inne för länge, det förstod jag. O, fasa! Svart rök slog emot mig, när jag fick upp luckan till ugnen och allt vad jag såg var svart.

I samma ögonblick kom fröken ut och frågade efter namnsdagskakorna. Det var ett bud i affären, som skulle hämta en av dem. Något klart minne av vad som närmast hände, har jag inte. Fröken hade dåligt hjärta och svimmade, men innan hon föll, hann hon dock ge mig en örfil, så jag for på huvud över en panna kokande mjölk, som stod på spisen bredvid ugnen. Lyckligtvis skällade jag mig inte så farligt, men jag slog sönder näsa

och mun styggt. När jag kom till mig, låg jag på diskbänken med huvudet under vattenledningen, och Hanna höll på att tvätta blodet av mig. De svartbrända kakorna stod på golvet, så jag såg dem, så fort jag slog upp ögonen.

— Nu blir jag väl avskedad? var min första fråga.

— Det tror jag säkert, svarade Hanna, men du behöver nog inte gå, innan dina sår blir lite läkta.

Å vad jag önskade, att såren skulle vara riktigt djupa! Och hur underligt det låter, är det i alla fall sant, att när jag lyckades kravla mig upp och se i en spegel, var jag glad, att ansiktet var så pass illa tilltygat, som det var. Fröken skulle ligga resten av dagen, berättade flickorna för mig, att doktorn hade sagt, men det var föröfrigt ingen fara med henne, som väl var. Det hade bara varit ett lättare svimmingsanfall.

Om en liten stund kom det bud, att Hanna skulle upp till fröken, och jag gissade genast, att det var mig de skulle tala om. När Hanna kom ned, såg hon ledsen ut, och jag förstod, att hon hade något att säga mig, som hon hade svårt att komma fram med. Jag förstod, att min dom var fälld, och tårarna stockade sig i halsen, när jag frågade:

— Nå hur blir det?

Hanna undvek att svara direkt, men det hon kom fram till, efter lite kringgående, var i alla fall detta:

— Fröken orkar inte se dig mera. Du måste gå din väg genast, säger hon. Jag sade, att du var så sönderslagen i ansiktet, så du inte kan visa dig för folk, men det hjälpte inte. Någon avlöning kan du heller inte få, eftersom du ställt till en sådan skada. Du brände upp för över tretti kronor, och så var det ju vasen.

Å, vad det gjorde ont i bröstet och huvudet på mig! Jag sjönk ihop, och det kändes alldeles, som om någon slagit mig med en klubba.

Att flickorna tyckte synd om mig, det kände jag fast ingen enda såg på mig, utan alla vände sig åt annat håll. Det var Vargen, som var sjuk, och som jag skulle tjänstgöra för. Hon hörde in till sig vad Hanna sade och ropade, att jag skulle komma in till henne. Men jag orkade varken svara eller röra mig, jag bara önskade, att jag skulle dö tvärt. Bli kastad på gatan, sönderslagen och utan ett öre, det var nästan värre än döden. När jag inte svarade Vargen, steg hon upp ur sin bädd och kom ut till mig, där jag satt.

— Gör dig bara i ordning att gå, sade hon, jag skall gå med dig direkt till polisen.

— Till polisen! Jag spärrade upp ögonen, så gott jag kunde och såg på henne. Ibland kunde hon se så farlig ut, så hennes öknamn passade åt henne, men nu såg hon så snäll ut, i annat fall hade jag nog sagt: — Vet hut, Varg! Jag förstod genast vad hon menade med att vi skulle gå till polisen. Men aldrig i livet kom jag att gå med på att anmäla fröken, så illa ville jag inte löna hennes tidigare vänlighet mot mig, även om hon förgått sig mot mig nu. Men jag var för trött och hade för ont till att svara någonting, jag bara skakade på huvudet, och Vargen fortsatte:

— Det finns lag och rätt här i landet, och så sant jag lever, ska du inte kastas ut på det här viset.

Hennes ord gjorde mig gott, men jag tyckte, att det som hänt, var mitt eget fel. Att sinnet rann på fröken, var väl inte att undra på. Och det var ju inte hennes fel heller, att jag stod på en pall, så jag ramlade så hand-

löst över spisen. Men alla flickorna höll med Vargen, fast de annars tyckte om fröken. Hanna började genast plocka fram mina kläder, men då lyckligtvis kom frun. Hon hade inte hört, att fröken sagt, att jag skulle iväg, och hon sade tvärt, att detta inte fick ske. Vad jag skulle göra, det var att klä av mig och lägga mig genast. Hon tog mig i handen och ledde mig in i rummet och började hjälpa mig av med kläderna. Jag protesterade lite emot att gå och lägga mig. Fick jag stanna, var det så mycket jag ville göra och trodde mig om att kunna också. Men frun brydde sig inte om vad jag sade, hon lagade bara, att jag kom i säng. Och ska sanningen fram, så har jag knappast erfarit någon större njutning än när jag den gången fick krypa ned i den svala sängen och ligga alldeles stilla. Frun lovade att ta sig an min sak hos fröken, och det gjorde hon så väl, att fröken efter ett par timmar kom in och var väldigt söt och rar emot mig, hon till och med bad mig om förlåtelse. Hon sade även, att för de tre närmaste dagarna hade hon skaffat hjälp, och den tiden skulle jag hålla mig stilla i sängen. Ack, så ljuvligt! Jag sov till klockan elva dagen efter det här uppträdet och att slippa stiga upp kändes verkligen, som att ha hamnat i paradiset.

Jag fick flytta in och ligga i samma rum som Vargen, eftersom det var lugnare i det rummet än där jag annars låg, och det var så roligt att få språka lite med henne i lugn och ro. Flickorna hade någon gång nämnt, att hennes levnadsöden hörde till de mer ovanliga i livet, men några detaljer hade jag inte hört förrän nu av henne själv. Hon hade haft det ännu värre än jag. Jag hade ju ändå i eländet haft min mor och inte behöft känna mig övergiven och utom mor min store präktige bror.

Vargen — Ingeborg hette hon — hade däremot varit ensam. Hennes riktiga mamma hade dött, när flickan var bara ett par år. Sedan hade hon haft styvmor, och denna hade visserligen varit snäll, men Ingeborg hade fått känna sig överflödig och att hon var i vägen, hur hon försökte hålla sig undan. När hon var femton år, drunknade både fadern och styvmodern och lämnade fyra små barn efter sig, den minsta ett år gammal. Nu blev det förstås frågan om att barnen skulle auktioneras bort, som det var brukligt att göra, men det kunde inte Ingeborg gå med på. Hon tog ensam hand om sina halvsyskon och lyckades också försörja dem i över tre år. Det hade hon nog också kunnat fortsätta med, såvida hon inte en gång råkat ut för olyckan att få en gryta kokhet lut över sig. Hon fördärvade sig så illa, att hon låg till sängs flere år, och alla läkare förklarade, att hon skulle bli invalid för livet. Det blev hon likväl inte tack vare det, att en barmhärtig människa förde henne till Boltzius. Hon sade, att hon blivit buret till honom på en bår, men ifrån honom hade hon kunnat gå och allt sedan dess varit arbetsför.

Det var så underligt att höra henne ligga och prata så där och med en så god och vänlig röst; i vanliga fall var hon butter och ovänlig och stod inte på särdeles god fot med kamraterna. Jag måste erkänna, att jag skämdes lite, när jag fick se människan i "Vargen". Och hon måtte ha sett vad jag tänkte, för hon smålog och sade:

— Ja, kära du, att jag kallas Vargen, det är bara riktigt, jag är som en varg och kommer aldrig att bli på annat sätt emot folk. Varför är en för lång historia att berätta, och det är så länge sedan det hände.

Men jag kunde inte låta bli att fråga henne, och då berättade hon för mig om en förfärlig dag, när hon måste se sin älskade dö av en olycka, därför att några lustfarare inte ville avbryta sitt nöje och bringa hjälp. Efter det hade hennes sinne blivit omtöcknat, och hon hade setat många år på hospital. Där hade hennes fiendskap mot människorna stegrats i stället för att hon skulle blivit botad ifrån den. Där hade hon också fått sitt öknamn, därför att hon bets, när tvångströjan hindrade henne från att göra något annat.

Särskilt dyrbara blev dessa vilodagar, därför att jag fick tid att läsa lite, det hade jag förut inte hunnit, medan jag varit här — knappast tittat i en bok. Hanna lånade mig en av sina älsklingsböcker — vi hade lite olika smak hon och jag, det märkte jag — men boken var spännande, full av kärlek och intriger, och jag slök den. Det var ju en bok! Men när någon tog i dörrn, gömde jag undan boken, för jag skämdes att ligga och läsa, när kamraterna arbetade, som de gjorde.

När tre dygn gått, var jag uppe igen och kände mig verkligen som en annan människa, så fullsövd och utvilad var jag, men det behövdes också. Den närmaste tiden blev mycket ansträngande. Det led mot julen, och till den blev det förfärligt mycket att göra. Nu blev det att på nytt plocka fram tändstickorna och bränna sig på näsan, om man skulle vakna. Och det var inte bara jag som var sömnig, även bagerskorna måste hitta på knep för att hålla sig vakna.

Fröken förespeglade oss, att vi skulle få sluta tidigt på julaftonen och sedan ha ledigt hela juldagen. Men Hanna, som varit här så många jular, log skeptiskt och sade

något om att det nog blev tidigt, bara vi flyttade fram julaftonen en dag.

För min del väntade jag väldigt på julen, det var ju min första jul borta, och flickorna hade sagt, att här brukade vara så festligt, och att fröken gav många julklappar. Mest gladde jag mig åt ledigheten jag skulle få. I första hand skulle jag då skriva hem, stoppa strumpor och kanhända gå ut och gå utan att springa ärenden, det hade jag knappast gjort, sedan jag kom till bageriet. Visserligen hade jag blivit lovad ledighet varannan söndag, men det gick aldrig att få. Om inte annat hade jag bagerskornas arbetskläder, som skulle strykas. Det hörde nämligen till mitt jobb att se till, att bagerskorna hade rena mössor och förkläden, när de ville byta och stackars mig, om det klickade. De satte mig också till att borsta sina skor. Det sade nog fröken, att jag inte behövde, men jag gjorde det för husfridens skull.

Den efterlängtnade högtiden kom hastigare än jag önskade, det var så förfärligt mycket av det jag skulle ha gjort, som var ogjort. Mitt program för juldagen fick jag allt ändra på betydligt. Att ensam göra storrengöring i bageriet hade inte hört dit, men den, som lovat göra det, kunde inte komma, och då måste jag förstås göra det. Fröken tycktes alltjämt tro på den tidiga julaftonen, fast klockan slog både tre och fyra natten till juldagen, utan att vi hade färdigt, så vi kunde få äta julkväll. Först klockan fem juldagsmorgonen hade vi hunnit så långt, att vi kunde gå upp i herrskapets våning för att äta fisk och gröt. Hanna gav oss alla nervdroppar — en kraftig dosis — för att vi skulle kunna hålla oss vakna under högtidligheten.

Det var verkligen mycket festligt. Den största julgran jag någonsin sett stod med oräkneliga ljus tända och i fönstren brann det grenljus. Bordet, som sträckte sig tvärs över hela salen, var prytt med ett par ståtliga kandelabrar och överlastat med läckerheter. Så mycket gott på en gång hade jag bestämt inte sett förr. Och det föreföll förstås ännu rikare, därför att jag såg dubbelt; om detta berodde på tröttheten eller på nervdropparna, vet jag inte.

Efter måltiden blev det julklappsutdelning, och det var en spännande stund. Frökens svåger hade klätt ut sig till bock och kom in i salen, släpande ett helt berg av paket. Näst herrskapets dotter var nog jag den, som fick de flesta paketen. Å, jag trodde, att jag drömde; att jag i verkligheten skulle få så mycket på en gång, det kunde jag aldrig tro. Under julklappsutdelningen gick det lätt att hålla sig vaken; att man såg dubbelt, ja tredubbelt, det förhöjde bara glädjen. De första paket jag fick var roliga småsaker, som jag blev väldigt glad åt, men efter hand blev det sådana stora och dyrbara saker, så jag blev nästan mer häpen än glad. Jag skämdes, när jag tänkte på att det nog hänt mer än en gång, att jag tagit ett och annat väl lättvindigt ibland för att få lägga mig några minuter tidigare. Bland större presenter jag fick av fröken var ett fint och pråktigt klänningstyg, dyrbarare än jag nånsin drömt om att få kläda mig i och femton kronor i pengar till att låta sy klänningen för. Av bager-skorna fick jag presentkort till handskar och vinterkappa och av frun paraply, hatt och galoscher. Tänk, hatt och galoscher, jag! Det skulle jag då väl aldrig i livet våga visa med hemma i Backskog.

Ack ja, hemma, där hade de det som vanligt besvär-

ligt! Jag hade just själva julaftonen haft brev från Olle som skrev, att de troligen inte fick varken fisk eller gröt till jul. När jag gråtit en skvätt över hans brev, torkade jag tårarna och gladde mig åt att vad de inte fått till jul, det skulle de få till nyår. Inte ens julklappar skulle de bli utan. Men jag måste bekänna, att det blev lite strid inom mig, då jag skulle avgöra, vilket jag skulle skicka, och vilket jag skulle behålla. Nog unnade jag dem därhemma lika gott som mig själv, men ändå...

Särskilt var det ett litet syskrin, som ställde mig i valet och kvalet. Mor var så förtjust i vackra saker, och det här var just ett skrin för henne, men jag tyckte också själv att det var roligt att ha det. Fröken sade, när jag fick det, att det var japanskt, och det var åtminstone snedögd japanskor på locket. Sötast var det, när man öppnade det: på innersidan av locket fanns en nåldyna av blankaste siden, sax, pryl och sprättniv, och i facken fanns trådrullar, silkesspolar och allt annat, som hör till ett välordnat syskrin. När jag sett på det lite, offrade jag det dock, jag hade ju rikare möjligheter att få se vackra saker än vad mor hade. Och utom skrinet fick mor en brosch, en parfymflaska och ett poesialbum. Av dessa saker, hade jag nämligen fått dubletter. Lillan fick en spegel, ett par marsipangrisar och lite annat smått, Olle fick ett halvt dussin näsdukar och ett par jultidningar. Mest bekymmersamt var det att hitta på något åt far, han fick inte bli lottlös, hur skulle han ha känt det. Om gåvan passade eller inte fick betyda mindre, huvudsaken var, att han fick något, så han förstod, att jag tänkt på honom också. Till sist stannade jag vid att ge honom ett munspel, som jag hade fått av frökens sväger. Varför han givit mig just ett munspel, vet jag inte.

Att han märkt några musikåvor hos mig, tror jag knappast. Jag misstänker att det var på det viset, att han tyckte att jag var ett så litet barn, att man kunde ge mig första bästa pjäs man fick tag i, där det fanns leksaker. Det var kanske bara en lyckträff, att det inte var en skallra. Men far kunde spela, det visste jag, och jag fick höra, att han blev glad åt spelet.

Hur mycket jag hade att göra, lagade jag dock, att jag fick iväg mitt paket och några rader i ett brev, så det kom hem till nyår. Innan jag skickade sakerna, hade jag frågat fröken, om hon hade något emot, att jag delade med mig av min rikedom till dem därhemma. Och när hon fick höra, att jag skulle skicka, ökade hon på den hög av presenter jag lagt ihop. Hon gav mig en präktig halsduk till mor och ett par vantar till far. Å, vad jag var glad — och vilket brev jag fick hemifrån!

Det dröjde till långt efter jul, innan jag hade tid att gå ut och prova min nya stass, men jag försökte finna mig i det. Fröken var nästan snällare efter jul, än hon varit före, och även bagerskorna var så rara. Geten och jag disputerade, och Vargen tog mitt parti, i fall hon försökte att handgripligen omvända mig. Hon gjorde nämligen det ibland. En gång hade jag varit med henne och hört på en av hennes predikanter, och när jag sedan råkade säga, att han tiggde kollekt bättre än han predikade Guds ord, slog hon mig i huvudet med en bakplåt, så jag fick gå med sår länge.

På vårsidan började jag längta efter att byta plats. Efter att ha haft anställning så pass länge borde det väl gå för mig att få något, även om jag skulle byta arbete. Men jag gick länge och tänkte på det, innan jag sade

något vare sig till fröken eller bagerskorna. Jag försökte ibland stjåla mig till att titta på annonssidorna i tidningarna, och en dag fick jag verkligen se något, som jag trodde skulle passa mig. Det var som springflicka på en strykinrättning i Gamla stan. Jag visste precis var gatan låg, jag hade hunnit lära mig stan rätt bra. På en strykinrättning inbillade jag mig, att man skulle ha det bra mycket lindrigare än i bageri, där skulle man ju inte behöva gå upp i otta och värma mjölk till degar, och där skulle man också slippa elda den besvärliga ugnen.

När jag var ute i ett ärende, kilade jag upp till den där strykinrättningen. Frun där såg inte så snäll ut, som min fröken gjorde, men vi kom i alla fall överens om att jag skulle säga upp den plats jag hade och komma till henne.

Men att säga upp platsen var inte så lätt, jag visste att fröken skulle bli missnöjd med mig, men det kunde inte hjälpas, nu hade jag fått i mitt huvud, att jag skulle byta. Med hjärtat i halsgropen klev jag in och sade, att jag tänkte ge mig iväg. Ja, fröken blev ond förstås och sade mig några beska sanningar om min svarta otacksamhet, men det ändrade inte mitt beslut.

Något betyg hade jag inte tänkt begära, men samma dag jag skulle gå kom fröken och gav mig ett — ett riktigt fint till på köpet. Där stod tydligt i det, att jag var både ordentlig och villig, att jag skött mig till min matmors belåtenhet, och att jag avflyttade på egen begäran. Det betyget var jag glad åt och stolt över. Jag önskade att alla mina belackare hemma i Backskog sett det.

— På strykinrättningen skall jag bli trotjänarinna, tänkte jag, när jag satt i Mariahissen på väg att tillträda platsen. Och det var inte utan, att jag också hade mina funderingar på att överta affären en vacker dag.

UR ASKAN I ELDEN.

Om jag hade väntat mig någon särskilt hjärtlig välkomsthälsning på den nya platsen, blev jag bedragen. Men frun kunde ju heller inte veta, att jag gjort den vackra föresatsen att bli trotjänarinna hos henne. Det första, som mötte mig, var snubbor för att jag kom för sent, och ändå var jag där en halvtimma tidigare än vi gjort upp. Ögonblickligen skulle jag ut med en massa strykning, som låg och väntade.

— I bageriet var dom väl glada att bli av med en sådan döddansare, sade frun.

— Nej, det var de inte, svarade jag morskt. Jag var rasande på gumman, men inte en smul förskräckt för henne. — Var så god och se själv att jag fått ett fint betyg, det står i det, att jag slutat på egen begäran.

Jag märkte nog lite fnitter vid strykborden, när jag med en flott gest räckte frun betyget, men utan att låta mig bekomma fortsatte jag bistert allvarlig:

— Det står också, att jag skött mig till frökens fulla belåtenhet.

Frun tog betyget och ögnade igenom det, och sedan gick hon och låste in det. Det hade jag verkligen inte beräknat att hon skulle göra, och jag tyckte det var nedrigt. Jag hade så gärna velat ha det och se på det ibland. Och när hon lagt ned betyget, fortsatte hon att gräla igen.

Men då fick jag helt oväntat hjälp från en av flickorna, som stod och strök. En lång, smärt, blek och slätkammad människa sade med blid och stilla röst:

— Jag hörde fruns avtal med flickan, hon är här en halvtimma före den tid, som blev uppgjord.

Hon höll upp med strykningen ett ögonblick och fäste sina bruna, allvarliga ögon på frun, som såg helt flat ut.

— Emma ska då lägga sig i allt möjligt, sade hon, om hon kunde sköta sitt någon gång och låta andra vara.

Men Emma fortsatte med sitt arbete och svarade inte frun ett ord vidare.

Fem eller sex paket fick jag bära omkring, men bördan var inte svår, för det var inte mycket i varje paket, och stärksaker är lättare än bröd. Jag blev tillsagd att inte lämna ett enda paket ifrån mig, om jag inte fick pengar för det. Frun sade, att alla som jag nu skulle gå till var krångliga människor, och tog jag inte ut betalningen för arbetet, fick jag själv lägga ut vad jag skulle haft av dem.

Man hade förberett mig på att första stället jag kom till, fick jag ringa och bulta väldigt, för gumman, som bodde där, var döv. Och jag höll också ett fasligt väsen på dörren, men ändå fick jag vänta minst fem minuter, innan någon öppnade. Gumman, som sedan äntligen kom, tittade mycket förgrymmad på mig och frågade vad jag var för en oförskämd unge, som höll ett sådant liv. Jag neg och bad om ursäkt och sade mitt ärende.

— Tala högt, flicka, jag hör inte, sade gumman och vände ett öra åt mig, sedan hon skjutit undan den lilla brokiga sidenduken hon hade om huvudet. Att ställa mig och skrika ut en ursäkt, tyckte jag var dumt, därför, när

jag höjt mig på tå, så jag nådde gummans öra, skrek jag så mycket jag orkade:

— Jag ska ha pengar, jag ska lämna strykning!

Men jag måtte ha tagit i, när jag skrek ut det första, så jag inte orkade att få det andra lika kraftigt, gumman tycktes åtminstone inte ha hört det. Hon knuffade till mig och sade:

— Slyna, vet du inte hut! Gal, så du kan spräcka mina örhinnor, att du ska ha pengar, och jag har aldrig sett dig förr.

Jag förstod, att gumman inte fattat allt jag sade, men innan jag hann rätta misstaget, hade hon med ett kraftigt grepp kastat mig ut i förstugan och slagit dörrn i lås. Där stod jag vackert! Mitt mod var inte många skatter värt, när jag på nytt började bearbeta dörren. Hon öppnade verkligen om igen, och nu skrek jag bara detta enda ord: — Strykning! Och då äntligen fattade hon vad jag ville.

Hon öppnade dörrn så pass, att jag förstod, att jag fick komma in igen, men jag skulle ha föredragit att stanna i förstugan och klara av affären. Gumman var verkligen inte av det slaget, som jag längtade att komma in till. Så fort hon stängt dörren efter mig, sade hon:

— Jag tycker om dig, gaphals, du ska få något utav mig att smörja strupen med, jag har cognac, som inte är fy skam.

Utän att ta notis om att jag undanbad mig hennes gästfrihet, började hon riva i en gammal korg under bordet och fick fram en butelj och ett glas. Jag blev ängslig och undrade, om jag skulle springa min väg utan att ha fått klara mitt ärende. Lyckligtvis var bu-

teljen tom! Men åh, vad gumman började rasa! Det var någon, som hon kallade Klimax, som hon påstod hade druckit ur hennes cognac, och den skulle inte leva många solvarv till. När hon lugnade sig ett ögonblick, skrek jag omigen, att jag hade strykning, och att den kostade åttiosju öre, som jag skulle be att få. Men då blev hon lika ursinnig igen, och nu gällde det mig, som trodde, att hon skulle lägga ut pengar för en inneboende, som var skyldig henne för flera månaders hyra. Jag försökte förstås få henne att begripa, att jag inte begärde något sådant, bara jag fick mitt paket tillbaka, men då kastade hon paketet upp på en hylla och mig ut genom dörren för andra gången. Jag stod en stund i trappan och kippade efter andan; jag visste inte, om jag skulle gråta eller säga fula ord, men det kom folk, så jag gjorde inte någotdera.

Det var bestämt inte roligt att vara springflicka på strykinrättning! Jag kände på mig, att det skulle bli otrevligt, vart jag kom, och det visade sig, att min känsla varit riktig. Av alla ställen jag kom till, var det bara på ett enda jag fick pengar, och där betalade de först, sedan de sagt alla okvädinsord de visste åt mig — jag antar åtminstone, att deras förråd inte räckte längre.

Det var inte roligt att komma hem, när det gått så dåligt för mig. Men så farligt, som jag väntade, var det inte. Frun hade tydligen, trots sin hotelse, inte tänkt, att jag skulle ha hem pengar. Hon sade, att allesammans var gamla kunder, som nog kom och betalade sedan.

När jag gått ännu några ärenden och fått ytterligare några skurar ovettt både av frun och av kunderna, var

det kväll, och strykerskorna gjorde sig iordning att gå hem den ena efter den andra. Hon som hjälpte mig, när frun grälade, för jag kom försent, var klädd i mörkblå uniform, och jag trodde strax, att hon var frälsnings-soldat. Men när hon tog fram sin hatt, såg jag att den inte alls liknade Frälsningsarméns. Den var som en vanlig matroshatt, bara med lite smalare brätte och bandet omkring den var blått med röda kanter och röda bokstäver. Där stod: "Herren är nära." Jag frågade henne, vad det betydde, och hon svarade, att det betydde precis vad orden sade. Att jag blev så mycket klokare av det svaret, vill jag inte påstå. Nog kände jag igen orden från möten och gudstjänster jag varit med om, och jag visste också, att det var ett bibliskt uttryck, men jag ville veta, varför hon hade det på hatten. Och om det var flera än hon, som gick med samma inskrift. Det gav hon mig ingen upplysning om, men innan hon gick räckte hon mig handen och sade:

— Frid vare med dig, lilla barn, om du inte slutar upp att fråga vad det betyder, att Herren är nära, ska du nog komma till klarhet, och klarhet är frid!

Hennes ord gjorde mig verkligen gott, hennes blick var så varm och rösten så hjärtlig. När hon gått, frågade jag frun, om hon brukade vara här varje dag, och jag blev riktigt glad, att svaret var jakande. Och frun talade också om för mig, att hennes uniform betydde, att hon tillhörde "sprängbataljonen", men vad det ordet innebar, visste inte frun. Men hon gav Emma det vitsordet, att hon var en stillsam och hygglig människa.

När strykerskorna gått, och jag skulle ta itu med det, som skulle vara mitt kvällsarbete, förstod jag att det inte skulle bli nämnvärt lindrigare här, än där jag varit

föret. Före klockan tolv på natten kunde jag inte tänka på att ha färdigt, hur jag än bar mig åt, och redan klockan sju på morgonen skulle strykugnarna vara uppeldade och järnen varma. Då kom strykerskorna, och arbetet skulle börja.

Den första som kom rynkade på näsan och sade, att det var ovädrat, den andra, att järnen inte var ordentligt skurade och den tredje, att golvet var smutsigt som ett lagårdsgolv. Alltsammans var mitt fel, och alla tittrade snett på mig. Det var minst sagt obehagligt. Så kitsliga var ändå aldrig bagerskorna. Den enda ljuspunkten var, att Emma fanns. De andra hade inte ens sagt god morgon, när de kom, utan genast börjat med sina anmärkningar, men Emma hon hälsade så vänligt och glatt sitt "Frid!" Och när hon tog sitt första strykjärn sade hon:

— Tack, lilla barn, du har gjort så gott du har kunnat med poleringen, men lite glattare bör det vara. Jag skall visa dig, hur det går till.

Vad jag tyckte hon var snäll! Jag förlät henne, att hon kallade mig "lilla barn", för hennes skull föresatte jag mig att göra järnen finare nästa gång.

Jag skulle också hjälpa till att stärka, och när jag då bar mig fumligt åt, slog frun mig på fingrarna lika obarmhärtigt som vår ilskna lärarinna där hemma. Tvätta skulle jag också göra, och då handskades jag så oförståndigt med tvättmedlet, att jag fick mina händer hemskt sönderspruckna och såriga. De värkte så ohyggligt att jag inte kunde sova, om jag än var aldrig så dödstrött. Strykerskorna skrattade åt mina onda och uppsvullna händer, och att jag fick stryk och bannor, för att jag inte var nog kvick i fingrarna, kallade de att gå igenom ekluten, och det måste alla göra, menade de.

Utom frun och strykerskorna, som plågade mig, fanns där en otrevlig hyresgäst, som jag aldrig kunde vara i lag. Hur väl jag bäddade åt honom, grinade han, för att det var knöligt, och om jag också dammade ett par gånger om dagen, påstod han, att det var tjockt med damm i hans rum. Alltid tjatade han på frun, att hon skulle hålla efter mig. Jag tyckte det var hemskt tråkigt, fast jag nog förstod, varför jag egentligen var honom så miss-haglig. Vi hade från första stund kommit på krigsfot med varandra. Redan första kvällen, då jag var inne och bäddade, ville han, att jag skulle dricka punsch hos honom. Jag sade nej, men han ville i alla fall tvinga i mig punschen. Vart jag gick, kom han efter mig med glaset, men då slog jag till handen, så han fick punschen över sig, och sedan sprang jag in och sade till frun, att om jag skulle bädda, medan karlen var inne, måste hon gå med in, vilket hon också gjorde. Men några kvällar senare hade vi ett ännu obehagligare uppträde.

Frun trodde, att han var bortrest, och hon skickade mig att göra rent i hans garderob, men medan jag höll på med det, kom han hem. Först fnyste han lite åt skur-lukten, men sedan talade han farbroderligt vänligt till mig. Han berömde mitt mod, när jag vågat slå punsch-glaset ur handen på honom. Det var inte hans mening, sade han, att jag skulle dricka, han hade bara velat pröva mig. Och han förmanade mig, att alltid vara på min vakt. Medan han talade så där vackert, tittade han in i garderoben för att "se om kläderna blivit omflyt-tade". Jo då, längst in var det ett par rockar, som han bad mig ändra platser för. Utan tanke på annat än roc-karna gick jag in i den rymliga garderoben, men det var oklokt gjort av mig. Karlen kom efter och lade sina feta

obehagliga labbar om mitt huvud, jag krängde mig loss och ämnade springa ut, men han var kvickare och slog igen dörren, ljuset släckte han också.

Rummet och garderoben låg inte inom samma tambur som strykinrättningen, och min första förskräckta tanke var, att ingen skulle höra mig, om jag ropade på hjälp. Jag rev och bet omkring mig som en arg katt, och hade det bara inte varit mörkt, hade jag nog lyckats klara mig utan att skrika, men, som det nu var, måste jag ta till den hjälpen. Som väl var låg garderoben alldeles invid trappan, och portvaktsfrun kom störtande. Min fru hade för övrigt också hört mig och kom från sitt håll. Innan fruarna kom in, hade karlkräket hunnit tända ljuset, och han låtsade för dem, att lampan krånglat och jag blivit mörkrädd.

Från den stunden försökte han att på alla upptänkliga sätt göra livet surt för mig.

En gång beskyllde han mig för att ha stulit tio kronor för honom, när jag varit inne och städat. Han begärde att få se igenom alla mina tillhörigheter och hotade att ringa efter polisen. Jag tyckte det var hemskt obehagligt, om polisen skulle komma, men eftersom jag var oskyldig, var jag i det fallet inte rädd. Olyckan ville, att jag just dagen förut hade köpt mig ett par böcker i ett antikvariat. Frun hade sett mig komma hem med dem, och nu höll hon med mannen och sade, att det naturligtvis var för stulna pengar, som jag köpt böckerna, då de var alldeles för dyrbara efter mina tillgångar. Ingen hörde på att jag erbjöd mig bevisa, att de kostade bara tjugofem öre stycket. Ett par av strykerskorna, just de, som var mina värsta plågoandar, antydde lite försiktigt, att de sett mig smussa med några slantar dagen förut, och det var ju då stölden skulle ha skett.

Detta var tidigt på morgonen, just när strykerskorna höll på att samlas, och efterhand som de kom, fick de reda på vad det var frågan om. Alla var emot mig. Detta var bara vad de hade väntat, sade de, alla springflickor var inte bara lata och slarviga utan också tjuvaktiga.

Å vad det kändes förtvivlat bittert att vara prisgiven åt dessa människor utan möjlighet att försvara sig! Vart jag vände mig, bara vassa blickar och elaka, hånfulla ord!

Men mitt i detta kom Emma. Hon hälsade "frid" lika stilla och blitt som vanligt och tycktes inte lägga märke till, vilken uppståndelse här var. Alla var vana vid hennes hälsning, och i vanliga fall tror jag inte att någon tänkte på den, men nu tyckte jag, att de hajade till. Jag gjorde det i varje fall! Min förtvivlan hade varit nära bristningsgränsen, men när jag hörde hennes hälsning, försvann den ögonblickligen. Mitt sinne kom i jämvikt igen, och det som nyss hade plågat mig så, nådde mig inte längre.

Emma fortsatte förbi oss in i rummet, där hon hade sitt arbete, men frun kallade henne tillbaka och berättade, vad det var fråga om.

— Är ni säker på att tian är borta? vände hon sig till karlen.

Visst var han *säker* på det! Han kom med några hemska förbannelser över henne, som kunde sätta ifråga, att en hederlig karl som han skulle komma med sådana här påståenden utan att vara säker på sin sak.

Hon bad honom i alla fall, att han skulle vänta åtminstone en dag, innan han sade till polisen, och hon tog upp en tia ur sin egen portmonnä och ville ge honom, men den tog han inte emot. Det var inte för förlustens skull,

som han ämnade anmäla, sade han. (Han titulerades grosshandlare och ville gälla för att ha gott om pengar.)

Senare på dagen tog Emma mig i enrum, talade gott och vänligt med mig och bad, att jag skulle säga henne ärligt, hur det var. Hon lovade mig bestämt, att ingenting skulle hända, vare sig anmälan eller annat, om jag bara bekände sanningen för henne. Hon var så rar, så jag nästan önskade, att jag haft något att bekänna. Men jag måste säga, som jag redan sagt, att om det så vore mitt sista ord i denna världen, hade jag ingen tia sett på grosshandlarns skrivbord. Och, som väl var, kände jag, att Emma trodde mig.

Hon föreslog, att vi skulle följas åt in i rummet och leta, medan mannen var ute, det var ju inte omöjligt, att sedeln fallit ned och kommit under någonstans. Naturligtvis var jag med på det, jag hade redan tänkt, att jag skulle gå in och söka. Men jag var rädd, att de inte skulle tro mig, om jag kom och sade att jag funnit pengarna.

Vi sökte först på skrivbordet, under brevpres och andra saker men utan resultat. Under mattan fanns ingenting heller. Men innan vi gick, vände Emma upp och ned på papperskorgen, och bland papperet i den ramlade en ihopvikt tia ut.

Vad jag kände den stunden kan inte beskrivas! Hade Emma inte varit den stillsamma människa hon var, hade jag nog kastat mig om halsen på henne.

Så fort grosshandlaren kom hem, gick Emma in till honom med tian, men för att gottgöra lämnade han henne tian tillbaka för att ge mig, vilket förstas gjorde Emma hjärtans glad.

Det var inte tu tal om annat än att jag behövde pen-

garna, men när jag fick dem — jag måste bekänna det — gjorde jag något, som Emma blev väldigt ledsen för: jag tog tian och gick och kastade den rätt i ansiktet på skurken. — Skurk, anser jag än i dag, att jag hade rätt att kalla honom efter hans beteende mot ett värnlöst barn!

Mitt beslut att bli trotjänarinna här började vackla. Men jag var inte glad åt tanken att flytta, här var mycket, som var intressant, inte minst själva huset med sina vinklar och nischer. Ledsamt nog har det delat öde med det Stockholm, som gått. Och ännu intressantare än huset var människorna, som bodde i det. Alla, jag såg en skymt av, lockade till närmare bekantskap.

I ett litet rum på nedre botten bodde en gumma, som såg ut precis som en häxa i sagböckerna, en sådan där snäll häxa, som vill alla väl. Fast hon tycktes inte vilja ha mycket med människor att göra, hela hennes värld var kattor och duvor. Alltid satt det en rad duvor utanför hennes fönster och tre fyra kattor vid hennes dörr. Ibland stod hon ute i förstugan och pratade med kattorna, och det var verkligen roligt att höra henne. Hon jollrade inte med kräken, som folk ofta gör. Utan hon talade klokt och allvarligt med dem och försökte överbevisa både sina egna och andras kattor om, vilka ulvar de var, som inte kunde låta bli att jaga duvorna. Hon sade dem, att duvorna, så väl som andra djur, var deras syskon, och att alla varelser borde tjäna och älska varandra. Men en gång, när jag stannade och lyssnade några minuter, anförtrodde hon mig, att kattor var omöjliga att tala till rätta, och hon undrade, om det berodde på att de nästan från världens begynnelse varit husdjur.

— Se, de har så många mänskliga egenskaper, sade

hon, de är listiga, glupska och grymma som den bästa människa.

Utom denna gumma bodde här en, som varit köksa eller något liknande på slottet. Det skulle ju varit så roligt att få veta lite om hur det såg ut inomhus hos kungen, men gumman var mycket otillgänglig, så jag lyckades aldrig få byta ord med henne, men hon hade en bror, en gammal originell gubbe, som ofta kom upp till strykinrättningen, därför att han var så road av att se på arbetet. Han hade i sin ungdom haft en fästmö, som varit strykerska. De hade varit förlovade och "eldigt kära", men när hon vann på lotteri, svek hon honom.

När jag frågade honom hur det såg ut i det kungliga köket, svarade han, att han visste så lite om det, och det lilla han visste var för "heligt" att tala om. Så mycket sade han sig dock vara säker på som att de kungliga grytorna hade öron av guld. Visserligen hade inte hans syster "uttryckligen" sagt det, men han var i alla fall säker på det.

Gubben var oförarglig och barnslig, och det gjorde mig ont, när strykerskorna drev allt för grovt med honom. Han var Bellmansdyrkare, grät i förtjusning, när han läste Fredmans Epistlar, sjöng Bellmanssånger och gick varje dag i alla väder till Bellmans grav och höll "andakt". Men ibland, när han kom upp till oss, satt han tyst och stel som en pinne, då var han "död". Inte ens om man frågade honom något om Bellman, svarade han annat än detta: — Döda talar inte!

Ett annat original var strykinrättningsfruns syster. Hon var så nykter, att hon inte kunde dricka vatten ur ett dricksglas med fot bara därför, att de hade sådana glas på ett ölkafé mitt emot.

Flera gånger under veckans lopp hörde jag frun tala om att det skulle bli en stor dag på söndagen; det var hennes födelsedag, och för att fira den ämnade hon bjuda flickorna på lunch i Haga. Nog lät det förtjusande, när hon talade om att sitta i gröngräset, och jag hade ju ett så angenämt minne från den söndagen jag och kamraterna i trädgården tillbringade i Haga, men ändå hoppades jag, att jag skulle slippa vara med på utflykten. Kunde jag få någon stund ledig, ville jag bra mycket hellre kila till Söder och hälsa på i bageriet. Ack, ja bageriet! Jag blev nästan gråtfärdig, när jag tänkte på det. Hur jag än haft det där, hade jag kommit ur askan i elden. Mer än jag ville låtsas om, längtade jag efter både fröken och flickorna.

På lördagen var det vackert väder, och alla flickorna utom Emma var pigga på att komma till Haga.

— Du vet väl var Haga ligger? frågade frun mig. Och det visste jag ju.

— Men jag vill inte gärna gå dit i morgon, sade jag.

— Vill inte gärna gå dit! Frun spärrade upp ögonen och såg häpen ut. — Träskalle, tror du någon frågar sådana som dig vad de vill. Tror du man tar en tiggaringe med för hennes nöjes skull. Vem, om inte du, skulle dra ut maten och spritköket, diska och passa upp därute.

Dra ut maten! Till min förargelse kunde jag inte låta bli att gråta, annars hade jag nog frågat *hur* jag skulle dra maten ut, jag hade inte sett vare sig kärra eller något annat man kunde dra.

Den lördagskvällen bad jag i min kvällsbön om regn för söndagen varmare än jag gjorde, när Hildas fästman skulle bjuda oss ut.

Först klockan två på lördagsnatten hade jag fått un-

dan så pass, att jag kunde tänka på att gå och lägga mig en stund, men någon lång stund kunde det inte bli. Det var så förfärligt mycket frun sagt, att jag skulle ha färdigt, innan jag väckte henne klockan åtta. Tyvärr hann jag det inte på långt när, och det var inte roligt att vara i mina kläder, när hon kom upp. Min bön om regn hade också denna gång blivit ohörd! När jag tittade ut var det strålande vackert, och det blev bara vackrare och varmare eftersom solen steg.

Frun hade bestämt med flickorna, att vi skulle mötas i Haga klockan tolv, så jag måste sno på för att hinna packa. Men totalt renons på anlag för packning, som jag är, gick inte hälften av det jag skulle ha med ned i korgarna. Jag stoppade, grät och svettades, frun örfilade och luggade mig, men det blev inte bättre för det. Till sist måste hon själv ta hand om packningen; att det då visade sig finnas gott om utrymme, när man lade ned förståndigt, var ju inte enbart roligt för mig. När packningen var klar, skulle jag upp på vinden och hämta ned en barnvagn, som just var ekipaget jag skulle föra ut lunchen i. Jag stirrade på frun, som om jag aldrig hört talas om en barnvagn förr. Om jag inte varit så rädd för hennes knytnävar, hade jag kanske sagt, att jag ville bära korgarna genom stan hellre än dra dem i en barnvagn. Men nu tyckte jag det var bäst att tuga och knalla mig upp på vinden.

Något värre skräphål än denna vind har jag aldrig sett, jag blev faktiskt mörkrädd; mörkt var där också och fullt med luden, fuktig spindelväv, som slog mig i ansiktet, vart jag vände mig. Det gick i alla fall med fart för mig att treva rätt på vagnen. Frun stod i trappan och skrek, att om jag inte skyndade mig, skulle hon

komma upp och kasta ut mig genom fönstret. Att det inget fönster fanns, tänkte jag inte på i hastigheten. Å vilken ful och klumpig gammal vagn, suffletten var grön av mögel, och det gick inte att få den ren, fast jag gnodde av alla krafter. Mitt lilla högmod, som jag förut knappast vetat om, reste sig och protesterade våldsamt mot att jag skulle gå genom stan med denna fula, gamla vagn. Om jag haft ett barn i den i stället för spritkök och matkorgar, hade det inte varit så förargligt.

Som väl var, fick jag ge mig i väg lite tidigare än frun, för hon skulle ta spårvagn. Jag hade nämligen räknat ut, att blev jag bara ensam, skulle jag då åtminstone få hålla mig till de bakgator, som fanns.

Men de gator jag tog blev inga genvägar, och jag måste röra på benen för att hinna i tid. Mer än en vände sig om och tittade efter mig, som gnodde med min barnvagn, som om elden varit lös. Ett par gloopar ropade efter mig och frågade, om jag var stans nya brandsoldat. Retsamt nog, var jag också klädd i rött, både hatt och blus var röda.

Hur fort jag gått, var dock frun och alla de andra före mig vid Haga grindar. Jag fick förstås ovetit för att jag sölat, men, eftersom vädret var vackert och frun klädd i sin bästa stass, var det inte så farligt. Vi sökte länge, innan vi fick tag i någon lämplig lägerplats, men till sist fann vi en, som var alldeles idealisk, och jag fick plocka fram håvorna ur den gamla vagnen och börja duka. Solen gassade misstänkt hett, och jag var nästan säker på att något skulle hända, i synnerhet som jag hörde ett buller, som bra nära liknade åskan. Det sade jag också, men ingen ville tro mig, det var för tidigt på året för att bli åska, menade de. Men nästa gång det

mullrade, var det vederhäftigare människor än jag, som hörde det, och då väckte det lite oro. Det steg också upp väldiga molngubbar på himlen, och folk runt omkring oss började packa ihop och ge sig iväg. Men frun tyckte, att man inte skulle låta skrämman sig så där hux flux. Nog var det troligt, att det blev oväder, men raskade vi bara på, hann vi säkert både äta och komma i lä, innan det var över oss. Fast jag tvivlade på att hon var så lugn, som hon låtsades vara; jag såg då, att hon oupphörligt sneglade på sin hatt med den äkta plymen. Den tälde varken sol eller regn, och därför hade hon lagt hatten i skuggan och ändå spämt parasollen över den. Flickorna var också fina och rädda om det de hade på sig, så alla tittade mer uppåt skyn än de tittade på läckerheterna jag plockade fram.

Ett tu tre började några jättestora droppar falla, och två minuter senare stod regnet som spö i backen. Flickorna började springa som yra höns för att söka skydd, och frun gav upp riktiga nödrop över sin plym.

— Packa ihop och kör hem med maten! ropade hon åt mig, när hon sprang sin väg.

Men att packa ihop var lättare sagt än gjort!

Regnet kom som riktiga skyfall, och hela vårt smörgåsbord låg och flöt, varenda assiett spolades ren. Frun hade slagit på stort och skulle bjuda på jordgubbar, och de satte lite färg på eländet. För att få någon ordning på det hela plockade jag först ihop de tomma kärlen och lade ned. Ett ögonblick funderade jag sedan på om jag skulle försöka att plocka isär det, som låg på duken och flöt, men när jag såg närmare på blandningen, föreföll den mig omöjlig att få någon reda i. För att göra pinan kort snodde jag ihop duken som ett knyte, och där låg i en enda

röra, ägg, anjovis, kotletter och jordgubbar, det hela lite grönmelerat av krusbärskräm. Den starkaste färgen kom av de bruna pepparkakorna, som blivit ordentligt uppblöta. Det värsta var, att när jag stuvat ned allting och kunde ge mig av, visste jag inte, vart jag skulle ta vägen för att komma ut ur parken. Jag kände mycket lite till vägarna i Haga, och vi hade ju irrat omkring ganska vidlyftigt, innan vi slog oss ned. Ingen människa syntes heller, som jag kunde fråga. Den första väg jag tog ledde till ett staket med låst grind, den andra ned till sjön och den tredje längre in i skogen. Äntligen kom det en människa springande, men hon tog sig inte tid att svara, när jag ropade, men jag sprang efter henne och kom rätt.

När jag kom hem, hade frun och de andra hunnit få torra kläder på sig, men glada såg de inte ut. Delvis berodde det nog på att de var hungriga och tyckte, att jag dröjt för länge med maten. I spisen hängde fruns hatt; den äkta plymen såg inte mycket ut nu, den var lika stripig och såg lika oäkta ut som munkbrogummornas plymer.

Men du värld! Jag trodde frun skulle få slag, när hon halade upp duken, och vad den innehöll. När hon skakat av den och brett ut den, var hon mörkröd i ansiktet och flåsade som om hon lidit av andnöd. Bellmansdyrkaren föll i hänryckning över duken och sade att den var ett alldeles ypperligt "stilleben", men då tog frun gubbstakaren i armen och ledde ut honom.

Vad jag fick för mitt lättvindiga sätt att packa, minns jag knappast; det kom nämligen något annat, som helt och hållet tog mina tankar just då. När frun rört i vagnen en stund, skrek hon:

— Svava, jänta, bevara mig väl, var har du fotogenköket!

— Fotogenköket!! Där stod jag med uppspärrade ögon och gapande mun.

— Fotogenköket, fotogenköket, hickade jag och snodde runt. Ögonblickligen hade jag klart för mig, att det stod kvar i Haga, men ändå snodde jag omkring och tittrade efter det.

När gumman ruskat mig, så det kändes, som om allt jag hade invärtes skulle lossnat, befallde hon mig att genast ge mig av och ta reda på köket.

— Gud nåde dig, om du kommer hem utan det, sade hon, när jag gick.

Det regnade fortfarande, och att komma ut genomvåt i detta rysliga väder, var allt annat än behagligt, men det var i alla fall bättre än att stanna inne. Mitt största bekymmer var, att jag inte skulle lyckas hitta dit vi suttit. Det kunde också tänkas, att någon sett köket och tagit det. Nu var det verkligen en tröst, att det regnade, tack vare det fick man väl hoppas, att det inte varit några människor ute.

Jag lyckades rätt snart hitta stället, där vi suttit, och där stod verkligen det gamla sotiga köket. Och inte nog med köket: den stora kaffepannan stod också där. Den hade inte frun saknat, när hon skickade av mig, och väl var det, för hade hon saknat den, så hade hon nog ruskat mig ändå värre. Kaffepannan var av koppar och så gott som ny.

Detta var ingen rolig söndag. När jag kom hem, var lyckligtvis ingen människa hemma, men ack hur frusen och hungrig jag var! Och naturligtvis var varenda matbit inlåst! Den gången var det inte mycket med mitt

kurage, jag kröp ihop i vrån mellan spisen och vedlåren, och jag bad en bön ur mitt hjärtas djup, men den nå jag bad om var bara, att jag skulle slippa leva.

Men som inte min bön blev hörd, måste jag krypa fram igen. Jag hade mycket jag måste göra, innan dagen blev slut. Så fort jag fått lite torrt på mig, kilade jag till ett magasin och köpte mig en halv liter mjölk och ett par franska. Jag hade lyckligtvis några slantar, som jag fått i drickspengar. Frun i magasinet tog en del bakverk från mitt bageri på Söder, så jag kände henne, och nu talade hon om en nyhet för mig, som gav mig lite att tänka på: flickan, som blivit min efterträderska i bageriet, hade redan gått sin väg, och fröken stod utan springflicka.

Skulle jag eller skulle jag inte ge mig dit igen? Be-träffande arbetet var det knappast någon skillnad på de två platserna. På bägge var det att hålla på lite mer, än jag orkade både natt och dag. Men det var lättare att arbeta i bageriet, där alla var snälla emot mig, och jag fick vara människa, om jag hann det.

När frun kom hem, var jag fortfarande oviss om, hur jag skulle göra, men hon hjälpte mig att fatta beslut. När hon drog mig i håret, för jag inte hade skurat köks-golvet, då beslöt jag att säga upp mig redan dagen efter. Något, som också skrämde mig och stärkte mig i mitt beslut att inte stanna här längre, var det, att frun stank sprit och gick tämligen ostadigt på benen. Sådan hade jag inte sett henne förr eller väntat att få se henne.

När jag äntligen var färdig med mina sysslor, var det sent, men då var jag ändå inte sömnig. Jag satte mig att fundera. En tanke hade dykt upp i mitt huvud: varför skulle jag egentligen behöva säga upp mig här! Här-

ifrån kunde jag väl helt enkelt gå, utan att vänta tills människan blev vaken. Tog jag den hänsynen att ordentligt säga upp mig, skulle jag nog bara få stryk och ovet till tack.

Jag behövdes ju på morgonen i bageriet! Hur jag skulle komma in där även på natten, visste jag. Nog skulle det vara roligt att överraska bagerskorna med att jag var där och kokade kaffe åt dem på morgonen. Att jag skulle bliva mottagen, tvivlade jag inte på; det sista fröken sagt till mig, när jag gick, var ju, att jag var välkommen tillbaka, när jag ville. Ja, även om det fanns någon i mitt ställe, var jag välkommen, arbete blev det alltid. Då det ingen springflicka fanns, var det säkert Hanna, som skulle upp och elda ugnen och väcka bagerskorna. Hon skulle bli glad att få hjälp.

Sagt och gjort, jag blev riktigt upplivad vid tanken på Hannas uppsyn, om jag var där och hade morgonssysslorna färdiga, när hon kom upp. Samla ihop mina tillhörigheter och ta med mig, vågade jag inte; frun kunde ju vakna, och ifall jag mötte någon i trappan, ville jag inte ha något att bära. En bomullsklänning och ett förkläde var det enda jag tog med mig, när jag smög mig ut.

Då jag stod ute i förstugan och hade smällt igen dörren bakom mig, blev jag lite ångerköpt. Jag förstod, att med det här kunde jag ställa till ledsamheter åt mig. Att ha rymt var ju ingen rekommendation för mig, hurudan platsen än varit! Men nu var jag ju utanför och kunde inte komma in igen utan att väcka folk — alltså var det bäst att gå på.

Men, ledsamt nog, virke till en trotjänarinna, var det bestämt inte i mig!

DET KAN BLI FÖR TUNGT.

Ute var det nästan fullt dagsljus, men det låg en ganska tjock dimma över gatorna, och den var ett gott skydd, när man var ute i så ljusskygga ärenden som att rymma. Ganska tomt och kusligt var det annars. I den öppna portgången bredvid huset jag kom ifrån låg en koling och sov. Jag kunde inte låta bli att stanna och se på honom; han var gammal och grå, mager och trasig, och det gjorde mig så ont om honom. Världen var allt bra underlig, då det fanns gamla människor, som måste ligga på det här viset. Mina tankar gick till gubben Fredlund, som arbetade i trädgården där jag varit sommaren förut; han hade sagt, att det var gott att få krypa in i en portgång, när man inte på annat ställe kunde få tak över huvudet. Han sade själv, att hans misär berodde på att han inte skött sig. Han här i portgången hade kanske inte heller "skött" sig — han låg med huvudet på en tom literbutelj, och det sade ju åtskilligt — men ändå! Jag tänkte också på far och en mängd andra, som jag hade reda på. Varför? Och vad kunde man göra? Mina funderingar avbröts genom att en skramlande renhållningskärra kom från Munkbron och svängde upp åt det hållet jag stod.

När jag gått ett litet stycke, kom det en snobb klädd i hög hatt, handskar och käpp med silverkrycka.

Hans gång var tämligen ostadig, och han sjöng och pratade för sig själv. Jag sneddade över gatan för att slippa möta honom, men han hade redan sett mig och stannade. Han lyfte på hatten och sluddrade något om att han varit ute och "suddat" och skulle finna det väldigt uppiggande med lite sällskap, om jag inte hade allt för brått.

Eftersom det fanns ett par renhållningskarlar alldeles i närheten, var jag inte rädd utan stannade till ett ögonblick, blängde på snobben och sade:

— Er bror ligger därborta i portgången, gå och sällskapa med honom.

— Bror? Mannen stirrade fånigt på mig, och jag tyckte nästan han nyktrade till lite. — Min bror är präst, sade han, känner ni mig?

— Ja då, både er och edra bröder, svarade jag och gick min väg. Första gången jag vände mig om stod han där jag lämnat honom, men när jag såg efter honom för andra gången, stod han och tittade in i den öppna portgången.

Vid Kornhamnstorg satt ett fruntimmer och pratade med duvorna. Hon såg också ut, som om hon varit ute och suddat. Nu var jag så pass insatt i Stockholmsförhållanden, att jag genast hade klart för mig, att människan var en "lärka", en klass, som också hör till det Stockholm, som gått. Jag skyndade mig förbi henne, för jag hade blivit varnad för att stanna och se på sådana. Hon såg mig i alla fall och ropade några glåpord efter mig. Men på andra sidan Slussen gick en polis, och då kände jag mig ganska trygg. Sedan jag väl kommit över till Söder, kände jag mig hemma och mötte inga särskilda äventyr. Rätt snart stod jag vid

porten till huset, där bageriet var, och jag lyckades också ta mig in på gården. Jag hade aldrig kunnat tänka mig, att Stockholm var så olika natt och dag. Jag hade varit lite orolig för att inte nyckeln till själva bageriet skulle finnas på sin vanliga plats, gjorde den inte det, blev det svårt för mig att komma in utan att väcka flickorna. Men det var ingen fara, nyckeln hängde där den skulle, och jag kom in. Fröken hade många egenheter, och en av dessa var, att grannarna i huset skulle veta, hur man kunde komma in i bageriet om nätterna. Det skulle låsas mycket noga, men nyckeln skulle hänga bakom ett isskåp bredvid dörren.

Det första jag gjorde, när jag kom in, var att se efter, om Hanna hade väckarklockan. Mycket riktigt, det hade hon, och när jag såg, att hon ställt den att ringa på samma tid, som jag brukade, ändrade jag den till en halvtimme senare. Det märktes, att här ingen passopp fanns, det stod fullt med diskar i bageriet, och där såg fasligt ostädad ut. Med väldig fart fick jag eld i spisen och på med diskvatten, och medan det värmdes, skrapade jag plåtar och städade undan. När det blev så dags att flickorna skulle väckas, hade jag hunnit få riktigt snyggt, och jag dukade kaffet fint och ordentligt på en bricka.

Innan klockan ringde kröp jag in i min fällbänk och gömde mig. Den stod just i det rummet Hanna låg. Jag visste att det första hon gjorde, när hon fick upp ögonen, var att titta på klockan, och jag ville så gärna höra, vad hon skulle säga, när hon fick se, att det var en halvtimme senare, än hon bort vakna. Det var riktigt spännande ögonblick, innan klockan började skramla. Först såg det ut, som om Hanna inte alls hört den, hon

snusade och sov lika lugnt. Men när det gått några sekunder, sträckte hon fram armen och tog klockan till sig. Hon stoppade den först under täcket, men sedan höll hon upp den för att se hur mycket den var. Å vad jag njöt, när jag såg, att hon blev förskräckt över att det var en halvtimma senare än det skulle vara. Hon började ruska kamraten som hon delade säng med.

— Stig upp och hjälp mig, är du snäll! sade hon. Kan du tänka dig att jag ställt klockan galet, så den ringer en halvtimma försent.

Hanna blev alltid så het, när det var något, som inte var riktigt, och jag såg nu, hur ivrig hon var. Kamraten satte sig upp och såg helt förskräckt ut.

— Vad är det? frågade hon. Du lever som om elden vore lös.

— Ja, du hör väl, att jag har försovit mig! Hanna hoppade ur sängen och började sno efter sina kläder. Jag låg stilla och lät henne springa ut i bageriet.

— Vad — vad, hörde jag henne säga, när hon kom dit ut. Hon tittade in i rummen, där de andra bageriskorna låg, men det måtte inte ha gett henne någon förklaring till att där stod en kaffebricka dukad på bordet, och att ugnen var eldad och mjölken varm. Hör du, kom, ropade hon åt kamraten, här spökar det, allting är i ordning, men alla sover.

Då kunde jag inte hålla mig längre.

— Jag sover inte, ropade jag och hoppade fram.

— Nanna! Är du här! När kom du? Har du kokat kaffe och varmt mjölk? Så bra, att du kom. Den, som kom efter dig, har redan gått sin väg.

Hanna blev glad, att jag var kommen, det såg jag, och det gjorde mig så gott. Även de andra flickorna var så

vänliga och rara, när de fick höra, att jag var kommen för att stanna. Jag talade om att jag rymt, och det tyckte de kanske var lite för mycket vågat. Men de tröstade mig i alla fall med att fröken säkert blev glad, när hon fick veta, att jag var här, och hon skulle nog klara saken med gumman på strykinrättningen. När de fick höra lite om hur jag haft det, sade de alla, att jag varit väldigt dum, som stannat så länge, som jag hade. Just när vi höll på att tala om mina upplevelser, kom fröken. Hon var orolig för att de skulle ha försovit sig därnere. Men — vilka stora ögon hon gjorde, när hon fick se mig sitta på diskbänken med en kaffekopp i handen!

— Visst är du välkommen, sade hon, när hon fått höra, hur det var, vi har saknat dig väldigt. Nog fick du slita lite för mycket här i vintras, men vi ska nog försöka ställa det lite bättre för dig i sommar.

Å, vad all denna vänlighet värmdde mitt hjärta. Där nere på strykinrättningen hade jag ju inte mött annat än snubbor och ovänlighet — som en hund hade jag blivit behandlad av allesamman utom av Emma. Nu kände jag det riktigt, som om jag kommit hem, det kändes så tryggt och gott med alla dessa välkända röster och ansikten omkring sig. Fröken lovade, att jag inte alls behövde gå själv och hämta mina saker, hon skulle ta ett stadsbud med sig och gå efter dem. Men först skulle hon ringa och tala om att jag var här. Hon försäkrade mig, att jag inte det minsta behövde frukta några efterräkningar, för att jag rymt.

Fröken ringde redan före sju, innan hon skulle öppna affären. Jag hade något för mig, så att jag inte från början fick höra vad hon sade, men så fort jag kunde, listade jag mig till att vara i närheten. Det var nog inte

fritt, att jag var lite orolig, trots frökens försäkran, att hon skulle ta sig an min sak. Att fröken var ond, det hörde jag genast, och jag blev förskräckt, när jag hörde henne säga:

— Jag tänker ta flickan med mig till en läkare, och visa alla sår och blåmärken hon har, och ni ska anmälas för misshandel.

Hu så hemskt! Jag ville visst inte gå och visa mig för någon läkare. Jag hoppades, att fröken sade det där bara för att skrämma gumman. Det nästa jag hörde henne säga var:

— Ni talar inte sant, flickan har varit över åtta månader hos mig, så jag känner henne bättre än ni gör, hon är varken lat eller näsvis.

När jag hört detta, gick jag min väg utan att lyssna mera, jag tyckte nästan jag skulle kunnat gå i elden för min kära fröken, så mycket höll jag av henne. Efter samtalet kom hon till mig och sade, att hon måste se, hur jag såg ut på kroppen. Jag hade visat ett par märken efter fruns fingrar på mina armar, och fröken misstänkte, att det fanns mera sådant. Det hjälpte inte, att jag sade, att det inte alls var någonting att tala om. Fröken ville se, och det måste jag låta henne göra. Jag hade verkligen ett par märken på kroppen, som var värre än dem jag hade på armarna.

— Det där bör du ha någon ersättning för, sade fröken. Vill inte människan ge dig det godvilligt, går du med mig till en läkare, och så anmäler vi henne.

På förmiddagen ringde Emma från strykinrättningen till fröken och sade, att hon hade plockat ihop mina saker och lagt ned dem också, så det var bara att hämta dem. Fröken berättade, att hon också sagt, att

hon tyckt så synd om mig, så hon var glad, att jag kommit ifrån dem. Det var en stor lättnad för mig, jag satte Emma så högt, och jag var ledsen, att jag inte fått tala några ord med henne, innan jag gick.

Medan fröken var borta för att hämta mina tillhörigheter, gick jag i riktig spänning. Att frun och även strykerskorna skulle tala fasligt illa om mig, det var jag säker på, och jag undrade, hur pass intryck det skulle göra på fröken. Skulle hon komma att se på mig med deras ögon, eller skulle hon fortfarande vara vänlig emot mig? Så fort hon kom hem, såg jag, att vad de än sagt om mig, hade det inte förändrat hennes sätt mot mig. Hon sade, att hon tyckte, att både frun och hennes arbetskor var rysliga människor, som jag gjort rätt i att gå ifrån. Men jag trodde inte mina öron, när hon sade, att hon lyckats ta ut tjugofem kronor åt mig av gumman. Fast det skulle vara både lön för den vecka jag varit där och ersättning för sveda och värk, tyckte jag det var en svindlande summa. Det dröjde länge, innan jag fick klart för mig, att jag fick använda den stora penningssumman som jag själv ville. Tänk, vad allt jag skulle kunna få för den! Att jag inte kunde få behålla hela rikedomerna för mig själv utan skulle skicka hem lite, det var klart — men ändå! Det skulle väl inte bli lite för det, som var kvar. Bland allt jag ville ha, gick mina tankar allra först till en kyrkohistoria, som jag sett i fönstret till ett antikvariat. Jag gick så långt i mitt förakt för pengar, att jag tänkte, att om den också kostade en hel femma, skulle jag ha den. Men när jag kom till antikvariatet, bar jag mig lite klokare åt än jag gjort en gång, när jag skulle köpa en blus. Då stegade jag fram till disken i en affär, pekade på den finaste blusen och

sade: — Vill fröken slå in den där åt mig, jag skulle ha en blus, och jag tycker bäst om den. Jag måtte ha sett vederhäftig ut, för hon tog genast en kartong och packade ner blusen mycket fint, men när jag skulle betala, kostade den nio kronor, och jag hade bara två. Fröken bakom disken blev förstas ond och jag ledsen. Men det är ju av sina missfåg man lär, och nu var jag som sagt klokare: jag frågade, vad boken kostade, innan jag sade, att jag skulle ha den. Hur jag såg ut, när jag fick höra, att den kostade precis fyra gånger så mycket, som jag i mitt övermod huggit till, vet jag inte, men herrn i antikvariatet ställde boken tillbaka, där den stått och satte sig vid sitt skrivbord utan att ta minsta notis om mig vidare.

Fröken och flickorna tyckte det var löjligt att tänka sig en springflicka, som köper kyrkohistoria, och för att inte göra mig löjlig, lät jag dem köpa mig en bomullsklänning och ett par snygga skor — men glad var jag inte åt att få det i stället för en kyrkohistoria.

Arbetet var verkligen lite lindrigare under sommaren; om det nu var därför att jag blivit lite bättre van, så att det gick fortare för mig, eller om det i verkligheten var mindre att göra, det vet jag inte. Fast det hände ju även under sommaren, att jag inte orkade krypa in i min fållbänk på natten, utan somnade där jag stod. Någon arbetsdag kortare än femton—sexton timmar hade jag aldrig. Att jag hade det bra, förstod jag, då jag någon gång träffade andra springflickor och fick höra, hur de hade det. Att det inte var bara på verkstäder med manliga arbetare, som det förekom pennalism, det var då säkert. De flickor, som hade sina hem i Stockholm, hade det drägligt, dem vågade varken äldre arbeterskor eller arbetsgivare vara så elaka mot. Och då

de bodde i sina hem, sluppo de ju ifrån nattarbete, som vi andra tvingades till, vi som var komna långväga ifrån och endast hade att välja mellan att kastas på gatan eller att fortsätta i eländet. Att byta plats tjänade heller inte mycket till, det sade mig min erfarenhet.

Jag minns särskilt en liten flicka från Halland, som jag blev bekant med. Hon hade kommit till Stockholm ett par månader senare än jag, men hon hade haft större otur med platser än jag haft. På inte fullt ett år hade hon bytt sex eller sju gånger; det ena stället hade varit värre än det andra. När vi träffades, var hon hos en herrskrädderska, som hade rätt många arbeterskor. Och det var precis samma praxis där, som på de ställen jag kände till: springflickan skulle vara allas passopp, dessutom skulle hon hjälpa till i arbetet och gå alla ärenden. Flickan var ett år äldre än jag, men en liten stackare hon också, och bördorna hon måste bära var sannerligen inte lätta, fyra eller fem tjocka överrockar var ingenting ovanligt. På kvällarna, när arbetet var slut, skulle hon, hur sent det var, städa verkstaden och diska alla kärl, som dragits ned under dagen. Och det värsta av allt var, att hon fick svälta alldeles rysligt. Hon hämtade mat på ett ångkök både åt sig och arbeterskorna, men hon fick aldrig äta på samma gång som de andra, och sällan lämnade de något ätbart åt henne. Å, vad det var roligt, när jag kunde få sticka åt henne en bakelse eller något annat gott. Visste jag, att jag skulle träffa henne, bad jag fröken, att jag skulle få ta med något åt henne, och det fick jag alltid. Tillfälle hade vi inte att träffas så ofta, men vi skrev vykort och brevlappar till varandra. Fram på sommaren fick jag ett kort ifrån henne, att hon låg på Maria sjukhus, och hon bad, att jag skulle komma till

henne, om jag kunde. Som väl var hade jag inte långt till Maria sjukhus, och när jag visade kortet för fröken, lovade hon mig att kila dit en dag så snart som möjligt. Men det dröjde ett par veckor, innan jag fick tillfälle att gå, och jag fick ännu ett kort från henne. Hon skrev, att anledningen till att hon kommit på sjukhuset var den, att hon fått sin ena fot krossad av ett pressjärn. Hon hade tappat ett av de största pressjärnen, och det hade fallit på hennes fot. Till råga på eländet hade hon varit barfota och järnet glödhett.

När jag fick se henne på sjukhuset, trodde jag inte det var hon, så förändrad till sin fördel hade hon blivit på den korta tid hon legat där. Hon hade blivit fyllig i kinderna och fått färg, och det skygga och pinade uttrycket i hennes ögon var borta; hon såg riktigt glad och nöjd ut, nästan strålande, när hon sade:

— Tänk du, ingen säger ett ont ord till mig här, och jag får äta mig mätt alla gånger det är mat.

Hela tiden jag var hos henne, talade hon bara om hur skönt det var, att hon fick mat, och att ingen var elak mot henne. Hennes fot var det så pass illa med att doktorn sagt, att hon måste stanna minst en månad på sjukhuset, och det var hon glad åt. Jag var hos henne ett par gånger till, sista gången, dagen innan hon skulle skrivas ut, men då var hon inte alls glad, vilket ju inte var underligt, då hon ingenstans hade att ta vägen. Inget hem, inga pengar och ingen som brydde sig om henne. Hon hade vuxit upp i ett hem likt mitt. Nu var hennes far död, och modern med fem små var på en fattiggård, så från det hållet kunde hon ingen hjälp få. Sköterskorna på sjukhuset menade, att på den platsen, där hon var, när olyckan hände, hade hon rättighet att få vara, åtminstone

tills hon hann skaffa sig en ny plats. Men dit ville hon inte komma, och det förstod jag så väl. Vi funderade både hon och jag, hur hon skulle bära sig åt. Till sist bestämde vi oss för att jag skulle tala med min fröken, hon var en godhjärtad människa och skulle säkert hjälpa flickstackarn. Kanske hon till och med kunde få plats hos oss. Vi blev bägge glada åt den tanken och hoppades det skulle bli så. När jag kom hem, talade jag genast med fröken om flickan, och hur hjälplös hon stod. Fröken lovade, att tänka på saken, men när hon resonerat med sin syster, sade hon liksom sköterskorna, att det var mest naturligt, att hon gick dit hon varit förut. Det svaret gjorde mig förfärligt ont. Jag kunde inte se annat än att fröken kunnat hjälpa här, om hon velat. Jag frågade, om flickan inte kunde få komma hit och få min plats, ifall jag gick min väg, men det ville fröken inte höra talas om. Ack, vad jag tyckte det var svårt att lämna frökens svar till min väninna. Det var därför en verklig lättnad, när hon själv ringde från sjukhuset och talade om att en av kamraterna på salen hade skaffat henne plats hos en silverpolererska. Lön skulle hon inte få, men mat och husrum och lära yrket. Hon lät glad, när hon sade det, silverpolering var ett bra yrke, och hon rådde mig också att lära det. Men det tilltalade mig inte, och jag kunde knappast dela glädjen för hennes egen skull heller. Bland alla, som plågade springflickor, trodde jag, efter vad jag hört, att silverpolererskor var de värsta.

När hon varit tre eller fyra dagar på den nya platsen, fick jag en brevlapp från henne. Om det var lätt eller svårt att polera silver, det hade hon ingen aning om. Ännu hade hon inte sett, hur det gick till ens, och det

lät nästan, som om hon tvivlat på att hon skulle få se det, där hon var. "Vad de gör här, törs jag inte skriva om", stod det i brevlappen, "men träffas vi någon gång ska jag tala om det. Här är det hemskaste jag varit med om i Stockholm."

Några dagar efter sedan jag fått brevet, kom hon in till mig i bageriet, och nu såg hon inte alls ut, som när jag såg henne på sjukhuset. Utom det att hon såg blek och förstörd ut, föreföll hon att vara alldeles vettskrämd. Hon talade om att hennes fru brände brännvin och bryggde punsch, och att lägenheten var full med druckna karlar både natt och dag. Jag trodde nästan hon var sjuk och yrade, när hon talade om vad hon upplevat på sin nya plats. På sjukhuset hade översköterskan varit så snäll mot henne, och jag ville, att vi skulle följas åt till henne, men på det svarade flickan, att hon aldrig mer ville se någon från sjukhuset. Hon satt ungefär tio minuter hos mig, det var söndagskväll och jag var ensam hemma. Innan hon gick, kastade hon sig på golvet och grät så våldsamt, att jag aldrig sett någon gråta så varken förr eller senare. Men det räckte knappt en minut; sedan reste hon sig och störtade på dörren utan att säga adjö. Jag släppte arbetet, som jag höll på med och sjönk ned på en bänk. Gråta kunde jag inte, men det kändes, som om mitt huvud skulle gått i bitar, och det sved så hemskt i mitt bröst. — Varför? — varför finns sådana som hon och jag? var det enda jag kunde säga. Hur länge jag satt så, vet jag inte, men det måtte ha varit rätt länge, för när fröken kom hem, fick jag snubbor, för att jag inte hunnit undan med arbetet.

Ett par dagar efter fick jag åter en brevlapp från samma flicka. I den stod det, att nu orkade hon inte längre. In-

nan jag hann få brevet, skulle hon säkert vara fri från sitt elände. Jag visade brevet för fröken, men hon trodde inte, att flickan skulle ha mod att ta det steg hon skrivit om. Det hade hon dock. När vi dagen efter fick läsa i tidningarna, att en omkring femton års flicka dränkt sig vid en av Stockholms kajer, förstod vi, att det var hon. Hanna och jag var på bårhuset och såg henne. Bagerskorna lade ihop pengar till en krans åt hennes kista, och det var jag dem så tacksam för, det förtog mycket av dyssterheten, när hon skulle sänkas i jorden. Det, som gjorde mest ont, var att ett par tidningar, som hade korta notiser om fallet, tillade att flickan var en slamsa, som inte skött sig. Detta bevisades bäst av att hon haft så och så många platser på den korta tid hon varit i Stockholm, och nu senast hade hon varit på ett av stadens uslaste nästen.

NÄKTERGALEN.

Några gånger under sommaren träffade jag flickor från Backskog, som hade platser i Stockholm. Somliga var vuxna och hade fina platser som ensamjungfrur, husor eller kokerskor. Dessa hade det bra, var fina och förnäma och fordrade, att man skulle niga för dem. Sådana hade jag inte så stor glädje av att träffa, och de längtade nog inte efter mitt sällskap heller. Däremot var det två flickor, som var bara ett par år äldre än jag, och dem var det roligt att träffa. De hade plats som barnflickor och led hemskt av hemlängtan. Den ena av dem gjorde jag en tjänst, som jag hoppas hon är tacksam för än i dag. Det är en rätt lång historia, men jag tror ändå, att jag drar den. En dag, när jag varit ute i ett ärende, såg både frun och fröken så bistert allvarliga ut, när jag kom. Naturligtvis blev jag förskräckt, för jag såg, att deras stränga miner gällde mig, fast jag inte visste någonting särskilt, som jag gjort mig skyldig till. Så fort jag redogjort för mitt ärende, sade de, att jag skulle komma in i rummet innanför affären; det var något de ville tala med mig om.

Hu! När någon hade en sådan min och sade sig vilja tala med mig, fick jag alltid kväljningar. Jag vågade i alla fall inte låta bli att infinna mig. När jag kom, började de en mycket omständlig föreläsning om alla faror, som

en ung flicka kan utsättas för. Särskilt uppehöll de sig vid hur farligt det är att fika efter lyx och grannlåt att klä sig i.

— Det går alltid illa för den, som bara vill pynta ut sig, apa efter dem, som har det bättre och överglänsa sina jämlingar, sade de. Jag stod bara och gapade utan att förstå ett dugg, varför detta skulle sägas så högtidligt just nu. Det var ju på frökens eget förslag jag köpt skor och klänning i stället för en kyrkohistoria.

— Men inte fikar väl jag efter grannlåt! kunde jag inte låta bli att säga, när jag hört på dem en stund.

— Nej, svarade fröken, ännu är du, som väl är, ganska fri från begär efter lyx, men vänner och kamrater kan inverka.

Och nu kom det äntligen fram, vad som var anledningen till det här. Medan jag varit ute, hade det varit en flicka och sökt mig, och det var i första hand henne de ville varna mig för. Hon hade sagt, att hon var från min hemtrakt, och att hon och jag varit "mycket goda vänner". Det kunde jag inte begripa; ett par tre av mina kamrater skulle kanske begagna det uttrycket och stå för det också, men att ingen av dem skulle komma till Stockholm, det visste jag. På min fråga hur hon såg ut, svarade både frun och fröken, att hon var så sminkad och pudrad och utstyrd som en fågelskrämma, så hur hon sett ut, om hon varit naturlig, det var nästan omöjligt att säga. Men att hon hade ett ovanligt vackert ansikte, det var de säkra på, och de menade, att det väl varit det, som blivit hennes olycka. Jag tänkte på alla vackra flickor i Backskog, men det var ingen, som jag tyckte passade in på beskrivningen. De sade också, att hon varit fräck, svarat näbbigt och rökt inne i affären.

— Det finns ingen flicka i Backskog, som röker, svarade jag.

— Nej, du hör ju, att hon är i Stockholm. Fröken hade alldeles tydligt blivit på misshumör av det här besöket, men jag tyckte hon borde förstå, att jag var oskyldig; inte rådde jag för att människan sökt mig. Att fröken förbjudit henne att söka mig vidare, var jag inte alls glad åt, jag ville så gärna veta, vem hon var.

Samma dag på eftermiddagen, när jag skulle bära bröd till ett magasin, kom en elegant dam emot mig på gatan, hon vinkade ivrigt med sitt parasoll, nickade och skratade.

Vem i all världen kunde det vara? Jag tänkte på henne, som sökt mig, hon hade ju varit ytterligt elegant men ändå sett ut som en fågelskrämma. När människan, som vinkande, kom lite närmare, upptäckte mina närsynta ögon att elegansen verkade lite oäkta, ja, det vill säga, den var oäkta bara på det sättet, att den inte passade henne, som bar den; hon var ett barn, men stassen var gjord för en vuxen. Vem hon var, visste jag inte ens, när hon var så nära mig, att jag hörde henne ropa:

— Hur kan du vara en sådan åsna, Nanna, så du går och släpar livet ur dig på ett par hemska bagarkorgar! Kasta dem och kom med mig och ha sko!

Å, det var "Näktergalen"! Nu kände jag igen henne! Hon var sig lik i det, att hon pratade på så att jag inte fick en syl i vädret:

— Jag var och sökte dig i dag, sade hon, och det var ett par rysliga käringar jag träffade, de blängde som arga tjurar och skällde som bandhundar. Du skulle ha stryk, om du går och bär deras gamla korgar längre, det kan den där tjocka tunnan göra själv.

— Jaså det var du, som varit och sökt mig, svarade jag, det var snällt av dig att tänka på mig.

Att det förvånade mig, att hon sagt, att vi var mycket goda vänner, det sade jag inte, men jag tänkte det. Hemma hade vi aldrig varit så synnerligen goda vänner. Hon hade en så härlig sångröst, det var därför hon kallades Näktergalen, och för sin röst och sitt vackra ansikte hade hon blivit lite bortfjäsad och kunde inte tåla, att hon inte fick vara främst i allting. Jag var yngre än hon, men ändå hade jag varit framför, när det gällde de vanliga skolämnena, och det hade hon haft svårt för att smälta. Hon passade alla tillfällen att plåga och förödmjuka mig, och jag hade betalat med samma mynt. Någon ädlare själ var jag inte, och vi stod alltid på krigsfot med varandra. Ungefär vid samma tid, som jag for till Stockholm, kom hon till Karlskrona, där hon hade en gift syster, och sedan hade jag inte hört något om henne, förrän jag nu mötte henne på gatan. Jag skämdes lite smått över mig själv, hon var allt bra mycket bättre än jag, hon, som så glömt bort allt gammalt groll mellan oss och kom emot mig med sådan förtjusning.

Jag frågade förstås, var hon bodde, och vad hon gjorde.

— Gjorde! Hon skrattade lite försmädligt och frågade, om jag trodde att hon var så dum som jag, så hon gick och släpade som ett lastdjur. Nej då, hon hade våning, levde bara för att klä sig, röka cigaretter och promenera, någon gång läste hon en spännande roman. Hon började genast smickra mig, tala om mitt goda huvud och sådant, som hon trodde jag skulle tycka om att höra. Och när hon kommit till punkt i det, sade hon:

— Det är ju upprörande, att du som verkligen kunde bli någonting ska trava omkring på gatorna med brödkorgar,

sådant som vilken idiot som helst kan göra. Och vad gör du mera, dina händer ser ju ut som skorviga paddor. Hon drog av sina fina handskar och sträckte fram sina mjuka, vita händer till jämförelse med mina. Det kunde inte nekas, att det var ganska stor skillnad.

— Jag har just tagit reda på dig, för jag vill rädda dig. Och hon började utveckla, vad hon tänkt med avseende på mig.

Men tyvärr, även med risk att hon skulle bli stött på mig, måste jag säga, att jag inte hade tid att stå och prata längre. Hon hänlog åt mitt trälasinne, men levde jag en månad efter hennes recept, skulle jag nog vara botad från det. Hon tyckte inte hon kunde gå i sällskap med mig på gatan, när jag hade mina korgar att bära. Hon hade nu fått så många fina bekantskaper, inte för att hon trodde, att någon av dem skulle förirra sig till en bakgata på Söder, men man visste aldrig, vem man kunde möta.

— Kan vi inte träffas i kväll? frågade hon. Du har väl något skapligt att sätta på dig, så du inte ser alltför lantlig ut. Jag och några vänner ska supera i Berns, och du kan gott vara med. Din figur är inte illa, bara du sträcker på dig lite och lägger bort dina bondfasoner, niga och sånt.

— Tack ska du ha, svarade jag, men i kväll är jag inte ledig, och om jag också vore det, hade jag ingen lust att gå till Berns.

— Ingen lust att gå till Berns? Är du tokig eller är du läsare? Hon kom med en hel svada om vilket ståtligt kalas jag inbjöds att vara med på, och hon tyckte, att det var helt enkelt oförsynt av mig att säga nej.

Nu hade jag i alla fall hindrat mig alltför länge, och

jag tog min korgar och gick. Men hon ville inte släppa mig; hon glömde fina bekantskaper och riskabla möten och gick bredvid mig framåt gatan. Jag hade inte hört på vad sätt hon ville "rädda" mig. Hon hade ju redan sagt mig, att hon hade våning och även talat om hur angenämt hon fördrev sin tid. Nu erbjöd hon mig att komma till våningen ifråga och få det lika bra som hon. Det var inte alls meningen att jag skulle bli någon sorts tjänsteande. Visst inte! Jag fick göra precis vad jag ville, köpa böcker så många som helst och läsa så mycket jag orkade. Naturligtvis undrade jag, vart hon ville komma med det här. Och jag såg kanske ut att vädra ugglor i mossen eftersom hon skyndade sig säga, att det visst inte var någon sorts välgörenhet, utan det var fråga om en ömsesidig tjänst. Saken var den, att hon måste ha någon i sitt hem, som kunde ta emot folk vid vissa tillfällen. Hon och ett par tre flickbekanta, som bodde hos henne, brukade ibland ha någon liten festlighet. Ingen människa hade egentligen med den saken att göra, men ett par knarriga gamla fröknar, som bodde grannar med henne, hade klagat, att det gick för livligt till i våningen. Och efter det hade det ett par gånger hänt, att deckare kommit upp just när det varit som olämpligast. Hela sällskapet hade måst gå med till polisen, därför att ingen varit så pass nykter, att den kunnat svara ordentligt. Nu hade hennes fästman, som hyrde våningen åt henne, föreslagit, att hon skulle ta till sig en människa, som höll sig nykter och verkade förtroendegivande. Helst skulle den också vara så pass knipslug, att den själv ögonblickligen kunde ge obehagliga besökande just det svar, som tillfället krävde. Hon hade genast tänkt på mig, när det blev tal om detta. Eget rum

skulle jag få, men jag skulle inte behöva göra så mycket som städa åt mig själv ens. De hade en gammal drake, som gjorde allt sådant. Men hon drack och var i vanliga fall lika oredig som ungdomarna.

— Du får hur stor lön du vill, sade hon, min fästman är mångmillionär, så brist på pengar är det inte. Titta här! Hon drog upp den finaste plånbok jag någonsin sett och tog fram en tjock sedelbunt, som hon gick och viftade med.

Hennes förslag gjorde mig både ond och ledsen, och vår hälsning, när vi skildes, var inte lika hjärtlig, som när vi möttes. Hon sade, att jag var den otacksammaste varelse på jorden, som verkligen inte var värd något bättre än att gå och släpa på mina brödkorgar.

— Nu går jag direkt till Berta, fortsatte hon, jag vet, att hon kommer till mig ögonblickligen, och hon passar för övrigt mycket bättre än du; hon ser bra ut, och det är lite piff på henne.

Berta var backskogsflickan, som jag fick göra en tjänst, och det är det jag kommer till nu.

Om Näktergalen gick till Berta och förespeglade henne, hur bra hon skulle få det i den fina våningen, var jag inte säker på hur det skulle gå. Berta hade vuxit upp i ett gott hem, fattigt för all del, men ändå ombonat och skyddat. Hon var omedveten om så mycket, som jag fått pröva, och kanske var hon också av naturen mindre misstänksam än jag. Det lät så riktigt och bra, när Näktergalen talade om sin rike fästman. Det hade väl hänt många gånger förr, att fattiga flickor blivit gifta med rika män, och vad som hänt andra kunde väl också hända en backskogsflicka. Framställde så Näktergalen det, som om Berta gjorde henne en tjänst med att flytta

till henne, skulle hon ha värre för att säga nej. Och kom hon bara dit, var jag rädd, att hennes öde var be-seglat. Jag grubblade på hur jag skulle göra. Att söka upp Berta hade jag inte tid till, och om jag också haft tid, är jag inte säker på att jag gjort det ändå. Hon skulle kanske tyckt att det var illa av mig att genast tro Näktergalen vara på villovägar. Jag kunde ju inte be- visa, att det var något tvetydigt med den fina våningen. Jag hoppades i alla fall, att Berta inte skulle följa med tvärt, framförallt inte till Berns på kvällen.

Jag visste att Berta var ensam vid sextiden på efter- middagen, så att jag kunde ringa till henne då och det gjorde jag. Hon var eld och lågor över Näktergalens lycka och för hennes storslagna sätt att vilja dela med sig. Utan att knappt ta sig tid att dra andan berättade hon, hur bra hon skulle få det: eget rum och större lön än den skickligaste kokerska utan att behöva göra ett dugg, bara för gammal vänskaps skull.

— Men bli inte avundsjuk, Nanna, tillade hon, lite lugnare, Näktergalen sade, att du också får komma dit sedan. Men hon tyckte, att vi inte skulle säga något till dig om det än, fast jag tycker, att det inte gör någonting att du får veta det nu. Och innan du kommer dit, ska du förstås hälsa på oss, så ofta du kan.

Jag hade inte riktigt klart för mig, vad jag skulle svara, eller vad jag skulle säga till Berta. Det var kan- ske inte bra att jag utan vidare talade om att Näkter- galen sökt upp mig först. Att tala förstånd med Berta skulle knappt vara lönt, medan hon var i sådan extas.

— Hur snart ska du dit? frågade jag. Jag hoppades, att det inte skulle bli alltför snart. Fick jag bara lite tid på mig, skulle jag nog göra det om inte.

— Redan i morgon, svarade Berta, eller kanske i kväll, om min fru nekar mig att gå med i Berns.

Det var verkligen fatalt! Nu gällde det, att vara klok.
— Ska du inte tala med din faster först? invände jag, hon borde kanske tala med Näktergalens fästman.

— Faster, som bor i Södertälje och inte kommer till Stockholm mer än en och två gånger om året! För resten rår jag mig ju själv nu och behöver inte fråga varken faster eller far och mor. Berta lät nästan lite stött för att jag hade så lite förståelse för hennes lycka. — Du är då en riktig gammal nunna, sade hon och ringde av.

Jag hade som vanligt förfärligt mycket att göra och måste skynda mig för att ta igen tiden jag förlorat på telefonsamtalet. Men tankarna snodde lika vilt som mina händer, och efter några minuter hade jag en plan klar, som jag hoppades skulle rädda Berta från att dras in i Näktergalens liv. För att kunna göra något måste jag dock ha minst en timma ledigt, och det blev kanske inte så lätt att få. Jag talade om för fröken, vad saken gällde, hon kände Berta, som rätt ofta kom till mig, och jag visste, att hon tyckte om henne också, och det var detta jag huvudsakligen byggde på.

— Det är klart, sade fröken, att vi måste göra, vad vi kan för att hindra, att flickstackaren kommer ut på det viset. Att min plan var den riktiga, tvivlade fröken dock på, hon föreslog i stället, att vi skulle telefonera till Bertas faster i Södertälje. Det gjorde vi, men fastern var inte hemma, hennes grannar visste inte, när hon skulle komma heller. Då tyckte fröken det var bäst, att jag fick göra, som jag tänkt, och hon gav mig ledigt,

till och med för hela kvällen, om det skulle vara nödvändigt. Uppriktigt sagt var jag inte ledsen över att Bertas faster var borta. Jag ville gärna försöka det sätt jag tänkt ut. Jag räknade nämligen på en bundsförvant, som jag väntade mig mycket av. Ingen mindre än Pelle i Hultet, ordföranden i "Skolans vilja". Han var typograflärling i Stockholm, och han hade själv sagt mig, att det var mycket för Bertas skull han kommit hit. Innan Berta och han fyllt tretton år — de var lika gamla — brukade han uppvakta henne med blommor och deklamera högtravande kärleksdikter för henne. Jag visste det, därför att han ofta brukade repetera för mig det han ville uppmjuka hennes hjärta med. Hon var nämligen ofta lite otillgänglig och hårdhjärtad emot honom. Så småningom vann han dock hennes hjärta, och de "förlovade" sig, fast hemligt. Ingen utom jag fick veta det. Pelle ägde en silverring, som han kunde ha på lillfingret, men åt Berta passade den på ringfingret, och de hade den var sin vecka. Ja, det vill säga, ibland var Berta så förtjust i Pelle, så att hon hade hans ring två veckor i taget, och då var Pelle i sjunde himmelen. Men — "nämn en sällhet som varar beständigt". Efter en liten tid av idel glädje, blev det sorg, det kom en fnurra på tråden, och Berta förklarade, att hon aldrig i livet ville se Pelles ring mer. Pelle sörjde djupt och häftigt, han talade med gravallvarlig röst om hur meningslöst och värdelöst livet var, och att det nog var bäst, att han först som sist "avträdde från livets skådebana". I stället för kärleksdikter skrev han nu sorgedämlena. Ett av dessa läste han så ofta för mig, att jag lärde det ordagrant och kan det än. Det handlade om det bottenlösa mörker han hamnat i och löd:

Kastad jag är i det mörkaste djup,
 världen är som ett bottenlöst stup,
 mörkt — mörkt överallt är det vordet
 hon har sagt det förfärliga ordet
 ordet, som kan stjärnor släcka,
 och de starkaste vingar stäcka.
 Låt mig slippa att säga det — jag orkar ej
 o, djup av kval — ordet är: nej.

Avträdde från livets skådebana gjorde inte Pelle, men hans sorg var så pass allvarlig, att den satte spår efter sig: den utlöste sig i religiositet. Med hela sin eldiga själ kastade han sig in i bönemötena där hemma, bad och vittnade och talade om Gud med vem han träffade. Han blev väldigt sträng både mot sig själv och andra. Jag tror nog, att Berta tyckte det var lite tråkigt, hon hade nog tänkt att försona sig med honom igen, men så länge han bad och predikade så där, kunde det inte bli något närmande dem emellan. Och när Berta länge och väl förgäves väntat på att han skulle svalna i sin andlighet, reste hon till Stockholm för att glömma honom. Snart efter reste han, men svalnat hade han inte gjort. Tvärtom. Många gånger försökte han att få Berta och mig med sig till sina möten, men jag hade aldrig tid, och hon hade inte lust. För henne var allt frikyrkligt villfarelse, som hon var väldigt rädd för. Och hon vågade inte gå till Pelles möten, för hon var rädd att bli besmittad. Därför gick Pelle och hon skilda vägar, men jag visste att bägge tänkte mycket på varandra.

När jag nu skulle ta reda på Pelle och be honom hjälpa mig, undrade jag; vad jag skulle råda honom att göra. Nog visste jag att han hade goda uppslag själv,

när det gällde, men det var nog ändå troligt, att han ville jag skulle säga precis, vad han borde göra. Något, som jag i min iver glömt att räkna med, var den möjligheten, att han kunde vara på något möte. Först när jag kom in i hans port, tänkte jag på det, och hjärtat satt i halsgropen, när jag ringde på. Hans värdinna tittade lite nyfiket på mig. Jag såg nog lite upphetsad ut.

— Nej då, herr Hult är på textutredning, svarade hon på frågan om Pelle var hemma.

— Är det kanske någon hälsning jag kan framföra till honom? frågade hon vänligt. På det svarade jag förstås nej och sade, att jag måste träffa honom själv. Först ville hon inte säga, var lokalen låg, där textutredningen hölls, men när hon såg, att jag tog mig så hårt av missräkningen, att jag nästan började gråta, gav hon mig adressen. Genom en vaktmästare fick jag genast ett bud in till Pelle, och han kom ut. Om Näktergalen behövde jag inte säga många ord, Pelle sade genast, att han sett henne på gatan och visste, hur hon hade det. Och han blev vit i ansiktet, när han hörde att Berta skulle gå med henne och hennes sällskap i Berns. Hade Pelle varit min bror, tror jag, att jag slagit armarna om halsen på honom. Han blev precis den gamla Pelle. När han hämtat sig ett ögonblick, stack han händerna i fickorna och ställde sig bredbent, som när han talade för "Skolans vilja", rynkade pannan och såg lika energisk ut som då.

— Berta är min, sade han, och henne låter Näktergalen bli!

— Bra, Pelle, sade jag, nu känner jag igen dig.

Men nu var frågan den, vad man skulle göra. Att Pelle skulle till Berns, det hade han klart för sig.

— Nog vet jag, sade han, att det inte passar för mig

att gå dit. Alla mina vänner skulle säga, att det är synd, men Gud vet ju varför jag går. Är det synd, får jag nog förlåtelse. Vi undrade, om han skulle gå ensam eller om jag skulle gå med, men när vi tänkte närmare på saken, förstod vi att det skulle vara oklokt av mig att följa. Näktergalen skulle genast dra sina slutsatser, om hon fick se mig, och säkert göra det omöjligt för oss att träffa Berta. Men nu som alltid hade Pelle en god idé. Bäst var det förstås, att det inte alls syntes att han kom för Bertas skull, därför skulle han ta en annan backskogspojke med sig, och det skulle se ut, som om de helt apropå träffade Berta i Berns. Bägge kände ju Näktergalen också.

Nu kunde jag tryggt gå hem till mina sysslor utan oro för Berta. Jag såg på Pelle, att han var beredd på att kämpa med Näktergalen om sin flicka, och att han skulle bli den vinnande parten, det tvivlade jag inte på.

Mer än en gång har Berta berättat, hur hjärtans glad hon blev, när hon fick se Pelle i Berns. Den kvällen tog hon emot hans ring igen och lämnade den aldrig mer ifrån sig.

Mycket unga gifte Pelle och Berta sig, och inte annat än jag vet, lever de än; bosatta långt borta i främmande land, men mycket lyckliga. Den stackars Näktergalen gick det fort utför med. Hon dog innan hon fyllt tjugofem år, och då hade hon varit både på alkoholistanstalter och sjukhus av annat slag.

EN SJÖRESA OCH EN KÄRLEKSFÖR- KLARING.

Fram på höstsidan fick jag ett brev, som satte mina livsandar i rörelse alldeles särskilt. En flicka från Backskog hade kommit till en fabrik i västra Sverige, och där hade hon det så bra. Nu skrev hon och frågade, om inte jag också ville komma dit. Man hade fria husrum, rätt bra betalt och slutade klockan sju på kvällarna. Tänk, sluta klockan sju på kvällarna! Det skulle väl vara som att komma till paradiset. Å, vad jag skulle hinna läsa många böcker! Arbetet började heller inte förrän sex om morgnarna. Visst ville jag dit! Men på samma gång kände jag mig skyldig att stanna, där jag var, så länge fröken ville ha mig. Det var ju så snällt av henne att ta emot mig som hon gjorde, den gången jag rymt från strykinrättningen. Hon hade också lovat, att jag på nyåret skulle slippa vara springflicka längre; jag skulle då få bli bagerska, och att resa ifrån något sådant var väl otacksamt. Men hur det var, fick jag ingen ro för det där brevet. Min medfödda lust för resor spelade väl också in.

Jag skulle förstås resa med båt, det var mycket billigare än med tåget, och så fick jag vara två och ett halvt dygn på resan. Tänk, att resa Göta kanal med alla slussarna, som jag läst om i skolan. Jag bar brevet på mig

och så ofta jag hade tid, läste jag det om och om igen, det var inte långt, och jag kunde varenda bokstav utan-till, men ändå läste jag det. När det gått ett par veckor, och jag inte svarat, därför att jag inte kunnat besluta mig, fick jag ännu ett brev. Hon, som skrev, sade att just nu på hösten skulle det tas in mycket nytt folk i fabriken, men det kom också så många dagligen, att det nog snart blev fullsatt på alla platser, så hon ville ha svar genast, hur jag ämnade göra. Då tog jag mod till mig och gick in till fröken och sade, att jag ämnade sluta. Den här gången blev hon mer förargad, än när jag skulle flytta till strykinrättningen. Hon försökte tala förnuft med mig, men det gick inte heller. Stannade jag hos henne, kunde min framtid bli bra. Nu hade jag ju kommit över det värsta, och allting började arta sig väl för mig, menade hon. Att sluta nu var att riva ned allt jag byggt upp under året, som gått. När det kom till min födelsedag hade hon ämnat ge mig en sparbanksbok i present, och för varje år, jag var hos henne, skulle hon sedan sätta in en slant åt mig. Nu kastade jag ju bort det med.

Hon hade inte frågat, vart jag skulle ta vägen, och jag hoppades hon skulle glömma göra det. Men det gjorde hon inte.

— På fabrik! Hon upprepade orden flera gånger och frågade: "Sa du, att du ska på fabrik?" Hon såg ut, som om hon sett spöken. Och när jag bekräftade, att hon hört rätt, jag skulle verkligen på fabrik, frågade hon, om jag visste något om fabriker och fabriksflickor. På det måste jag förstås svara, att jag var tämligen grön i det fallet. Och då gav hon mig en beskrivning, som var minst sagt hårresande. Hon hade själv en gång hälsat

på hos en bekant, som bodde på ett ställe, där det fanns en fabrik. När arbetet var slut på kvällen, och fabriksflickorna kom ut, vågade varken hon eller andra hyggliga människor sticka ut näsan. — När fabriksporten slogs upp, sade hon, så vältrade det ut en ström av smutsiga, skrikande och svärjande människor, och de tog upp hela vägen ensamma, så ingen kunde möta dem.

— Men inte tror väl fröken, att jag tänker skrika och svärja? frågade jag.

— Jo, det tänker jag visst, svarade hon. Kommer man dit, måste man göra som alla andra, annars river de ögonen ur en.

Om fröken trott, att hon med denna beskrivning av fabriksfolk skulle bringa mig på andra tankar, tog hon fel. Jag skrev samma kväll svar, att jag ville komma till fabriken. Och jag tyckte att dagarna gick hemskt sakta, sedan jag sagt upp mig. Jag väntade så förfärligt på den dagen, då jag skulle fara till Göteborg. Bagerskorna hade samma uppfattning som fröken om fabriksflickor, men det skrämde mig inte. Vi blev i alla fall vänner igen, fröken och jag, innan jag gav mig iväg. När jag skulle fara, bjöd hon mig på droska ned till båten. Hon själv och Hanna följde mig, fast båten inte gick förrän klockan tio på kvällen. Det var mycket högtidligt. De gick med mig ombord också och hjälpte mig att finna en bra plats, där jag hade frisk luft men ändå lä. Jag hade naturligtvis däckplats. Det kändes underligt när båten lade ut. Jag hade ju inte varit fullt ett och ett halvt år i Stockholm, men jag hade ändå upplevat så mycket av både ont och gott där.

Så länge jag såg en skymt av ljusen på Riddarholmen och Södra bergen, stod jag kvar längst bort

i aktern. Fast det var en höstkväll, var det ljunt och skönt i luften, och det var så stämmingsfullt med den rikt upplysta båten på det mörka vattnet. Så länge orkade jag dock inte njuta av skönheten; de senaste dygnen hade jag arbetat så gott som både natt och dag för att hinna bli i ordning. Särdeles bekvämt kunde det ju inte bli i mitt hörn, men det behövdes inte heller. Bagerskorna hade lagt ihop till en filt åt mig, som jag fick i avskedspresent, och den var skön att ha. Jag rullade in mig och kröp ihop som en igelkott och somnade snart. I dagningen blev det kallare, och jag började frysa trots filten. Jag kände köldrysningar, men orkade inte vakna så pass, att jag kunde svepa in mig bättre. När jag låg där och halvsov, drömde jag, att jag var ute i snö och is; det var så obehagligt, men jag kunde inte komma ifrån det. Men efter en stund somnade jag ordentligt igen och drömde, att jag var kommen in i ett varmt och ombonat rum, där det var förtjusande skönt. Jag var i sömnen medveten om att det blivit någon förändring, att jag fått det varmare, och att det var därpå det berodde, att jag drömde om värme i stället för om köld, men vari förändringen bestod, kunde jag inte klara ut. Först när det blivit riktigt ljus dager och folk kom i rörelse, vaknade jag riktigt, och till min häpnad hade jag en tjock överrock höljd över mig. Jag såg ingen människa i närheten, och jag stirrade på rocken: ramlat ned på mig, utan att någon människa haft för avsikt att hölja på mig, hade den säkert inte. När jag skakat av den, såg jag mig om efter någonting att hänga upp den på, men just då kom en ung man fram till mig, bugade sig och sade leende:

— Det är min rock, och om inte fröken behöver den

mer, ska jag sätta den på mig. Jag såg, att ni frös, och då tog jag mig friheten att låna ut min rock.

— Än ni själv då, frös inte ni? frågade jag. Han såg så snäll och rar ut, att jag inte ett ögonblick tänkte på att vara förlägen för honom.

— Jo, nog frös jag lite, svarade han, men jag var vaken, och då reder man sig ju alltid bättre, jag fann ett hörn, där det var lite varmt från maskinen.

— Ni är precis som Olle, sade jag, han skulle kunna låna bort sin rock och frysa själv.

Den unge mannen frågade vem Olle var, och jag talade om att det var min bror. Snart kom vi också underfund med att Olle och min nya bekantskap var lika gamla. Han hade också det gemensamt med Olle, att om hans syster levat, skulle hon ha varit lika gammal som jag. Vi kom genast i mycket livligt samspråk med varandra, på fem minuter var det, som om vi varit bekanta i flera år, så mycket visste vi om varandra.

— Kom nu med till min kamrat, sade ynglingen, han bjuder på kaffe. Men jag hade fått kaffepengar av fröken, och jag kom plötsligt ihåg alla förmaningar jag fått av gamla Karin, när jag for från trädgården till Stockholm. Hon hade lagt mig på hjärtat, att jag skulle vara på min kant mot främmande människor och framförallt inte låta herrar bjuda mig på någonting. Så jag tackade nej och sade, att jag inte skulle dricka kaffe förrän lite senare. I detsamma kom hans kamrat och sade till att kaffet var färdigt, och utan några krumbukter tillade han, att han "dukat" åt mig också. Eftersom vi stått och pratat så länge, hade han tagit för givet, att jag skulle bjudas på kaffe. Kamraten, Otto hette han, såg också riktigt snäll och hygglig ut, och jag lade Karins

förmaningar på hyllan och följde med. Otto hade haft eget hushåll i Stockholm och hade därför kaffepanna och annat "husgeråd" med sig. Han hade gjort sig vän med kokerskan på båten, och hade fått koka kaffe på spisen i köket. De var bägge sparsamma och förståndiga pojkar, som ville resa så billigt som möjligt, men ändå inte fara illa. Otto hade kokat gott kaffe och dukat rikligt trevligt på en packlår. Han, som jag först blev bekant med, hette Sigge. Trots att vi alla tre var i de åren, när man gärna vill vara "vuxen", besvarade vi oss inte med att säga herr och fröken utan sade genast namnen och du. Otto och Sigge hade sett sig om på båten lite mer än jag gjort, och de berättade, att det var färdigt lite passagerare med. På första och andra klass var det kanske några fler, men på däck var det bara vi tre samt en gubbe och en gumma. Knappt hade de nämnt gumman, förrän hon kom framkrypande ur ett hörn och såg hemskt frusen ut. Hon tittade begärligt på våra rykande kaffekoppar och frågade:

— Vad kostar kaffet här på båten? Det är väl hemskt dyrt?

Vi svarade förstås, att vi inget kaffe köpt, men att det var dyrt, det trodde vi nog.

— Men kom och sitt här, frun, sade Otto, det vi har räcker säkert till en kopp åt frun också.

— Söta välsignade barn, menar ni att jag, gamla staccare, ska få en tår och värma mig med? Ni är då snälla som Guds änglar. Aldrig har jag sett tre syskon så lika varann; pojkarna är väl tvillingar och tösen lillbarnet?

Gumman pratade på så att vi inte hann svara ett ord, annars hade vi nog sagt henne, att vi aldrig sett varann förrän just nu.

Å, vad gumstackaren såg lycklig ut, när hon fick kaffet. Hon drack på det gammaldags hemtrevliga sättet: placerade tefatet på vänstra handens utspärade fingrar, slog det fullt, så det nära på rann över, blåste på det, smackade och pratade emellan varje klunk hon tog. Hon talade om för oss, att hon var på väg till sina barn i Amerika, och hon kunde säga: "dä' uschla Sweden" så det lät, som om hon spottade ut något. Men hon var ändå inte glad åt att resa. Att hon gjorde det, berodde bara på att hon hade att välja mellan det eller att komma på fattiggården, och att komma dit ansåg hon värre än döden.

Ottos kaffepanna var inte stor, och han måste koka en gång till för att vi skulle få påtår. När han kom tillbaka med det, hade han ännu en kaffegäst med sig, nämligen en gammal gubbe, som jag sett ihopkrupen i ett hörn. Han skulle till Göteborg för att söka arbete, och han hade varken matsäck eller pengar, sade han.

— Var inte ledsen för det, sade Sigge, vi ha åt er också, och han gav honom ett par väldiga limpsmörgåsar.

Nu var det så länge sedan jag själv var så där väldigt uthungrad, så jag hade nästan glömt hur det kändes. Men när jag såg gubben sluka smörgåsarna, kom jag ihåg, hur jag försökt koka och äta grankottar när jag var liten, och hur jag gråtit, när det inte gick. När nu gubben också kom med på vårt kaffekalas, var vi alla däckspassagerare samlade, och vi kom överens om att hålla tillsammans hela resan. Vi blev ju nästan som en familj, mor och far och barn. Otto och Sigge hade mycket mat med sig, och de förklarade, att det var gemensamhets-

hushåll. Jag hade också ganska bra och ämnade inte hålla undan det. Åtminstone hade jag mycket bakverk, en hel stor kartong med bakelser och andra fina kakor. Jag ville för övrigt börja bjuda av det genast, men det sade pojkarna nej till. Vi skulle ha fint elvakaffe på söndagen och då skulle vi ha mina läckerheter. Kokerskan lovade, att vi fick låna kärl av henne och koka vår mat på spisen, bara vi inte kom just när hon själv höll på. På lördag middag hade vi potatis och korv, som vi hade varit i land och köpt medan båten låg och slusade på ett ställe. Både gubben och gumman hade så frisk aptit, att vi kände oss tvungna att skaffa något "stadigt", annars skulle vi bli utan, innan vi kom fram. Vi ungdomar skötte matlagningen och kokerskan var så road, att hon hjälpte oss tillrätta med allt, som hon tyckte vi gjorde bakvänt. När hon fick höra, att vi inte hade något till supanmat, gav hon oss en stor skål risgrönsvälling. Det blev en riktigt praktig middag, och den avåts under bästa stämning.

På kvällen stod jag en stund längst fram i fören och njöt av det vackra vädret och färgerna. Aldrig hade jag tänkt mig, att en höstkväll kunde vara så vacker. Himlen var hög och mörkblå. Träden på bägge sidorna av kanalen var nästan avlödade, men de löv, som satt kvar, hade så vackra färger: lysande gult eller rött i flera nyanser, och i det starka månskenet var färgerna nästan vackrare än om dagen. Jag stod och lät fantasien spela. Båten gled nästan ljudlöst, kanalen låg som en bred väg av silver, på vilken vi seglade rätt in i en värld, ljus som paradiset. Bakom mig hörde jag några dämpade toner av en fiol. Jag visste, att det var Otto, som spelade, och jag var glad, att ingen kom och störde honom. Han satt

nog och drömde, han också, och de mjuka, stilla tonerna hörde så med i min egen stämning.

Lite senare på kvällen passerade båten någon plats med många slussar, och där hade samlats en hel skara ungdom från bygden. De spelade och dansade på kanalbanken för att fira friveckan. Friveckan räckte från den tjugofjärde oktober till den första november. Tjänare, både manliga och kvinnliga, som voro stadda på år, hade den veckan ledig. Naturligtvis skulle vi i land och dansa med. Jag för min del kunde inte dansa förstås, men jag tyckte i alla fall det var roligt att komma i land. Det var alldeles, som om vi varit gamla bekanta med dem, som samlats därute. För mig blev det som en hälsning hemifrån. Det var ju frivecka i Backskog nu också. För dem, som inte dansade, var det tillfälle att få vara med om folklekar, och det kunde jag. "Flickan går i ringen" och "Stjärnor små uppå himlen blå", hade vi ofta lekt därhemma.

Första- och andraklass passagerare fanns det en åtta eller tio stycken. Vi hade inte sett mycket av dem under vägen, men nu kom de ned och dansade med. Styrman och kapten kom också och tog sig en sväng emellanåt, likaså besättningen. En, som fick stå och se på utan att kunna vara med, var en välfödd matrona från första klass. Jag hörde, att både kapten och flera frågade henne, om hon inte skulle ha en boston, och hon svarade, att hon ville det rysligt gärna, hon var stormförtjust i dans, men hon fick inte nu för Beppo. Beppo var en liten terrier, naturligtvis mindre i omfång än hans matte, men lika välfödd. Han satt på hennes arm och gläfsste åt alla, som bjöd upp henne. När jag sett på det en stund, fick jag en ingivelse: skulle jag kanske kunna hjälpa hen-

ne, det var ju synd om henne att inte få en dans, när hon så gärna ville. Jag gick fram till henne, neg och frågade om inte jag kunde hålla Beppo några minuter, medan frun dansade.

— Jo tack, svarade hon och såg verkligen belåten ut, bara den lilla älsklingen vill gå till dig, mitt barn. Kanske ni kan bli bekanta med varandra, så han gör det. Hon påstod, att bästa sättet att bli bekant med Beppo var att äta ihop med honom, och hon gav mig en pepparkaka, som jag skulle få bryta itu och dela med honom. När vi tuggat ur mun både han och jag, gjorde jag ett vänligt försök att få ta honom, men han morrade argt åt mig. "Matte", som kände hans vanor, bröt itu ännu en pepparkaka, bad sin lilla "söt nos" se noga på vad hon gjorde, och när han behagade skänka sin uppmärksamhet, fick jag den ena biten av kakan och han den andra. Efter det fick jag ta honom.

Han var tre gånger så tung, som jag tänkt mig, klunsen, men jag försökte i alla fall att hålla honom, så bekvämt jag kunde. Det tycktes gå bra. Frun dansade ut med kaptenen, kastade slängkyssar åt Beppo och tycktes ha roligt. När dansen var slut, tog kaptenen en blomma från sitt rockslag och fäste på fruns bröst, men då tyckte nog Beppo det gick för långt. Med ett enda ryck gjorde han sig fri från min omfamning, hoppade ned och gav kaptenen ett riktigt styggt nyp i handen och rispade en stor lucka på hans byxor. Det hela gick så fort, att Beppos matte inte kom sig för med något. Stackars Beppo, det blev en faslig uppståndelse. Styrman ville springa efter sin bössa och skjuta kräket, frun som ägde honom svimmade, och jag sprang in på båten och gömde mig. Jag var rädd, att de skulle skylla eländet på mig. Men

det blev snart lugnt, kaptenen tog saken från den skämtsamma sidan. När jag vågade mig fram, nöp han mig i örat och sade:

— Nästa gång håller du i den där grisen bättre, frun är gift och hennes man är svartsjuk, begriper du, och han har dresserat rackan till att flyga på alla, som flirtar med gumman.

Även på söndagen hade vi strålande väder, solen sken och det var varmt, som om det varit i början på september i stället för i slutet av oktober. Tack vare det vackra vädret, blev det riktigt festligt med vårt elvakaffe. I vanliga fall hade vi bara en tidning till duk på vår packlår, men nu skulle vi ha finare, och då bestod vi alla var sin ren näsduk. Gubben hade en brokig grann värre, och den lade vi i mitten och de vita omkring. Sigge skötte om dukningen, alldeles som min bror Olle brukade göra, när det skulle vara extra festligt hemma. Sigge var väldigt intresserad av Olle och ville veta allting om honom. Jag önskade, att fröken, som givit mig alla godsakerna, sett, hur festligt det tog sig ut, när vi dukade upp allt hon skickat med mig. Aldrig ha kaffe och bakelser smakat bättre än den gången.

Den snälla kokerskan kom också och smakade på vårt kalas och ävenså styrman. Efter kaffet tog Otto fram sin fiol, och vi började svänga om på däck. Snart kom det några av besättningen och ville vara med, och vårt kafferep slutade med bal på själva söndagsförmiddagen.

Jag hade knappast tänkt mig, att det kunde vara så vackert och roligt att fara genom Göta Kanal. Jag hade ju läst och hört, att det skulle vara underbart, men verkligheten överträffade allt, vad jag hört. Överallt, där bå-

ten låg så länge, att vi hann, var vi i land och tittade på sevärigheterna. Av städerna minns jag särskilt Söderköping, Motala och Vadstena. I Vadstena var jag förstås mest spänd på att få se klosterruinen. Jag hade läst en del om Birgitta och hennes skapelse. Det gamla slottet gick vi också igenom. Jag tyckte mycket om Vadstena och hade gärna stannat där mycket längre, men tyvärr måste jag följa med, när båten skulle gå vidare. Även vid Karlstad lade båten till; den gick inte in till kajen där, men för några öres avgift fick vi ro in till staden. Otto och Sigge hade varit i Karlstad förr och visste, vad man skulle se där.

I Vänersborg låg båten stilla över natten, och innan vi kom fram dit, hade vi långa överläggningar om, hur vi bäst skulle använda kvällen. Egentligen var det inte så mycket att välja på, det fanns inga biografier på den tiden. Det enda var väl att gå ut och gå eller sätta sig på ett kondis. Men Sigge föreslog, att vi skulle gå på Frälsningsarmén, och det var jag honom tacksam för. Jag ville bra mycket hellre gå på Frälsningsarmén än på kondis. Sigge och jag hade ju först blivit bekanta, och Otto tycktes ta det alldeles naturligt, att vi mest hörde ihop. Han talade om för mig, vilken präktig och pålitlig gosse Sigge var, och han menade, att den flicka, som fick honom, verkligen skulle bli lycklig i denna världen. Flick honom! Att jag skulle få honom, hade jag knappast tänkt mig, men det var i alla fall roligt att höra Ottos lovsång över honom. Mina flickbekanta hade alltid sagt så bestämt, att jag aldrig i livet skulle få någon fästman. Tänk, om jag nu fick det i alla fall. Sigge hade redan sagt något om att det nog var en högre mening i att vi träffades. Min bror kunde jag ju inte alltid få

ha till beskyddare; han skulle förstås, han som andra unga män, gifta sig och ha sin egen familj, och då behövde jag en annan, som stod vid min sida.

Några timmar innan vi kom fram till Göteborg, där våra vägar skulle skiljas, viskade Sigge, att han ville tala lite med mig utan vittnen. Jag gissade nästan, vad det var han ville tala med mig om, och jag kände mig i det ögonblicket vara en mycket betydande person. Han såg så högtidlig och allvarlig ut, och det var inte utan, att hans högtidlighet smittade mig också. När vi kom för oss själva, frågade han mig, om det fanns någon jag tänkt gifta mig med. På det kunde jag sanningsenligt svara, att någon sådan inte fanns. Hans nästa fråga var, om jag ville gifta mig. Egentligen tror jag det varit rättast, om jag svarat nej, för jag hade många gånger tänkt, att det tokigaste man kunde göra var att gifta sig. Men nu svarade jag i alla fall, att det nog var troligt, att jag ville, när "den rätte" kom. Ett par frågor om hur jag tänkt mig den rätte, besvarade jag med, att han måste så mycket som möjligt vara lik Olle. Då log Sigge ett segervisst leende och frågade, *vem* jag sagt, just han liknade. Och jag försökte inte med en stavelse förneka, vad jag verkligen sagt, att han på pricken liknade Olle. Därmed var ju saken klar, och med ett fast handslag lovade jag att i alla händelser inte gifta mig med någon annan än honom. Det löftet har jag också hållit.

NYA PLATSER OCH NYA ERFAREN- HETER.

Min käre Sigge och hans kamrat ville rysligt gärna visa mig Göteborg innan vi skildes, och eftersom jag inte förrän på kvällen skulle vara ute hos backskogsflickan, hade jag ingenting emot att traska omkring i stan. Vi var i Trädgårdsföreningen, Slottsskogen och på Lorensberg, och för Olles skull ville jag även se huset, där konungens kapare bott. När det sedan blev så dags att jag måste fara, följde Sigge mig till tåget, löste biljett åt mig och såg till att jag fick en bra plats — alldeles som Olle skulle ha gjort, sade han.

Jag kom till min bestämmelseort just som arbetet slutade i fabrikena, och i hopp att träffa henne, som jag sökte, gick jag och ställde mig i närheten av en port, som alla skulle igenom. Jag tänkte på vad fröken i bagriet sagt om hur otrevligt det var att möta fabriksfolk, och jag undrade, hur det skulle gå för mig. Själva fabriksgården var upplyst av en väldig strålkastare, och jag blev förvånad, när jag fick se hur mycket folk här var. Från olika portar vältrade en ström av folk, och alla stötte ihop på fabriksgården. Men något skrik och stoj hörde jag inte. Tvärtom. Det var så tyst, så det var hemskt nästan. När så många människor var samlade, tyckte jag man brukade höra sorl och surr, skratt

och prat. Fröken hade också sagt att man skulle se trasiga, ofärdiga och tokiga, men några sådana såg jag heller inte. Såvitt jag kunde se var alla snyggt och ordentligt klädda, men vad jag lade märke till var, att alla föreföllo på något sätt "slocknade". Både unga och gamla var bleka och gick utan spänstighet, till och med barnen sågo trötta ut och gick som om de haft en börda att bära. Utanför porten var det mörkt, människorna såg ut som skuggor, och tyngden och tröttheten förtätades på något sätt så pass, att det gjorde ont i bröstet på mig.

Att jag i denna massa skulle kunna urskilja henne som jag sökte, det ansåg jag omöjligt. Jag gick och ställde mig i en backslutning vid sidan av vägen för att se skaran gå förbi. Alltjämt gick människorna tysta. Det enda som hördes var grusets gnissel under de hundratals fötterna.

Först när strömmen tunnats av och människorna kom en och en gick jag ned på vägen och frågade efter henne jag sökte, men det var nästan som när jag gick i Stockholm och frågade efter Anna Kristina Andersson. Den första jag vände mig till svarade inte ens, den andra ruskade på huvudet och den tredje sade, att här var för många för att man skulle kunna hålla reda på varann. Men min enda utväg var att fråga och därför fortsatte jag med det. När jag frågat ett par tre stycken, träffade jag äntligen en, som kunde hjälpa mig till rätta.

Vad jag nu kommer att säga om mina upplevelser som fabriksarbeterska kommer nog många, och kanske främst fabriksfolk, att påstå vara osant. Men jag ber att få nämna att de förhållanden jag talar om existerade för över trettio år sedan. Att så väl arbete som bostadsförhållanden vid fabriker de senaste tjugio åren för-

ändrats otroligt, vill nog ingen förneka. Den tid jag talar om, och kanske är detta sig likt än, fanns också en utpräglad klasskillnad ibland arbetarna, en klasskillnad, som mycket strängt upprätthölls. Där fanns till och med en pariasklass, och jag kom snart underfund med att backskogsflickan, som jag sökte, hörde just till den. Det var förstås därför som hon, som visade mig vägen, tittade så kritiskt på mig, när jag sade vem jag skulle till.

Min bekanta bodde tillsammans med två andra, alltså var de tre, och när jag nu kom, skulle vi bli fyra i rummet. Något så ruskigt som det rummet hade jag knappast sett förr! Golvet såg ut som om det aldrig varit skurat, rester av tapeter på väggarna lät en ana att här nog varit tapetserat någon gång, möblemanget bestod av fyra hemskt klumpiga järnsängar och en på sidan stjälp t packlår, som fick tjänstgöra både som bord och skåp. Sängkläderna, som fabriken höll, utgjordes av en säckvävsmadrass och dito kudde med hackelse i samt en smutsig filt av grövsta slag. Men om folk ville kasta ut järnsängarna och möblera själva hade fabriksledningen ingenting mot det. Detta gjorde naturligtvis de flesta! Men för att fortsätta med rummet jag själv skulle bo i: utom sängarna och packlåren fanns här också en spis, en konstig en som stod på fyra ben och som var så liten att det inte gick att sätta på mer än en kastrull i taget.

Flickan från Backskog blev glad när jag kom och tog riktigt hjärtligt emot mig. Hennes två kamrater såg också snälla och oförargliga ut, men sorgligt otvättade och okammade, det var de. Kläderna, de hade på sig, var mörka, och mörkt var det inne, så att jag inte såg hur smutsiga de var, men vad jag inte såg, det kände jag på lukten.

Den enda belysning, som fanns i rummet, var ett stearinljus i en buteljals. Naturligtvis hade ingen drömt om en sådan lyx som gardiner i det här rummet. För att hedra mig, som var främmande, lade flickorna en tidning som duk på packlåren, innan de satte fram kaffet, men det hade säkert smakat bättre utan den, så pass nedsmord som den var.

— Vad gör ni om kvällarna? frågade jag flickorna, när vi satt och pratade, sedan vi druckit kaffet. Jag såg inte till en bok eller något liknande ett handarbete.

— Gör? svarade de och tittade förvånade på mig. Och sedan fortsatte de:

— Vi gör förstås ingenting om kvällarna, då rår vi ju oss själva!

— Ja, men ni går väl inte och lägger er genast, och ni sitter väl inte och bara tittar på varandra heller, envisades jag.

— Äsch! Inte går vi och lägger oss, vi "tjalar" förstås!

— Tjalar! Jag såg nog inte så värst intelligent ut, när jag upprepade ordet. Alla tre började gapskratta åt min enfald, men den yngsta och piggaste av dem upplyste mig om att tjala betyder att de tittade på fästmännen i stället för att titta på varandra.

— Har ni inga böcker eller något att läsa? undrade jag. Men den frågan retade dem nästan.

— Vi är väl inte högfärdstokiga heller! svarade alla med en mun. Här är några som blivit så galna så de svälter sig för att kunna köpa böcker, och av det lilla de förtjänar betalar de en karl från stan för att han kommer hit en gång i veckan och lär dem att stava och läsa in-

nantill. Det där gör de bara för att de är högfärdiga och vill att folk ska tro att de är någonting.

Lite senare på kvällen öppnades dörren utan någon knackning eller annan sorts varning, och en stor ful karl steg in. Han var klädd i slokhatt och hemskt nersmorda storstövlar, var snusig och sölig om mun, precis som den tidens hederliga rallare skulle vara. Flickorna hade redan berättat för mig, att de var bekanta med var sin "käck" pojk, som arbetade vid järnvägen, så jag förstod genast att den här var en av fästmännen. Han gick genast och slängde sig i en av sängarna med både hatt och storstövlar på. Den äldsta av flickorna gick och gav honom kaffe och månade om honom, så jag förstod att denne var hennes.

— Jaså, är du jäntan som skulle komma från Stockholm? sade han till mig. Ja, jag visste att du skulle vara här i kväll fortsatte han, så jag har skaffat dig också en fästman, som kommer med pojkarna hit i kväll.

Jag blev het, men jag sade ingenting. Jag tyckte det var lite för riskabelt att strax förarga den här bjässen. Karlen var för tillfället nykter, så jag hoppades kunna tala med honom, när det behövdes.

Om en liten stund kom det verkligen tre rallare till, och en av dem var antagligen med för min skull. Två var hemmastadda här, det syntes, de slog sig genast ned i var sin säng, men den tredje stannade vid dörren och stod och tummade sin slokhatt. Han var den ende, som tog av sig hatten.

— Stå inte där och se dum ut, sade den som först hade kommit — där har du jäntan! Han pekade på mig. Sätt dig i hennes säng och ta henne i knäet.

Jag blev dödligt förskräckt att han, som stod vid dör-

ren, skulie lyda kamratens uppmaning; hade han gjort det, är jag rädd att jag givit honom en örfil. Men som väl var gjorde han det inte. Han tittade på mig lite och mumlade något om att vi väl måste "bekanta" oss först. Sedan sköt han undan kaffekopparna och satte sig på packlåren. Att flickorna protesterade mot att han satte sig på bordet, låtsade han inte höra. När han suttit några minuter, halade han fram en ölflaska ur ett paket, som han hade under armen. Sakta och sävligt plockade han fram sin kniv med korkskruv och drog upp korken, tog sig en klunk och räckte sedan flaskan till mig och sade:

— Du får dricka först, eftersom du är främmande och ska bli min fästemo, om det vill sig väl.

Mitt sätt att tacka nej var nog inte så värst belevat. Karlen blev stucken, svor något över nosiga jäntor och satte sedan flaskan till sin egen mun och drack ur den. Sedan delade han ut resten av flaskorna åt dem som var inne, svor ännu en ed åt mig och tillade:

— En sådan där loppa är ingenting för mig, du kan fara dit pepparn växer! Med det gick han och slog igen dörrn så det sjöng.

Jag anade att flickornas fästmän brukade ligga kvar om nätterna, men det föresatte jag mig att göra vad jag kunde för att hindra. Den ene började dra av sig stövlarna, men då sade jag:

— Det är väl inte lönt att herrn tar av sig på fötterna nu, när klockan är så mycket. Vi tänker snart gå och lägga oss, och det behöver väl herrarna också göra.

Både rallarna och flickorna såg lite snopna ut och tittade förvånade på mig. Det dröjde en lång stund, innan de kom sig för att upplysa mig om att jag ingen talan hade i det här rummet.

— Här tänker varken herrar eller rallare dansa efter din pipa, sade en lite försmädligt. Här ha vi legat förr, och vi tänker inte fråga dig om vi får.

— Må så vara, svarade jag, men då går jag min väg, nog kan jag skaffa mig tak över huvudet för natten. Och jag tog genast hatt och kappa för att sätta på mig och gå. Men då blev flickorna rädda.

— Går hon och lånar hus här, sade en av dem, så kommer det till kontoret att vi har sällskap om nätterna, och då blir vi avskedade.

— Gå inte, inföll då en annan av flickorna. Pojkarna bara skojar när dom säger, att dom tänker stanna här.

Jag klädde mig i alla fall så att jag skulle vara färdig. Gick de inte snart, måste jag gå för att inte komma allt för sent till folk. Men när de diskuterat min närvishet en stund, gick de verkligen och flickorna gick med dem, och det var jag inte ledsen för.

Det första jag gjorde, när jag blev ensam, var att slå upp fönstret och sedan gå husesyn efter en sopborste. Men jag fann ingen sådan, och då knackade jag på hos grannarna och bad att få låna en. Jag ville inte gå miste om njutningen att få sopa det här golvet.

Hos grannarna hade de det fint och propert, och de tittade på mig som om jag varit ett farligt djur, när jag sade, att jag skulle bo hos flickorna i rummet bredvid. Och de tycktes inte hågade att låna mig någon borste. Jag lät dem gräla både över rallarna och osnyggheten i rummet, men sedan lovade jag dem, att det hädanefter skulle bli bättre i både det ena och det andra avseendet. Och jag måtte ha sett vederhäftig ut, för de slog genast om och blev snälla och tjänstaktiga. De lånade mig allt

vad jag behövde för städningen, och dessutom en lampa som lyste bättre än stearinljuset jag hade.

Innan jag började med golvet, borstade jag madrasserna och skakade filtarna, men när jag sopat golvet var det i alla fall så smutsigt att det var omöjligt att trivas utan att skura det. Det var inte lekverk att skura det golvet, och jag hade väl knappast gått i land med det, om inte grannfruarna varit så snälla och hjälpt mig.

Först vid femtiden på morgonen kom flickorna, och när de fick se vad jag gjort på natten, blev de riktigt nöjda. Alla tre började tala om hur otrevligt det var med smuts; var för sig var de alla tre renligheten själv, och de skyllde på varandra att det såg ut som det gjorde hos dem.

Redan klockan sex skulle arbetet börja, och jag var rätt nyfiken på hur det såg ut i fabriken. Jag hade nämligen aldrig sett en fabrik invändigt. Det första jag såg, när jag kom innanför dörren, var ett enda virrvarr av remmar och hjul, och därefter var det dammet. Just när pipan slutat blåsa, började hjul och remmar röra sig, och då kom det hela kaskader av damm. Fabriken var ett linspinneri, och det fanns inte fläktar och dammsugare på den tiden.

Spinnmästaren hade tänkt att jag skulle lära mig spinna, men när han fick se, hur liten jag var, ansåg han mig inte duga till det. När han resonerat lite med en förman om, vad jag möjligen skulle kunna göra, fick jag gå till en tvinnmaskin. Den såg inte fullt så farlig ut som spinnrockarna, och jag lärde mig rätt snart att sköta den.

Första dagen i fabriken var ganska lång, tyckte jag. Det sved i mina ögon av dammet, och dånet från maskinerna var rätt obehagligt. På kvällen, när jag lagat mig

lite mat och städat undan, skulle jag börja njuta av de långa fria kvällarna, som jag glatt mig så mycket åt. I ett antikvariat i Stockholm hade jag köpt mig en lunta religionsfilosofi, och den längtade jag att få ta itu med. Eftersom bolaget inte bestod en sådan lyx som stolar, var det att krypa upp i sin säng och sätta sig. Ett stearinljus hade jag men ingen ljusstake, inte ens en tom-butelj att sätta ljuset i, och om jag också det haft, hade jag ingenting att ställa det på. Packlåren-bordet stod för långt ifrån min säng, och jag var för närsynt för att ha någon glädje av ett ljus, som stod där. Alltså: ville jag läsa, måste jag sitta i sängen med ljuset i ena handen och bökluntan i den andra. I längden blev det lite tröttsamt, det måste jag medge.

De första kvällarna lyckades jag verkligen hålla räl-larna borta från rummet, men så småningom kom de och hade lika smutsiga stövlar, som när jag såg dem första gången. Mitt skurade golv hade de ingen respekt för, utan spottade snus och tobaksbussar lika ymnigt på det nu som när det var oskurat. När jag påminde flickorna om deras smak för renlighet, blev de bara förargade på mig.

Jag började nästan ångra att jag rest från Stockholm och mitt bageri, men nu var det gjort och stod inte att ändra. Pengar att resa tillbaka hade jag inte, och om jag också haft det, tror jag knappast att jag rest. I Göteborg, som var så pass stor stad, måtte det väl finnas något åt mig, tänkte jag. Att stanna vid fabriken hade jag mistat lusten till, det hjälpte inte att kamrern lovade mig annan bostad, om jag stannade.

Jag hade nog vuxit lite, sedan jag första gången tras-kade omkring i Stockholm och sökte plats, men trots det fick jag höra den gamla visan om att jag var liten, när jag började trava i Göteborg med kommissionskontorens adresslappar. På minst ett halvt dussin ställen var jag för liten, och på ett par tre för stor.

Till sist fick jag plats i ett bageri. Jag skulle dels hjälpa till att baka och dels sköta hushållet åt två fröknar som hade bageriet. Där fanns inga bagerskor utan fröknarna arbetade själva. De skötte också affären, där de sålde det de bakade.

Bägge var stora starka människor, och de bakade otroligt mycket för att vara bara två. När jag varit hos dem några dar och sett lite hur de hade det, tyckte jag synd om dem; deras liv var nästan glädjefattigare än mitt. Inte nog med att de arbetade som slavar sexton sjutton timmar om dygnet, de levde också som hund och katt. Fast de var kompanjoner och hade allt gemensamt, talade de aldrig ett ordentligt ord med varann utan skällde och svor. Slogs gjorde de också, och det förvånade mig att de inte slog ihjäl varandra, eftersom de aldrig valde tillhyggen. Hon, som var den egentliga chefen, borde nog ha internerats. Hon var faktiskt sinnesrubbad, när hon blev arg, och arg var hon jämt. Kompanjonen, Amanda hette hon, var snäll mot mig och försökte så gott hon kunde skydda mig, när den andra rasade. Det värsta var att chefen var så hemskt snål, så jag aldrig fick någon mat; för det mesta var jag nästan hungrigare än jag varit hemma i Backskog. Om jag smög mig till att stoppa en skorpa eller en misslyckad kaka i mun och fröken fick se det, blev hon ursinnig. När jag gick ärenden ibland hände det, att jag fick några

ören i drickspengar, och då passade jag på att köpa mig ett par franska bröd eller något annat ätbart, som jag då bokstavligen slök. Amanda grälade ofta på kamraten för att hon inte unnade mig mat, men det hade bara till följd att jag fick ännu mindre. Ibland brukade Amanda ge mig några bitar i smyg, fast vi var hemskt rädda att den andra skulle märka det. Vi hade hittat på ett så utmärkt gömställe i en nisch, som doldes av sängen i skrubben där jag låg. Hur sömnig och trött jag än var om kvällarna, undersökte jag alltid gömstället i hopp att Amanda skulle ha lyckats rädda någon bit åt mig. Fast jag måste upp klockan fyra om morgnarna och inte kom i säng förrän framåt midnatt, var hungern värre än tröttheten.

Men hur försiktiga vi än var, måtte chefen ha upptäckt vad vi hade för oss, och troligen hade hon spionerat på Amanda en dag. Amanda hade givit mig en vink om att jag inte skulle glömma nischen på kvällen, för jag skulle ha något riktigt gott i den. Och jag gladde mig förstås åt det och längtade efter kvällen.

Men just som jag slutade i bageriet och skulle in och se efter vad jag fått, kom Amandas kamrat. Jag såg att hon hade någon alldeles särskild elakhet i sinnet, och jag anade att det gällde matbitarna, Amanda smugit till mig.

— Nå, vad tänkte du ha till kvällsmat? frågade hon, när hon njutit några sekunder av att se min förskräckelse över att hon uppenbarade sig just då.

— Kvällsmat? svarade jag och gjorde mitt bästa att se ovetande ut. Jag visste ju att enligt hennes mening hade jag redan fått kvällsmat — en bit torrt bröd och en kaffekopp blåsur skummjök var min ranson om kvällarna.

Hon gick förbi mig och sköt undan sängen så att hon kom åt nischen, och ur den tog hon fram en portion plättar.

— Jo, jag tackar jag, sade hon, här ska bli kalas, och socker är det på dem. Hon petade i plättarna och smakade så onaturligt retsamt.

När hon stått och petat i plättarna en stund, lade hon dem i en djupare skål; jag undrade verkligen om hon skulle ha mage att ta dem med sig. Men det gjorde hon inte... hon gjorde det som var värre! Hon hämtade en saltburk och öste minst en kaffekopp salt över plättarna och sedan fyllde hon skålen med vatten. Jag började ana vad hon menade, det skulle verkligen bli en infernalisk tortyr. Hon visste att jag var rädd för salt.

— Se så, sade hon, nu är anrättningen färdig, nu mår du inte illa av sockret.

Jag rörde mig inte, när hon kom med skålen. Jag förstod, att om hon föresatt sig att jag skulle äta ur saltet, var det fåfängt att försöka slippa. Hon tog mig i nacken och tvingade ned mig på en pall och sade till mig, att om jag var rädd om livet så rörde jag mig inte, innan jag ätit ur varenda smul av det här.

Amanda hade någon gång sagt att den här människan skulle kunna bli så utom sig av ilska att hon tog livet av en människa, och det tvivlade jag inte på. Ögonen brann och hon tuggade fradga, när hon stod över mig med en förskärarkniv och frågade om jag ville äta, eller om hon skulle sticka kniven i mig. Ett ögonblick flög det för mig att det kanske vore det bästa både för henne och mig, om hon skickade mig ur världen. Jag skulle slippa lida, och hon skulle bli omhändertagen och kanske få det mycket bättre och lugnare än hon nu hade.

Så länge jag var liten, hade jag alltid tänkt mig, att

när jag bara blev stor och kom ut, skulle min värld bli ljus. Nu var jag "ute", men så ljust hade jag det inte.

— Ät! Hon höjde kniven.

Och livet är kärt. Jag började ösa i mig saltet och de söndermosade plättarna. Men det brände som eld, när jag svalde. När jag ätit ur, slog hon mig i huvudet med skålen, så den gick i småbitar, men sedan gick hon sin väg och lämnade mig verkligen i fred.

Mor hade sagt att det inte finns någon, som är enbart ond; hos varenda människa skulle vi kunna leta fram någon god sida. Eftersom mor sagt det, var det väl sant, och jag hoppas mor skulle haft bättre tur än jag att finna något gott hos den här människan. Hon var inte ens djurvän, hon gav ihjäl kattor med råttgift, och sparvarna slängde hon kokhett vatten över.

Hur förskräckligt här var, gick i alla fall tiden dag för dag, och det blev jul. Det var här som i Stockholm hemskt mycket göra till helgen. Vi arbetade så gott som både natt och dag.

Julaftonen här var lik alla andra kvällar, knappt den skillnaden att jag fick äta mig mätt, för det var si och så med maten den kvällen också. Det enda var att jag fick ett klänningstyg till julklapp. På mellandagarna arbetade vi också, fast det ju var lite lugnare.

Nyårsaftonen skulle vi torka skorpor av bullarna vi fått över. Det blev jag satt att göra, och då kom den stora skrällen. Just de minuterna, då alla människor är vakna för att vänta in det nya året, somnade jag, och somnade ifrån en ugn skorpor. Det hade förut lyckats så bra för mig hela kvällen; skorporna hade fått vacker färg och blivit sköra och fina. Fröknarna var också uppe

och höll på med något i affären. När jag slängde upp ugnsluckan med sådan fart kom chefen. Detta var nästan farligare än när jag brände upp namnsdagskakorna i bageriet i Stockholm. Här var det inte tal om något förbarmande. En stark näve grep mig i håret, öppnade dörren och kastade ut mig på gatan.

Där stod jag nu. Klockan var mellan tolv och ett på natten, och det var bitande kallt. Jag var klädd i en tunn bomullsklänning, på fötterna hade jag ett par gamla filttofflor och på huvudet ingenting. Jag stod vid dörren en stund och väntade att fröken skulle besinna sig och släppa in mig igen, eller att Amanda skulle göra det. Men bägge två hade gått ifrån affären, och det hördes inte ett knäpp därifrån. Till sist började jag frysa så obarmhärtigt, och halvt tokig av kyla och skräck började jag slå och sparka på dörren, men det hjälpte inte, jag fick i alla fall stå, där jag stod.

Hur det gått med mig den natten är svårt att säga, om det inte kommit barmhärtiga människor och tagit hand om mig. En familj, som bodde i samma hus som bageriet, kom just ifrån nyårsvaka, och frun kände genast igen mig. Så gott jag kunde redogjorde jag för, hur det kom sig att jag stod här på detta sätt. Både frun och hennes man kände fröken så pass, att det knappast förvånade dem att hon kastat ut mig efter historien med skorporna. Mannen menade, att det vore riktigtast att kalla på polisen, men frun ville inte det, och jag ville det inte heller.

De snälla människorna tog mig med sig hem, gav mig varmt att dricka och bäddade ned mig. Och det var nog detta, som gjorde, att jag slapp undan med en jämförelsevis lindrig förkylning.

Hela nyårsdagen sov jag och hade det underbart lugnt och ljuvligt, men dagen efter vaknade jag till så pass, att jag kom ihåg vad som skett. Det var inte roligt att vakna den gången. Nu stod jag där åter utan plats och utan tak över huvudet. Men familjen som tagit hand om mig var underbara människor, de bjöd mig utan vidare att stanna kvar hos dem, tills jag fick plats på nytt. De sade till och med att jag inte behövde ha särskilt bråttom med att skaffa mig något. Jag behövde så väl en liten vilotid, menade de, och fast de hade det trångt och fattigt räckte det ändå till en bit mat och en vrå åt mig.

Frun hämtade mina tillhörigheter från bageriet och lyckades också ta ut några slantar, som jag hade att fordra. Klänningstyget, som jag fått till julklapp, tog fröken igen.

Många dagar hade jag inte ro att stanna hos mitt vänliga värdfolk, innan jag började springa på kommissionskontor igen och studera tidningsannonser.

Och en annons blev min hjälp den här gången också!

Det var en fabrik som sökte väverskor, även nybörjare kunde få komma. Då tog jag Gud i hågen och traskade dit, trots min erfarenhet från den förra fabriken. När jag kom fram, var där många arbetssökande före mig, men vi blev mottagna så många som kom, där skulle öppnas ett nytt väveri med flera hundra vävstolar. Det var inte ett dugg krångligt heller att bli antagen, man hade bara att säga sitt namn, ålder och födelseort, och så fick man en lapp på vilken det stod att man var antagen och när man skulle börja.

Fabriken höll bostad, med eller utan möbler, samt lyse och vedbrand.

Hur krångligt jag än hade det på den ena platsen efter den andra, var mitt hopp om bättre tider ändå seglivat. När jag nu fick den här lappen i händerna, glömde jag vad som varit, och började bygga luftslott för framtiden. Vem vet? Lappen, jag hade i handen, kunde vara inträdesbiljett till lyckans land!

PÅ FABRIK.

Dagen innan jag skulle börja arbeta for jag ut till fabriken och tog mitt lilla bagage med. När jag kom till honom, som hade hand om rummen, stod där en norska och bråkade med honom. Hon ville ha ett rum med järnspis, men alla sådana var redan upptagna, det fanns bara med kakelugn.

Jag visste, att man inte fick bo ensam, och jag blev rädd att jag skulle bli tvungen att dela med norskan, eftersom vi råkade komma på samma gång. Unga flickor, som hade fästmän, var inte roligt att bo tillsammans med, men det föreföll dock bättre än denna människa, som såg så ettrig och grinig ut. Jag blev glad, när hon sade, att hon inte ville stanna om hon inte fick ett rum med spis. Men min glädje räckte inte länge, hon ändrade sig strax och sade, att hon stannade och tog det rum hon fick.

— Har ni någon ni vill dela med? frågade mannen.

— Ackurat ingen utom pigebörnet där. Hon gjorde en rörelse med huvudet åt det hållet jag stod.

— Jaså, ska ni börja också, sade mannen och tittade på mig över brillorna. Är ni antagen, har ni inskrivningsbevis? Han sträckte fram handen med en gest, som tydligt sade, att han tvivlade på att jag hade klara papper. Jag hörde honom mumla något om barnungar, som springer utan att veta vad det gäller. Om det berätt på ho-

nom, hade jag säkert inte fått stanna här. Men jag hade min lapp och jag förstod att det var den, som kallades inskrivningsbevis. Han granskade den så noga, som om han misstänkt att den var förfalskad.

När han övertygat sig om att allt var som sig borde, sade han, att norskan och jag kunde få ett rum tillsammans. Om jag vågat, hade jag nog opponerat mig. Det enda försonande med henne var, att hon var så olik annat folk. Hon var i medelåldern, ja, det vill säga, på den tiden fanns inte för mig begreppet medelålder, människorna var antingen unga eller gamla, beroende av på vilken sida om tjugutalet de befann sig. — Norskan var mellan trettiofem och fyrtio. Hon var liten till växten, men ganska tjock och knubbig. I hennes ansikte var det trubbnäsan och de stenkolssvarta ögonen man mest fäste sig vid. Ansiktet verkade större än det i verkligheten var, därför att hon hade en liten brokig sidenduk förfärligt åtstramad om huvudet; den var knuten under hakan, men dragen bakom öronen så att dessa stod rätt ut. Pratade väldigt gjorde hon och svor lite mer än omständigheterna krävde. Rummet, vi skulle bo i, var ganska stort och verkade förfärligt ödsligt. För det första var det rysligt kallt, där fanns ett kolossalt stort och brett fönster, mycket otätt och utan innanfönster. Ingen hade bott där förut, och där hade således inte varit eldat på hela vintern. Inte en gardinrasa fanns där eller något som liknade rullgardin. Ved var inlagd åt oss, men den var föga lämplig för vår lilla kakelugn; det var famnved, trån så stora att jag knappast orkade lyfta ett enda. Vi ställde oss bara att stirra på vedhögen. Det var allt utom behagligt att stå i det kalla rummet och ha en duktig vedhög framför sig men knappast kunna få loss en flisa,

som gick in i kakelugnen. Men hur trist det var, kunde jag inte låta bli att skratta inom mig, när norskan i jämerlig ton sade:

— Vad ska vi hugga med? Jag har ackurat ingenting annat än min pennkniv! Vad har du?

Tyvärre hade jag inte en pennkniv ens och ännu mindre någon yxa i min packning. Jag gav mig i alla fall ut och klagade vår nöd för en gumma, som jag träffade, och hon gav mig ett duktigt fång ved, så att vi fick göra en brasa till att börja med. Det var mycket skönt med den brasan, men det förslog så lite i det kalla rummet. Om igen måste jag ut och försöka få tag i någon vedhuggare, men vem jag frågade fick jag bara det svaret, att var och en högg ved åt sig själv men inte åt andra. Det såg verkligen mörkt ut. Äntligen träffade jag ett par unga män — de bodde för övrigt grannar med oss, — som förbarmade sig över oss och sågade och högg vår ved. Men hur vi eldade på kvällen, fick vi ändå frysa hemskt under natten. Det fanns heller inte tillräckligt med sängkläder. Ynglingarna, som hjälpt oss med veden, gav oss ett par buntar gamla tidningar och lärde oss, att om man lade tidningar mellan filten och lakanet blev det nästan som ett sticktäcke. Och vi gjorde som vi blev lärda, men det hjälpte inte, jag frös så jag nästan kan känna det än. När vi legat en timma, föreslog norskan att vi skulle lägga oss tillsammans, så fick vi ju ändå dubbla filter och lakan på oss. Att det var ett gott förslag kunde jag inte neka till, men det föreföll mig kusligt att krypa ned jämte henne. Hon hade hela kvällen rökt pipa och hade tobak, som luktade själva gröna nöden. Så tuggade hon lök, drack öl och hade dessutom fotsvett. Men nöden har ingen lag. För att få lite värme tror jag att jag, om det

gällt, kunnat krypa ned hos en gris. Det var också det, att jag inte ville stöta mig med henne. Hon fann det kanske lika motbjudande att dela säng med mig. Ett par gånger på natten var jag uppe och eldade, men till sist vågade vi inte göra kakelugnen hetare.

Klockan halv sex blåste fabrikspipan till väckning. Dagarna, jag varit vid den första fabriken, hade lärt mig lite om fabrikslivet, åtminstone så pass att jag rustat mig så att jag slapp gå ut på morgonen utan att få lite varmt i mig. Norskan berömde min omtänksamhet. Hon hade ingenting, men nu slapp hon ändå gå utan.

I denna fabrik var det mindre smutsigt och dammigt än i den första, men det slamrade värre här. Jag hade heller inte lätt att vänja mig vid ljuset, här var så många och skarpa lampor. Hon, som skulle lära mig väva, såg snäll ut och det var jag glad åt, för jag var rädd att det skulle bli svårt för mig att lära. Men till min egen och Stansis — Stansi var vävläraryrinnan — förvåning, såg det dock ut att gå bra. Vi var sex nybörjare, som skulle lära hos samma människa, och, som väl var, såg vi lika dumma ut allihop. Det första vi skulle lära oss var att göra knutar, men det hade jag lärt i den fabrik jag varit förut och kunde göra sådana till Stansis fulla belåtenhet, och det var ett litet försprång. Solvningen i den mekaniska vävstolen var nästan densamma som i vävstolar jag sett hemma på landet, så jag hade lite hum om den också. När jag stått i bullret en halvtimme, var jag van vid det så pass, att jag mera helt kunde ägna min uppmärksamhet åt vävstolen. Och när jag bara fick klart för mig hur skytteln skulle sättas in, satte jag vävstolen igång. Stansi kom rusande och såg förskräckt ut, men lyckligtvis var det ingen fara, hon nickade åt mig att låta det

gå. Jag tror knappast att jag vare sig förr eller senare erfärit en sådan glädje som jag kände, när jag såg att det blev ett stycke riktig väv. När den första spolen var slut, satte jag på en ny, och även den gången gick det bra. Ett par trådar som gick av i varpen lagade jag kungligt och fick mycket beröm av Stansi. Särskilt minns jag att hon sade:

— Se, det är en förståndssak att väva. En människa med gott förstånd, om hon så aldrig sett en vävstol förr, hon går bara och ställer sig att väva. Så ska det vara. Precis så gjorde jag. När jag tog mina första grepp i vävstolen, sa' en gammal väverska: "Du har huvud, Stansi!" Det är mer än trettio år sen hon sa' det, och många ha sen dess sagt detsamma, och ändå tror jag att tösen här är styvare än jag var.

Å, vad jag var glad åt berömmet, och vad jag blev högfärdig! Jag satte min lilla potatisnäsa i vädret, bytte spolar utan att trassla och lagade trådar med samma bravur, som om jag vävt lika länge som Stansi. Men jag fick erfara sanningen av ordspråket: "Högmod går före fall." Bäst jag stod och solade mig i glansen av min kommande storhet som väverska — jag skulle givetvis snart bli överväverska och liksom Stansi stå här och lära upp nybörjare — pang, small det till som ett bösskott, när jag satte igång väven efter att ha satt i en ny spole. Jag blev så förskräckt, så jag nästan for baklänges; en skyttel susade förbi, nära som på håret att slå mig i ansiktet. Att det var något rysligt på tok, det förstod jag, men vad det var, förstod jag inte. Väven trasslades till hemskt, och Stansi var blek, när hon kastade sig över vävstolen och stoppade den. Nu fick jag inget beröm. Stansi blev så ond så hon tog mig i ax-

larna och ruskade mig nästan lika hårt som frun på strykinrättningen hade gjort. Och när hon släppte mig, knuffade hon ned mig på en liten låda mellan vävstolarna och hotade mig med alla mörkrets makter, om jag ens tittade på en vävstol, innan jag fick lov av henne. Nu ändrade hon ton helt och hållet och sade, att jag inte hade minsta tillstymmelse till huvud. Av alla, hon lärt upp sedan hon blev överväverska, var jag den allra dumaste.

Det förfärliga jag gjort var, att jag satt i två skyttlar på en gång i väven. I min iver att vara duktig glömde jag att ta ut den tomma skytteln, som stannat mitt i väven, innan jag satte i den nya. En lock lika bred som skytteln var lång hade slagits av i min vävstol, och till råga på eländet hade skytteln hoppat över i en annans väv och slagit lika bred lock i den. Det dröjde länge, innan Stansi blev på gott humör igen. Både vävlagaren och vävmästaren sade, att det var dumt och meningslöst att låta mig sitta så där och ingenting göra. Det hände ju till och med att gamla vana väverskor satte i två skyttlar någon gång. Stansi måste medge, att hon aldrig haft någon lärling som inte förr eller senare råkat ut för den malören.

Men Stansi menade, att hon aldrig blivit så besviken på någon annan som hon blivit på mig. Om de andra hade hon vetat från början att de skulle göra allt tokigt, men mig hade hon väntat sig sådan heder av. Hela förmiddagen satt jag på min låda och såg hela livet i svart. När det blåste till middag, befallde Stansi mig att sopa under och omkring hennes vävstolar, medan verket stod. Jag förstod nog att hon inte hade rättighet att tvinga mig till det, för hur tokigt det än gått för mig, skulle jag förstås ha min middagsrast, men jag vågade ingenting

säga. Det värsta var att norskan befallt mig att springa hem och elda ögonblickligen så fort det blåst till middag. Hon skulle gå i affären och behövde ha eld när hon kom hem. Det dröjde över en kvart innan jag blev färdig, och jag var verkligen rädd för att komma hem. Norskan hade lovat mig, att om jag inte löd henne kom hon att tukta mig utan att lägga "fingrarna emellan". Men när jag kom in, brann det i kakelugnen, norskan satt och åt och såg så snäll och belåten ut, så jag blev högst förvånad.

— Du måste väl ha arbetat över, din stackare, sade hon i en sådan vänlig ton, men det ska du inte vara ledsen för. Du ska få en kopp te av mig, och du hinner nog äta. Jag tog din mat, jag, för den skulle ju värmas, och det trodde jag inte du skulle hinna. Du får ett par knäckebrödssmörgåsar av mig i stället, dem slänger du snart i dig, och hinner diska innan vi går.

Hennes knäckebrödssmörgåsar, som låg i den smutsigaste påse jag någonsin sett! Jag hade köpt både köttbullar och pannkakor med mig från Göteborg, så jag skulle ha mat minst ett par dar, och jag undrade vilket det var hon nu tagit. Att hon skulle ha tagit allt, kunde jag inte tänka mig. Men det var just vad hon hade gjort! Jag måste tillstå att mina känslor inte var så värst vänliga mot henne, när hon satt framför elden och klappade sig på magen och sade, att hon var så mätt och belåten, som om hon ätit på Grand hotell. För att slippa höra och se henne gick jag min väg så fort jag diskat efter henne. Hennes smörgåsar tog jag med mig och kastade i svinmatstunnan. Den middagen åt jag inte en bit, men som väl var hade jag några slantar, så att jag kunde köpa mig lite, när arbetet slutade på eftermiddagen.

Hon hade frågat mig, norskan, om jag hade några pengar. I så fall erbjöd hon sig att ta hand om dem och gömma dem åt mig. Men att besvara henne med det var jag för klok till.

Efter middagen var Stansi vänligare mot mig igen, lät mig först knyta sölv och så småningom sköta vävstolen. Till all lycka gick det utan missöden, men att komma upp till någon vidare hastighet brydde jag mig inte om att lägga an på. Trots att jag ingen middag fått, såg jag livet ganska ljust, när det gick så pass bra vid vävstolen.

Hur intressant det än var med väven, kunde jag ändå inte låta bli att ta mig en och annan titt på folket som stod omkring. Bland oss sex, som lärde hos Stansi, var det ett äkta par, som såg ut att inte precis vara av Guds bästa barn. De svor och sade fula ord åt varandra hela tiden. Där var också en rätt gammal människa, som ideligen suckade. Hon berättade för mig, när vi blev lite kända med varandra, att hon varit rik men förlorat alla sina pengar. Att hon lärt sig väva berodde bara på, att hon misslyckats i sina försök att få lämna denna världen. Tre gånger hade hon försökt att gå ödet i förväg, och nu tänkte hon leva tills hon svalt ihjäl, vilket jag tyckte var klokt av henne. Men det gjorde mig ont om henne.

Jag såg också på dem, som stod vid andra vävstolar, och jag lade märke till några ungdomar, som såg så hjärtans glada och rara ut. Deras glädje var stilla och ljus, och det tycktes, som om de levde i en värld där maskinbuller och oro inte nådde dem. Jag kom snart underfund med att alla, som såg så där strålande ut, hörde ihop. Somliga av dem såg kanske lite för "saliga" ut, när de allt som oftast knäppte ihop händerna och sände trånande

blickar uppåt himlen. Men det var något sympatiskt och värmande i deras glädje. Och de tycktes hålla innerligt av varandra, de nickade och signalerade sig emellan barnsligt ofta. Jag frågade Stansi vilka dessa ungdomar var, och vad det var för särskilt med dem.

— Jaså dom! sade hon, när hon fick klart för sig vilka jag menade. De är galna och skulle vara på dårhuset i stället för här.

Vad Stansi menade med att de var galna, hade jag kanske anat, även om hon inte tillagt:

— En sådan kung som ger religionsfrihet åt andra än rena luteraner, han borde då både sättas av och hängas.

Varför Stansi var så ond på dessa ungdomar kunde jag inte förstå, de tycktes verkligen inte göra varken henne eller andra något för när.

Norskan tycktes ta alldeles för givet att jag skulle vara hennes tjänsteande, därför att hon rådde på mig. Jag måste borsta hennes skor, diska och städa och göra allt ensam som annars tillkom oss båda. När hon kom in, lade hon sig på sängen och bara befallde mig att göra det och det. Så fort vi ätit på kvällarna, ville hon lägga sig, och utan vidare blåste hon ut mitt ljus, när jag ville sitta och läsa. Att jag i längden funnit mig i detta är knappast troligt, men som väl var blev det ändring utan mitt åtgörande. Hon fick en väninna, som hon började hålla till hos om kvällarna, och då blev det friare för mig. Ibland tänkte jag göra ett försök att närma mig de där glada lyckliga ungdomarna, inte för att jag längtade efter sällskap — min tid var helt och hållet fylld med det jag hade: arbetet om dagen och böckerna om kvällarna. Men jag tyckte det skulle varit så roligt att höra vad de sade

om sin glädje och sin, som det tycktes, ljusa syn på livet. På vägen till och från arbetet såg man dem ofta en hel lång rad arm i arm, och de bokstavligen strålade av glädje. Deras samtal var aldrig bullersamma, och jag såg dem aldrig tilltala någon utomstående; bara om någon ropade ett glåpord efter dem, då svarade de: "Gud välsigne Dig!" eller också "Herren älskar Dig".

När jag varit på platsen en tid, råkade jag bli bekant med en av dem och genom henne med alla de andra. Vår bekantskap inleddes mycket enkelt. En morgon, när det var en förfärlig snöstorm och bitande kallt, gick en människa mitt på slätten och tycktes inte ha den ringaste brådska med att komma inom hus. Sången hon sjöng kände jag igen från söndagsskolan därhemma. En människa, som gick och sjöng före klockan sex en bitande kall vintermorgon, den var det omöjligt att springa förbi utan att ett ögonblick hejda farten! Att hon sjöng med något lustigt näsljud, som mest liknade en jättehulas surr, gjorde ingenting. När hon såg att jag hejdade mig, hälsade hon och sade:

— Jag är så lycklig, så jag skulle inte kunna låta bli att sjunga om jag också hotades med ett brinnande bål!

När hon talade, kände jag igen henne. Hon arbetade i samma väveri som jag, och jag hade många gånger lagt märke till henne, mest därför att hon var judinna och på flera sätt skilde sig från omgivningen. Jag hade inte märkt henne vara med dem, som man kunde vänta komma sjungande i alla väder; därför var jag lite förvånad.

— Kom och gå under min schal, sade hon, så ska jag tala om, hur jag blivit så lycklig. Det är inte många timmar sen jag blev det.

Hennes schal var mycket tjockare och varmare än min,

så det var skönt att få krypa in i den. Det var väl att vi var ute i så god tid, både hon och jag. Hon hann i det närmaste berätta sin historia, innan det blåste i fabriken. Och jag tyckte det var mycket intressant att höra henne. Det hon berättade för mig var ungefär detta: Att hon kvällen förut varit på ett möte, som de där glada människorna i vår fabrik ordnat, och efter mötet hade hon frågat dem, om de var säkra på att deras tro håller, när de ska dö. — Dö, det hade de aldrig tänkt på! De trodde för att leva! — Se där låg mitt misstag, sade hon. När det gick upp för mig, föll alla band och bojor av min själ, och nu har jag varit vaken hela natten och tackat Gud.

När vi kom in där det var ljust, såg jag genast att hon blivit förändrad. Hennes stora svarta ögon blänkte, och det var något öppet och frimodigt i hennes väsen, som inte funnits där förut. Det märktes också, att hon tagits med i de strålande människornas gemenskap. Hon hade sina vävstolar så nära mig, att jag såg hur den ene efter den andre gjorde ett litet tecken åt henne, som hon genast besvarade, somliga till och med gick fram och tryckte hennes hand. Frukostrasten kom hon och frågade, om jag ville sitta hos henne och äta och hälsa på några av hennes nya syskon. Det ville jag visst, och det blev en rolig rast. Hennes "nya syskon" var en femton, tjugo stycken, mest flickor men tre eller fyra pojkar. Somliga av dem arbetade i andra avdelningar men kom i alla fall hit in för att hälsa på judinnan. Mot mig var de också precis som om jag hört till dem. De frågade, om jag ville vara med och ha gemensamhetshushåll som de första kristna. "Ingen sade något vara sitt, utan de hade allt gemensamt", citerade någon. Jag förstod inte vad de menade, men jag fick snart veta att frukosten och eftermiddagsrasten samlades

hela "syskonskaran" på en gemensam plats; var och en lade fram sin matsäck och man åt över ett, utan att vara noga med om det var ens egen eller en annans smörgås man åt. Jag brukade inte äta frukost, och hade således ingen mat med mig, men jag blev uppmanad att i alla fall äta av det gemensamma. Det brukade alltid räcka till och bli över, försäkrade de mig. Judinnan var ju lika obekant med deras seder som jag, men hon blev mycket glad åt gemensamhetstanken, och hon lovade att ta ett "helt lass" mat med sig en annan gång, och hon menade vad hon sade det såg jag, när hon sedan kom knogande med stora påsar smörgåsar och kaffe-flaskor.

Ungdomarna — därför att de flesta i samlingen var unga kallar jag dem alltjämt ungdomarna, fast det var några som inte var så unga — alltså: ungdomarna kallade rasterna sina kärleksmåltider; ätandet var inte alls viktigt, det var andlig uppbyggelse stunden skulle ge. Min första frukostrast tillsammans med dem, tyckte jag deras takt var lite för hastig. Jag hann inte med att hålla reda på vad de sjöng, läste eller bad. Ofta talade tre fyra på en gång utan att förefalla det minsta störda av varandra. På den tiden hade man inte börjat använda termen andedöpt, i så fall tror jag nog, att dessa mina vänner kallat sig andedöpta. Det tycktes som om de genast räknat mig som en av dem. Utan att på minsta sätt fråga, hur jag hade det med min själ, räckte någon mig en bibel och bad mig läsa åttiofjärde psalmen. När jag slutat, lade en linhårig yngling ut texten. Han talade rörande vackert om Herrens boningar. I motsats till vad jag annars alltid hört, förlade han dessa boningar inte enbart till himlen därovan eller till kyrkor och helgedomar, utan han sade att varje plats där vi vistas är en Herrens boning, såvitt vi bett om Her-

rens närvaro. Särskilt uppehöll han sig vid fabriken som en helig plats. Han måste ha märkt att jag spärrade upp ögonen av förvåning. Nog hade jag hört folk tala i olika tonarter om fabriken, somliga hade svurit över den, och andra hade sagt att den är bra att ha — men helig hade ingen kallat den. Som svar på min förvåning, sade han:

— Vi håller före att vår dagliga gärning är en gudstjänst, och där vi gör den är rummet heligt.

Vare sig uttrycket var inlärt eller inte, måste man medge att både denne pojke och hans kamrater strävade efter att leva som de lärde.

Det första, jag ville veta om ungdomarna, var, hur länge de levat i dessa klang- och jubeldagar. Det hela verkade för friskt och oslitet till att vara gammalt. Tre månader var den tid de flesta nämnde, för somliga var det bara några veckor. Hur det hade börjat var en rätt underlig historia. Två flickor, Ingrid och Anni, hade kommit hit från en bygd där det fanns missionsverksamhet. De hade i hembygden blivit vunna för missionen och var nitiska och brinnande i anden. Här, så nära Göteborg, väntade de att finna ännu mer av andlig glöd och nit för Guds rike. Men det blev tvärtom, här var även missionens människor kalla och likgiltiga för det, som borde varit deras livssak. Det blev en stor vända inom dessa två flickor, de kände det som om hela samhällets andliga nöd blev lagd på dem. Först visste de inte alls vad de skulle göra; att ge sig ut och tala med folk kände de sig inte kunna. De började en liten söndagsskola, men det kom så få barn, och de kände det rätt meningslöst att fortsätta. Till sist stannade de vid att de varje dag skulle avskilja en timma, som de uteslutande använde till bön om väckelse över samhället. Då de tänkte igenom vid vilken tid de

skulle ta denna timma, kom de till det resultatet att det måste bli en morgontimma, men för att hinna, innan de gick till fabriken, måste de stiga upp klockan fyra. Det kom de överens om att göra och fortsatte med det två hela år. Den ena av flickorna var aderton och den andra tjugo år, när de började med detta. Efter två år — de hade ämnat hålla på ännu längre om de inte fått se något som de kallade bönhörelse — hade de händelsevis kommit till en gudstjänst i Göteborg och där hade de fått höra en man stå och bedja; hans böneämne var precis detsamma som deras, bara med den skillnaden att de bad endast för det samhälle de bodde i, under det mannen bad för alla samhällen i stadens omgivningar. Efter gudstjänstens slut lagade flickorna att de fick tala vid honom som bätt, och de nämnde då om den nöd de bar på för sitt samhälle. Mannen var inte predikant utan affärsman, men han brukade ibland fara ut och predika, och han lovade att, om flickorna kunde uppbringa lokal, skulle han komma till deras samhälle också och hålla möte. Lokal lyckades de få, mannen kom och hade sångare och musikanter med sig också, men det kom inget folk till mötet. Men då flickorna hållit ut så länge med sin bön tyckte mannen, att han också skulle vara ihärdig, och han kom den ena gången efter den andra och talade för tomma bänkar. När han hållit på med detta en tid, började ändå folk samlas, och en kväll "bröt väckelsen ut". Tolv eller fjorton ungdomar och några äldre hade första gången bätt om förbön, och sedan hade det kommit folk undan för undan med samma begäran. Jag fick också veta att väckelsemötena pågick fortfarande och samma man var den ledande, fast han nu inte kom mer än två gånger i veckan. Ingrid och Anni var de, som höll kretsen tillsammans; i

deras rum var hela skaran som hemma. Jag blev också bjuden att komma dit så ofta jag ville. Till deras möten gick jag också med, där var aldrig så mycket buller och bång som jag sedan sett och hört på väckelsemöten både hos frälsningsarmén och hos pingstvännerna. Men där var mycket som verkade barnligt och lite enfaldigt. Vid nästan varje möte "vittnade" ungdomarna, och deras vittnesbörd kunde ibland vara lite underliga. Särskilt minns jag en söndagsförmiddag, då möteslokalen var överfull med folk. Jag lade märke till en yngling, som satt och skruvade sig, jag förstod att han hade något på hjärtat, som han ville säga men var för blyg att komma fram med. Till sist flög han upp som om man tryckt på en knapp och sade:

— Onden säger: "tig John", men frälsaren säger: "Tala, mitt barn, och säg hur lycklig du är. Amen!" Orden kom som en fors och pojkstackaren såg alldeles förskräckt ut, men han såg verkligen på samma gång också lycklig ut. Jag kände honom inte, han arbetade inte i den avdelning jag var, men jag hörde sedan att han var en snäll och verkligt from pojke. Sin förskräckelse för att tala lär han nog ha övervunnit nu; jag har hört att han är pastor i Amerika.

Vid mötena var det nog många, som rycktes med så där ytligt, grät och gjorde syndabekännelse, men glömde det, när det inte längre var nytt eller ledsnade, när de inte fick sin vilja fram.

Jag minns en sjutton års flicka som, efter att ha gått med på några möten, började tänka på sina synder. Hon tyckte att hennes synder var så stora, att hon omöjligen kunde vända sig direkt till dem som hade mötena om hand, och därför kom hon till mig, som stod mitt emellan.

Själv hade jag inte alls tänkt på vart jag hörde, men av henne fick jag veta att jag hörde till "slätläsarna". Det ordet hade jag aldrig hört förr, men det betydde att man "lutade åt läseriet men förövrigt stod på samma plan som vanligt folk". Hon ville tala om sina synder för mig och höra, om jag trodde det gick för sig att hon vände sig till de riktigt troende. Mycket allvarligt och högtidligt talade hon om min "mellanhandsställning" och det slog förstås an på mig — jag var ju bara på sextonde året och inte bortskämd med att anses vara något. Det värsta var bara att veta var vi skulle träffas, där vi fick vara i ro och ha detta viktiga samtal. Hos mig fanns ju norskan. Tösen själv hade också rumskamrat.

Hon var gripen av späkningstanken och ville att vi skulle sitta ute i en snödriva, men av denna sorts späkning väntade jag mig ingen annan frukt än en grundlig förkylning, och för min del var jag allt utom from, när jag hade snuva. Saken löstes på det sättet att vi fick hålla till hos en arbetskamrat som skulle bort. Jag tog saken ganska allvarligt jag också och tittade i bibeln för att uppfriska minnet av vilka löften där finns för syndare, som vill omvända sig.

Hennes syndabekännelse var inte så farlig som man skulle trott efter allt vad hon talat om sina "hemska, svarta synder". De synder hon ansåg allra svartast, var jag inte ens säker på att hon gjort sig skyldig till. Det nämligen att hon "krossat" fyra mäns hjärtan och förstört deras liv, då hon nekat att gifta sig med dem. När jag övertygat mig om att hon inte givit dem några löften, kunde jag inte annat än försäkra henne att i tre fall var hon då oskyldig — hon kunde ju inte undgå att synda, ifall det var synd att säga nej. För övrigt var hennes synder ingen-

ting som skilde sig från vad folk i allmänhet gör sig skyldiga till, och jag rådde henne att tro utan att be vare sig den ena eller den andra människan om lov. På ett möte snart efter gjorde hon offentlig bekännelse och blev varmt välkomnad i syskonförbundet. Men länge stannade hon inte kvar. Hon begärde för mycket både av Fader vår och av hans barn. Det var särskilt ifråga om bönhörelse som hon tog bibelns ord bokstavligt. Hon hade läst: Bedjen och i skolen få! Och hon hade även läst vad tron, om den också inte är större än ett senapskorn, kan åstadkomma. Hennes tro var visst inte lik något senapskorn, den var "omätlig i omfång" och då fanns det väl ingen gräns för dess verkningar. Hon hade hört talas om att missionärer sändas till Kongo och Kina, och det tyckte hon var något för henne. Till Kongo ville hon helst, men hon tyckte det var för besvärligt och omständligt att först lägga in ansökan till något missionssällskap och sedan krävdes det kanske utbildning som tog ganska lång tid. Sådant ville hon inte vara med om. Hon ville ut genast, och hon bad till Gud om vingar så att hon kunde flyga dit hon ville. Både en och två gånger bad hon, och hon tvivlade inte på sin tro, därför kunde hon inte begripa varför det inte kom bönhörelse. Hon vände sig till sina trossyskon och ville ha förklaring, och en av dem anförtrodde mig att det var ett ganska kvistigt fall. Det var ju obestridligt att bibeln talade om obegränsade möjligheter, och visst skulle man väl få ta det bokstavligt. Ungdomarna talade med sin ledare om saken, men han rådde flickan att stå stilla vid sina vävstolar och slå Kongo ur hägen än så länge, men då tyckte hon inte det var så mycket bevänt med att vara troende, och hon blev avfälling.

VILDARNA.

Utom med de troende ungdomarna blev jag bekant med en liten grupp flickor, som kallades Vildarna, alla från en utkant av Göteborg. Likasom de troende var ytterlighetsmänniskor på sitt område, var dessa det på sitt. De var nog ungefär sådana som fröken i bageriet sagt att fabriksflickor bruka vara. Alltid svor och grälade de, både sig emellan och på andra, var alltid smutsiga och vårdslöst klädda, och de försökte, så mycket de kunde, att störa och förarga vanligt folk. Särskilt lade de an på att narra unga pojkar till sig om nätterna och hände inget värre kom pojkarna från dem smittade med ohyra åtminstone. Dricka och röka cigaretter lärde de också alla småpojkar de kom åt — flickor också för övrigt. Folk hade försökt att få bort dessa flickor från samhället, men fabriksledningen hade svarat att flickorna skötte sitt arbete, och hur de sedan levde sitt privata liv tog ledningen ingen notis om, var och en fick väl hålla reda på sina barn.

Jag kom på ett alldeles oväntat sätt i närmare beröring med vildarna. Fyra av dem hade samma uppgång som jag, och de kom ofta och ville låna än det ena och än det andra. Jag hade inte så mycket att låna bort, men lite salt, några kaffebönor och en kopp vetemjöl då och då hade jag alltid. Att jag träffade dem

närmare gick till på det sättet, att de en natt kom och bad mig om en tjänst, som jag inte kunde säga nej till, därför att det gällde ett människoliv. Jag var ensam, norskan var till stan. Fram på natten fick jag höra förfärliga jammerskrik, så hemska att jag faktiskt blev mörkrädd. Jag kom snart underfund med att det var en människa, som skrek, och att skriket kom från vildarnas rum. Det var ytterligt lyhört i huset, och jag hörde till en början skratt och svordomar blandas med nödropen, och då trodde jag bara, att det var ett av deras vanliga, vilda upptåg, och jag gick upp och kände efter, att min dörr var ordentligt låst. Men om en liten stund tystnade skrattet, och jag hörde, att en av flickorna var ute och knackade hos grannarna och begärde hjälp, men varmed kunde jag inte höra. Efter vad jag förstod, blev hon avvisad från den ena dörren efter den andra, och till sist knackade hon på hos mig. Ett ögonblick tänkte jag låta bli att svara, men så bad hon så bönligt, att man skulle förbarma sig över dem. Cissi, en av flickorna, höll på att dö, och de visste inte, hur de skulle få hjälp åt henne. Att det var fara på färde, tyckte jag nog man kunde förstå av skriken, men utan att öppna frågade jag igenom dörren, vad det var för fel med henne.

— Det vet jag inte, svarade hon, som knackat, men ni hör väl, hur hon skriker, och vi har inte en ljusstump i rummet eller en tändsticka ens, låna oss åtminstone det. Jag har knackat överallt, och alla är lika obarmhärtiga.

Så fort jag fått ljuset tänd och kastat på mig lite kläder, öppnade jag. Flickan, som bad om hjälp, hette Elin, hon var en av de allra värsta, men nu var hon så spak och såg verkliga hjärtängslig ut. Hon berättade, att

de som vanligt haft några pojkar uppe, men dessa hade gått ovanligt tidigt, och flickorna hade lagt sig, därför att de inget ljus hade. Hur länge de legat, visste hon inte, men de hade somnat allihop, när Cissi började skrika. Först hade de trott, att det var på skoj eller av okynne hon skrek, men till sist hade de förstått, att det var något på tok med henne.

Jag tog ljuset och följde genast med upp till deras rum, fast lite skakis kände jag mig nog. Man hade ju hört så många rövarhistorier om dessa flickor. När vi kom in, såg där alldeles rysligt ut. Den sjuka låg på golvet och sparkade och skrek. Hon hade sparkat omkull vattenhinken, så det stod som en sjö omkring henne, och hon var förstås alldeles våt. Det såg ut, som om de inte hade sopat på en månad; cigarrettstumpar och alla möjliga sopor flöt i vattnet. Luktade gjorde det, så att man knappt kunde andas därinne, och med människans jämmerkri blandade sig kraftiga bultningar och svordomar från dem, som bodde i lägenheten under. Vattnet rann nämligen ned på dem. En sekund trodde jag det hela var en elak dröm, men fick snart klart för mig, att det var rama verkligheten, och här gällde det att gripa in och göra något. Både Cissi och hennes kamrater var äldre än jag, men jag kände, att det ingenting betydde nu, här var det jag, som skulle befalla. Utom flickorna, som bodde i rummet, satt där ett par av deras kamrater, som bodde på annat håll, alla såg lika handfallna och förskräckta ut. Det första jag gjorde var att få den sjuka upp från golvet i en säng, sedan satte jag flickorna att ösa upp vattnet, så att man fick slut på bråket från lägenheten under. Vad det var för fel med Cissi förstod jag inte. Hon och de andra hjälptes åt att beskriva

plågorna, men jag fattade det ändå inte. På den tiden fanns det ingen sjuksköterska i det samhället; nu finns där visst tre sådana och dessutom läkare. Jag undrade, vem jag skulle vända mig till. Att inte min hjälp räckte långt, det förstod jag. Lyckligtvis kom jag att tänka på frun i affären. Hon var en snäll och barmhärtig människa, och så hade hon telefon och kunde ringa till en läkare. Det värsta var, att hon hade en stor, arg hund, som jag hade hört sägas gick lös om nätterna, och inte tillät någon att komma in på gården. Men det var inte värt att tänka vare sig på hunden eller andra farligheter utan bara gå på. Så fort jag kom innanför porten, kom hunden rusande, som om han ämnat svälja mig levande. Men jag lyckades övervinna all rädsla och besynnerligt nog tycktes hunden också bli lugn. Några steg från mig stannade han, och där stod vi och tittade på varann. När hunden stått några sekunder, kom han och nosade på mig. Jag talade lugnande till honom, och han lät mig utan vidare gå fram och knacka på fönstret. Då frun fick höra, vad det var fråga om, väckte hon sitt biträde, och de lovade att komma upp och se på den sjuka om några minuter. Det gjorde de också. Jag skulle springa hem till mig och hämta något rent att sätta på Cissi, men när jag kom, var frun och hennes biträde redan där.

— Här kan vi ingenting göra, hörde jag frun säga, det enda är att skaffa en vagn och skicka människan till barnbördshuset, hon ska få ett barn. Visste ni inte det, edra oförståndiga stackare? Hon vände sig till mig med frågan, eftersom jag hämtat henne, och jag kände det en smula genant, att jag inte förstätt, vad det var.

— Om tio minuter ska vi ha en vagn här; se då till

att den sjuka är i ordning, och någon måste följa med och laga att hon kommer in ordentligt. Hon talade så myndigt och bestämt, frun, så det hördes, att hon var van att befalla. Nu blev det ett väldigt snärj. Cissi kunde ju inte skickas ut i sina våta kläder, och kamraterna sade att hon ingenting hade att byta med. Hon ägde inte mer än det hon hade på sig. Och ingen av hennes kamrater hade heller mer än det de gick och stod i. Mina kläder var för små åt henne, och för övrigt hade jag inte mycket att dela med mig av. Jag funderade på att springa och väcka någon av de troende flickorna; vilken jag kommit till skulle nog lämnat lite kläder åt den stackars människan. Men ingen av dem bodde så nära, och jag förstod att det skulle ta alldeles för lång tid att gå till någon av dem. Jag öppnade vildarnas garderob, men det enda, som hängde där, var en manskostym.

— Vems är den? frågade jag, den sätter vi på henne. Flickorna nämnde namnet på pojken, som ägde kostymen, men det fäste jag mig inte vid. Jag fick Cissi till att sticka benen i byxorna, och jag knäppte på henne hängslena, satte rock och väst på henne och svepte för övrigt om henne en filt. Och just då kom vagnen. Jag hade inte ett ögonblick tänkt på, vem som skulle följa henne; det tog jag för givet, att någon av hennes kamrater skulle göra. Men kamraterna tog det lika mycket för givet, att jag var den, som skulle följa, och här var ingen tid till parlamentering. Jag måste in till mig och klä på mig något mer, och under tiden skulle de andra laga, att hon kom ned i vagnen. När jag kom, satt Cissi i vagnen alldeles tyst, och kusken måtte ha trott, att hon var en mansperson, för han sade, när jag satt mig upp:

— Jag tyckte att den, som beställde vagnen, sade, att jag skulle köra till barnbördshuset, men det måtte vara fel, för det är väl karlen som är sjuk och inte hon. Så allvarlig situationen var, hade jag ändå lite svårt för att hålla mig allvarsam, när jag svarade, att han fattat alldeles rätt, det var just till barnbördshuset vi skulle. Men då höll han in hästen och sade:

— Vad är det här för galenskaper, hon är ju inte torr bakom öronen, och barnsnöd tycks hon inte ha mer än jag.

Om inte Cissi fått sina värkar och börjat skrika i det samma, vet jag inte, hur det gått, om jag lyckats övertyga den gamle kusken, att det inte var en karl han skjutsade utan en kvinna, som hade behov av snar hjälp. Utan att inlåta sig på vidare ordbyte med oss, piskade han på hästen, och med god fart åkte vi iväg. Men tyvärr lämnade han av oss vid en bakport till huset ifråga. Jag bad honom hjälpa mig in med människan, men det sade han nej till, han kunde inte, påstod han, lämna hästen på gatan, och vi hade bara att ringa vid porten, så kom det folk och hjälpte oss. Så fort vi hamnat på gatan, for han sin väg ögonblickligen. Porten var en gallergrind med trädgård innanför, och hur jag sökte, lyckades jag inte finna någon klocka. Huset låg långt in i trädgården, och hur jag ruskade på grinden, och fastän Cissi gav upp riktiga indiantjut, syntes inte ett liv röra sig i huset. Ingen människa syntes på gatan heller. Cissis plågor blev värre och värre, hon ville bara kasta sig på gatan, och jag var inte på långt när så stark som hon, så det var väldigt svårt att hålla henne uppe. Jag blev rädd att vi kommit alldeles på villovägar. Var vi i stan, skulle väl åtminstone en polis ha kommit. Skriken

borde ju höras över halva stan. Äntligen, till min stora lättnad, fick jag höra röster, och en herre och en dam kom fram. Damen var rätt påstruken, det stank sprit kraftigt om henne, när hon lade armen om livet på mig. Hon, liksom förut kusken, blev lite förbryllad.

— Vart ni ska hän, hör jag på skriken, sade hon, men — hon släppte sitt tag om mig och stirrade på mig — ni är ju bara en barnunge och tom som en sill. Innan jag hann svara något, grep hon tag i armen på mannen hon hade i sällskap och sade med verklig förskräckelse:

— Herre min skapare, Alfred, är det så illa med mig, jag tycker det är karlen, som skriker! Alfred tog saken lugnt och svarade:

— Det är inte alls illa med dig, min stumpa, figuren, som skriker, har karlkläder, men att det verkligen är en karl, tvivlar jag på.

Så gott jag kunde, förklarade jag, hur det kom sig, att hon, som var sjuk, hade karlkläder. Jag talade om, varifrån vi var, och att kusken lämnat av oss utanför den här grinden. Bägge tog saken från den humoristiska sidan, de var väl lokaliserade här och lovade hjälpa oss till rätta. Det var alldeles riktigt med huret vi kommit till, men det var en bakport, som vi kunde ha fått stå och ruska i hela natten, utan att någon människa kommit. Damen och herrn tog Cissi emellan sig, jag traskade bredvid, och det gick med en väldig fart att komma till den rätta porten. Här var folket tydligt vana vid att få nattgäster, porten öppnades i samma ögonblick, som vi ringde. Portvakten sade ingenting utan lät oss passera, och de goda människor, som kommit oss till hjälp, släppte inte Cissi, förrän de hade henne placerad på en soffa i korridoren. Damen hade nyligen

legat här själv, berättade hon, och därför kände hon så väl till allting.

Den första, som kom, var en ung sköterska, och hon såg nästan ut, som om hon ämnat springa sin väg, när hon fick se sällskapet i korridoren. För att den sjuka skulle ha det lite bekvämare, hade mannen, som hjälpt oss in, tagit av sig kavajen och lagt under hennes huvud, och alltså stod han i skjortärmarna, när sköterskan kom. Vad hon såg var således: en liten förskrämd barnunge, en kvinna, lite överförfriskad, en karl, som stod i skjortärmarna och småvisslade, och — glansnumret — en karl, som låg på soffan och vred sig i plågor av den art, som sköterskan endast sett kvinnor ha. Jag undrar inte på att sköterskan blev rädd, Cissi var kortklippt och bra lik en karl, där hon låg. Ett ögonblick stirrade sköterskan på oss, sedan ringde hon ett par tre onaturligt skarpa signaler, och ögonblickligen kom det sköterskor från olika håll. Den ena var tydligen översköterska, de andra höll sig bakom henne och tittade lika mycket på henne som på gruppen i korridoren. Vår hjälpsamma dam kände genast igen översköterskan, och, när hon hälsat, sade hon några ord om, hur hon funnit oss, och hon talade också om, vad jag sagt om anledningen till att människan hade karlkläder.

Sköterskan vände sig till mig och frågade, vem som skickat oss hit, om fallet var anmält eller om vi hade papper med oss. Jag stackare, visste ingenting, anmält kunde jag inte tänka mig, att det var, eftersom till och med Cissis kamrater tycktes oförberedda på att det här skulle komma. Jag kände mig hemsk till mods, när hon sade något om att de inte kunde ta emot en människa på det här sättet. Från mig vände hon sig till dem, som

följt oss hit, och hennes betänksamhet tycktes smitta också dem. Förut hade de ju inte visat en skynt av tvekan om att föra den sjuka hit, men nu såg de också undrande ut inför det att komma "på detta sättet".

— Det är väl på det sättet de ska vara, som ska komma hit, sade jag och pekade på Cissi, som låg på soffan och skrek.

Min mening var inte att säga något roligt, jag var både arg och rädd — arg, för att de dagtingade med att hjälpa en stackare, som hade sådana plågor och rädd för att få henne med mig ut på gatan igen. Men det måtte ha varit roligt, det jag sade, för sköterskan drog på mun, och den andra damen skrattade högt. Efter ytterligare lite parlamentering mellan sköterskan och våra vänner från gatan, sade sköterskan till mig, att jag fick gå; hon, som jag haft med mig, skulle få stanna.

Å, så glad jag var! Innan jag gick, hörde jag sköterskan ge order om att den sjuka skulle bäras in i badrummet.

Å, vad jag var lycklig, när jag kom ensam ut på gatan. Det var mörkt och rätt kusligt, men det brydde jag mig inte om. Jag kände mig fri som fågeln, när jag inte hade den skrikande Cissi med mig. På hemvägen kom ett par av Cissis kamrater och mötte mig, de hade varit så oroliga både för henne och mig, så de hade inte kunnat sova, utan de hade gått ute på vägen i över en timma och väntat. Deras omtänksamhet var både förvånande och rörande. Jag måste komma med dem upp och berätta alltsammans, både hur det gick att komma fram, och hur det var med Cissi, när jag lämnade henne. Jag måste också lova dem, att, när det blev söndag, skulle jag besöka Cissi, för ingen av dem kunde gå. Mest därför

att de inga kläder hade, och så var de rädda för att Cissi skulle få obehag av sköterskorna, om dessa fick se, hurudana kamrater hon hade. De visste sig vara hållna för samhällets avskum och tycktes bara ta det helt naturligt.

Till söndagen hade de tvättat och snyggt upp Cissis egna kläder så gott sig göra lät, så jag kunde ta dem med mig och få hem karlkostymen.

Cissi hade fått en stor och duktig pojke, som hon var väldigt stolt över. Systrarna hade sagt, att han var "årets sötaste unge", men det viskade hon till mig för att inte stöta de andra mammorna. Hon var så ledsen, för att hennes kamrater inte kunde komma och få se honom, för hon skulle förstås inte ha honom med sig hem. Hon visste, att hon inte kunde försörja honom själv; vem som var far till honom, visste hon knappt, och hon medgav, att systrarna hade rätt i att hon inte dugde till att uppfostra honom.

Då tänkte jag kanske inte så mycket på det, men senare, när jag tänkt på Cissi, har jag tyckt att det var ganska rörande med hennes framtidsdrömmar för barnet. Hon var säker på att han skulle bli något stort och märkvärdigt, och det var därför hon kände sig oduglig och ovärdig att fostra upp honom. Systrarna visste ingen annan utväg än barnhuset eller fattigvården.

Nästa gång jag kom till henne, var hon strålande glad; pojken behövde inte komma på fattigvården. Damen, som Cissi och jag träffat på gatan, hade varit och besökt henne, och hon visste ett hem åt pojken. Släktingar till henne, en barnlös familj, ämnade ta ett fosterbarn, helst en gosse och gärna en nyfödd. Syslomannen eller

någon av de ledande på barnbördshuset hade satt sig i förbindelse med familjen samt även tagit reda på förhållandena för övrigt och tillstyrkt, att Cissis pojke kom dit. Det var inte särskilt förmögna människor, men de hade det bra och skulle ha pojken som egen. Helst ville de, att hon skulle avsäga sig alla anspråk på honom; det sved nog i hennes hjärta, men hon tyckte sig, för pojkens skull, vara tvungen till det offret.

När Cissi kom hem, och hon och hennes kamrater kom in i de gamla gängorna igen, träffades vi inte lika ofta, men vår bekantskap fortsattes i alla fall. Ett par gånger blev jag bjuden till dem på kaffe, och jag bjöd igen. Trots dessa flickors vilda liv, var de verkligt godhjärtade och snälla. Var det fråga om en insamling till någon nödlidande eller någon stackare, som annars behövde en tjänst, värdjade man aldrig förgäves till dem. Många gånger undrade jag över att de var sådana de var. Det var ju de själva, som hade största obehaget av att de misskötte sig. Utan att veta något om min undran i det fallet, gav de mig en gång en förklaring, som mycket väl kan rymma en glimt av sanning. Det var, när jag fått dem med mig ut i det gröna en söndag, som jag fick den förklaringen.

En gång på försommaren var jag tillsammans med några av de troende ungdomarna ute vid en vacker äng utanför samhället, och det föll mig då in, att hit skulle jag vilja bjuda vildarna med mig en gång. Jag själv njöt så obeskrivligt av skönheten och kunde inte tänka mig annat än att de också skulle göra det. Jag hade många gånger undrat på att de aldrig gick ut i det gröna. Det blev tidigt varmt det året, och om man kom bara tio eller femton minuters väg från fabrikerna och arbetarbostä-

derna, var det gudomligt vackert, och nästan alla människor gick ut om söndagarna. Men vildarna satt alltid på stentrappan till huset, där de bodde eller på några plankhögar, till och med på locket till soplåren kunde de slå sig ned. Innan jag sade något till dem om kaffe-bjudning i det gröna, frågade jag ett par av flickorna, som spelade gitarr, om de ville gå med och hjälpa till att göra det trevligt för vildarna, ifall det gick att få dem ut.

När jag talade om för dem, hur underbart vackert det var därute vid ängen och frågade, om de inte ville gå med dit och dricka kaffe, såg de både lite förlägna och förvånade ut. Det var nästan, som om det varit något alldeles nytt för dem, att man gick ut och drack kaffe. Dem, som lovat att gå med och spela, kände de, tyckte om dem också men menade sig ändå vara lite blyga för dem. De lovade, att på lördag middag tala om för mig, om de gick med eller inte. Det var inte utan spänning jag väntade på deras svar. Jag hade levt mig in i den tanken att få dem med ut, och jag skulle bli besviken, om de sade nej. Men det gjorde de inte. Sex stycken och just de, som ansågs vara de allra värsta sade, att de ville komma med ut på söndagen.

— Bara ni inte väntar, att vi ska bli läsare, om vi gå med, tillade de. Att ingen sådan beräkning ingick i mina planer, det kunde jag ärligt försäkra dem.

Det blev ett förtjusande väder på söndagen; ängen, som jag förälskat mig i, var vackrare än någonsin med sol över den friska grönskan och tusentals blomster i glada färger. Fågelsång fyllde luften och fjärilar kretsade från blomma till blomma. Vid ena sidan av ängen fanns en igenslammad bäck, där hundratals sländor dansade kring

vass och förgätmigej. Där stannade vildarna verkligt gripna. För övrigt såg de sig omkring med största förvåning, det var tydligt, att de aldrig sett något sådant förr. Jag hade hoppats, att de skulle tycka om att komma ut, men att de skulle bli så till den grad tagna av vad de såg, hade jag aldrig tänkt mig. Vi andra skämdes över vår klumpighet, när vi såg vildarna viska och gå på tå för att inte störa naturens skönhet.

Flickorna, som kommit med för att hjälpa mig att underhålla mina gäster, fick det ganska lätt. Guitarrerna behövde aldrig komma till användning. Efter kaffet skulle mina gitarrspelande kamrater till ett möte, och jag blev ensam med vildarna. Vi var högtidligt stämda både de och jag, och vi kom i ett allvarligt samtal. Det var nästan rörande, när de talade om, hur de "berett" sig för den här utflykten. På lördagsnätterna brukade de vara ute och leva bus hela nätterna eller också ha pojkar inne hos sig, men den här natten hade de hållit sig stilla. Och de hade också kommit överens om att inte svära och inte röka cigaretter på morgonen, innan de skulle ut. I vårt samtal kom vi in på barndomstiden och våra hem, och vi upptäckte, att där hade vi många gemensamma erfarenheter. Fattigdom, fylleri, slagsmål och anständigt folks förakt, det hade både de och jag gjort bekantskap med. De frågade ut mig riktigt noga, hur jag brukade känna det, när min far körde ut oss, och de såg nästan misstrogna ut, när jag försäkrade, att varken mor eller vi barn brukade svära och gråla på far. Otroligt föreföll det dem också, att inte min bror och jag brukade lirka korkarna ur fars litrar och smaka på det vi bar hem från brännvinsboden. Det hade alltid de själva och barnen i deras kvarter gjort, och, för att

inte papporna skulle märka något, fyllde de på buteljerna med vatten och korkade igen dem ordentligt.

— Fanns det sådana här ängar nära ditt hem? frågade till sist någon av dem. Och fick du plocka blommor, så mycket du ville?

Som svar härpå talade jag om för dem, hur mycket roligt och vackert det fanns hemma hos oss. Jag talade om skogen med den mjuka mossan och linnéaslingor på tuvorna, om liljekonvaljebackarna och smultronställena, om päron- och äppelträd och lundarna, där hasselträdens grenar dignade av nötter. Och utom det som växte talade jag om djuren: ekorrarna, som var mycket kvickare än jag till att plocka nötter, haren, som skuttade emellan buskarna och flyttfåglarna, som kom och for.

Det var precis som att berätta sagor för barn; vildarna satt stilla som möss och slök vartenda ord. En och annan fråga, som de kom med, visade, hur komplett främmande för dem den värld var som jag talade om. När vi suttit tysta en stund, sade en av dem:

— Ja, när man sett sånt, vore det skamligt att inte vara en riktig människa. Hade du haft det som vi, hade du nog både skällt på farsan din och tjuvsmakat hans litrar. Vi hade bara en eländig liten gård, där kåkarna tog bort varenda solstrimma, och där en aldrig såg ett enda djur utom de tjocka råttorna i soptunnan. På gatan fick man inte vara så mycket man ville för polisen; för resten fanns där ingenting roligt, bara en otäck rännsten som luktade illa som synden.

Hur otroligt det än föreföll mig, måste jag ändå tro dem, när de sade, att de aldrig sett en skymt av landet, bara dessa trista gator och gårdar med råttor och soptunnor. Förklaringen härtill var i det stora hela tämligen

enkel. Ingen människa hade tagit dem med sig ut. Deras föräldrar var i fabriken om vardagarna, söndagarna satt papporna på ölkaféerna och mammorna stökade hemma; aldrig en tanke på att livet kunde ge något mer. Själva hade flickorna så fort det blev möjligt, kommit in i fabriken och levat samma liv som föräldrarna. De hade heller aldrig arbetat utom staden förrän här.

— Men att ni aldrig längtade till landet och gav er i väg ut? frågade jag.

— Längtade till landet! svarade de, landet, det trodde vi var en skog full med dumma bönder och arga tjurar.

På den tiden hade skollovskolonierna knappast börjat sin verksamhet, i varje fall hade inte mina vildar varit på någon koloni.

Vår utflykt blev verkligen lyckad, och jag vet att flickorna hade glädje av den mer än den här söndagen. Under hela sommaren var de borta från stentrappan och plankhögarna om söndagarna, och jag visste att de var i "himlafarstun". Så kallade de min vackra äng, ett namn som jag för min del inte var så förtjust i.

JAG KOMMER I KURRAN.

Sommaren i det här samhället blev bättre än jag från början väntade mig, dels därför att jag kunde vara ute så mycket och dels därför att jag fick det bättre ordnat med bostaden. När jag bara blev varm i kläderna, kunde mitt arbete och kom underfund med att man inte var helt prisgiven åt rumskamratens godtycke även om man var ung, satte jag mig upp emot norskan. Jag slutade borsta hennes skor, och jag sade henne bestämt att om hon fortsatte att stjäla min mat, anmälde jag henne för polisen. Det kunde ju nästan ha gjorts detsamma, om hon stal maten eller jag gav henne den frivilligt, jag fick i alla fall så gott som underhålla henne, men det var trevligare att ge henne den. Hon förtjänade mer än jag, men hon söp upp allt, vad hon fick. Hur obehagligt det var att bo tillsammans med henne, drog jag mig dock i det längsta för att gå in på kontoret och be om ny bostad, därför att jag tyckte det var svårt att säga varför jag ville flytta. Men till sist plockade jag ihop mitt och flyttade ur rummet. Första månaden, sedan jag flyttat, bodde jag hos en familj och var som barn i huset; det var för att jag skulle ha bättre skydd, ifall norskan och hennes vänner skulle bråka över att jag flyttade. Men familjen hade trångt, och när så norskan lämnade platsen och jag fick en hygglig och snäll kamrat, flyttade

jag tillbaka i samma rum igen. Den kamrat, som jag nu fick, hade egna möbler, mattor och gardiner, så vi fick det riktigt hemtrevligt.

I rummet vägg i vägg med vårt, bodde en människa, som jag tyckte var den mest beklagansvärda jag träffade. Fast hon var inemot fyrtio år äldre än jag, blev vi goda vänner, och en tid hade jag verklig glädje av henne. På vintern, när norskan och jag kom, var hon borta på en alkoholistanstalt. Hon var periodsupare, men när hon kom hem från anstalten, trodde både hon själv och andra att hon var botad. Hon påstod, att när hon bara tänkte på sprit, mådde hon illa. Det sades att hon var nästan den skickligaste väverskan i hela väveriet, och hon arbetade otroligt både fort och väl. Därför förtjänade hon också ganska bra och började fort nog repa sig efter sitt förfall. Innan hon kom i väg till anstalten, hade hon slagit sönder och förstört allt vad hon ägde. Det som inte gått att slå sönder hade hon sålt eller burit till pantbanken. Hon hade inte så mycket som en tallrik eller en kaffekopp att börja med, när hon kom hem. Men när hon nu trodde sig vara fri från sin last, såg hon framtiden an med hopp. Och det såg ju också hoppfullt ut, när hon började skaffa sig den ena lilla saken efter den andra för sitt rum. Hon var en glad och tillgänglig människa, som gärna ville ha någon som delade hennes glädje; därför knackade hon alltid i väggen åt oss, när hon fått någon ny sak och ville att vi skulle komma in och se den och säga, om vi tyckte det var vackert. Så småningom hade hon det riktigt hemtrevligt. Både de saker hon köpte och de hon gjorde själv, lade hon an på att få nätta och smakfulla. Något, som hon räknade till nödvändighetsartiklar, var böcker och hon köpte sig en och annan sådan

så fort hon kunde. Hon, liksom jag, köpte i ett antikvariat i staden, och vi kom överens om att köpa olika och låna av varandra. Dikter läste hon gärna, och jag har knappast hört någon läsa "Träsnittet i Psalmboken" så vackert som hon.

Saken var den att hon hade bättre skolunderbyggnad än jag och de andra arbeterskorna. Det hade varit meningen, när hon växte upp, att hon skulle bli något helt annat än hon blev. Det var hennes spritmissbruk, som gjort det omöjligt för henne att sköta det kall, hon blivit utbildad för. Å, vad det var roligt att komma in till henne, när hon fått sitt rum så där trivsamt i ordning; hon var så lycklig och nöjd. Fram på eftersommaren började hon jämra sig över en och annan krämpa som jag aldrig hört henne yttra ett ord om förr, och hon blev retlig och besynnerlig till humöret. Folket, som kände henne bättre än jag, började viska om att hennes bättring inte blev långvarig den här gången heller. Men jag ville inte tro att det var en sådan där dryckenskapsperiod som var i antågande, och det trodde hon inte själv heller. Hon hade fortfarande samma vedervärdiga känsla vid tanken på spriten. Hennes sjuklighet och grinighet tilltog i alla fall, och jag började dra mig för att gå upp till henne. En lördag frågade hon mig och min kamrat om vi ville hjälpa henne lite med städningen, hon orkade inte själv, men eftersom det var hennes födelsedag på söndagen ville hon gärna ha lite fint till dess. Den dagen tyckte jag hon var bättre än hon varit på länge, och jag hoppades att hon snart skulle vara i sina gängor igen. När vi hade fint och färdigt, gick hon till stan för att köpa lite till ett enkelt kafferep på söndagen. Hon skulle inte bli länge borta, och vi lovade att ha lite mat färdig, tills hon kom igen. Men tiden gick,

och hon hördes inte av. Vi sade nog till varandra, min kamrat och jag, att det kan bli åtskilligt oberäknat, som kan hindra en, när man kommer ut, och att hon dröjde behövde ju inte betyda att något ledsamt hänt. Fast vi var nog oroliga, hur förnuftigt vi än resonerade. Till sist måste vi gå och lägga oss, och det var först fram på morgonsidan, som vi hörde att hon var kommen. Och då behövde man knappast undra längre vad det var som vållat dröjsmålet. Ack, vad det var hemskt att höra henne, när hon började leva som en furie inne hos sig. Hon slog ut fönsterrutorna, och vi hörde hur hon plockade fram sitt porslin och slängde i väggen. För varenda skräll skratade hon ett hemskt otäckt skratt som ett skogsrå. Min kamrat och jag rusade upp, slängde på oss lite kläder och tänkte springa in och ta hand om henne. Men när vi kom in i hennes uppgång, var hela förstugan full av folk. Hennes dörr var låst och hon bråkade därinne så att hon inte hörde, hur hårt man än bultade. Det var ingen annan utväg än att springa efter fabriken portvakt som också var polis. Han hade nyckel till alla rum. Det var ganska stor spänning, innan han kom. Hon hotade att tända eld på hela huset, och man hörde hur hon repade eld på tändstickor därinne. Å, vad det såg ut hos henne, när polisen öppnade! Här var inte ett dugg bättre än det brukade vara hemma i vår stuga, när en fylleristorm grasserat.

Hon var alldeles vild, den stackars människan, polisen måste lägga handbojor på henne för att få henne med sig. Hon skulle förstås till "kurran". Så gott som alla kläder hade hon rivit av sig, och den brutale polisen tog henne med sig sådan hon var, och folket som stod där lät honom hållas. Jag blev till den grad upprörd att jag inte kom mig för att slänga på människan lite kläder, vilket nog gått för

sig och varit bra mycket klokare än det jag gjorde. När polisen kom till dörrn med sitt offer, flög jag på honom, och jag tror nästan att jag gav honom en örfil. Att jag kallade honom buse och lushund, det vet jag. Naturligtvis tog han mig också, och jag måste traska med till arresten. Folket, som stod omkring, både de som kände mig och de som inte gjorde det, protesterade våldsamt, men det hade bara till följd att polisen grep fastare tag om min arm. Det var ungefär tio minuters väg vi hade att promenera, och under tiden hann ilskan gå av mig. Att polisen handlat oförsynt mot den stackaren, som han skulle ta, det höll jag fortfarande fast vid, men att jag skulle bära mig dumt åt för den skull, det var ju inte nödvändigt. Burit mig dumt åt hade jag onekligen, fast det inte lät så på folket som följde med. Tvärtom. När polisen föst in oss, hurrade man för mig. Jag hade tagit polisens övergrepp med ro, mycket därför att jag trott vi skulle bli instängda tillsammans, grannen och jag. Jag tyckte det var så synd om henne, och jag var inte det minsta rädd för att vara ensam med henne. Men tyvärr blev vi inslängda i var sitt håll, och polisen hotade oss med att det skulle bli dryga böter, om vi försökte tala med varandra genom väggen. För min del trodde jag att polisen bara ville skrämma mig. Att han på allvar skulle sätta in mig, det tyckte jag var allt för befängt. Rädd var jag emellertid inte. Min medfödda äventyrlust vädrade något i det här.

"Kurran" var nästan det minsta rum jag sett. Så när som på britsen vid den ena långväggen var här fullständigt naket, den lilla fönstergluggen satt alldeles uppe vid taket så jag nådde inte att se ut, även om jag steg upp på britsen. På den låg en otroligt smutsig madrass och dito filt, jag ryste vid tanken på att behöva bli nattgäst här.

Att det tycktes vara minst ett kilo insektspulver strött i bädden gjorde den näppeligen mera inbjudande.

När jag stått en stund och sett på eländet, drog jag i en klocksträng, som hängde på dörren, och minuten efter hördes det klampande steg utanför och en nyckel, som rasslade hemskt, sattes i låset. Att det var min vän polisen som kom, det anade jag redan innan jag hörde honom svära över att jag bråkade. Fast han stirrade på mig, som om han velat bränna mig levande, neg jag fint för honom och frågade, hur snart jag fick gå hem.

— Gå hem? Han stirrade på mig, som om han absolut inte förstod det språk jag talade. Jag upprepade förstås min fråga, och då frågade han i sin tur, om jag inte förstod att det skulle bli ramsakning och dom, innan jag kom härifrån. Det måste jag bekänna att jag inte förstod. Men, vilket jag förstod det eller inte, slog han i alla fall igen dörren och vred om nyckeln.

När det gått, efter vad jag antog ett par timmar, sattes åter den stora nyckeln i dörren, och med hotfull uppsyn befallde polisen mig att följa med honom. Det bar iväg ut på gatan, över fabriksgården och in på fabriakens kontor. Det såg hotande ut. På kontoret satt kamrern och en herre med något slags märke i mössan. Det kan ju hända att jag bara inbillar mig det, men nog tyckte jag att herrarna drog på mun, när vi kom in, min vaktare och jag. Utan tvivel var vi ett ganska lustigt par. Han en ovanligt stor bjässe till karl och jag oförlåtligt liten för mina femton och ett halvt år.

— Är det du, som har misshandlat polisen här? frågade han med märket i mössan.

Ett ögonblick tvekade jag om, vad jag skulle svara. Enligt mitt begrepp om misshandel skulle jag förstås ha

svarat nej, men jag kom att tänka på en levnadsregel, som jag hört av mor Boström, och enligt den skulle jag svara ja, och det gjorde jag. Mor Boström hade sagt: "kommer du inför domstol, så ska du svara ja på allt vad de frågar dig om, så blir straffet lindrigare, vilket du är skyldig eller inte."

Att det drog i mungiporna på herrarna, när de hörde mitt "ja", det såg jag nog. Säkert var det svårt för förhørsledaren att hålla sig allvarlig. Efter ännu en blick på mig och min vaktare sade han:

— Historien om David och Goliat kan vara sann. Sedan frågade han kamrern, hur jag skötte mig i mitt arbete, och denne svarade att det hittills inte varit någon som helst anmärkning, vare sig på mitt arbete eller mitt uppförande. Jag hade tvärtom skaffat mig rykte om att vara en snäll och hygglig flicka. Efter ännu ett par frågor fick jag gå min väg, och när jag kom ut, hörde jag herrarna skratta därinne. Polisen sade, när jag gick, att jag skulle få stämning sedan, men den har då inte kommit än!

Medan jag var i det här samhället, fick jag mitt första friarbrev. Hittills hade jag bara fått brev hemifrån och från flickbekanta. Jag hade nog fått läsa en del kärleksbrev, som väninnor fått, och jag tyckte, att alla sådana brev var bra enfaldigt skrivna. Härpå svarade flickorna alltid med att påminna mig om räven och rönnbären, men jag visste att de gjorde mig orätt. Jag skulle bestämt tyckt att breven var enfaldiga, även om de varit till mig.

Brevet var tjockt och med ett mycket solkigt kuvert. När jag läst det, var jag arg. Naturligtvis innehöll det samma pjoller, som brukade stå i väninnornas kärleksbrev, men det var inte det, som retade mig. Jag fick det

midsommaraftonen på morgonen och det förargliga var att det till slutkläm hade: "Du behöver inte skriva svar, vill du ha mig, kommer du till majstången i kväll. Jag kanske är för blyg till att prata med dig där, men kommer du, så vet vi var vi har varandra."

Fy, så förargligt jag tyckte det var! Nu kunde jag ju inte gå till majstången och det som jag verkligen glatt mig åt. En sådan lymmel! Även om jag löpt den största risk att aldrig bli gift, tänkte jag då säga nej till den här pojken, han var både hjulbent och rödhårig. Gärna hade han fått vara både harmynt och skelögd . . . men inte hjulbent och rödhårig. Men han var en omtänksam gosse, min beundrare, jag fick nämligen veta efter midsommaren att han skrivit till två andra flickor detsamma som till mig och bägge dessa var vid majstången, så han tog det nog med ro att inte jag kom.

På hösten skulle min rumskamrat fara till sin hembygd och gifta sig, och då ville inte jag heller stanna här längre. Nästan alla mina första vänner hade också flyttat. Men vart jag skulle ge mig iväg eller vad jag skulle söka för jobb, det var inte så lätt att avgöra. Jag ville inte fortsätta i fabrik, men jag ville heller inte till bageri igen. En sömmerska på platsen ville lära mig sitt yrke, men det trodde jag mig inte om att kunna lära så att det blev någon glädje med det.

Men en gång när jag var i Göteborg, fick jag en idé, som löste mina bekymmer. Jag gick nere vid hamnen och tittade på båtarna, och då kom den tanken för mig: jag, som tycker så mycket om att resa, varför skulle inte jag kunna ta plats på en båt? Sagt och gjort, jag gick genast till ett kommissionskontor och frågade efter plats på sjön.

Fröken på kontoret kom med många invändningar, nog hade hon platser, men nybörjare hade inga utsikter att klara sig. Inför min enkla fråga om inte alla varit nybörjare och klarat sig, gav hon med sig och lämnade mig adress till en båt där det behövdes en flicka.

Det var rätt spännande när jag gick över landgången till båten. Fick jag platsen här, kom jag bestämt rakt in i äventyrens värld! Här var ett fasligt väsen, och brått tycktes det vara. Här lossades gods som om det gällt att riva smör ur elden, vinscharna rasslade och kommandoropen ljöd. Att göra sig hörd och fråga efter människan jag sökte, det var omöjligt. Här måste man försöka klara sig på egen hand. Restauratrisen, hon som skulle avgöra mitt öde, var en lustig människa. Hon tog emot mig med en ryslig skur av ovett, men ögonblicket efter var hon själva älskvärdheten.

Jag hade nog mina misstankar om varför hon var så ombytlig, men jag hoppades att jag skulle klara mig med henne ändå. Det fanns ju en kokerska; henne skulle jag få mest att göra med och hon var kanske mindre ombytlig! Det viktigaste var ju att jag fick platsen. Naturligtvis fick jag också här höra att jag var för liten och för ung, och att jag var ovan vid sjön var ju också ett minus. Men när restauratrisen fick höra, hur länge jag varit ute på egen hand, och fick se mitt fina betyg från bageriet i Stockholm tvekade hon inte längre om att anta mig. Redan följande dag skulle jag tillträda platsen.

Så nu blev det att skynda sig hem och packa!

När jag gick hem, trallade jag alla sjömansvisor jag hört mor sjunga!

PÅ BÅTEN.

Avskedet från fabriken och mina vänner där var snart undanstökat. Jag blev visserligen erbjuden ett bättre arbete än det jag haft, ifall jag stannade kvar, men det ville jag inte ändå. Jag hade nu fått för mig att jag skulle pröva min lycka på annat håll.

Så fort jag kom ombord på min båt, var det genast att gripa in; flickan jag skulle efterträda hade gått redan på morgonen, och det var mycket arbete som väntade. Jag fick bo i en liten hytt, som jag tyckte var alldeles förtjusande. Innan jag började arbetet, tog restauratrisen in mig till sig och höll ett allvarligt förmaningstal till mig. Hon varnade mig för manspersonerna ombord. Alla utan undantag stod bara efter en ung flickas argaste, sade hon, men höll jag mig bara på min kant och snoppade av dem var det inte den minsta fara. Hon påstod bestämt att det är bara förtal, när folk säger att flickor, som är på sjön, inte kan och får hålla sig lika hyggliga som de som är på land. Men vad hon först och sist lade mig på hjärtat var att visa av alla, som kom och ville ha "pund". Jag hade aldrig förr hört det uttrycket, och jag undrade värre vad meningen var. Eftersom det tycktes så självklart att man skulle veta det, teg jag med min okunnighet. Jag hoppades att jag nog skulle lista ut det ändå. Att vara hård som sten, hur bevakande manskapet än bad om pund, det lovade jag.

Länge behövde jag inte vara okunnig om vad som menades med pund. Just när jag börjat duka av middagsbordet, kom en av besättningsmännen och gjorde några menande blinkningar åt mig, precis som om vi hela livet varit i hemligt samförstånd med varandra. När jag bara stod och gapade och såg dum ut, hur energiskt han än blinkade, drog han fram en flaska, som han hade innanför blusen och sade:

— Begriper du inte, din dumma flundra, att jag ska ha ett pund! Käringen är inne hos gubben och gör räkning och där blir hon minst en halvtimme, så raska bara på nu!

Jag sade honom förstås att frun förbjudit mig att lämna ut pund, men det hade jag inte behövt tala om för honom, han visste det lika väl som jag, det var förstås därför, som han kom så hemlighetsfull. Han sade att frun alltid förbjudit flickorna att röra brännvinsankaren, men hennes förbud hade aldrig respekterats av någon.

— Hon vet i alla fall inte, hur mycket hon har i ankaren, sade han, hon dricker själv som en so utan att mäta och när det blir slut, beskyller hon dig för att ha tagit, om du är aldrig så ärlig.

Jag hoppades att komma lättast ifrån honom med att jag inte visste var ankaren fanns! Men det var inget hinder, det visste han själv, och han visste var nyckeln till fruns hytt hängde. När jag ändå sade absolut nej till att befatta mig med några pund, blev han förfärligt arg och försäkrade mig, att jag gjorde det jag fick ångra. Ställde jag mig från början osolidarisk med kamraterna, kunde jag vänta mig ljusblåa dagar ombord. Det tvivlade jag verkligen inte på, men jag var i alla fall besluten att stå på mig.

Ett par minuter efter sedan den förste gått sin väg kom det en till och blinkade lika hemlighetsfullt, och han stoppade en blank tvåkrona i min förklädsficka. Den skulle jag få behålla för mig själv, bara jag lät honom få ett pund. Också han talade om att frun, restauratrisen, var hos kaptenen och gick igenom räkenskaper, och han sade att alla flickor brukade göra sig en extra förtjänst med att sälja pund. Den här var ännu mer hotfull och påträngande än den förste. Lyckligtvis kom kokerskan mig till hjälp och körde ut honom ur penteriet. Också hon sade att det säkert skulle vålla mig obehag, att jag kommit på kant med besättningen, men hon var glad att jag nekat redan från början, så att karlarna visste var de hade mig. Nästa gång blev jag lättare av med dem, menade hon.

Redan samma kväll började jag få kännning av "gastarnas" hämnd. När jag skulle gå tvärs över däckket med en bricka passade en av karlarna på att slå en pyts iskallt vatten över fötterna på mig. Han höll på att spola rent och det fick se ut som om han i ren olyckshändelse tappat pytsen just när jag kom. Det var kallt och ruskigt värre, men kokerskan sade till mig att det inte lönade sig att byta om, förrän jag slutat springa med mina brickor. Satte jag torrt på mig, skulle jag bara få en ny vattenpyts över mig. Och det fick jag också, fast jag inte bytt om! Men värre än vattenpytsen var att de höjde en lina, som jag skulle stiga över, så att jag snavade och tappade en bricka full med mat och dyrbara kärl, som gick i kras. Och därtill slog jag ett gapande sår i pannan, så pass att jag måste gå till Sahlgrenska sjukhuset och få det ihopsytt. Lyckligtvis var det inte värre än att jag kunde gå tillbaka och fortsätta mitt arbete.

När kaptenen fick höra hur det hängde ihop, undrade han om det inte vore klokast att jag gick i land, innan båten lämnade Göteborg, för man kunde ju aldrig veta, vad karlarna kunde hitta på. Men det ville restauratriken inte höra talas om, när hon fick höra av vilken anledning jag blivit misshaglig. Hon sade att såret jag fått i pannan var en tapperhetsmedalj så god som någon.

Utom kokerskan, restauratriken och undertecknad fanns det också en städerska ombord, alltså fyra kvinnliga, och det var ljuvligt att vi kom bra överens. Tack vare det, redde jag mig bra mot mina fiender besättningsmännen; för övrigt var det inte så farligt med deras fiendskap. De var i grund och botten hyggliga pojkar, när de bara på allvar fick klart för sig, att jag varken för lock eller pock inlät mig på några pundaffärer.

Redan första resan råkade vi ut för ett förfärligt oväder; kallt, snöstorm och sjögång. Å vad det var kusligt! Styrman kom och slog på min dörr klockan två på natten och sade att jag måste "surra och stuva". Surra och stuva, det hade jag inte minsta begrepp om hur det gick till. Yrvaken for jag upp och skulle ta reda på vad det var jag skulle göra. Men jag kunde förstås inte stå på benen, jag snurrade runt och kastades sedan så handlöst i golvet som om en jätte kastat boll med mig. Ögonblicket efter kom en stor kaffekanna av nickel dansande och slog mig i huvudet, och efter denna kom sockerskål och gräddkanna. Att sockerskålen var full med socker förbättrade knappt saken. Det var ju väl att allt detta var av metall så att det höll. Värre var det med en trave assietter, som jag fick över mig.

Var jag skulle finna ljus och tändstickor hade jag ingen aning om, och jag vågade för resten inte röra mig. Det

skramlade och ramlade i hyllorna och jag låg bara spänd på vad som härnäst skulle dunka mig i huvudet. Hur detta hade slutat, om inte en barmhärtig människa kommit mig till hjälp, det vet jag inte. Den, som kom och hjälpte mig, var just den av besättningsmännen som var min argaste fiende. Han hade hört raset inne hos mig, och han förstod att något var på tok. Med hans hjälp kom jag snart på fötter, och han hjälpte mig rädda det, som ännu var i behåll. Den goda själen hade redan varit inne i penteriet och surrat och stuvat. Det var annars jag, som hade ansvaret för sakerna där, och där fanns det dyrbaraste av glas och porslin.

Ovädret fortsatte hela följande dag, och det var otroligt svårt. Kokerskan blev sjuk och dessutom hade hon bränt sig och restauratrisen skickade mig upp i köket att laga mat. Stackars mig, i köksspisen hade jag inte lätt för att klara mig ens om den stod stadigt, och hur skulle det då gå här, då den och allt som fanns omkring rullade. Utom matlagningen skulle jag också duka för mina herrar och passa dem. Också ur denna knipa hjälpte besättningen mig. En av dem hade varit kock, och han tog hand om matlagningen. Innan jag tog emot deras hjälp, sade jag dem dock att medgörlig ifråga om pund kom jag inte att bli, hur mycket de än hjälpte mig. Men de hjälpte mig i alla fall.

Jag hade verkligen inte tänkt mig att det kunde bli så ruskigt på sjön. Den dagen gick varken båten eller tiden fort. Kaptenen hade visst tänkt att vi skulle hinna fram till Halmstad på kvällen, men det gick inte, vi måste söka nödhamn och ligga för ankar över natten.

Det var kokerskans födelsedag, och på kvällen var vi, "menige man", inbjudna till en liten festlighet i hennes

hytt. Hon hade blivit lite piggare, sedan båten lagt sig stilla. Det var det underligaste födelsedagskalas jag varit med om! För det första var det så trångt i hytten, att vi måste sitta i knä på varandra över lag. Den grova, hesa ångvisslan tutade så gott som varenda minut, stormen ven och vågorna fräste hemskt utanför hyttgluggen. Vilken man än såg på var blek, den som inte var blek av rädsla, var det av trötthet. Alla hade haft en förfärligt ansträngande dag. Restauratrisen hade skänkt ett par flaskor likör och en liter cognac till festen, hon tyckte, att en sådan dag behövdes det alldeles särskilt något uppiggande. Men det var besynnerligt, flaskorna väckte ingen synnerlig hänförelse. Han, som hjälpt mig med matlagningen under dagen, föreslog, att vi skulle ha kaffe. Han erbjöd sig att koka det, och det märktes att det var mer välkommet än de fina flaskorna. Jag hade aldrig tänkt mig att en storm skulle göra sådant intryck på sjöfolk. De borde ju vara vana vid sådant. Jag kunde inte låta bli att säga något om detta, men då svarade de lite var, att de visst inte var rädda, och vana vid sådant här var de naturligtvis. Men deras utseende och uppförande motsade deras ord. Jag hade aldrig förut hört någon av dem säga ett ord om Gud eller andliga ting, men den här kvällen häpnade jag över, hur gudfruktiga allesammans var. Kokerskan letade fram sin psalmbok och läste "Bön för Sjöfarande" och någon föreslog att vi skulle sjunga en psalmvers.

Efter sången började vi språka, men rösterna var så dämpade och både ton och samtalsämne var så olikt, vad jag förut hört ombord. Mest talades om minnen och upplevelser från den tiden man var barn. Särskilt de allvarliga minnen man hade. En av de unge männen be-

rättade om en liten syster till honom, som en natt drömt att fyra vitklädda änglar klätt henne i så underbart vackra kläder, satt henne i en liten blomsterpydd vagn och lovat att hon skulle få åka till en fest. Den lilla hade varit så förtjust i sin vackra dröm att hon under dagen oupphörligt velat sova för att få fortsätta den. Två dagar efter den drömmen föll flickan i en brunn och drunknade, och hennes dröm blev till den största tröst för dem som sörjde henne.

I den stilen gick de flesta historierna. Städerskan berättade om sin gamla farmor, som legat på sitt yttersta och jublat över att hon fått en guldnyckel till himmelrikets port. Hon hade varit så viss på sin sak, att de som stod omkring hennes säng hade tyckt sig se en skimrande nyckel i hennes hand.

Till sist bad de också mig berätta något, och jag visste ingenting, som bättre gick i stil med det hela än att tala om de troende, lyckliga och glada ungdomar, som jag träffat i fabriken, där jag senast arbetat. Det tycktes också intressera mina åhörare, de kom med en massa frågor. Isynnerhet var det en ung eldare, som lyssnade både med ögon och öron, och han frågade så grundligt om allting. När jag slutat, talade han om att han en gång i tiden tillhört en ungdomsförening, där det varit lika varmt och livaktigt som bland mina vänner. Han och hans kamrater hade varit så strålande lyckliga. Men så hade han kommit ut i världen, och där hade han tappat bort sin stora ljusa lycka.

— Det är i alla fall ett löfte från den tiden som jag hållit, tillade han lite dröjande. Jag var med i musiken, fortsatte han, och på min födelsedag en gång fick jag en guitarr. Jag lovade att aldrig spela världsliga visor

på den, och det har jag heller inte gjort. Gitarren ligger i min kista, och om ni vill, ska jag gå efter den och spela för er.

Naturligtvis ville vi, och han hade verkligen inte glömt sin förenings sånger. Gitarren hade nog inte farit väl av att ligga i sjömanskistan, jag förmodar att det en gång varit bättre ljud i den än det var nu. Men det var i alla fall vackert med musiken, och pojken kunde näppligen ha fått tacksammare åhörare än vi var.

Innan vi skildes, föreslog någon, att vi skulle kasta likörflaskorna och cognacen i sjön, men kokerskan menade, att det var bra att ha sådant vid eventuell förkylning, eller om någon annars blev sjuk.

Efteråt sade hon till mig:

— Slutar det bara blåsa, tar pojkarna sig gärna ett glas, och då kan vi ju få en fest när det blir vackert väder också.

Att hon hade rätt i att pojkarna gärna tog sig ett glas, när det var vackert väder, det fick jag sedan tillfälle att se mer än en gång.

Den andliga spisen på båten var tämligen mager. Kokerskan hade visserligen ett litet lager romaner under sin säng, som hon lovade mig att få läsa. Det var "vackra och riktigt sanna" kärleksromaner, men tyvärr hann vi aldrig läsa något, varken hon eller jag. Hon var i alla fall en praktisk människa, som tog vara på de möjligheter som fanns. Hon visade mig på att om vi hade ögonen öppna, kunde vi få se en roman utspelas i verkligheten lika så spännande som de man fick läsa om i böcker. Allt, som fordras till en roman, fanns i vår närhet: det älskande paret, boven, kvinnan som spinner in-

triger, ja, till och med ädlingen, som avslöjar intrigerna och gör om intet de svarta planerna. Vilka de älskande var visste jag. Städerskan hade redan någon av de första dagarna talat om för mig att hon var hemligt förlovad med en av eldarna, just honom med gitarren, och jag tyckte de var ett idealiskt par, fast han var bara nitton år men hon hade fyllt tjugofem. Hon sade att de älskade varandra så högt att den ene inte skulle kunna leva utan den andre, men det fanns fasligt många hinder för deras förening. Det värsta var att andre maskinisten svurit att hon skulle "antingen dö eller bli hans", och han var den som inte skydde några medel, när det gällde att driva sin vilja igenom. Där hade vi alltså boven, och kvinnan, som bistod honom, var också lätt att finna eftersom vi hade henne med på båten, kokerskan var det inte och jag kände mig fri; sedan var det bara restauratrisen.

En mörk höstkväll höll romanen på att sluta illa, fienderna hade lyckats stifta ovänskap mellan de älskande, och flickan kastade sig i sjön. Gossen hoppade förstås efter. Hur det gått är ovisst om inte ädlingen, kaptenen, funnits till hands och räddat dem.

Efter vad jag hört är deras roman inte slut än utan fortsätter i ett litet idylliskt hem någonstans på västkusten. Och den tycks utveckla sig så att alla tecken tyda på att den slutar väl.

När jag varit ungefär en och en halv månad på båten, fick jag värk i benen, alldeles som jag hade när jag var i min första plats därhemma. Å, vad det var svårt! Men jag vågade inte säga hur ont jag hade, för gjorde jag det, blev jag förstås skickad i land, och jag hade ju in-

genstans att ta vägen. Det var nu, som när jag var hos gumman därhemma, värst om morgnarna, innan jag kom igång. Jag kunde aldrig resa mig ur bädden, utan jag måste rulla i golvet, ta ett kraftigt tag i något så att jag kom på knä och sedan så småningom på fötter. Minst tio minuter tog det, innan jag kom upp. När det så var sjögång och jag skulle upp på däck, då var det inte roligt att leva. Och mer än en gång stod jag och såg ned i vattnet och tänkte på att det egentligen var dumt att slita så ont, när det fanns lindring så nära. Hade det inte varit för mor och Olle... ingen annan i hela världen skulle sakna mig. En gång var det också bra nära att jag gav tappt. Värken var så olidlig, och jag kunde inte gå ordentligt, i trappan snubblade jag och slog sönder ett stekfat, som kostade fem kronor. Restauratrisen påstod att jag raglade för att jag inte var nykter, och jag skulle förstås betala stekfatet. Men kokerskan visste att jag hade ont, fast jag inte ville säga det, och hon och de andra kamraterna betalade fatet.

Julen hade vi hoppats lite var att båten skulle ligga stilla i Göteborg. Men så blev det inte. Natten till julaftonen gick vi, och kaptenen sade att vi fick fira julafton ute på sjön. Han hade tagit ombord några granar, och en hel massa paket, på vilka det stod "julsaker", hade kommit, så det var tydligen inte meningen att högtiden skulle gå obeaktad förbi. Men om det skulle kunna bli någon stämning, det undrade jag. Att julaftonen ingick stormig och regnig verkade heller inte lovande för högtiden. Trots ovädret och båtens rullningar band besättningen granrisguirlander och kransar, som

de fäste upp lite varstans. Satte fötter på granarna gjorde de också, men de måste surra fast dem väl för att de inte skulle ge sig iväg. Det var så lustigt att se granarna stå och slitas av stormen precis som om de stått i skogen.

Klockan åtta på kvällen fälldes ankaret och båten lade sig stilla. I kaptenens salong var julbordet dukat. Där brann också en julgran och fanns en hög julklappar. Gos-sarna hade en väldig respekt för kaptenen, och de såg lite blyga och skygga ut de första minuterna i salongen, men när vi bara väl var bänkade omkring bordet, blev det en lättare stämning. Alla var fina och högtidsklädda, och var och en bidrog på sitt sätt till att göra stunden vacker. För en liten stund kände vi oss alla höra ihop som en enda familj, tror jag.

Stormen hade nu lagt sig, och det var stilla och stjärnklart. Så stilla till och med att det gick att fästa ljus i granarna ute på däck, och att ha dem tända också. När alla var komna upp, påbjöd kaptenen ett par minuters tystnad och stillhet, och de ögonblicken var förunderligt gripande: det mörka havet, den höga stjärnhimmelen och de små blänkande julljus. Säkert räckte tystnaden mer än två minuter. Därefter läste kaptenen jultexten och vi sjöng en psalm. Sedan drogs ankaret upp, båten ångade vidare och juldagarna blev mest som andra dagar.

I början på januari skulle båten gå till Stockholm. Det var det jag hade väntat på en tid. Att jag inte skulle skära några lagrar på sjön, det märkte jag snart, men jag ville helst gå i land i Stockholm därför att jag trodde mig ha största utsikten att få en ny plats där. Restauratrisen blev ond, när jag sade upp mig, kallade mig

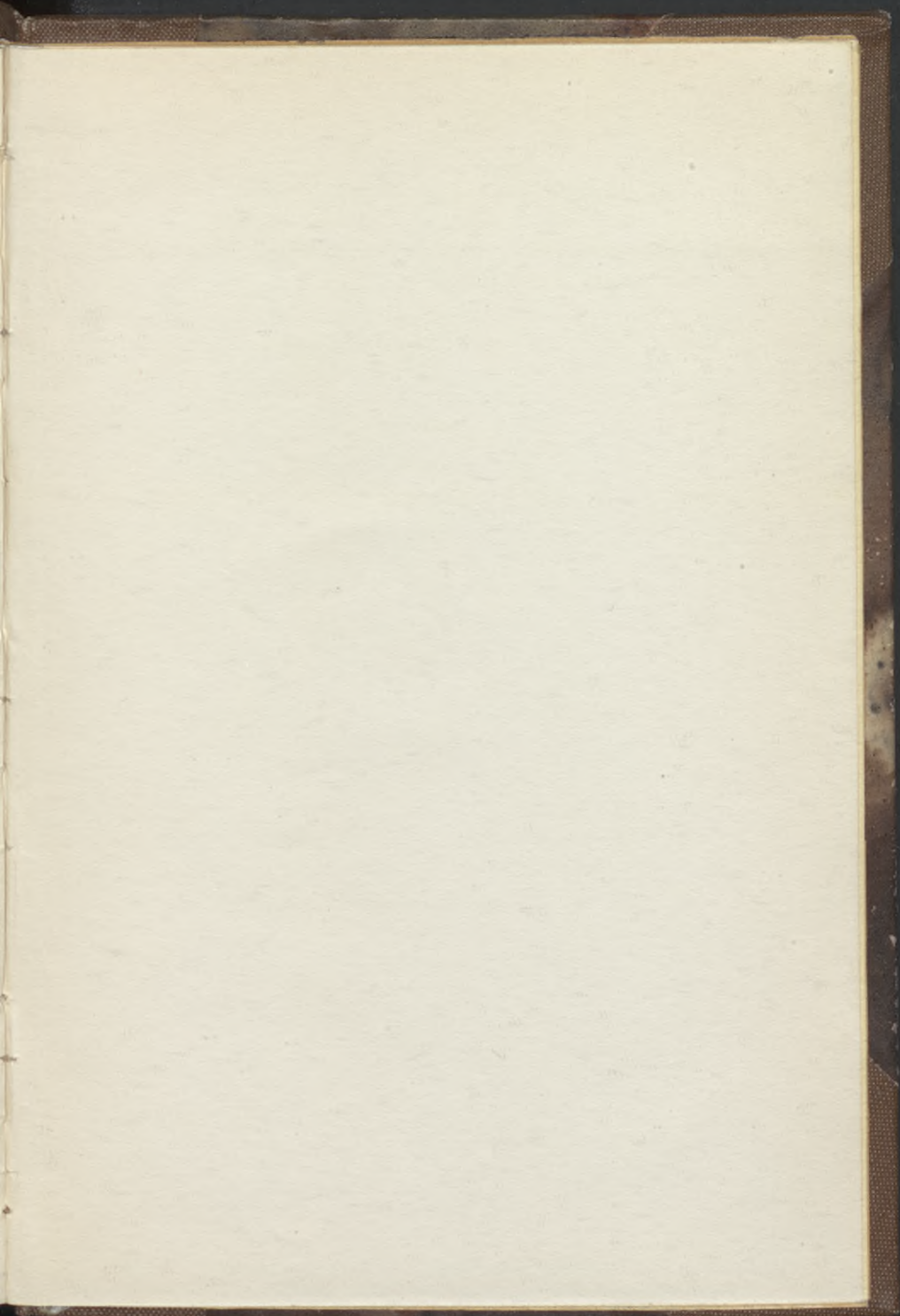

otacksam och allt möjligt annat, som jag inte var. Men det hjälpte inte, mitt beslut var oåterkalleligt.

I Stockholm var det inte svårt att få en flicka i mitt ställe och så fort hon kom gick jag.

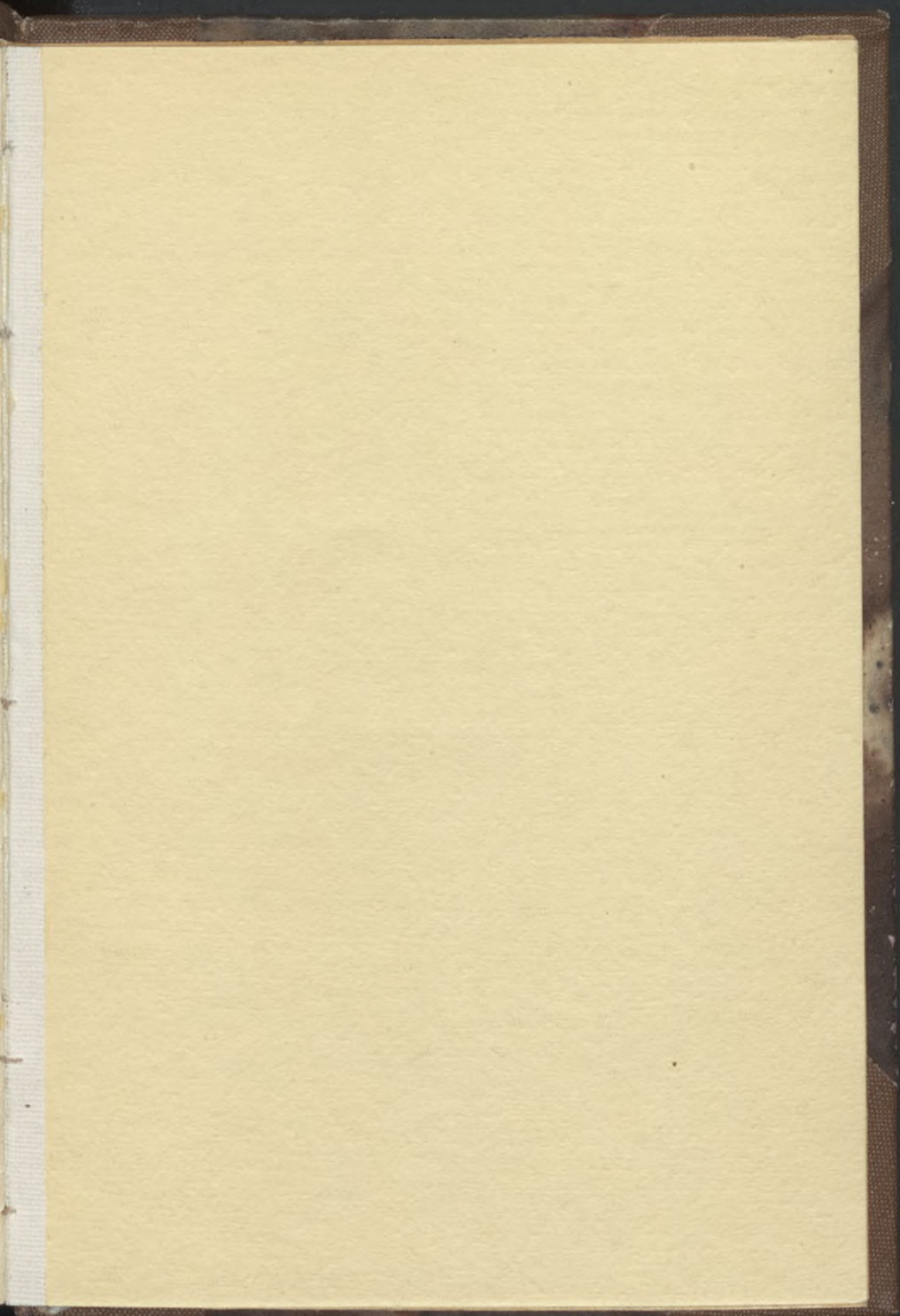
Alltså stod jag här en kall januaridag, redo att för andra gången söka min lycka i storstaden Stockholm.

Stads 14
420 e

Av samma författarinna förut utkommet:

En ovälkommen. Från kristningskalaset till Stockholmsresan. Pris kr. 3: 50.

"... Den visar en frisk och osliten berättaregåva, en levande kärlek till livet, hur armt och sjunket och förtvivlat det än kan te sig, och till människorna, de skröpliga stackarna . . ."

Ur en anmälan av *Jeanna Oterdahl*.

"... På ett sätt, som skulle väcka en Tolstoys förtjusning, berättas härom, hur den lilla smålandsflickan växer upp i ett hem, underminerat från grunden av fadern, som är hjälplös slav under spritmissbruket . . ."

Hudiksvalls Nyheter.

Av *Ruth Hellström*: **Det ensamma barnet.** Pris kr. 3: 50.

"... Det är fattigdom och djupaste nöd, följer av brott och arbetslöshet, skakande interiörer från storstadens bakgator, men det är allt skildrat så försynt . . ."

Nya Dagb. Allchanda.

"... Sällan finner man på några få sidor så fullgiltiga uttryck för både livsglädjen och dödsängesten som här . . ."

Erhålles i alla boklädor eller direkt från Birkagårdens Förlag., Solnavägen 121, Stockholm.

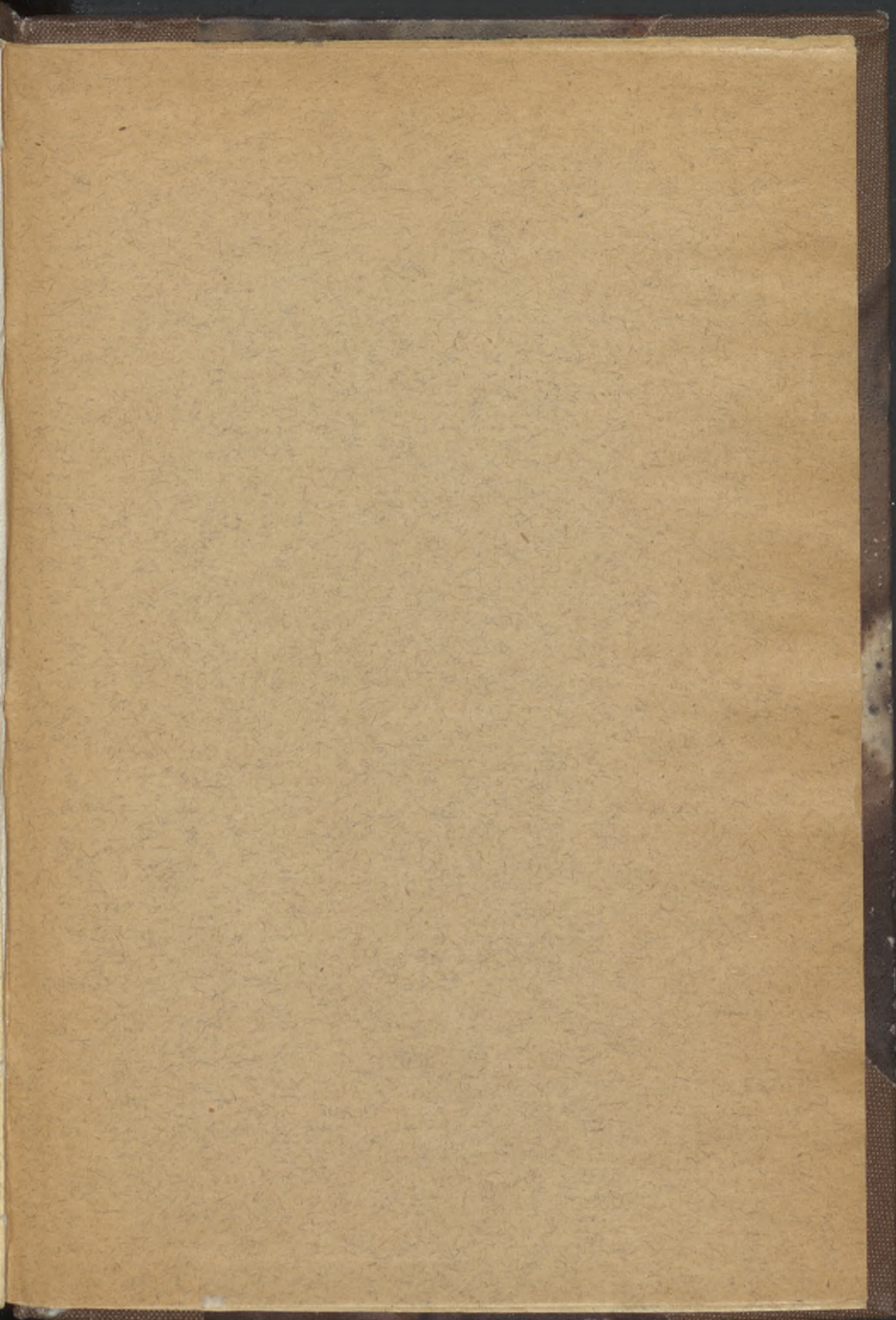

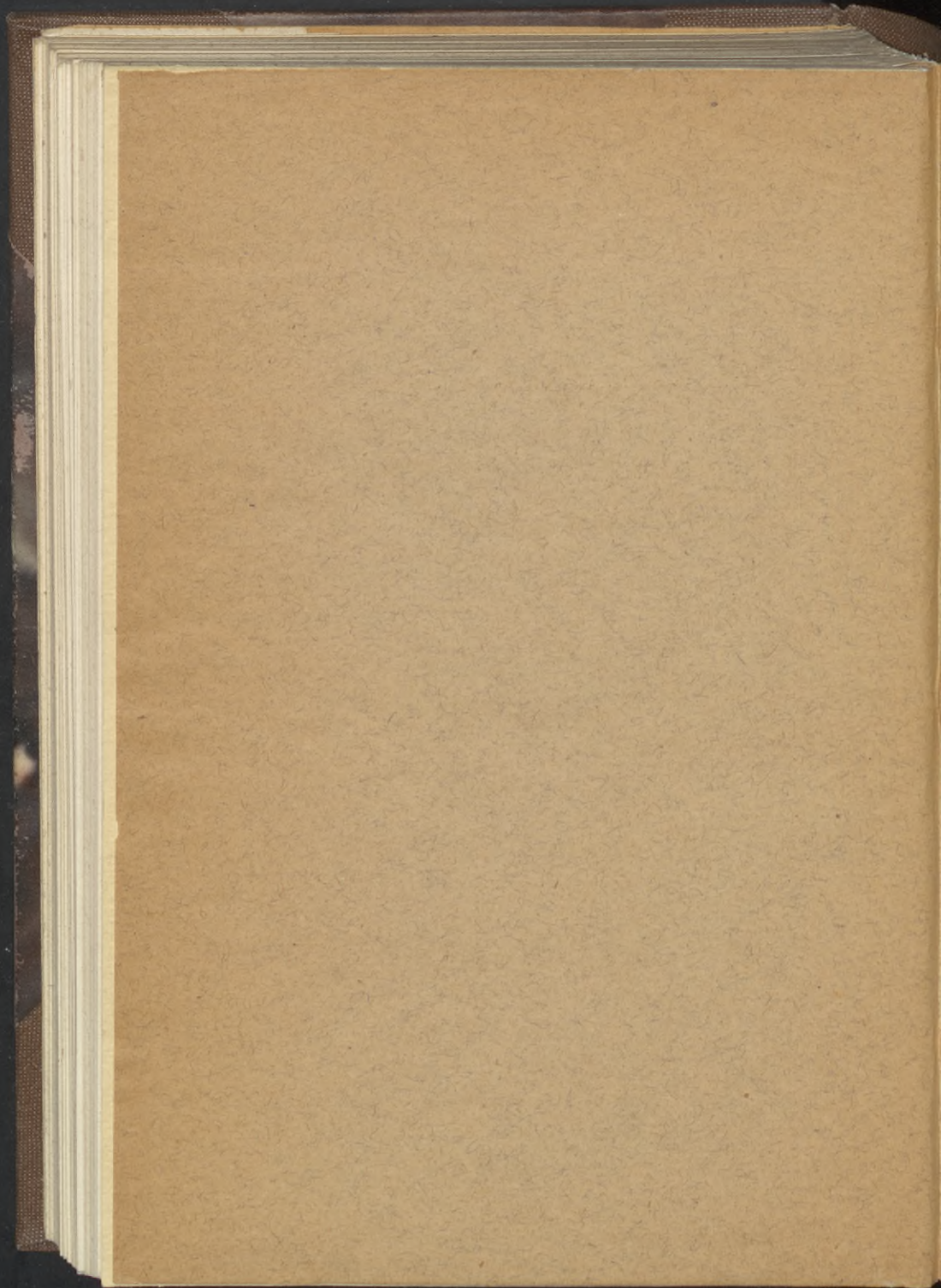
Pris Kr. 3:50

6000298994

Göteborgs Universitet

